

אינסטיטוט פאר יידישער קולטור בא דער אלוקראינישער
וויסנשאפטלעכער אקאדעמיע. עטנאגראפישע סעקציע

פּראָבלעמעס פּונ פּאָלקלאָריסטיק

זאמלונג I

אונטער דער רעדאקציע פון
מ. ווינער

ISBN: ISBN:0-657-14555-6
Barcode/EAN: 9780657145552

Old Call #: 6802

נאצמינדפארלאג

ІНСТИТУТ ЄВРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПРИ ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ
АКАДЕМІЇ НАУК. ЕТНОГРАФІЧНА СЕКЦІЯ.

ПРОБЛЕМИ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ

ЗБІРНИК I

ЗА РЕДАКЦІЄЮ М. ВІНЕРА

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО НАЦМЕН-
ШОСТЕЙ ПРИ ПРЕЗИДІЇ ВУЦВКУ

ХАРКІВ — 1932 — КИЇВ

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 14555

PROBLEMES FUN FOLKLORISTIK

Meir Wiener

*Permanent preservation of this book was made possible
by Jan & Peter Albert Family
In honor of Ida Albert*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

אינסטיטוט פאר יידישער קולטור בא דער אלוקראַנישער
וויסנשאפטלעכער אקאדעמיע. עטנאָגראַפישע סעקציע

פּראָבלעמעס
פּונ פּאַלקלאַריסטיק

זאַמלונג I

אונטער דער רעדאַקציע פּונ מ. ווינער

מעלוכישער נאַצמינדפאַרלאַג
באַם פּרעזידיום פּונ וווציק

קיעוו

1932

כאַרקאָוו

די ביבלאָגראַפֿישע מאַרצייכע-
נונג סונעם בוך און די שרייבער
סאר ביבלאָטעק-קאטאלאָג זייען
אָפגעדרוקט אין „צײַטשריפט פֿון
דרוק“ און אין דעם „קארטן-רע-
פערטואַר“ פֿון דער אוקאַיִנישער
ביכער-פֿאלאטע.

אלוקר. פֿאָליגראַפֿישע פֿאַרײַניקונג
פֿאַבריק פֿון אינטערנאַצ. בוך, דריטער פֿלאַץ, 2a.
באַשט. 692—2000 עקז. 10 דרוקבוִיגג.
שטאַטליט 144.

פון דער רעדאקציע

דער ברייטער פּראָלעטארישער עפנטלעכקייט איז נאָכ ניט ווי געהעריק קלאָר געוואָרן דער באַטייט און דער צוועק פון דער וויסנשאפטלעכער ארבעט איבער עט נאָגראַפיע. פאראן כאוויירימ, וואָס צווייפּלען ביכלאל אין דער אקטועלעקייט פון אזא וויסנשאפט. אנדערע כאוויירימ ווידער שלעפּן זיך אין דעם פראט נאָכ נאָכ באַ שטימטע ברושואזע טראַדיציעס און איבערשאצן דעם באַטייט פון דערדאָזיקער דיסיפלינ פאר אלע איבעריקע סאָציאַל-עקאָנאָמישע געביטן. ביידע איבערטרייבונגען זיינען פאלש און שעדלעך.

דידאָזיקע וויסנשאפט האָט אינעם פעריאָד, ווען אין אונדזער לאַנד ווערט פארפּע-סטיקט דער אויסגעבויטער פונדאמענט פון סאָציאַליזם און ס'ווערט פארווירקלעכט די קולטור-רעוואָלוציע, אין א פעריאָד פון סאָציאַלע רעוואָלוציעס אין די קאפיטאַליסטישע לענדער, א זייער וויכטיקע באַדניטונג.

מיר מוזן אָבער ריכטיק ארומגרענעצן און מאַרקס-לעניניש אויסקלאָרן איר באַטייט, קעדיי מיר זאָלן ניט אריינפאלן אין אן איבערשאצונג פון דערדאָזיקער וויסנשאפט און פון איר טעמע, פונעם עטנאָגראַפישן שטייגער גופע; אין א איבער-שאצונג, וואָס איז א רעזולטאט פון א ברושואזע צוגאנג און וואָס פירט אומבאדינגט צו רעאַקציאָנערע פראַקטישע אויספירן אפן געביט פון דער פאנאנדערגעוויקלטער סאָציאַליסטישער קולטור-ביונג.

קעדיי דאָס צו איליוסטירן מיט א ביישפּיל. ווי באוואוסט, איז די ליטעראַטור שטענדיק געשטאנען אין א באַשטימטער באַציונג צו עטנאָגראַפיע און פאָלקלאָר. זי האָט שטענדיק אויסגענוצט באַשטימטע עלעמענטן פון עטנאָגראַפיע און פאָלקלאָר. די שרייבער פון יעדן קלאַס האָבן דאָס אין פארשיידענע פעריאָדן פון זייער קלאַסן-אנטוויקלונג געטון אפ די פארשיידנסטע אויפאנימ, אנטשפּרעכנדיק צום קלאַסאָון כאַראַקטער זייערן און זיינע צייטמעסיקע אינטערעסן. מיר דארפן געדענקען, אז דער עטנאָגראַפישער שטייגער איז אַלגעמיינ ניט דער שטייגער פון די הערשן-דיקע קלאַסן, נאָר דעריקער פון די אונטערדריקטע, עקספּלואַטירטע און אָרעמע קלאַסן. אין באַשטימטע פעריאָדן קומט אין באַשטימטע טיילן פון דעמדאָזיקן שטיי-גער צום אויסדרוק דאָס פאָרשריטלעכע, בונטארישע און אמאָל אפילע דאָס רעוואָלוציאָנערע שטרעבן פון דידאָזיקע קלאַסן. פון דער אנדערער זייט אָבער שפיגלט זיך אפ אינעם עטנאָגראַפישן שטייגער, ביכלאל גענומען, באַזונדערס שטארק אויך ענע אָפּגעשטאנענקייט, אין וועלכער די הערשנדיקע קלאַסן האלטן מיט גוואלט די אונטערדריקטע און עקספּלואַטירטע מאַסן. אין דעמדאָזיקן שטייגער שפיגלען זיך אָפּ די רעזולטאַטן פון דער אונטערדריקונג, פון דער עקספּלואַטאַציע, נויט און

אַרעמקייט. דער עטנאָגראַפישער שטייגער איז ביכלאל גענומען ניט דער שטייגער פון מאָרגן, נאָר פון נעכטן און אייערנעכטן.

דערדאָזיקער שטייגער ווערט אין די ווערק פון פארשיידענע לאסנ־פאָרשטייער אפן פארשיידנסטן און אמאָל ווידערשפרעכיקסטן אויפן אויסגענוצט. פון די הערשן־דיקע קלאסן—אפ אונטערצווארפן אונטער זייערע קלאסן־אינטערעסן דעם שטייגער פון די באהערשטע און אויסגענוצטע מאסן, אפ צו שלעפן צוריק, צום אָוואַר, צו דעם, וואָס איז געווען. פון די רעוואָליוציאָנערע שטרעבונגען ווערן עטנאָגראַפיש און פאָלקלאָר אויסגענוצט גראָד דאָפּקע צום צוועק, קעדיי ארויסצושלעפן די אונ־טערדריקטע און עקספּלאַטירטע מאסן פונעם „עטנאָגראַפישן שטייגער“, ארויסגעפֿי־נענדיק אין אימ יענע עלעמענטן פון פּראָטעסט, בונטארישקייט און פּאַרשירטלעכ־קייט, וואָס קענען, אנטשפרעכנדיק באארבעטע, דינען דעם שטרעבן צו באַפֿרײַונג. מיר זעען: די עטנאָגראַפישע און פאָלקלאָרישע עלעמענטן אין דער ליטעראַטור, ד. ה. דעם „עטנאָגראַפיומ“ און „פאָלקלאָריזם“ קען מען אין דער ליטעראַטור באַנוצן אפ די פארשיידנסטע קלאַסאָווע אויפאנימ. זיי קענען ווערן א מיטל פון רעאַקציאָ־נערן און קאָנטר־רעוואָליוציאָנערן קאמפּ. זיי קענען אָבער אויכ, ריכטיק אויסגענוצט, באַ באַשטימטע אומשטאַנדן ווערן א וויכטיקער רעוואָליוציאָנערער קאמפּ־מיטל. דאָ איז נייטיק אויסצוקלאָרן יערן פאל אין זײַן פולער קאָנקרעטקייט און ווירקלעכקייט. אָבער קעדיי צו באַקומען די ריכטיקע קריטעריע מוז קוידעמקאָל אפ א מאַרק־לענינישן אויפן, ד. ה. מיט דער הילף פון דיאָקעטיש־מאַטעריאַליסטישן מעטאָד, דורכ אויספּאַרשונגען איבער קאָנקרעטן מאַטעריאַל, אויסגעקלאָרט ווערן דער מעהוט פון עטנאָגראַפישע און פאָלקלאָר, די ראָל פון עטנאָגראַפיומ און פאָלקלאָריזם באַ פּאַרשיידענע קלאסן־פּאַרשטייער אין פארשיידענע פּעריאָדן, ווי ווייט און אפ וואָסער אויפן קענען עטנאָגראַפישע און פאָלקלאָרישע עלעמענטן אויסגענוצט ווערן אין אונדזער פּראָלעטאַרישער קולטור־בױונג א. א. וו. קורצ: דערצו איז נייטיק א וויסן שאַפּטלעכע, ד. ה. מאַרק־לענינישע ארבעט איבער עטנאָגראַפישע. אָן דער מיטהילף פון דערדאָזיקער וויסנשאַפט און אָן אירע אויספּאַרשערישע רעזולטאַטן קען די לי־טעראַטור־וויסנשאַפט דאָ ניט קומען צו קיינ קלאָרע און פּעסטע אויספירן פאר דער פּראַקטיק. און עס באַקומט זיכ די סאַקאָנע, אַז זי זאָל זיכ נאָכשלעפּן — און דאָס איז טאַקע אזוי — נאָכ די רעזולטאַטן פון דער קלאסן־פּינטלעכער „עטנאָגראַפישער וויסנשאַפט“.

דייטלעכע אויסקלאָרונג איז דאָ זייער אַקטועל. די ליטעראַרישע פּראַקטיק קען ניט וואַרטן. דער קלאסן־סוינע רוט ניט אפ קיינ שום געביט. און גראָד די קלאסן־פּינטלעכע עלעמענטן אין דער ליטעראַטור האָבן א באַזונדערס שטאַרקע נעטיג־אַרײַנצושמוגלען אין דער ליטעראַטור זייערע רעאַקציאָנערע אידעאָלאָגיעס אַײַנגע־הילטע אינעם „דעמאָקראַטישן“ מענטלע פון „עטנאָגראַפיומ“ און „פאָלקלאָריזם“.

דאָס אייגענע קען מען פּעסטשטעלן אין אלע איבעריקע געפיטן פון דער קונסט. די רעאַקציאָנערע מוזיקער, לעמאַשל, באַמיען זיכ דורכאָפן זייערע ווערק מיט עלע־מענטן פון מוזיקאַלישער עטנאָגראַפישע, מיט מעשטשאַנישער קאָנטר־רעוואָליוציאָנערער בענקעניש נאָכ דער פאַרגאַנגענהייט. קלאסן־פּרעמדע און קלאסן־פּינטלעכע מאַלער

מאלן בילדער פון נייעם סאָוועטישן שטייגער אָדער גאָר פון קאָמוניסטישע פירער
אינעם עטנאָגראַפישן לובאַקישן אָדער קירכלעך-„פּויערשן“ איקאָנע-סטיל. אַז דער-
זעלבער ליניע גייען די באַשטרעפונגען פון א טייל נאַציאָנאַל-דעמאָקראַטישע פּילאָ-
לאָגן צו פּאָלקלאָריוון אונדזער היינטיקע סאָוועטישע שפראַך. אוי אַרומ ווערן
פאַרמיטטיקט פאַרשיידענע געביטן פון דער סאַציאַליסטישער קולטור-ביווג.

דאָס אייגענע וועלן מיר אויך קענען טעסטשטעלן אפן געביט פון דירעקטן פאַ-
ליטישן קאַמפּ. גראָר די רעאַקציאָנעריסטע פּאָליטישע טעאַרעטיקער אין די קאַפיטאַ-
ליסטישע לענדער שעפן אָפּט הויפּט-אַרגומענטן פון דער עטנאָגראַפיע, פונעם
עטנאָגראַפישן שטייגער. די נאַציאָנאַל-און סאַציאַל-פאַשיסטן, די קאַנטר-רעוואָליוציאָ-
נערן אין אלע לענדער זוכן און געפינען אין דער עטנאָגראַפיע אַן אָנשפאַר פאַר
די רעאַקציאָנעריסטע באַהויפטונגען. ס'איז כאַראַקטעריסטיש, אַז א טייל בורזשואַזע
געלערנטע באַמערן זיך צו „עטנאָגראַפיוון“ אַלע סאַציאַל-עקאָנאָמישע וויסנשאַפּטן,
ד.ה. צו מאַכן פון זיי טייל-דיסציפּלינעס פון דער עטנאָגראַפישער וויסנשאַפּט. און
דאָס איז לאַכלוטן ניט קיין נייעס. אין אַנט-דיוריינג זאָגט ענגעלס: „...דער אלטער
אירעאַליסטישער באַנעם פון דער געשיכטע, וואָס איז נאָך ניט אוועקגעשאַרט גע-
וואָרן, האָט ניט אָנערקענט קיין קלאַסנאַמפּן, וואָס שטאַמען פון מאַטעריעלע
אינטערעסן, האָט ביכלאַל ניט אָנערקענט קיין מאַטעריעלע אינטערעסן; די פּראָדוקציע,
ווי אַלע עקאָנאָמישע פאַרהעלטענישן, זיינען לויט אים פאַרגעקומען אוי זיך, דערעכ-
אַגעו, ווי ס'וואָר דינירטע עלעמענטן פון דער „קולטור-געשיכטע“
(מיינ קורסיוו-מ. וו.). דאָס, וואָס מע האָט דעמאָלט אָנגערופּן „קולטור-גע-
שיכטע“, רופּט זיך באַ די היינטיקע רעאַקציאָנערן „עטנאָגראַפיע אין
ברייטסטן זין.“

אין דער צייט פון בירגערקריג אין אוקראַינע האָבן אָנפירנדיקע קאַנטר-רעוואָ-
ליוציאָנערן באַגרינדעט זייערע קאַנטר-רעוואָליוציאָנערע אידעאָלאָגיעס מיט אַרגומענ-
טאַציעס פון דער „עטנאָגראַפיע“. אַנטיסאָוועטישע אַרויסטרעטונגען פון רוסישע און
אַנדערע וויסגוואַרדייער אין אויסלאַנד ווערן זייער אָפּט אַרגומענירט מיט קלאַ-
מערשט-וויסנשאַפּטלעכע רעזולטאַטן פון דער „עטנאָגראַפישער“ וויסנשאַפּט. לעמאַשל,
אַז דער אייגנטלעכער מעהוס פון דער סאַציאַליסטישער ביווג און פון דער קול-
טור-רעוואָליוציע שטייען אין אַ טייערע צו דער „אינעווייניקסטער נאַטור“ פונעם
„רוסישן פּויער“, צו זיין „נאַטירלעכע“, „עטנאָגראַפישן מעהוס“, אזוי צו זאָגן צו
זיין נאַטירלעכער געזעצמאַסיקייט. דידיאָזיקע „נאַטור“ פונעם „רוסישן פּויער“ ווערט
אַרויסגעדונגען דאַפקע פונעם עטנאָגראַפישן שטייגער. דערביי ווערט בעקווין פאַר-
שוויגן, אַז דידיאָזיקע „נאַטור“, וועגן וועלכער זיי רעדן, איז אין עמעסן גאַנצ
פּראָסט די קלאַסנ-נאַטור פונעם אָפּגעשטאַנענעם, טעמפּן, כּײַעשן קולאַק און
לאַכרוטן ניט די נאַטור פונעם אַרעמ-און מיטל-פּויער, ניט די נאַטור פונעם קאַל-
ווירטניק. א טייל „לינקע“, „ליבעראַלע“ און מישטיינס-געזאָגט „ראַדיקאַלע“ לאַקיינע
פונעם פאַשיזם אַרגומענירטן אַמאָל פונקט קאַפּויר: „דער באַלשעוויזם טויג נאָר,
אַנטשפּרעכט נאָר דעם רוסישן פּאָלקסיגייסט“. ווידער אַמאָל „עטנאָגראַפיע“ אַלס קאַנטר-
רעוואָליוציאָנערע אַרגומענטאַציע.

אָט דאָס אלץ דארפ אויסקלאָרן, דעמאסקירנ און אנטפלעקנ די מארקס-לענינישע וויסנשאפטלעכע עטנאָגראפיע.

א וויכטיקן אָרט אינ דערדאָזיקער וויסנשאפט דארפ אויך, לעמאַשל, פארנעמען די וויסנשאפטלעכע אויספאָרשונג פון די רעשטלעכ רעליגיעזן שטייגער באמ אָפֿ-געשטאנענעם טייל פון דער באפעלקערונג, די אויסקלאָרונג פון זייער סאָציאַלן מעהוס אינ די קאָנקרעטע פאלן און פון די מיטלען וויאזוי קעגן די דאָזיקע רעשטלעכ צו קעמפן. דאָס דארפ דינען אלס וויכטיקער מאטעריאל פאר דער אנטווערליגעזער וויסנשאפט. —

פון דער אנדערער זייט דארפן ארויסגעפונען און אנטפלעקט ווערן יענע עלע-מענטן אפ אלע געביטן פון דער עטנאָגראפיע, וואָס דריקן אויס דאָס פראָטעסטירן-דיקע, בונטארישע, פאָרשריטלעכע און רעוואָליוציאָנערע שטרעבן פון די מאַסן. ס'וועט דאָ גענוג זיינ אָנצוווּיזן. לעמאַשל, אפן רעוואָליוציאָנערן וואָרט-פאָלקלאָר אינ דער צייט פון דער ענגלישער אָדער פראנצויזישער רעוואָליוציע, אפ די רעוואָ-ליוציאָנערע פאָלקלאָר-לידער פונעם 1905 יאָר (די ייִדישע לידער פון דעם מינ זיינען אבערן שארפ געפאסלט געוואָרן פון די ייִדישיסטישע פאָלקלאָריסטן אלס „אומקינסט-לערישע“, טאקע צוליב זייער רעוואָליוציאָנערן אינהאלט). פאראן עלעמענטן אינ פאָלקלאָר, וואָס ווייזן אפ פאָרויס. די עטנאָגראפישע יערושע דארפן מיר באהאנדלען לויט דיזעלבע לענינישע, דיאלעקטיש-מאטעריאַליסטישע פרינציפן, ווי יעדער אנדערע קולטור-יערושע. דערביי אָבער מוזן מיר אופדעקן דעם בורזשואזן און קאָנסר-רעוואָ-ליוציאָנערן אויפן פון איר אויסנוצונג. מיר מוזן באקעמפן יעדער איבערגעטריבענע סטאמ-באגייסטערונג פאר דערדאָזיקער וויסנשאפט. מיר מוזן פארוואנדלען די עטנאָ-גראפיע פון א וואפן פון אונדזערע סאָנימ — אין א שארפן וואפן קעגן זיי.

פאר דער עטנאָגראפישער סעקציע באמ אינסטיטוט פאר ייִדישער קולטור (איניי-נעם מיטן קאבינעט פאר מוזיקאלישן פאָלקלאָר), וואָס ארבעט איינגנטלעכ ערשט דאָס צווייטע יאָר, איז אינ דער ערשטער ריי געשטאנען די אפנאבע, צוטרעטן צו א רעוויזיע און אויסקלאָרונג פון א ריי מעטאָדאָלאָגישע גרונט-האנאָכעס אפ א מארקס-לענינישן אויפן; אויסצוקלאָרן דעם אינהאלט און באטייט פון דערדאָזיקער דיסציפלינ פאר דער בורזשואזיע און פארקערט, — פארן פראָלעטאריאט; אויסצוקלאָרן דעם מעהוס פון עטנאָגראפיע אלס א היסטאָרישע קאטעגאָריע, — אויסצוקלאָרן, ווי ווייט ס'זיינען דערלאָזבאר פראקטישע ווירקונגען פון עטנאָגראפיע און איר שטייגער אפ אונדזער נייער פראָלעטארישער קולטור-ביוונג (די דיאלעקטיק פון עטנאָגראפיוז אינ באציונג צו ליטעראטור, צו פילאָלאָגיע און צו פארשיידענע אנדערע סאָציאַל-עקאָנאָמישע וויסנשאפטן און אזוי ווייטער). מיר האָבן דאָ געמוזט אָנהייבן קימאט פון סאמע אָנהייב, ווייל די דאָזיקע וויסנשאפט איז נאָך ביו איצט אינ אלגעמיין און ביפראט אפ ייִדיש — אכוצ קליינע און גאָר ווייניק באפרידנדיקע פרווון — ניט באאר-בעט געוואָרן אינ דער שניי פון דיאלעקטיש-מאטעריאַליסטישן מעטאָד.

ווייטער איז פאר אונדז געשטאנען די אפנאבע פאָרשעריש ארומכאפן דעם שעטע פון דער ייִדישער עטנאָגראפיע (קוידעמקאל: פון וואָרט-און מוזיק-פאָלקלאָר).

די פאלקלאָרישע (וואָרט-און מוזיק-) מאטעריאלן, ווי רייכ און פארשפרייט זיי זינען ניט געווען אינעם דער ווירקלעכקייט, זינען נאָך פארהעלטניסמעסיק גענוג ווייניק געזאמלט, פאנאנדערגעקליבן, „ביבלאָגראפיש“ באארבעט און פארעפנטלעכט געוואָרן. א גרויסע צאָל מאטעריאלן זינען געלעגן אומבארירט און וויסנשאפטלעך ניט אויסגענוצט, — אָדער אינעם די הענט פון פריוואטע זאמלער אָדער אינעם אועלכע אינסטיטוציעס, ווי די „היסטאָרישע-עטנאָגראפישע געזעלשאפט“, „געזעלשאפט פאר יידישער פאלקס-מוזיק“ און היינט אויך אינעם „יוואָ“. די יידישיסטישע עטנאָגראפיע-ליבהאַבער זינען לויט זייער אייגנטלעכער טעווע — ניט געקוקט אפ זייער היסטאָריעס פאר עטנאָגראפיע, — ניט פעיק געווען צו א ווירקלעכער וויסנשאפטלעכער ארבעט, זאָל זיי אפילע בלויו אפ דעמאָזיקן מער „עדיטאָרישן“ געביט.

אָפגערעדט דערפון, אז זיי זינען ניט פעיק געווען צו וואָסער ס'זאָל ניט זיין סיסטעמאטיש-אויספאָרשער ארבעט. אכוצ די באוויסטע און פוסטע יאָנטעוואַנקעסעס, — אכוצ די באנאלע און סאנטימענטאלע פראזעס בא די אנ-סקיס, פרילוצקיס און י. ל. קאהאנס וועגן „פאלקסטימלעכקייט“, „פאלקסגלייט“ און אזוי ווייטער, און אכוצ עטלעכע זייער אלגעמיינע און שטארק-סאָפעקדיקע באמערקונגען וועגן א פאָר געשיכטלעכע דעטאלן אינעם דער יידישער עטנאָגראפיע און אינעם פאלקלאָר — האָט אויך אינעם פראט פון קאָנקרעטער מאטעריאלן-אויספאָרשונג די יידישיסטישע „וויסנשאפט“ ניט איבערגעלאָזט קיין שום ירושע. פאר אונדזער סעקציע איז דעריבער געשטאנען די אפגאבע צוזוטערען צו דער באארבעטונג פון די רייכע פאלקלאָרישע ארכיוו-מאטעריאלן, וואָס אונדזער אינסטיטוט פארמאָגט פון אייגענע זאמלונגען, אדאנק דער זאמל-ארבעט פון די אקטיווע קאָרעספאָנדענטן און מיט ארבעטער פון דער סעקציע, און פון די באקומענע פאָנדן. אינעם דער ערשטער ריי האָט די סעקציע געווענדט איר אופמערקזאמקייט אפ דעם נאָך איבערגעצט ניט פאר-עפנטלעכטן ארבעטערישן און רעוואָליוציאָנערן וואָרט-און מוזיק-פאלקלאָר (דערי-קער ארום דעם פעריאָד פון 1905 יאָר). אָבער אויך אפ יענעם טייל פונעם ניייערן פאלקלאָר, וואָס איז די טלעכער דורכגעדרונגען מיט סאָציאלע מאָמענטן. די דאָזיקע מאטעריאלן האָבן מיר געדארפט פאנאנדערקלייבן, „ביבלאָגראפיש“ באארבעטן לויט באשטימטע קלאָלן, צוגרייטן זיי צום דרוק און זיי באלייטן מיט אנטשפערעכנדיקע וויסנשאפטלעכ-אויספאָרשערישע ארבעטן.

אכוצ די ארבעטן, וואָס מיר ברענגען אינעם אונדזער דאָזיקער זאמלונג, האָט די עטנאָגראפישע סעקציע פארן פארגאנגענעם יאָר צוגעגרייט צום דרוק אזעלכע ארבעטן:

- 1) א גרעסערע סעריע נאָך ניט פארעפנטלעכטע ליד-מאטעריאלן וועגן ארבעט און רעוואָליוציאָנערן קאמפ — (א ביז גאָר וויכטיקער דאָקומענט וועגן ארבעט, ארבעטער-שטייגער און רעוואָליוציאָנערן קאמפ פון דער צייט ארום דער ערשטער רעוואָליוציע: ארבעט-לידער, שטרעיק-לידער, רעוואָליוציאָנערע הימענען א.א.וו.); 2) א זאמלונג מעלאָדיעס צו די דאָזיקע לידער און אויך א סעריע מעלאָדיעס צו אזעלכע רעוואָליוציאָנערע לידער, פון וועלכע עס זינען ביז איצט פארעפנטלעכט בלויז נאָר די וואָרט-טעקסטן; 3) קריטישער איבערזיכט איבער דער יידישיסטישער

פּאָלקלאָריסטיק; 4) קריטישער איבערזיכט איבער דער הינטציטיקער אוקראינישער פּאָלקלאָריסטיק; 5) סקיצנ צו דער פּראָבלעם וועגן דעם קלאסנ־מעהוס אין דער ייִדישער פּאָלקלאָריסטיק און אירע סטילן. צוליב פּאָרשיידענע סיבעס האָבן מיר באַשלאָסן אויסצומיידן דאָס ארויסגעבן „דיקע“ זאַמליכער; אונדזערע אַרבעטן וועלן מיר פּאַרעפּנטלעכן אין קליינע זאַמלונגען צו 5—10 בויגן, און אַמאָל אפּילע, דעמאָלט ווען מיר וועלן דאָס האַלטן פאַר פּאַסיק און נייטיק, אַלס דורכאָיס באַזונדערע אויסגאַבעס. אַכצ די דערמאָנטע אַרבעטן (איניינעם מיט די אַרבעטן פֿון דערדאָזיקער זאַמלונג) האָט אונדזער קאַבינעט פאַר מוזיקאַלישן פּאָלקלאָר דעשפּירט פֿון פּאַנאָגראַפֿ־וואַלצן, סיסטעמאַטיוירט און ביבליאָגראַפּיש קאַטאַלאָגיוירט אַ באַשטימטן טייל מוזיק־מאַטעריאַל פֿון אונדזער פּאָלקלאָר־אַרכיוו און זיי צוגעגרייט פאַר אַ אינעווייניקסטן וויסנשאַפֿטלעכן געברויך. דורך אַ ריי עקספּעדיציעס אין גרעסערע שטעט און שטעטלעך זיינען אַפּגענומען געוואָרן נייע מאַטעריאַל אַפּ אַ וויסנשאַפֿטלעכן אויפן מיט דער הילף פֿון אַנטשפּרעכנדיקע רעגיסטריר־אַפּאַראַטן.

פֿון אונדזער אַרבעט־פּראָגראַם פּאַרן קומענדיקן יאָר וועלן מיר דאָ דערמאָנען בלויז אַזעלכע אַרבעטן: 1) די ווייטערדיקע אַרבעט איבער אַ סיסטעמאַטישער מע־טאָדאָלאָגיע פֿון פּאָלקלאָריסטיק; 2) וועגן יורי סאַקאָלאָוס מעטאָדאָלאָגישע האַנדל־כעס (רעוויזיע); 3) די מעלאָדיק פֿונעם אַרבעט־ליד; 4) די סאַציאַלע פּסיכאָלאָגיע אינעם מוזיקאַלישן אויסדרוק א.א. עס זיינען פּאַרויסגעזעען אַ ריי אַפּונעם־עקספּע־דיציעס אין פּאַרשיידענע אינדוסטריעלע צענטערן און אין אַ ייִדישן ראַיאָן, אַכצדעם אויך די צוגרייטונג צום דרוק פֿון פּאַרשיידענע נאָך ניט פּאַרעפּנטלעכטע פּאָלקלאָר־מאַטעריאַלן.

די עטנאָגראַפּישע סעקציע געהער צו די סאַמע יונגסטע אינעם אינסטיטוט און האַלט זיך נאָך ערשט אין אַפּבויען. ווי עס איז צו זעען פֿון די געבראַכטע יעדעס, אַרבעט דערווייל די סעקציע בלויז אַפּ צוויי אָפּטיילונגען פֿון עטנאָגראַפּיע: אַפּ וואַרט־און מוזיק־פּאָלקלאָר. עס פּעלט דערווייל נאָך דער זייער וויכטיקער אָפּטייל פאַר עטנאָגראַפּיע פֿון דער מאַטעריעלער קולטור (זאַכ־עטנאָגראַפּיע, מוזיק־ענטעניש, שטייגער־ענטעניש א.א.וו.). און דער אָפּטייל פאַר עטנאָגראַפּישע גלויבונגען (אויס־פּאַרשונגען פאַר דער אַנטירעליגיעזער וויסנשאַפֿט).

דידאָזיקע אָפּטיילן האָבן דערווייל נאָך ניט אָנגעהויבן אַרבעטן צוליב מאַנל אין אַנטשפּרעכנדיקע טוער. דער אינסטיטוט נעמט אָן אַלע מיטלען אויסצופּילן דידאָזיקע ערנסטע בלויזן. באַזונדערס איז וויכטיק, אַז דער אַנטירעליגיעזער דיסציפּלינ־טייל אין דער עטנאָגראַפּישער סעקציע זאָל וואָס גיכער אָנהייבן אַרבעטן.

אַבער אין דעמדאָזיקן פּראַט, פֿונקט אזוי אויך ווי אין אַלע אַנדערע פּראַטימ פֿון אונדזער אַרבעט, וועלן מיר אָן דער אַקטיווסטער מיטהילף פֿון דער פּראָלעטאַרישער עפּנטלעכקייט ניט קענען גיין פּאַרויס. דידאָזיקע מיטהילף דאַרף באַשטיין סיי אין קאָנקרעטער מיטאַרבעט (קאָרעספּאָנדענצ, מיטהילף באַם אויספּאַרשן, באַם אָרגאַניזירן נייע אָפּנאַמעס א.א.וו.). און סיי אין געזעלשאַפֿטלעכן קאָנטראָל איבער אונדזער אַרבעט.

קיעז, דעקאַבער, 1931

פאלקלאָריזם און פאלקלאָריסטיק

(עטלעכע פאָרהאנאָכעס צו מעטאָדאָלאָגיע פון פאלקלאָריסטיק 1)

I. וועגן פאלקלאָריזם

1.

איידער עס איז אופגעקומען די וויסנשאפטלעכע עטנאָגראפיע און די פאלקלאָ-
ריסטיק (די וויסנשאפט וועגן פאלקלאָר) איז שוין פריער פאראן געווען דער
עטנאָגראפיוז און דער פאלקלאָריזם, ד. ה. א ליבהאַבערישער אינטערעס
און אָנהענגערשאפט בענענייע עטנאָגראפיע און פאלקלאָר אָדער אפילע א באגרייס-
טערטע נעטיקע פראקטיש אָנצווווענדן עטנאָגראפישע און פאלקלאָרישע עלעמענטן
אינ פאלטיק, פובליציסטיק, קונסט, ליטעראטור א. א. וו.
עטנאָגראפיוז און פאלקלאָריזם זיינען אזוי ארום א פריערדיקע פראקטישע
טטאדיע, פון וועלכער עס איז געוואקסן די וויסנשאפטלעכע באהאנדלונג פון
דידאָזיקע אידעאָלאָגישע עלעמענטן.

אַבער אויך נאָכדעם ווי דער עטנאָגראפיוז און פאלקלאָריזם האָבן זיך שוין גע-
האט אויספאָרמירט צו וויסנשאפטלעכע דיסציפלינעס, האָבן זיי זיך
אכוצדעם ווייטער אנטוויקלט — און אינ די קאפיטאליסטישע לענדער טאקע ביז אפן
היינטיקן טאָג — אלס פראקטיק און פאראלעל צו זייער אנטשפרעכנדיקער טעאָרע-
טיש-וויסנשאפטלעכער אויספאָרמירונג. ביז אפן היינטיקן טאָג ווערן דאָרט דער
פראקטישער עטנאָגראפיוז און פאלקלאָריזם געשפּיזט פון דער וויסנשאפט-
לעכער עטנאָגראפיע און פאלקלאָריסטיק, און פארקערט אָריענטירט די טעאָריע
פון דידאָזיקע וויסנשאפטן אירע מעטאָדאָלאָגישע האנאָכעס לויט די אינטערעסן
פונעם פראקטישן עטנאָגראפיוז און פאלקלאָריזם, ווייל דער צוועק פון דידאָזיקע
וויסנשאפטן איז די פראקטיק.

אויך דאָרט, ווו ס'רעדט זיך וועגן דעם אינ דער בירגערלעכער וויסנשאפט ניט
זייער דיטלעכ, איז די עטנאָגראפישע פראקטיק, דאָס שטרעבן צו „עטנאָגראפיוזן“
דעם לעבעדיקן אקטועלן שטייגער א שטילשווינגנדיקע גרונט-האנאָכע פאר דער

(1) דער ערשטער טייל פון א בוך „סקיצן צו מעטאָדאָלאָגיע פון פאלקלאָריסטיק“. אינעם צווייטן
טייל, וואָס וועט פארעפנטלעכט ווערן אין איינעם פון די קומענדיקע זאמלונגען, ווערן סיסטעמאטיש בא-
האנדלט די מעטאָדאָלאָגישע פראגעס גופע אפן יעסאָר פון דידאָזיקע פאָרהאנאָכעס.

וויסנשאפטלעכער באהאנדלונג — און געוויינלעך אפילע אויך אין יענע זעלטענע פאלן ווו דאָס ווערט בעפֿיירעש אָפּגעלייקנט.

דעריבער דארפן מיר קוידעמקאָל אויסקלאָרן דעם מעהוס פון עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם, און באלד אין אָנהייב דארפן מען זיך האלטן פאר די אויגן, אז מע קען דעמדאָזיקן מעהוס ניט פעסטשטעלן אבסטראקט, אז ס'איז ניט פאראן אײַן אלגעמײנער מעהוס פון עטנאָגראַפֿיזם סטאם און ביכלאל, נאָר „אסאך מעהוסן“. ווייל די אָנצילונג פונעם פראקטישן און וויסנשאפטלעכען אינטערעס פאר עטנאָגראַפֿיע און פּאָלקלאָר דיפערענצירט זיך אין פארשיידענע צײַטן, ערטער און באזונדערע פאלן לויט די פארשיידענע קלאסן-אינטערעסן און די פארשיידענע געזעל-שאפטלעכע פארהעלטענישן. צום אנאליזירן דעם סאָציאלן מעהוס פון עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם דארפן מיר צוגײן דיאלעקטיש, קאָנקרעט.

אין ערשטער רײ וועט דאָ דעריבער זײַן אונדזער אופנאבע אויסצוקלאָרן דעם דיאלעקטישן כאראקטער פון עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם, און דערנאָך ערשט וועלן מיר קענען צוטערעטן צום אנאליז פון די וויסנשאפטלעכ-טעאָרעטישע אויספאָר-מירונגען און פון דער געזעלשאפטלעכער פונקציע, וואָס דיראָזיקע אין אָנהייב פראקטישע שטרעבונגען האָבן באקומען באזונדערס בא היינטיקן טאָג.

2.

דער באוויסנשאפטלעכער אינטערעס פאר „פּאָלקלאָר“, פאר דער שאפונג פון נאציאָנאַל-היסטאָרישע „קינדעווייטס-עפאָכעס“, פון פרימיטיווער אורגעשיכטע, אָבער אויך פון די „הײַנטיגטיקע“, „ווילדע“ פעלקער און זון די נידעריקסטע שיכטן אינעם אייגענעם היכציוויליזירטן „פּאָלק“ — האָט זיך אָנגעהויבן באווייזן זײַט דער צווייטער העלפט 18-טן יאָרהונדערט. דיראָזיקע אנטדעקונג פון א נײַעם „אלגעמײנעם דײַטער“ (общий знаменатель) פאר אזעלכע לויטן טאָך דורכויס פארשיידענע אינאָנימ ווײַז פון סאַמע אָנהייב אָן א גאַנצ באשטימטן סאָציאלן מײַן. דער-דאָזיקער מײַן ווערט נאָך דײַטלעכער דורכ דעם פארשמאָלערטן כאראקטעריזיר-וואראַנט פון פּאָלקלאָר אלס די „אוריגענע נאציאָנאַלע שאפונג“, וועלכן מיר געפינען לעבן דעם ברייטערן וואראַנט בא א טייל פּאָלקלאָר-אנטדעקער און פּאָלקלאָר-ענטוואַסטן קימאט פון אָנהייב אָן.

אין ביידע וואראַנטן קומט צום אויסדרוק יענע נעטע אין די אידעאָלאָגישע שטרעבונגען פון דער בירגערלעכער באוועגונג אין א באשטימטן פעריאָד זיך „אראָפּ-צולאָזן“, צוליב פארשיידענע, אָפּטמאָל ווידערשפרעכיגסטע, סיבעס, צו די פויערישע, שטאַטיש-קליינבירגערלעכע און ביכלאל ארבעטנדיקע מאסן. זיך צו זײ אראָפּצולאָזן און זיך צו זײ צו „דערנענטערן“ אפן יעסאָד און אין דער שײַן פון „פּאַרשונג-רעזולטאַטן“, וואָס האָבן זיך באקומען פון מאטעריאלן וועגן קאָלאָניאַלע „ווילדע“ און וואָס זײַנען „פארגלייכס-וויסנשאפטלעכ“ באהאנדלט געוואָרן אינײַנעם מיט מאטעריאלן וועגן דער ווײַטסטער אורגעשיכטע פונעם מענטשן.

אין דעמדאָזיקן אינטערעס פאר „פּאָלקלאָר“, אלס נײַעם וויסנשאפט-געביט און אלס „אָפּפרישנדיקן“ אנטלײונגס-קוואל פאר קונסט און שײַנער ליטעראטור, באווייזט

זיכ סײ דער דרוק פון די „אונטערשטע מאסן“ אינעם דעמאָליקן „דריטן שטאנד“, סײ דער ווילג צו באווירקן דיראָזיקע מאסן אינ א באשטימטער ריכטונג. פון אָנ- הייב אָן האָט דערײַבער דער פּאָלקלאָריזם געוויון א צווייַקן כאראקטער, סטירעדיקע שטרעבונגען, אנטשפרעכנדיק צו די סטירעדיקע געזעלשאפטלעכע קויכעס, וואָס האָבן זיכ אין אים אָפגעשפיגלט. דער פּאָלקלאָריזם פון איינעם און דעמוזעלבן פּאָלקלאָר- ענטוואָסט האָט דעמאָרט זייער בוילעט געקענט אנטהאלטן און מיט זיכ פאַרשטעלן סײ דאָס ארופשפארן פון די מאסן, סײ דעם דרוק פון די הערשנדיקע קלאסן. דער פּאָלקלאָריזם פון די לעצטע יאָרצענדליקער פון 18-טן און אין די ערשטע יאָרצענדליקער פון 19-טן יאָרהונדערט איז געוויינלעך א טיפישער מאָמענט פון דער קעמפערשזר בירגערלעכער אידעאָלאָגיע. אלס אועלכער האָט ער אין זיכ דורכויס פראָגרעסיווע עלעמענטן. דער פּאָלקלאָר-ענטוואָסט אומ אנטשפרעכט דעמאָלט אָפט דער „ליבע צו דער גאנצער מענטשהייט“, מיט וועלכער עס צייכנט זיכ דעמאָלט אויס דער קעמפנדיקער „דריטער שטאנד“. ער איז אָפט איינער פון די מיטלען אופצורופן די נידעריקסטע מאסן צו הילפ אינעם קאמפ קעגן דעספאָטיזם, פעאָדאליזם און קירכע, כאָטש ער איז אויכ אמאָל א מיטל אפ פארקערט. אידעאָלאָגישע פאקטן אנטשפרעכט שטענדיק זייער סאָציאלער באזע ניט סטאם גלאט אין דער וועלט ארײַן, איינזיטיק, מעכאניש, נאָר דורכויס קאָנקרעט מיט אלע קעגנזאצן און אינע- ווייניקסטע ווידערשפרוכן. דערײַבער מווג מיר שטענדיק ארויסגעפינען ניט בלויז די קלאסאָוע דאָמינאנטע, די אייגנטלעכע קלאסן-אואָנע, דאָס, וואָס מיר רופן אָן דעם קלאסן-מעהוס, נאָר אויכ די אינעווייניקסטע סטירעס אינעם אנטשטיינ און אין דער אנטוויקלונג פון יעדער אידעאָלאָגישער דערשיינונג.

3.

פון איינ זײט איז דער פּאָלקלאָריזם געווען איינער פון די אידעאָלאָגישע מיט- לען אין דער האנט פון בירגערטום און אפילע — אונטער בירגערלעכע האשפאָעס, באזונדערס אין אָפגעשטאנענע לענדער, ווי רוסלאנד, פוילן א. א. — פון אָפגייענדיקן אדל (1) אפ צו באווירקן „די מאסן“ דורכ זייערע אייגענע שאפונגען און אויסדרוק- שטייגערס. פון דער אנדערער זײט שפיגלט זיכ אָפ אינעם אינטערעס פאר פּאָלקלאָר די פארגרעסערטע באדייטונג און וואָג פון די סאָציאלע שטרעבונגען בא דיאָזיקע מאסן גופע. אונטערן דרוק פון די מאסן איז דאָס בירגערטום געצווונגען געוואָרן אין אכט צו נעמען זייער שאפונג און אויסדרוק-שטייגער, וואָס האָבן געשפארט אין א באשטימטער געזעלשאפטלעכער ריכטונג.

ווי אין אסאך ענלעכע פאָלן, האָט דאָס בירגערטום איבערגענומען אין זײַן האנט אויכ דאָסדאָזיקע ניט שטענדיק אומגעפערלעכע שטרעבן, קעדיי עס צו קערעווען לויט די אייגענע קלאסן-אינטערעסן. פון אָנהייב, לעמאָשל, באמיט זיכ דער בירגער-

(1) עס איז ניט קיין צופאל, וואָס צו די ערשטע פוילישע עטנאָגראפן אין פּאָלקלאָריסטן געהערן א גיאז פאָטאָזקי (זײט 1783), א מירסט סאפיעהא (1802), די נאציאָנאליסטן לעדעוועל (1801), קאלאָטני (1802) און כאָדאקאָזסקי (1818), פונקט אווייז אין רוסלאנד די פאָרשטייער פינעם אדל באָדאנאָוויטש, שפּעטער קרייעווסקי א. א.

לעכער פאלקלאָריזם איינצוצוימען די שארפֿ־פּראָטעסטירנדיקע און בונטארישע עלעמענטן, וואָס קענען אינעם פּאָלקלאָר (דאָ רעדט זיך שוין וועגן פּאָלקלאָר גופע און ניט וועגן פּאָלקלאָריזם!) ווערן געפערלעכער אופרײַס־שטאַף פאר דער בורשוואַזיע אינאיינעם שטרעבונגען, און דיראַזיקע עלעמענטן נאַציאָנאַליסטיש אױס־צוקערעווען קעגן דעם אױסנוױיניקסטן, „אױס־פּאָליטישן“ סױנע. דאָס סאַציאַלע אינעם פּאָלקלאָר ווערט אונטערטעניק געמאַכט צום נאַציאָנאַלן א. א. וו. א. א. וו.

אַבער אױך אינעם ציל־אַנשטעלונגען פון פּאָלקלאָריזם, וועלכע מיר וועלן שױן האָבן פעסטגעשטעלט אלס דיקטירטע פּױן דער בורשוואַזיע אָדער אדליקער אידעאָלאָגיע און זײַערע אינטערעסן — וועלן מיר פּאַרט אינאיינעם לענדער, אינאיינעם פּאַרשידענע צײַטן און אַזאַל אַזילע בא פּאַרשידענע פּאַרשטייַצן אינאיינעם לאַנד און אינאיינעם צײַט ארויסגעפּינצן מער אָדער וױניקער גרױסע פּאַרשידנקײַטן און אפּילע קעגנזאַצן. לױט דעם פּאַרשידענעם צושטאַנד און אנטױקלונגס־נאַנג פון דער בירגערלעכער באַװעגונג אינאיינעם לענדער און אינאיינעם פּאַרשידענע צײַטן, לױט די פּאַרשידענע אינעױיניק־קלאַסאַװע נױאנסן בא פּאַרשידענע פּאַרשטייער פון דערזעלבער קלאַסן־אידעאָלאָגיע אינאיינעם לאַנד און צײַט דיפּערענצירט זיך אױך דער צוגאַנג צו פּאָלקלאָר.

דער פּאָלקלאָריזם פון סערוואַנטעס אינאיינעם „דאָן קיכאַט“ איז ניט ענלעך צו מאַלעירס. הערדערס אינטערעס פאר פּאָלקלאָר באַטייַט לאַבלוטן עפעס אנדערש ווי געררעס' אָדער גאַר הײַנעס פּאָלקלאָר־ליבע. פּושקינס פּאָלקלאָריזם האָט אַן אנדערע באַזע ווי מיצקעױטשעס אָדער גאַר קאַלצאַװס. יאַקושקינס פּאָלקלאָר־אינטערעס איז ניט דאָס אײַגענע ווי טאַלסטאָױס. די סלאַױאַנאַפּילן האָבן דערמיט גאַר עפעס אנדערש געמײנט ווי די נאַראָדניקעס. און גאַר עפעס אנדערש מײנט דער אינטערעס פון די הײַנצצײַטיקע בירגערלעכע פּאָלקלאָריסטן — און גאַר עפעס אנדערש איז דערמיט אױסן די מאַרקסיסטישע פּאָלקלאָריסטיק.

א גאַנצע רײַ נײַצײַטיקע וויסנשאַפטן, און אינאיינעם גרױסער מאָס דער נײַער באַגריפֿ וועגן פּינקטלעכקײַט איז די נאַטורױסנשאַפטן ביכלאַל, האָבן אָנגעהױבן צו אנטשטייַן ערשט אַז דער באַזע פון האַנדלס־קאַפיטאַל און אינדוסטריע־קאַפיטאַל און האָבן זיך אַ לאַנגע צײַט אנטױקלט אינאיינעם דער מאָס ווי די בורשוואַזיע האָט זיך אנטױקלט צו, און אלס, אַ קלאַס פאר זיך. פּונדעסטװעגן וועלן מיר אינאיינעם קלאַסן־אידעאָלאָגיע פון דיראַזיקע וויסנשאַפטן ניט געפּינען קײַן דורכױסיקע אײַנ־הײַטלעכקײַט פאַרן גאַנצן מעשעך פון דער אנטױקלונג־צײַט. פאַרקערט, מיר וועלן דאָרט אומעטום געפּינען די גרעסטע סטירעס, אנטשפּרעכנדיק צו די סטירעס אינאיינעם דער אנטױקלונג פון דער בורשוואַזיע.

4.

דעריבער, אױב מיר שטעלן פעסט דעם בירגערלעכען כאַראַקטער פון פּאָלקלאָריזם (פּראַקטישע פּאָלקלאָר־פאַרינטערעסירטקײַט) אינאיינעם פּאָלקלאָריסטיק (טעאָרעטישע וויסנשאַפט וועגן פּאָלקלאָר) שױן זײַט דעם אָנהײַב אָן פון זײַער אנטשטייַונג און אנט־ױקלונג, הײַסט דאָס נאָך וײַט ניט דאָס אײַגענע, ווי: די פּאָלקלאָריסטיק

איז א טיפישע און אויסשליסלעכ בירגערלעכע וויסנשאפט אינ דעם מעכאניש-האָמאָ-גענעם זינען, אז זי מוז, דארפ אָדער קען פארשווינדן איינינעם מיטן בירגערטום אלס הערשנדיקער קלאס. הייסט דאָס נאָכ ניט, אז די פּאָלקלאָריסטיק—מיר ריינדן וועגן פּאָלקלאָריסטיק, און ניט וועגן פּאָלקלאָר!—אנטהאלט ניט אינ זיך שוין באלד פון אָנהייב אָן אזעלכע דאָלעקטישע שטריכן, וואָס וועלן מיטן גאנג פון דער היסטאָרישער אנטוויקלונג ניט קענען און מוזן פירן דערצו, אז זי זאָל זיך פאר-וואנדלען אינ א פּראָלעטארישער מאַרקס־לענינישער וויסנשאפט.

די מאָדערנע נייע שפראכוויסנשאפט, די וויסנשאפט וועגן די נאציאָנאלע שפראכן איז געבוירן געוואָרן קימאט אינ דער אייגענער צייט און קימאט אפ דער אייגענער באזע ווי די פּאָלקלאָריסטיק. ביידע געביטן האָבן אָפּטמאַל געהאט איין „פּאָטער“ (לעמאַשל, די ברידער גרימ), די אירעאָלאָגישע פּאַרהאנאָכעס זיינען אינ אָנהייב באַ ביידע דיסציפלינעס געווען גענוג קרוויש. און פּאַרט וועט קיינער ניט פרווון זאָגן, אז אפילע זאָל זיין בלויז דער היסטאָרישער טייל פון דער שפראכוויסנשאפט איז און בלייבט אַן אויסשליסלעכ בורזשואזער איניען, וואָס ווערט פארענדיקט מיט דער פארענדיקונג פון בירגערטום, ווי לעמאַשל, די בורזשואדאימפּעריאַליסטישע „ראסן־פּערע“, די „וויסנשאפט“ וועגן די „גייסטיקע“ אייגנשאפטן פון די פארשיידענע ראסן און זייער סאָציאַלער באשטימונג.

עמעס איז: שפראכוויסנשאפט און פּאָלקלאָריסטיק קענען וואָס שײַעכ אַ גאָר וויכטיקן פּראָט ניט פארגליכן ווערן—וואָס שײַעכ דער צוקונפט און אקטועללייט פונעם פּאַרשונג־ביעקט גופע. דער פּאָלקלאָר גופע אלס ספעציפישער שאפונג־אויפן וועט און דארפ דורכ דער קולטור־עוואָלוציע אינגיכט פולשטענדיק פארשווינדן און וועט איבערלאָזן זיין אָרט דער אויסשליסלעכער הערשאפט פון „ליטעראַטור“. צוליב דעם אָבער פארלירט די פּאָלקלאָריסטיק ניט דאָס מינדסטע פון איר אקטועלן באטייט אלס היסטאָרישע דיסציפלינע. אכוצ דעם אלגעמיינעם גע-שיכטלעכע באטייט האָט אָבער די פּאָלקלאָריסטיק פאר אונדז נאָכ גאָר אַ באזונדערס שטאַרק־אקטועלן פּאָליטישן אינטערעס, וועגן וועלכן עס וועט ווייטער אויספירלעכ גערעדט ווערן.

פּאָלקלאָריסטיק אלס וויסנשאפט איז נויטווענדיק ארויסגערופן געוואָרן דורכן אנטוויקלונגס־גאנג פון בירגערטום; איינינעם מיט אימ ענדערט זיך אויך די פּאָלק־לאָריסטיק. מיטן אָפּגאנג פון בירגערטום וועלן אויך מוזן אָפּגיין די בירגערלעכע כאַראַקטער־שטריכן, וואָס האָבן דאָמינירט אינ דער פּאָלקלאָריסטיק זייט איר אַנט־שטייגן־צייט. די מאַרקסיסטישע וויסנשאפט יארשנט אויך דאָ פון דער בירגער־לעכער יענע בעסטע דערגרייכונגען, וואָס זי קען אויסנוצן פאר איר פּראָלעטארישער ציל־אַנשטעלונג. דאָס דארפ פירן צו אַנטשיידנדיקע רעזולטאטן אויך פאר מעטאָדאָלאָג־גישע באשטימונגען, פאר דער ארומגענעצונג און אויסקלאָרונג פון די באגריפן (געביט־באשטימונג, טערמינאָלאָגיע א. א. ו.), פאר די דערקלער־פרינציפן, פאר די טעאָרעטיש־טעכנישע אויסקלאָרונגען (אפילע פאר דער זאַמל־אַרבעט) און פאר די פּאַרשונג־מעטאָדן.

דעריבער איז פאר אונדז אזוי וויכטיק קוידעמקאָל אויסצוקלאָרן דעם דאָלעקטישן

כאראקטער פונעם פּאָלקלאָריזם ביכלאל און פון דער פּאָלקלאָריסטיק ביפראט, פעסטשטעלנ, אז ניט אין אלע פארשידענע פאלן באטייט דער פּאָליטישער, „בעלעטריסטישער“ אָדער וויסנשאפטלעכער אינטערעס פאר פּאָלקלאָר דאָס אייגענע, אז אפילו אין איינעם און דעמועלבן באזונדערן פאל קענען געמאָלט זײַן פארשיידענע שטארק ווידערשפרעכיקע עלעמענטן. אזוי ארום וועלן מיר גרינגער ארויספא- קומען, וואָס מיר דארפן זוכן אינעם פּאָלקלאָר, וואָס מיר וועלן געפינען דורך דער פּאָלקלאָריסטיק, אין וואָסער פארהעלטעניש שטייען עטנאָגראפיע און פּאָלקלאָר צו די אנטשפרעכנדיקע „ליטערארישע“ געביטן, אין וואָסער פארהעלטעניש שטייען עטנאָגראפיע ביכלאל אין פּאָלקלאָריסטיק ביפראט צו אנדערע וויסנשאפטן, ווי ווייט דערגיין און ווי ווייט דארפן אָפגעהיט ווערן, צי ניט, די פּאָלקלאָריסטיק אלס זעלב- שטענדיקע וויסנשאפט, ווי ווייט און צי אין ביכלאל דערלאָזבאר א ווירקונג פון דער פּאָלקלאָרישער ירושע אפ אונדזער היינטיקן פּראָלעטארישן שאפן א.א.וו. א.א.וו.

II. פּאָלקלאָריזם און זײַן דיאלעקטיק

1.

מיר קלייבן זיך ניט דאָ צו געבן די געשיכטע פון פּאָלקלאָריזם אָדער פון דער פּאָלקלאָריסטיק, מיר קענען אָבער ניט אויסמיידן אביסל אויספירלעכער צו באהאנד- לען עטלעכע ביישפילן וועגן דער פארשידנארטיקער אָנצילונג פונעם עטנאָגראפישן און פּאָלקלאָרישן אינטערעס אין פארשידענע צײַטן און בא פארשידענע קלאסן פּאַרשטייער.

הערדער, איינער פון די ערשטע פּאָלקלאָר-ענטוויקלונגן, וואָס האָט מיט זײַנע ארבעטן געגעבן וויכטיקסטע אָנרעגונגען פארן „בעלעטריסטישן“ פּאָלקלאָריזם אין דער דײַטשער און אייראָפּעיִשער ליטעראטור ווייט דעם 18-אָן יאָרהונדערט און אויך פאר די אָנהייבן פון דער וויסנשאפטלעכער פּאָלקלאָריסטיק, האָט „פארשפרייט די לערע, אז די פּאָעזיע איז אן אלגעמיינע באַנאָונג פון דער מענטשהייט. ער האָט געזאמלט „די שטימע פון די פעלקער“ (1778—1779), האָט אָנגעוויזן אפ די אלטע פּאָלקס-פּאַרמעס, און האָט אָפגעוועקט אינעם בירגער דעם עמעסריקן פּאָלקסדיכטער, דעם זשענאַלן קאמפּכיִשעק פון די „Stürmer und Dränger“ (פר. מערינג). בא אימ הייבט זיך אָן דער פּאָלקלאָריזם פון דער דײַטשער קלאסיק און ראָמאַנטיק; פון די פּאָעטן: בירגער, אולאנד, געטע 1) — ביז צו די ראָמאַנטיקער און יונג-דײַטשן (היינע).

1) די ראָמאַנטיק ווייזט, פארשטייט זיך, אָן אן ערעכ מער פּאָלקלאָריזם איידער די קלאסיק. אָבער די דײַטשע „קלאסיקער“ זײַנען אין באשטימטע פעריאָדן פון זייער שאפן געווען אויך ראָמאַנטיקער. געטע באארבעט פּאָלקסלידער, ליטעראריזירט זיי, ער פאסט אָפּט צו זײַנע לידער צום „פּאָלקסטאָג“. זײַן פּאָסט איז געבויט אפ א פּאָלקלאָרישער פּאָלקס-מיטע. אונטער הערדערס האשפּאַע זאמלט דער יונגער געטע פּאָלקסלידער בעשאס זײַנע וואַנערונגען אין עלזאס אין שיקט זיי צו הערדער. ער שרייבט אים דעמאָלט וועגן די פּאָלקסלידער: „Auf dem Herzen habe ich sie getragen.“ סאַר דער דײַטשער ליטערא- טור ווייט די לעצטע יאָרצענדליק פון 18-טן ביז אין ערשטן דריטן 19-טן יאָרהונדערט אין דער פּאָלקלאָריזם בעל-טאָפּעק איינער פון די וויכטיקסטע כאראקטער-שטריכן.

הערדערס פאלקלאָריזם איז אן אויסדרוק פונעם דעמאָלטיקן אופגעקלערטן ביר-
גערס שטרעבן צו קאָסמאָפּאָליטיזם, ד. ה. צום סאָלידארישן אינטערנאַציאָנאַליזם פון
בירגערלעכע קלאס. בא די שווערע אָפגעשטאנענע און פארן בירגערלעכע שטרעבן
אומגעוויינלעך דריקנדיקע פּאָליטישע פארהעלטענישן אין דעמאָלטיקן דייטשלאנד איז
פארשטענדלעך צו אידעאָלאָגיע, וואָס וואָלט זיך געלאָזט פאַרמולירן מיט א לאָזונג
„בירגער פון אלע לענדער, פארייניקט איינע“. אין הערדערס פאלקלאָריזם הערן מיר
אן אָפהילכ פון מאָנטעסקיעס געדאנקענגאנג אין זײַן „גײסט פון די געזעצן“. הערדערס
פאלקלאָריזם איז איינער פון די אויספירן, וואָס זײַנען געמאכט געוואָרן פון
לעסינגס — הערדערס פאַרגייער און לערער — קאָסמאָפּאָליטישע באטראכטונגען. „איינ-
טלעך גערעדט — זאָגט לעסינג — זײַנען בלויז פאראן פיזיקאלישע סיבעס אפ צו
דערקלערן פארוואָס די נאציעס זײַנען אזוי פארשידן לויט זייערע ליידנשאפטן,
טאלאנטן און קערפערלעכע געניטקייטן; וואָרעם דאָס, וואָס מע רופט גײסטיקע
(moralische) סיבעס, זײַנען נאָר בלויז רעזולטאטן פון די פיזיקאלישע“. דעמדאָיקן
געדאנקענגאנג האָט הערדער דורכגעפירט אין זײַנע „אידיען צו דער געשיכטס-פילאָ-
סאָפיע פון דער מענטשהייט“ און אין זײַנע „פרעלודיען“ אפ א אידעאליסטישן,
אָבער שארפ דילעקטישן אויפן. ווי ווייט איז דאָ נאָך דאָס רעוואָלוציאָנערע
בירגערטום פוג דער שפּעטערדיקער פינאַנס-קאָפיטאליסטישער אימפעריאַליסטישער
ראסנ-לערע!

אָבער טאקע דער אייגענער הערדער איז אויך איינער פון די „טאטעס“ פונעם
„נאַציאָנאַלן באוויסטײַן“ און פון דער דײַטשער ראָמאַנטיק, וואָס האָט זיך לויט
איר אינעווייניקסטן מעהוס שוין פון אָנהייב אָן אַרױענטירט אפ דער „לעוואָנע-
באגלענצטער קישעפֿ-נאכט“ פון מיטלאַלטער. פאר דער דײַטשער בורזשואַזיע איז
דעמאָלט נאָך ניט געווען געלייזט די אופגאבע פון נאַציאָנאַלער באפריינג, אכוצדעם
אויך ניט די אופגאבע צו פארייניקן די צעדריבלטע דײַטשע קאנטן אין מעלכעס,
צו באזײַטיקן, ווי הערדער זאָגט, das monströse Staatsgebilde, אין איין ורויסער
דײַטשער מעלכע און אזוי ארום זיך צו באפריינג פון די פארשידענע גײסטלעכע,
רייכסגרעפטלעכע, רייכסריטערשאפטלעכע, הערצאָגישע, דיאָדעצ-פירסטלעכע א. א. וו.
הערשאפטן. דערצו איז נײטיק געווען דאָס „נאַציאָנאַלע באוויסטײַן“, וועלכעס הערדער
האָט דיאלעקטיש באנומען, אז דורכן נאַציאָנאַלן באוויסטײַן קען מען ערשט אָנקומען
צו דער עמעסער מענטשהייט, צום אינטערנאַציאָנאַליזם. עמעס, אפילע די ראָמאַנ-
טישע שול גופע איז ניט געווען דורכויס פעאָדאַל-רעאַקציאָנער. זי האָט אין זיך
געהאט די סטירעס פון די פאַקטן, וואָס האָבן זי ארויסגערופן. אין איר „נאַציאָנאַלן
באוויסטײַן“ האָט זיך אין א באשטימטער צײַט פאַרט אָפגעשפּיגלט, זאָל זײַן פאַר-
קריפלט און באגרענעצט, אויך דאָס שטרעבן פון בירגערטום צו נאַציאָנאַלער
באפריינג און צו א נאַציאָנאַלער איינהייט, וואָס האָט צו יענער צײַט פון
דער מעלכישער און פעאָדאַלער צעדריבלונג אין דײַטשלאנד באטייט א באשטימטן
פאַרשריט.

אפ אויפיל זײַנען אועלכע עלעמענטן אין דער ראָמאַנטישער שול געווען א
דײַטלעכער פאַרשריט אקעגן דער קלאסישער שול. ווען ניט די אָנמעכטיקייט און

פארקריפלטקייט פון דער בירגערלעכער באוועגונג אין דײַטשלאנד, וואָלט די „ראַמאנטיק“, לויטן אָנהייב פון איר אנטוויקלונג, וואָס שײַעכ אסאך פראָטימ באַ- קוועמער געקענט אויסדריקן ברייטסטע מאסן פון בירגערטום איידער די פארגליי- ווערטע קלאסיק. אזוי איז דאָך געווען אין פראנקרײַכ (1). די אנטוויקלונג פון דער ראַמאנטיק אין דער בירגערלעכער ריכטונג איז אָבער זייער גיך אפ א רעאקצײִאָנער- סעאַדאלישן אויפן פארקריפלט געוואָרן. „בא לייפציק און וואטערלאַנג האָבן ניט געזיגט (איבער נאפאָלעאָנען — מ. וו.) די פעלקער, נאָר די מאָנארכן, און דינענדיק צו זיי, צו די הערשערס, האָט די ראַמאנטיק ע: דיגילטיק דעגענערירט“ (מערינג). דעם פאָלקלאָריזם פון יענעם עטאפ אין דער ראַמאנטיק קען מען שוין דערעכ-קלאַל ניט בעסער כאַראַקטעריזירן ווי מיט יענע ווערטער, וואָס מאַרקס האָט געזאָגט וועגן דער אנטשפּרעכנדיקער „היסטאָרישער שול“. „א שול, וואָס באַרעכטיקט די שענד- לעכקייטן פון היינט דורכ די שענדלעכקייטן פון נעכטן, א שול, וואָס דערקלערט יעדן געשריי פונעם לייביגענעם קעגן דעם קאנטשיק פאר בונטאריש, אויב דער קאנטשיק איז נאָר א היסטאָרישער קאנטשיק, א שול, וואָס די געשיכטע ווייזט איר בלויז נאָר איר a posteriori, יענעם טײַל אירן, מיט וועלכן דער גאָט פון ייסראָעל האָט זיך באוויזן צו זײַן קנעכט מוישע: א שול, וואָס וואָלט דערפּינדן די דײַטשע געשיכטע, אויב זי, די דאָזיקע שול גופע, וואָלט ניט אליין געווען א דערפּינדונג פון דער דײַטשער געשיכטע“ (2).

2.

אין דער צײַט פון נאפאָלעאָנס העכסטן אופבלי און אונטערגאנג דערגײַט די דײַטשע ראַמאנטיק צו א הויכפונקט פון נאַציאָנאַליזם. און דאָרט, וווּ העגעל האָט זיך באַמיט צו דערפאַרשן דעם מענטשלעכן „קאָלעקטיורגײַסט“, זינגט געררעס זײַנע דיפּיראַמבן אפן „הייליקן פאָלקסגײַסט“. בא דעמדאָזיקן פאָלקלאָר-ענטוואַסט געררעס, שעלינגס א טאַלמיד און באדײַטנדיקער פאַרשטייער פון דער „קאַטוילישער רעאַקציע“, וועלן מיר שוין קיינשום קאָסמאָפּאָליטיזם ניט געפינען. פאַרקערט, ער פריידיקט יאַרצענדליקער לאנג א ווילד-מעשווענע סינע קעגן פראנקרײַכ. און טאַקע דעמדאָזיקן פינצטערן רעאַקצײִאָנערסטן נאַציאָנאַליזם דאַרפ דינען זײַן פאָלקלאָר- באַווייטערונג. זי דאַרפ צוריקשלעפּן דאָס בירגערטום אין מיטלאַטער און באַוואַ- פענען קעגן דעם „אויסנווייניקסטן“—ניט אינעווייניקסטן—„סוינע“. דאָס און ניט עפעס אנדערש באטייט סאַפּאָלאַסאָפּ דער „ליבעראַליזם“ און די דעמאָקראַטישקייט, די פּויערימליבע און די ליבע צום דײַטשן „פאָלק“ פון די ראַמאנטישע „טעוואַטאַ- נישע“ פאָלקלאָר-אָנהענגער אַרדנט, געררעס און ענלעכע.

בא היינען, וואָס איז אין א באשטימטער מאָס, אַנטרווענער ראַמאנטיקער“, ווי ער האָט זיך אליין ליב אָנצורופּן, כאַטש קיינער האָט דער ראַמאנטיק ניט

(1) זע פ. לאַמאַר: „די אנטשטייוונג פון ראַמאנטיזם“ און „די לעגענדע וועגן וויקטאָר הוגאָ.“
 (2) Deutsch-französische Jahrbücher לויט פּר. מערינגס „לעסינגלעגענדע“, בערלין 1926

ארײַנגעלייגט אזעלכע טױט־קלעפּ ווי גראַד ער, וועלן מיר, ווי אין אסאך אנדערע פּראָטימ, זענען א גענוג סטירעדיקע באַצױנג צו פּאַלקלאָר. א הייסער ליבהאַבער פון פּאַלקלאָר, שעפט ער, „דער לעצטער ראָמאַנטיקער“, מיט פולע הענט פאר זײַנע לידער פונעם פּאַלקלאָר־קוואַל. ער רעדט וועגן פּאַלקלאָר אָפּט מיט א זעלטענער האַרצלעכקײַט און מיט טיפּן פאַרשטענדעניש. אָבער ווי א ראדיקאלער בירגער, וואָס איז פּעיק געווען פּאַרויסצווען און פּאַרויסצוואַנג די קומענדיקע פּראָלעטאַרישע רעוואָלוציע, און איר אפּ זײַן שטייגער אפּילע אמאָל סטירעדיק מיטצופּילן, האָט ער זיך געמוזט מוידע זײַן און דײַטלעך זאָגן, אז דער ראָמאַנטישער פּאַלקלאָריזם פון זײַן צײַט אנטהאַלט אין זיך שווערע רעאַקצױנערע מאַמענטן. מיר האָבן דאָ פאַר זיך א ווידערשפרעכיקע באַצױנג צו פּאַלקלאָריזם און פּאַלקלאָר גופּע באַ איינעם און דעמועלביקן פּאַרשטייער פון בירגערטום, א סטירעדיקײַט, וואָס אנטשפּרעכט סײַ צו דער אָנצױלונג פון זײַן גאַנצן שאפּן, סײַ צו די געזעלשאפטלעכע באַצױנגען, אפּ וועלכע זײַן שאפּן האָט זיך באזירט.

צוליב דער באלעדעוודיקײַט פון דעם בײַשפּיל און ווײַל דער דײַטשער פּאַלק־לאָריזם פון ערשטער העלפט 19־טן יאָרהונדערט — און איינינעם דערמיט אויך דער פּאַלקלאָריזם פון א רײ אנדערע ליטעראַטורן אין יענעם פּערײַאָד — איז א קינד פון דער ראָמאַנטיק, איז קעדיי זיך אביסל אויספירלעכער אָפּשטעלן אפּ היינעס באַצױנג צום פּאַלקלאָריזם אין צוואמענהאַנג מיט זײַן באַצױנג צו דער ראָמאַנטיק. וועגן דער דײַטשער ראָמאַנטיק זאָגט מערינג: „דעמאָלט, ווען דאָס שווערד פון א פּרעמדן באַזיגער האָט אָפּגעטונ דאָס, וואָס די בירגערלעכע קלאַסן אין דײַטש־לאַנד האָבן ניט באַווײַזן אָפּצוטונ מיט זייערע אײגענע קויכעס, ווען די נאַפּאָלעאָנישע אָקופאַציע האָט אַוועקגעראַמט פונעם דײַטשן באָדן דעם ערגסטן מיסט, קעדיי איצט אליין צו דריקן מיט אן אומדערטרעגעלעכן דרוק אפּ אלע קלאַסן פון דער נאַציע — דעמאָלט האָט די ראָמאַנטישע דיכטונג אָפּגעשפּיגלט דיִדאָזיקע מאַדנע צווייקע סיטואַציע. די נאַצױנאַלע אינטערעסן פון בירגערטום האָבן זיך צונויפגעשטויסן מיט זײַנע סאָציאַלע אינטערעסן אין א סטירע, וואָס האָט ניט געקענט אויסגעגלייכן ווערן; דערדאָזיקער קלאַס האָט ניט געקענט אַראָפּשאַרן דעם אויסלענדישן יאָך, ניט אָנלאָדנדיק אפּ זיך גלײַכצײַטיק דעם היימישלעכן יאָך. אומזיסט האָבן זיך די שלעגעל און טײַק, די וואָרטפירערס פון דער ראָמאַנטיק, באַמיט זיך אריבערצושווינדלען איבער דעמדאָזיקן אופגעריסענעם טהאַמ מיט דער הילף פון צעמאַטערטע זשענאַלישקײַטן און מיט דער הילף פון דער באַרימטער „איראַניע“; אומזיסט האָבן זיי זיך געכאַפט פאַר אלע ליטעראַטורן און צײַטן, קעדיי דאָרט צו געפּינען א באָדן, אפּ וועלכן זיי וואָלטן געקענט שטיין (1). די ראָמאַנטישע שול האָט דעמדאָזיקן באָדן געקענט געפּינען

(1) די שלעגעלס, די אָנפירערס פון דער רעאַקצױנערער ראָמאַנטיק, ווענדן זייער אופּמערק־זאַמקײַט אפּ דער אַטער אינדישער סאַנסקריט־ליטעראַטור, אין וועלכער זיי געפּינען דעם אורשפּרונג פון די האָנטעס אין דער קאַטוילישער קירכע, און זיי ווערן די באַגרינדערס פונעם סאַנסקריט־שטודיום אין דײַטשלאַנד. געטע האַלט זיך פּײַנטלעך צו דיראָזיקע באַשטרעבונגען, אָבער זײַן אינטערעס פאַרן אראַביש־פּערסישן מיורעכ, וואָס פירט אײַן די מיורעכדיקע ספּײַזיאַציע פון די ריקרעטס, פּלאַטנס א. א. ו. איז בעל־סאָפּעק אויך א ראָמאַנטישער שטרייב. די ראָמאַנטיקער האָבן זיך ביכלאַר מיט א באַזונדער נײַגער

נאָר אין דער „לעוואָנע-באגלענצטער קישעפֿ-נאכט“ פון מיטלאלטער; נאָר דאָ האָבן זיי געקענט געפינען די נאציאָנאלע אידעאלן. אָבער דאָס מיטלאלטער באטייט די אויסגעשפּראַכנסטע קלאסנהערשאפט פון פעאַדאלן און גאלאָכימ. פון דערדאָזיקער צווייַקייט, וואָס שײַנט די נאציאָנאלע און סאָציאַלע אינטערעסן אין ניט געווען קיין אויסוועג“¹.)

די סטירעדיקייט פון דער ראָמאנטיק שפיגלט זיך אָפּ אויך אין דער סטירעדיקייט פון איר פּאָלקלאָריזם, א סטירעדיקייט, וואָס איז שויב אין א געוויסער מאָס געווען פּאָרגעצייכנט אפּילע אינעם פּאָלקלאָריזם פון הערדער, דעם קאָסמאָפּאָליט, וואָס איז אָבער צוגלייך אויך געווען א „פּאָטער“ פונעם „נאציאָנאלן באוויסטױני“.

3.

אין זײַן כאראקטעריסטיק פון דער ראָמאנטיק גייט מערינג אין אסאך פּראָטימ נאָך די שארפּזיניקע אויספירונגען היינעס, וואָס האָט מיט א קלאָרן קלאסנכוש אופֿ-געדעקט איר סאָציאַלן מהוס און די וואָרצלען פון איר סטירעדיקייט. זי, דידאָזיקע סטירעדיקייט האָט זיך אָבער פּאַרט אויך אין היינעס שאפן גופע מער אָדער ווייניִקער שטארק אָפּגעשפיגלט. און טאקע אויך אין זײַן באצױנג צו פּאָלקלאָר. פון איינ זײַט דעקט ער נישטער אופֿ דעם מהוס פונעם ראָמאנטישן פּאָלקלאָריזם. ס'לוינט זיך דאָ אויספירלעך צו ציטירן. „און טאקע עמעס — זאָגט היינע — קעגן נאפּאָלעאָנען האָט גאָר קיינשום אנדערער ניט געקענט העלפן ווי איינ גאָט אליינ. אפּ די וועלטלעכע ארמייען האָט מען שוין ניט געקענט רעכענען, האָט מען דעם בריק ביטאָכנדיק געמווט ווענדן צום הימל.“

און מיר וואָלטן אויך נאפּאָלעאָנען גאנצ וויל איבערגעטראַגן. אָבער אונדזערע הערשער, האָפּנדיק זיך פון אימ דורכ גאָט צו באפּרייען, האָבן זיי זיך פּאַרט אכוצ דעם ארײַנגענומען אין קאָפּ ארײַן, אז די פארייניקטע קויכעס פון זייערע פעלקער פונעם מעלויכיש-צעדריבלטן דײַטשלאנד — מ. וו.) וואָלטן דערבײַ גאנצ נישקאָשעדיק־געקענט מיטהעלפן. צו דעם צוועק האָט מען זיך באמיט אופּצוועקן בא די דײַטשן דעם קאָלעקטיוו־גײַסט, און אפּילע די סאמע העכסטע פערוואָנען (ד. ה.) די דײַטשע מאָנארכן און פירסטן — מ. וו.) האָבן איצט גערעדט וועגן דײַטשער פּאָלקסטימ־עכטיקייט (מײַן קורסיוו — מ. וו.), וועגן שוטפעסדיקן דײַטשן פּאָטער־לאנד, וועגן דער פארייניקונג פון די קריסטלעכ־גערמאנישע שוואַטימ, וועגן דער איינקייט דײַטשלאנדס. מע האָט אונדז געגעבן א באפּויל צו זײַן פאטריאָטיש, וואָרעם מיר טוען אלץ, וואָס אונדזערע הערשער הייסן אונדז טון... און דאָ האָט זיך טייקעפּ א שיט געטון די „אידעאלישע“ גאסניִונגשקײַט, פון וועלכער דער הער י—הן

ריקײַט געוואָרן אפּ די עקזאָטיק פון עלטערע לײַטעראַטור־פּעריאָדן אין פארשידענע שפראַכן (אי ענגלישע, שפּאַנישע א. א. וו.). עס איז כאראקטעריסטיש, וואָס א. וו. שלעגל קריטיקירט די לידער פונעם בירגערלעכע דעמאָקראַט בירגער, אז זיי זײַנען ניט אזוי שייב און פּראָסט און קאָנצענטרירט ווי די אלט־ענגלישע „פּאָק־לידער“, וואָס פּערסיס האָט געזאמלט. מיט פּאָלקלאָר שלאַגט ער די בירגערלעכ־דעמאָקראַטישע פּאָעזיע (מײַן באַמערקונג — מ. וו.).

1) Fr. Mehring: Zur Literaturgeschichte, Berlin, 1929, I, Bd. 281

(איינער פון די טעאָרעטיקער פון דײַטשן נאַציאָנאַליזם און פּאָלקאָריזם — מ. מ. וו.)
 האָט אויסגעברײט אַ סיסטעם. ס׳האָט זיך אָנגעהויבן די וואָלוועלע אומגעלומפערטע
 קױטיקע אָפּאָזיציע קעגן יענער איבערצייגונג, וועלכע איז געווען דאָס ערלעכסטע
 און הייליקסטע, וואָס דײַטשלאַנד האָט ביכלאל אמאָל געשאפן — קעגן יענער הומאַ-
 נישקײט, קעגן יענער אלגעמײנער מענטשן־פאַרברידערונג, קעגן יענעם קאָסמאָפּאָ-
 ליטיזם, וואָס צו אים האָבן זיך שטענדיק געבוקט אונדזערע גרויסע קעפּ לעסינג,
 הערדער, שילער, געטע, זשאַן פּאָל און אלע געבילדעטע אײַן דײַטשלאַנד.
 וואָס ס׳האָט זיך דאן אָפּגעטון איז אײַך אלעמען באוויסט. דעמאָלט, ווען גאָט,
 דער שניי און די קאָזאַקן האָבן צעשטערט די בעסטע קױכעס נאַפּאָלעאָנס, האָבן מיר
 דײַטשן באקומען דעז אלערהעכסטן באפויל זיך צו באַפּרײען פון פרעמדן יאָך. און
 מיר האָבן זיך טאַקע אָנגעצויגן אײַן מעגלעכן צאָרן אײַבער דער צו לאנג איבערגע-
 טראָגענער קנעכטשאפט, און מיר האָבן זיך באַגײסטערט דורך די גוטע מעלאָדיעס
 און שלעכטע פּערזן פון קערנערס לידער און מיר האָבן אויסגעקעמפט די פּרײַהײט,
 וואָרעם מיר טוען אלץ, וואָס אונדזערע פּירסטן טוען אונדז באפוילן.
 אינעם פּעריאָד, ווען דערדאָזיקער קאַמפּ איז צוגעגרייט געוואָרן, האָט טאַקע
 געדאַרפט זײַן אַן אויסגעצײכנט גערעטעניש פאַר א שול, וואָס איז געווען פּײַנטלעך
 געשטימט צום פּראַנצױזישן מעהוס און וואָס האָט פאַרלױבט אײַן הימל ארײַן אלץ.
 וואָס איז געווען דײַטש־פּאָלקס־טימלעך (!) אײַן דער קונסט אײַן אינעם לעבן.
 די ראַמאַנטישע שול איז דעמאָלט געאַנגען האַנט באַ האַנט מיטן שטרעבן פון די
 רעגירונגען און פון די געהײמ־געוועלשאפטן, און הער א. וו. שלעגל האָט קאַנספּיר-
 רירט קעגן ראסינ מיטן זעלבן ציל ווי דער מיניסטער שטיין קעגן נאַפּאָלעאָן. די
 שול איז געשווומען מיטן שטראַם פון דער צײַט, ד. ה. מיטן שטראַם, וואָס האָט
 צוריק געשטראַמט צוריק. און אז דער דײַטשער פאַטריאָטיזם און דער דײַטשער
 נאַציאָנאַליזם האָט סאָפּאָלסאָפּ פולשטענדיק געזיגט, האָט אויך ענדגילטיק טרויפּפּירט
 די פּאָלקס־טימלעכ־געראַמאַניש־קריסטלעכ־ראַמאַנטישע שול, די נײַ־דײַטש־רעליגיעז־
 פאַטריאָטישע קונסט. —

4

דאָ האָבן מיר די באוויסטיגיקע קלאַסנמעסיקע באַצײונג פונעם ראַדיקאַל־פּאַרצע־
 שריטענעם בירגער היינע צום רעאַקציאָנערן פּעאַראַליזם אײַן דער ראַמאַנטיק. און
 פונדאנען שטאַמט אויך, לעמאָשל, דער אויפן, ווי היינע שאצט אָפּ דעם אופקלערערס
 פּר. ניקאָליס קענערישע באַצײונג צום פּאָלקאָריזם.
 דערדאָזיקער צײַט־כאווער לעסינגס איז מיט פאַרביסנאָקײט אַרויסגעטראָגן קעגן
 הערדערס ענטוואָזאָם פאַר „פּאָלקסלידער“. אײַן זײַן „פּײַנער קליינער אלמאַנאַך“ (1777—
 1778) האָט ער געבראַכט א ריי פּאָלקסלידער מיט נאָטן, קעריי צו באווייזן זייער
 ווערטלעזיקײט און אָפּצולאָכן פּײַן הערדערס באַשטרעבונגען — און האָט אַגעוּ גראָד
 דורך זײַן פאַרענטלעכונג אופּמערקזאַם געמאַכט אויך מוזיקער אפּן פּאָלקסליד און
 אזוי אַרום גיט וועלנדיק געגעבן די אָנרעגונג זיך צו באַשעפּטיקן אויך מיט דער

„פאלקסליד“־מוזיק (אנ אנאלאָגיע צומ ליטערארישן פּאָלקלאָריזם וועלן מיר אויך געפינען אינ דער מוזיק פון בעטהאָוו, וועבער, שובערט, לעווע, פלידערמאן א.א.וו.). די גרויסע בירגערלעכע אופקלערער האָבן פּר. ניקאָלֵי ניט ליב געהאט צוליב דער ווילגארישקייט און אויבערפלעכלעכקייט פון זײַן אופקלערערײַ. היינע נעמט זיך אָן ניקאָליס קרוודע, מיט א בעפירעשער בירגערלעכער פארטיישקייט. כאָטש מיר ווייסן, אז דעריקער האָבן פון אײַם כויועק געמאכט אונדזערע הויפט־פּײַנט, די אָבסקוראנטן, קענען מיר פּאָרט ניט אײַנהאלטן א שמיכל, ווען מיר טראכטן וועגן אײַם. אָבער גאנצ ערנסט זאָגט דאן היינע, אז „... אין טאָך איז ער שטענדיק געווען גערעכט“. אויך אין זײַן קאמפ קעגן די ראָמאנטישע צעקראַכנקייט און יערידישקייט פון געטעס „ווערטערס לייזן“, און אפילע אין זײַן קאמפ קעגן די אַלט־דיַטשע פּאָלקס־לידער, וואָס היינע האָט דאָך זייער ליב געהאט און האָט זיי אויסגענוצט אין זײַן פּאָעטישן שאפן. אָבער אין טאָך איז ער (ניקאָלֵי) אויך דאָ גערעכט גע־ווען; ניט געקוקט אפ אלע מײַלעס זייערע, האָבן דיִדאָזיקע לידער פּאָרט אנטהאלטן פארשיידנערליי זיכרוינעס, וואָס זײַנען ניט געווען צײַטמעסיק; די אלטע קלאַנגען די *Kuhreigen* ¹ האָבן געקענט צוריק ארײַנארן די געמיטער פון פּאָלק צוריק אינעם גלויבנס־שטאל פון דער פאראנגענהײַט. ער (דער אופקלערער ניקאָלֵי) האָט זיך, ווי אָדיסיי, באמיט צו פארשטאָפן די אויערן פון זײַנע כאוויירימ, זיי זאָלן ניט הערן דעם געזאנג פון די סירענעס, און האָט זיך ניט געדייגעט, וואָס אזוי ארום וועלן זיי אויך טויב ווערן פאר די אומשולדיקע טענער פונעם סאָלאָוויי. קעדרי דאָס פעלד פון דער געגנווארט זאָל נאָר אומבאדינגט ראדיקאל גערייניקט ווערן פון יעדן ווילדקרויט, האָט זיך דער פראקטישער מאן ווייניק גענומען צום הארצן אויב ער האָט אויך אויסגערעאַסט די בלומען. דעם אנטקעגן האָט זיך געשטעלט די פארטיי פון די בלומען און פון די סאָלאָווייס, און אלע, וואָס האָבן צו דערדאָזיקער פארטיי געהערט: שײַנקײַט, גראציע, וויציקײַט און שפּאַס — און ניקאָלֵי נעבעך איז געווען באזיגט.

אינ היינטיקן דײַטשלאַנד אָבער האָבן זיך די אומשטאנדן געפיטן און די פארטיי פון די בלומען און פון די סאָלאָווייס איז ענג פארבונדן מיט דער רעוואָליוציע. אונדו געהער די צוקונפט און סע שארעט שוין די מאָרגן־רויטקײַט פון זיג. און ווען ס׳וועט זײַן שײַנער טאָג א שטראָם טון מיט ליכט איבער אונדזער גאנצן פּאָטערלאַנד, דאן וועלן מיר זיך אויך דערמאנען אָן אײַם, וואָס איז שוין גע־שטאַרבן, דאן וועלן מיר אויך אָן דיר דערמאנען, אלטער ניקאָלֵי, אָרעמער מארטירער פון ראַציאָנאַליזם. היינע ענדיקט מיט א שפּאַט־שמיכל, אָבער מיט טיפ סאנטימען־טאלע ווערטער. די אייגענע רעהאביליטאציע פונעם פּאָלקלאָר־קעגנער כאוערט היינע איבער רײַדנדיק אין „Zur romantischen Schule“ וועגן טײַקן און דערמאנענדיק דערבײַ ניקאָלֵי.

מיר האָבן בעקיוון געבראכט דיִדאָזיקע ציטאטעס, ווייל עס קומט אין זיי אזוי דײַטלעך און אינטערעסאנט צום אויסדרוק היינעס קלאָרע און באוויסטזיניקע שטעלונג סײַ צום ראָמאנטיזם ביכלאל און צו זײַן פּאָלקלאָריזם ביפראט. פארן רעוואָליוצאָ־

1) אלפישע שוויצארישע מעלאָדיעס, וואָס ווערן געשפילט אפן האָרן.

נערנ בירגער, וואָס באַגריסט אמאָל און אפּ זײַנ שטייגער און טאַקע העכסט סטי-
 רעדיק אפילע די פּראָלעטאַרישע רעוואָלוציע און דעם קאָמוניזם, איז אזא שטעלונג
 צו דער ראָמאַנטיק און איר פּאָלקלאָריזם גאַנצ נאַטירלעך. ער דעמאַסקירט די ראָמאַנ-
 טיק און איר כאַראַקטערישן שטרייך, די נעטיע צום קאַטאַליציזם, ווי אַ קופּע
 ווערמ, וואָס דער הייליקער פּישער איז רוימ פאַרשטייט זייער גוט אויסצונגען
 קעדיי מיט זיי אפּ זײַנ ווענטקע צו כאַפּן די נעשאַמעס". האַפּערדיק דערקלערט ער:
 „די פאַרניכטונג פונעם גלויבן אינעם הימל האָט ניט בלויו אַ מאָראַלישע, נאָר אויך
 אַ פּאָליטישע וויכטיקייט: די מאַסן טראָגן ניט מער מיט קריסטלעכער געדולד זייער
 ערדישע נויט, זיי לעבן נאָך גליק אפּ דער ערד. דער קאָמוניזם איז אַ נאַטירלעכער
 רעזולטאַט פון דערדאָזיקער געביטענער וועלטאַנשויונג און ער שפּרייט זיך אויס
 איבער גאַנצ דײַטשלאַנד. עס איז אַ גאַנצ נאַטירלעכע דערשיינונג, אז די פּראָלעטאַ-
 ריער האָבן פאַר פּירערס איז זייער קאַמפּ קעגן דער פאַראַנענער אָרדענונג די
 פּאַראַגעשויטנסטע קעפּ, די פּילאָסאָפּן פון דער גרויסער שול; זיי גייען אריבער
 פון דער סעאַריע צו טאַט, צום לעצטן צוועק פון יעדן טראַכטן...“ נאָך איי-
 דער ער איז באַקאַנט געוואָרן מיט מאַרקסן זאָגט ער זיך ארויס קעגן אלע יענע
 סאַציאַליסטישע סעאַריעס, ווי סענסימאָניזם, פּוריעריזם, וואָס גייען ניט פון וואָרט
 צו טאַט.

ער האָט מויע פאַרן „נאַקעטן קאָמונעם קאָמוניזם“. דער קליינבירגער איז היינען
 ציטערט פאַר דער הערשאַפט פון די מאַסן. ער וואַקלט זיך איז זײַנ באַצײונג צו
 דער פּראָלעטאַרישער רעוואָלוציע און צום קאָמוניזם פונקט אזוי ווי איז אלע פּראָ-
 טים פון זײַנע רעוואָלוציאָנערע איבערצײגונגען. און פּאַרס זאָגט ער קורצ פאַר
 זײַנ טויט זײַנע באַרימטע ווערסער, ווי ער מאַלס די האַרבקייט פון דער רעוואָלוציע
 און בענטשט זי לעסאָפּ מיט געוואַלטיקן פאַטאַס, ער בענטשט די, וואָס וועלן פון
 זײַנע לידער דרייען שקאַרמיצלעך אפּ קאווע און שמעקטאַבאַק פאַר אלטע אָרעמע
 ווייבער: *Vivat justitia pereat mundi*, זאָל די וועלט אונטערגיין אפּי די גערעכטי-
 קייט זאָל לעבן און זיגן. דער ראַדיקאַלער בירגער פאַרבינדט זיך מיטן פּראָלע-
 טאַריאַט אקעגן דעם פּעאַדאַליזם. ניט אלס איבערצײגטער קאָמוניסט, נאָר אלס
 איבערצײגטער. ראַדיקאַלער רעוואָלוציאָנערער בירגער. דאָס איז די סיבּע פון זײַנ
 קעגנערשאַפט צו פּאָלקלאָריזם אלס איינעם פון די הויפּט-שטרייכן אינעם פּעאַדאַלן
 ראָמאַנטיזם.

פון דער אַנדערער זײַט אָפּער איז דערדאָזיקער מעכטיקער באַקעמפּער פון דער
 ראָמאַנטיק געווען איז אַ באַשטימטן זינען איינער פון אירע גלענצנדיקסטע פּאַר-
 שטייער, דער דעמאַסקירער פון פּאָלקלאָריזם—איינער פון אירע הייסעסטע ליב-
 האָבער. דידאָזיקע סטירעדיקייט איז פאַרוואַרצלט איז דער סטירעדיקייט פון דער
 בירגערלעכער באַוועגונג איז דײַטשלאַנד צו יענער צײַט.

ווער האָט וועגן פּאָלקלאָר ענטוואַסטישער גערעדט ווי היינע? וועגן אַרנים און
 ברענטאַנאָס Des Knaben Wunderhorn זאָגט היינע: „וויפּל איך זאָל דאָסדאָזיקע בוך

ניט לויבן, וועט ניט גענוג זײַן, דאָס בוך אנטהאלט אין זיך די ליבלעכסטע צווייטן פון דײַטשן גײַסט... אין די דאָזיקע לידער פילט מען דעם פולס פון דײַטשן פּאָלק. ער שרײַבט לאנגע טראַדן צום לויב פון פּאָלקלאָר ביכלאל און פון פּאָלקסליד בײַפראַט — און פריער אמאָל אפילע א גאנצע אייגענע אויספאַרשונג וועגן פּאָלקסדעמאָן נאַלאָגיע און פּאָלקסליד (1834 "Elementargeister"). (דערביי דארפ מען אַגעו פּעסט־שטעלן, אז לויט זײַנע ציטאטעס און דערקלערונגען באַמערקט ער אינעם פּאָלקסליד דעריקער די שאַפונג פון אַרעמע געכאַפטע פּויערישע סאַלדאַטן און פון וואַנדערנדיקע האַנטווערקער. עס איז ביז גאַר אינטערעסאַנט, אז לעהייפּעכ צו די האַנאַכעס פון די דעמאָלטקע און פּויעריקע פּאָלקלאָר־אַנהענגער, וואָס זעען אינעם פּאָלקלאָר אויסשליסלעך אָדער דעריקער דעם פּויער, באַמערקט ער סײַ אלס טעמע, סײַ אלס שאַפּער און סײַ אלס געברויכער פונעם פּאָלקלאָר נאָר „די וואַנדערנדיקע כעוורע: באַטיאָקעס, סאַלדאַטן, וואַנדערנדיקע סטודענטן אָדער האַנטווערקער“. באַזונדערס די האַנטווערקער־יונגען — שטרײַכט ער אונטער. ער ברענגט צו דער באַהייפּטונג באַווייזן פון אייגענער באַאַבאַכטונג. דער ראַדיקאַלער בירגער היינע באַמערקט אינעם פּאָלקסליד נאָר יענע עלעמענטן, וואָס האָבן אַ שײַכעס צום אַרבעטנדיקן און דע־קלאַסירטן לומפּן־קליינבירגערטום). קורצ: ער קעמפט קעגן פּאָלקלאָריזם — און קען זיך פון אים ניט באַפרייען.

אַבער אין טאָך גענומען, אריבערשפּרייַזנדיק איבער דעטאלן און צופּעליקע מאָד מענטן, באַטייַט זײַן פּאָלקלאָריזם גאַר עפּעס אַנדערש ווי באַ די טעוואַטמאַנען, וועלכע ער באַקעמפט. אין טאָך גענומען באַטייַט זײַן פּאָלקלאָריזם — פּראַנדע! ס'פילט זיך אין זײַן — פונקט ווי אין הערדערס — פּאָלקלאָריזם עפּעס פון יענעם שטייגער פּראַטעסטירן קעגן די פּאָליטישע צושטאַנדן, וואָס ליגט אינעם רוסיאַנישן שטרעבן צו „נאַטור“ און צו „נאַטירלעכע אורשפּרינגלעכע פּאַרעהעלענישן“. דאָס, אמאָליקע געזונטע“ קליינבירגערטום, דער האַנטווערקער, קליינ־פּויער א. א. וו. ווערט דאָ אַנטקעגנגעשטעלט צום פאַרדאָרבענעם פּוילנדיקן פּעאַדאַל און דעם בירגערלעכען קאַפיטאַליסט, וואָס שטייט אין דער צײַט פון דער רעאַקציע אין זײַן דינסט. באַ הערדערן ווערט אַנטקעגנגעשטעלט דער פּרימיטיווער מענטש פון דער נאַציאָנאַלער אורגעשיכטע — צו דער פאַרדאָרבענער פּעאַדאַלער געזעלשאַפּט. די אמאָליקע קלאַמערשט געזונטע און פּראַטע פּאַרעהעלענישן ווערן אַנטקעגנגעשטעלט צו די פאַרקריפּלטע געזעלשאַפּטלעכע פּאַרעהעלענישן אין זײַן צײַט.

היינע זאָגט אמאָל אַ שאַרפּזיניק וואָרט איבער טאַציט'ס בוכוועגן די גערמאַנען. פּאַלעמיזירנדיק קעגן דער סטאַלס בוך „De l'Allemagne“ צוליב איר פאַרטיידיקן די דאַמאַנטיק, מיינט ער מיט אַ פאַרבאַהאַלטענער איראָניע, אז דאָסדאָזיקע בוך וויל עפּשער גאַרניט אזוי זייער לויבן דאָס רעאַקצאַנערע דײַטשלאַנד — ווי אומדירעקט שטראַפּן דאָס נאַפּאַלעאַנישע פּראַנקרייַך. פונקט אזוי ווי טאַציט האָט גאַרניט געוואָלט לויבן די גערמאַנען — ווי די דײַטשע נאַציאָנאַליסטן פון אלע צײַטן מיינען — נאָר שטראַפּן די רוימער. „אַייער בוך איז אין דעם פּראַט ענלעך צו דער „גערמאַניאַ“ פון טאַציט, וואָס האָט עפּשער דורכ זײַן אַפּאַלאָגיע פון די דײַטשן געוואָלט שרײַבן אַן אומדירעקטע סאַטירע קעגן זײַנע אייגענע לאַנדסלײַט“.

אָט אזוי דארפ מען פארשטיין היינעס קעגנעשארפט און אָנהענגערשאפט צו פּאָלק-
לאָר — אלס אָפּשפּיגלונג פונ סאָציאלע סטירעס, אלס אָפּשפּיגלונג פונ אזא געזעל-
שאפטלעכער סיטואציע, אינ וועלכער אַן אָנמעכטיק און פארקריפלט בירגערטום —
קען זיך אין א ווייט אנטוויקלטער עפּאָכע ניט באַפּרענען פונעם רעאַקציאָנערן פּעאַ-
דאלן און דעספּאָטיש-מאַנאַרכישן דרוק.

III. דער מעהוס פון עטנאָגראַפישער פּראָדוציר-ראַמאַנטיק

1.

עס איז נייטיק אופּמערקזאם צו מאכן אויך אפּ אזעלכע פאלן, וווּ דער עטנאָ-
גראַפּיזם און פּאָלקלאָריזם האָבן בא דורכויס פארשיידענע קלאסנפּאַרשטייער פונ
דורכויס פארשיידענע צייטן פּאַרט אמאָל, איבער דער אנאלאָגישקייט פונ באשטימטע
שטריכן אינ דער סאָציאלער סיטואציע, אויך א דורכויס ענלעכע געזעלשאפטלעכע
באשטימונג.

א טייל עלטערע ענגלישע און דייטשע עטנאָגראַפן און קונסט-טעאַרעטיקער
פלעגן אמאָל מיט א באשטימטער באטאָנונג אָנווייזן אפּ דער שיינקייט, ווילקייט
און סאָלידקייט פונ דער אלטער אמאָליקער האַנטאַרבעט, באַזונדערס פונ די „עטנאָ-
גראַפישע“ שאַפונגען, אפּ זייערע געשמאַקפולע, „אינדיווידועלע“ פּאַרמעס, שיינע צייכ-
נונגען, אָרנאַמענטן א. א. וו. — קורצ, אפּ די מילעס פונ דער פּראָדוקציע אינ די
„עטנאָגראַפישע“ צייטן, אנטקעגנשטעלנדיק די דאָזיקע פּראָדוקציע צו דער „געשמאַק-
לאָזער, אומעסטעטישער, ניוועלירנדיקער און אומראיעלער, נייציטיקער מאַשינאַרבעט“.
דער היינטיקער פּאַשיסטיש-אַריענטירטער דייטשער „פּאָלקסקונדלער“ כאַוערט אמאָל
גערן איבער דאָס דאָזיקע אלטע ליד. ס'קלינגט בא אים נאָך ראַמאַנטישער, מיט נאָך
מער בענקשאפט נאָך די אלטע גוטע צייטן. ער הייסט זיך לערנען באַם אלטן „עטנאָ-
גראַפישן“ האַנטווערקער עסטעטישע שיינקייטן פאר דער פּראָדוקציע פונ די היינט-
צייטיקע געברויכ-געגנשאַנדן, קעדיי אזוי ארום אָפּצופרישן דעם פארשטאַפּטן
עסטעטישן קוואל לויטן „סאַמאָאַדנעם“ עכטן „פּאָלקסגייסט“, וואָס האָט זיך דאָרט
אינ הוילער ריינקייט אויסגעדריקט⁽¹⁾. וואָס באַטייט די דאָזיקע עטנאָגראַפישע פּראָדוציר-
ראַמאַנטיק?

(1) אזעלכע טענדענצן קאָן מען אויך געפינען אפילו היינט בא סאָוועטישע שטייגער-באַשרייבער. אינ
א בוך פונ פיביכ: „Киноварь на vacote“ קאָן מען זייענען אזעלכע זאַצן וועגן דער האַנטאַרבעט פונ
קוסטאַרן (וואָס ווערט אנטקעגנשטעלט דער פאַבריק-אַרבעט און ניער טעכניק): „גייט א קוק אפּ יעדער
צייכנונג — זי איז שטענדיק אינדיווידועל, שטענדיק אַנדערש, גיט ענלעכ אפּ די איבעריקע. דאָס איז גייט
קיינ מאַשינישער שטאַפּ, דאָס איז גייט קיינ טאַדאַרט-אַרבעט, דאָס איז א לעבעדיקע קינסטלערישע שאַפונג
פונ א מענטשן. די דאָזיקע אויסאַרבעטונג פונעם פּראָסטן גייט-אַיורעדיקן שיקערלעכען קוסטאַר וויען מיט
קישעפּ פונ דער האַלב-סאַרגעסענער היינטישער מייסע. באַהיטזאַם האָט ער דורכ דוירעס און געשלעכטער
דערטראַגן צו אונדן, צו אונדערע עלעקטריפּיצירטע טעג דעמדאָיקן ארכאַישן קישעפּ.“ (ציטירט לויט א
קריטיק אינ „ליטגאַזעטאַ“ פונ 19 אפרעל 1931 נר. 21). און עס איז גייט קיינ צופאַל, אז איינעם מיט דעם-
דאָזיקן עטנאָגראַפּיזם געפינט מען אינ דערזעלבער בראַשור א גאַנצע ריי אַנדערע קלאַסן-פּרעמדע ארויס-
זאָגונגען, אפּ וועלכע עס וווייט אָן דער קריטיקער.

זי באטייט, אז דער קליינבירגער, וואָס ווערט פונעם קאפיטאליזם צערייבן און אוועקגעשטופט אינא א זייט, וויל אפ אזא הילפלעך און שטארק סטירעדיקן אויפן אויסדריקן זיינע, מאשינענ־שטורעמדיקע נעטיעס. אינ דערדאָזיקער עטנאָגראַפישער דאָמאנטיק שפּיגלט זיך אָפּ די בענקשאפט פונעם קליינבירגער נאָך יענע צייטן פון צעכאָווער האנטווערקער־י, ווען דער „מיעשטשאני“ האָט אינ דער פראָדוקציע און אינ די געזעלשאפטלעכע באציאָנגען געשפּילט גאָר אן אנדער ראָל ווי היינט. דער־דאָזיקער עטנאָגראַפּיזם טראָגט דאָ א טיפיש קליינבירגערלעכע כאַראַקטער, איז טיפּ פעסימיסטיש און דורכויס רעאַקציאָנער.

באטראַכטן מיר אן אנדער פאל פון עטנאָגראַפּיזם. אינ טאַלסטאָיס „אננא קארע־נינא“ באווייזט לעוינא א באזונדערע אינטערעס פאר דער „עטנאָגראַפיע“ פון דער פויערישער פעלד־ארבעט. ער וויל דערלערנען און אויספאָרשן די ספעציפישע שטיי־גערישע „עטנאָגראַפישע“ אייגנארטיקייט פונעם רוסישן פויער בא זיינ ארבעט אפן פעלד. לעוינא קלייבט זיך וועגן דעם שרייבן א באזונדער בוך. ער דערקלערט אויסדריקלעך, אז מיט דער הילף פון דערדאָזיקער דערלערנונג, אויסנוצנדיק די דער־לערנטע פאקטן און צופאסנדיק זיך צו זיי, דארף די פויערישע ארבעט פראָדוקטיווער געמאכט ווערן. ער זאָגט בעפּייערעש, אז דאָס וועט קאָנען פארבייטן די נייע פראָדוציר־מעטאָדן און די נייע סאָציאלע פאָדערונגען, וואָס קומען בייער פון מירעו און וואָס פאסן ניט פארן רוסישן פויער. אינ דעם צוזאמענהאנג ווערט מיט א באשטימטן טארומעס דערמאנט — אפילע דער קאָמוניזם. וואָס באטייט דאָ דער אינטערעס פאר עטנאָגראַפיע באמ מיטעלען יאָרוישן פעאָראַלן, גוטפאזיצער נאָך דער „פויערימ־באפרייג“, דער אינטערעס, וועלכע טאַלסטאָי שילדערט מיט אזא באוויסזעניקער קלאַרקייט און ניט זאָ א באהאלטענעם איראָנישן שמייכל ?

2.

אינ ערשטער ריי באטייט דאָס, אז נאָך דער „פויערימ־באפרייג“ איז נאָך מער בוילעט געוואָרן די סטירע צווישן די פראָדוציר־קויכעס און פראָדוציר־באציאָנגען, עס איז נאָך מער באמערקבארער געוואָרן, ווי שטארק די געזעלשאפטלעכע באציאָנגען שטערן דער אנטוויקלונג פונעם פראָדוקציע אויפן. די „באפרייג“ ווערט דורכגעפירט מיט אנעקספּראָפּיאציע פון פויערישע ערדן, מיט דער דריקנדיקער פליכט פון אויס־קויפּצאלאָנגען, מיט א וווקס פון דירעקטע און אומדירעקטע שטייערן, מיט א גאנצער ריי אינדיוידועלע אינטעריגעס און קאָמבינאציעס, כּיטרע צוגעטראַכטע אפ צו באַראַ־בעווען דעם „באפרייג“ פויער.

דאָס „אטע פאטריאַרכאלע רוסלאַנד האָט זיך נאָך 1861 אָנגעהויבן גיך צו צע־פאלן אונטער דער האַשפּאַע פונעם וועלט־קאפיטאליזם. די פויערימ האָבן געהונגערט, זיינען אויסגעשטאָרבן, זיינען רוינירט געוואָרן ווי קיינמאָל ניט פריער און זיינען אנטלאָפן אינ שטאַט אריין, אוועקוואַרפנדיק די ערד. מע האָט אינטענסיוו געבויט אייזנבאנען, פאָבריקן און זאוואָדן צוליב דער וואָלוועלער ארבעט פון די רוינירטע פויערימ. אינ רוסלאַנד האָט זיך אנטוויקלט דער גרויסער פינאנס־קאפיטאַל, דער גרויסהאַנדל און די אינדוסטריע“ (לענין).

אונטערן דרוק פון דער אנטוויקלונג פון די פראָדוציר־קויכעס פירט אמאָל, פאר אונ קורצ נאָך דער רעפּאָרמע, א גוטבאזיצער איינ נייע (מיִרעוודיקע) פולקומערע פראָדוציר־אויפאנימ (אויכ מאשינעס), וואָס פאָדערן מעמיילע א ווייטערדיקן בייט פון די געזעלשאפטלעכע באציונגען — אפילע נאָר בלויז קעדיי דידאָזיקע נייע אוי־פאנימ זאָלן זיך ביכלאל רענטירן. דידאָזיקע באשטרעפונגען פון א טייל גוטבאזיצער האָבן גיך געמוזט פירן צו א פולער אנטווישונג. אפן באָדן פון די פארקנעכטנידיקע באציונגען צום רו־נירטן פויערטום אויך נאָך דער רעפּאָרמ האָבן זיך ניט געקאָנט איינפלאנצן די אייראָפּעיִשע מעטאָדן פון לאנדווירטשאפטלעכער קולטור. דידאָזיקע מעטאָדן זיינען געבליבן אומפראָדוקטיוו.

די רעפּאָרמ ברענגט דאָ קיינ שום באדייטנידיקע ענדערונג ניט. יעדע מינדסטע אנטוויקלונג פון די פראָדוציר־קויכעס מאכט איצט דעם קאָנפליקט צווישן פויער און גוטבאזיצער נאָך בויילעטער. אין אלגעמיין גייט דעריבער די אנטוויקלונג פון דער לאנדווירטשאפטלעכער טעכניק ניט פאָרויס, נאָר גיכער פארקערט אפ צוריק. דער פויער האָט אפן דרוק פון גוטבאזיצער געענטפערט אפ זיינ שטייגער, ער האָט זיך אָן אים נויקעם געווען מיט אלע מיטלען. ער פארירט יעדן אינטערעס פאר גע־וויסנשאפטליקער ארבעט. די גוטבאזיצערישע לאנדווירטשאפטן, וואָס באזירן זיך נאָך דער רעפּאָרמ אפ די פארקנעכטנידיקע באציונגען, גייען אין זייער אנטוויקלונג בארג־אראָפּ. ס'וואקסן די כויוועס, די ערד הייבט אָן איבערגיין פון די אדליקע הענט אין די הענט פון סאָכרימ און פון רייכגעוואָרענע פויערי־מקולאקעס און מיעשטשאנעס, דער מיטלער לאנד־אדל ווערט — אויב ער גייט ניט איבער אין ארמיי, באאמטנטום אָדער אין שטאָט — געמיינ און יאָרדיש.

אָטאָ די סיטואציע אין אירע דעטאלישע אנטוויקלונגען מאַלט טאָלסטאָי אין זיינ דערמאָנטן ווערק. לעווינ, א טיפישער פאָרשטייער פון דעם שיכט, מוז סאָפּאָלסטאָפּ קומען צו אזא אויספיר: אָדער ראדיקאל בייטן די באציונגען צום פויער, און טאקע קעגן די גוטבאזיצערישע אינטערעסן — אָדער, איינינעם מיט באשטימטע ניט־אדיי־טנדיקע האנאָכעס און רעפּאָרמעס, זיך מיט אלע קויכעס באמיען צוריק צו דרייען די ראָד פון דער געשיכטע און אופצוהאלטן מיט גע־יאלט, מיט כויערעקייט און מיט „וויסנשאפט“ אויך די אנטוויקלונג פון די פראָדוציר־אויפאנימ.

3.

דעמאָזיקן נאָוון און הילפּלאָזן אויסוועג פרוווט פאר זיך אויסקלויבן דער מעיוכעסדיקער אָבער יאָרדיש־געמיינער לאנד־אדליקער גוטבאזיצער לעווינ. טאָלסטאָי לאָזט לעווינען זיך וועגן דעם גאנצן אויספירלעך ארויסזאָגן. ער לאָזט לעווינען באטאָנען, אז דער רוסישער פויער איז דאָזיקע בעטעווע און אויסגעצייכנטער ערד־ארבעטער, אז די פון אויסלאנד איינגעפירטע מאשינעס טויגן אויך אויסגעצייכנט — פאר אייראָפּע. איז וו־זשע ליגט די סיבע, פארוואָס זיי זיינען פאר רוסלאנד ניט רענטאָבל, ניט גענוג פראָדוקטיוו און אפילע דעפיציט? לעווינ צעמאטערט זיך דעם קאָפּ איבער דערדאָזיקער פראגע, ער קומט אָבער ניט צום אויספיר, אז שולדיק

דערניען זײַנען די פּראָדוציר-באַצײַונגען, דער פּעאַדאַלער, אויסנוצערישער אָנײַנגנגס-
 אויפן, נאָר פּאַרקערט — די אנטוויקלטערע פּראָדוציר-קויכעס.
 „ער (לעווינ) האָט געזען, אז רוסלאַנד האָט אויסגעצײַכנטע ערד, אויסגעצײַכנטע
 (ערד) ארבעטער און און אין באשטימטע פּאלן, ווי באַם מוזשיק (באַם קולאַק, וועגן
 וועלכע טאַלסטאָי דערצײַלט אַביסל פּרײַער — מ. מ. וו.) פּראָדוצירן די ארבעטער און די
 ערד אַסאַך, אָבער אין דער מערהײַט פּאלן, וווּ מע ווענדעט אָן דעם קאַפּיטאַל
 אײַרופּעיש, באַקומט זיך אַ קנאַפּע פּראָדוקציע; ער האָט געזען, אז דאָס באַקומט
 זיך אזוי נאָר דערפאַר, וויײַל כּאָטש די (ערד) ארבעטער ווילן טאַקע גוט ארבעטן,
 אָבער פּאַרט נאָר לויט דעם שטייגער, וואָס איז זײַ אײַנגעטימלעך; און דער פּאַקט,
 וואָס זײַ ווירקן אַנטקעגן (צו די נײַע ארבעטס-מעטאָדן — מ. מ. וו.) איז ניט קײַן צו-
 פעליקעדיג מאַמענט, נאָר אַ באשטענדיקער, און די סיבּע דערפּון ליגט אין דעם גײַס ט
 פּונעם פּאָלן“ (מײַן קורסיוו — מ. מ. וו. — ז. 310, 1930, ז. 1 בּד. „Анна Каренина“).
 איז וואָס דאַרפּ מען טון?

מע דאַרפּ מיט אלע מיטלען זיך אָרבעטירן אפּ דעם „שטייגער, וואָס איז זײַ
 אײַנגעטימלעך“. צו דעם צוועק דאַרפּ מען זיך נעמען גרינטלעך דערלערנען דעמדאָ-
 זיקן *Дух народа*, ד. ה. זײַן ספּעציפּישן, אָפּגעשטאַנענעם, פּרימיטיוון, אלטן „עטנאָ-
 גראפּישן“ ארבעט-שטייגער און אײַם אפּסנײַ אויסניצן און אָנווענדן. מיט אַנדערע
 ווערטער: מע דאַרפּ צוריקשרױפּן די פּראָדוציר-אויפּאנים צו די אלטע אָפּגעלעבטע
 פּראָדוציר-קויכעס, וואָרעם *думают* — פּאַרזיכערט אונדז (דאָרט) לעווינ. „לאָגיש“, אָבער זײַער נאָו, וויל ער
 לײַזן דעם קאַנפּליקט מיט דער הילף פּון „עטנאָגראפּיזם“, אַראָפּדריקן און אײַנהאַלטן
 די פּראָדוציר-אויפּאנים אפּ יענעם נײַואָ, וואָס קען דערלאָזן די פּאַר אײַם און זײַן
 קלאַס באַקוועמע געזעלשאפטלעכע באַצײַונגען. און סאָפּקאַלסאָפּ קומט ער צום אויס-
 פּיר, אז די „ציוויליזאַציע“ (ד. ה. די קאַפּיטאַליסטישע אַנטוויקלונג מיט אַנטוויקלטער
 טעכניק, אײַנזאַמלענע, פּאַבליקן, קאַפּיטאַל א. א. וו.) איז ניט אַרגאַניש פּאַר רוסלאַנד.
 איז אַ פּריצײַטיקע פּאַרשלעפּטע אָנשיקעניש און דעריבער שעדלעך (בּד. II ז. 47).

4

מיר דאַרפּן ניט אומבאַדינגט און דורכױס אײַענטיפּיצירן דעמדאָזיקן געדאַנקען-
 גאַנג לעווינס מיט די אײַבערצײַגונגען טאַלסטאָיס. אין דער באַצײַונג טאַלסטאָיס צו
 דידאָזיקע ארויסזאָגונגען פּון זײַן העלד לעווינ פּילט זיך אַ באשטימטע סווערערנע
 דינע איראָניע. אָבער אין אַ געוויסער מאָס איז דידאָזיקע איראָניע — אַ זעלבסט-איראָ-
 נײַזירונג, וואָס קומט פּון אַנטווישונג. אַלס אײַדעאָלאָגישער פּאַרשטייער פּון די לעווינס
 האָט טאַלסטאָי דידאָזיקע מײַנונגען אַליין דורכגעפּאַקט און דורכגעמאַזלט — און פּאַרט
 זיך פּון זײַ אין וועזנטלעכע טײַלן קײַנמאַל ניט פּולשענדיק באַפּרײַט. צײַטנווייז
 האָבן זײַ זיך באַ אײַם אפּייע גיכער פּאַרשטאַרקט.

זײַן רוסאָיִשע קעגנערשאפּט צו דער „ציוויליזאַציע“, צו דער שטאַטישער קולטור,
 צו דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג זײַנען דאָך פּאַר אײַם אפּ שטענדיק געבליבן
 כאַראַקטעריסטיש. אין דעם צוזאַמענהאַנג דאַרפּ מען זוכן די וואָרצלען פּאַר טאַלסטאָיס

עטנאָגראַפֿיזם ביכלאל און פון זײַנ פּאָלקלאָריזם ביפּראַט (פּלאַטאַן, קאַראַטאַיעוו, די מיסעס אין פּאָלקסטאַן א. א. וו.). טאַלסטאַי האָט קײנמאַל נײַט אופּעהערט צו באַ-טאַנען מיט אידעאָליזירנדיקער ווײלגענויגטקײט די אורשפּרינגלעכע אײגנטימלעכקײט און וואַרצל האַפּטיקײט פּונעם אָפּגעשטאַנענעם פּויער, דאָס הײסט, אז ער האָט אײַם נײַט בלוז „עטנאָגראַפֿיזרט“, נאָך ער האָט זיך אײַן א געוויסער מאָס באַמיט אײַם אײַנצוהײסן אײַן דעמדאָזיקן „עטנאָגראַפֿישן“ צושטאַנד—כאָטש ער האָט פּונ דער אַנ-דערער זײַט אפּ א העכסט סטירעדיקן אײַפּן דידאָזיקע עטנאָגראַפֿישע אָפּגעשטאַנענעקײט פּונעם פּויער קריטיקירט און באַקעמפּט. ווי שטענדיק, אײַז אײַך דאָ טאַלסטאַי קריטיק פּונקט אזוי ווערטפּול, ווי רעאַקציאָנער עס זײַנען זײַנע פּאָזיטיווע פּאַרשלאַנג. טאַלסטאַי דריקט אײַן דעם ווערק אײַס די שטרעפּונגען פּונעם פּויערטום אײַן א באַשטימטן פּערזאָן, אָבער אײַן דער אײַגענער צײַט באַגענוט ער זיך סטירעדיק, אַלס פּאַרשטייער פּונ לעוויג-שיכט אײַנעם אַדל, אײַך מיט דער קולאַקישער קעגנערשאַפּט צו דער „צײויליאַזיע“. טאַלסטאַי „סאַציאַליזם“ אײַז דאָך א פּעאַדאַלער סאַציאַליזם.

פּונ דערדאָזיקער סטירענעם זיך, פּאַרוואָס סײַ די לעוויגס, סײַ טאַלסטאַי גופּע האָבן נײַט געקאַנט באַנעמען דעם פּויערס אומגלײַבן אײַן זײערע גוטע קאַוואַנעס, אײַן זײערע פּראָזיקטן וועגן פּראָדוציר-אַרטעלן א. א. וו. און האָבן געזוכט די סיבּעס פּונ דערדאָזיקער רעטענישפּולער אַקטאַנעס אײַן—דער עטנאָגראַפֿיע; בעײַס דער פּויער האָט פּאַשעט אײַן די אַלע פּרווון געזעען און געמוזט זעען כּיטרע אָפּנאַרע-רײשע שטיק פּונעם פּריציפּן קלאַס. „דער קאַפיטאַל דריקט דעם אַרבעטער“, דריקט דעם פּויער (זאָגט לעוויג), ד. ה. דער קאַפיטאַליסטישער אָניגנונגס-אַײַפּן; פּונ דעם מאַכט אײַך טאַלסטאַי דעם אײַספּיר, וואָס טײַג פּאַרן „לעוויג-קלאַס: אײַז אײַך מיט דעם קאַפיטאַליסטישן פּראָדוציר-אַײַפּן, אײַז אײַך מיט דער „צײויליאַזיע“, בעײַס אײַנעמעסן אײַז דעם פּויער און אַרבעטער געגאַנגען אײַן גאָר עפּעס אַנדערש—אײַן דעם האַלב-פּעאַדאַלן אָדער קאַפיטאַליסטישן אָניגנונגס-אַײַפּן. סײַ אײַז געגאַנגען אײַן דעם, וואָס ער דאַרף יאָ באַקומען אָדער נײַט פּונ דידאָזיקע פּראָדוציר-אַײַפּאַנים, און נײַט אײַן זײַ גופּע.

„די לערע טאַלסטאַי אײַז אומבאַדינגט אײַז אײַן אײַנהאַלט רעאַק-ציאָנער, אײַן סאַמע פּינקטלעכסטן, סאַמע טיפּסטן באַטייט פּונ דעם וואָרט. פּונדאַנען אײַז אָבער נײַט געדרונגען, אז זײַן לערע אײַז נײַט סאַציאַליסטיש, און נײַט, אז דידאָ-זיקע לערע האָט נײַט אײַן זיך קריטישע עלעמענטן, וואָס זײַנען פּעיק צוצושטעלן ווערטפּולן מאַטעריאַל פּאַר דער אײַן אײַן פּאַרשפּרײטלעכע קלאַסן“ (לענין). טאַלסטאַי סאַציאַליזם אײַז א פּעאַדאַלער, אַן אײַז אײַשער. און ווי פּאַר אַלע אײַז אײַן פּיסטן שטייט אײַך פּאַר אײַן ווי א הײַפּט-אַײַז אײַז די נײַטיקײט צו אָרגאַניזירן די פּראָדוקציע—און פּאַר אײַן הײַסט דאָס אײַן אײַן אָרגאַניזירן די פּראָדוקציע, אז דאָס זאָל אַנטקעגנײַזירן דער אַנטױקלונג פּונ קאַפיטאַליזם, וואָס שרעקט אײַן בײַז גאָר מײַר זעען, אז אײַן דעם פּאַל אײַז דער עטנאָגראַפֿיזם (און פּאָלקלאָריזם) סאַפּקאַד-סאָפּ א רעזולטאַט פּונעם קריזיס, אײַן וועלכע עס געפּינט זיך אַן אָפּגײַענדיקער יאָרדישער אַדליקער שיכט פּונ מיטעלע גוטבאַזיער אונטערן דרוק פּונ דער שפּאַרן-דיקער בירגערלעכער קאַפיטאַליסטישער אַנטױקלונג. נײַט געקוקט אפּ באַשטימטע

סטירעדיק פאראנענע עלעמענטן, וואָס דריקן אויס די שטימונגען פונעם רוסישן פויער, דארפן אָבער אינעם סאכאקל דערדאָזיקער פראָדוצירן עטנאָגראַפֿיזם פון די לעווינס און אויך פון טאַלסטאָי גופע אָפגעשאצט ווערן — לעהיפּעכ צו יענע מאַמענטן. ווו טאַלסטאָי איז א „הייסער פראָטעסטאנט“ — אלס אן אויסדרוק פון רעגערסיווע שטימונגען און בענקענישן פון א יאָרדישן שיכט אינעם אדל אין זײַן צוזאמענשטויט מיט דער אנטוויקלונג פון קאפיטאליזם. אין דעם פראט איז טאַלסטאָי „נאָר א פאטריאַרכאלער נאיווער פויער“ (לענין). אויך דאָ, ווי בא דער קליינבירגערלעכער עטנאָגראַפֿישער פראָדוצירן־מאָנטיק, שפּילט זיך אָפּ די בענקשאַפֿט נאָך פּרעריקע צײַטן און זײערע פארהעלעענישן. אָבער דאָ, שױנ ניט מער פונעם קליינבירגער, ווי מיר האָבן דאָס אויבן געזען, נאָר פונעם יאָרדישן אדל צו זײַנע מעיוכעסדיקע צײַטן.

5

פון דעם קאָנ מען שױנ זען ס'ארא גרויסער כילעק עס איז צווישן דעם יערי־דיש־דעקאדענטישן פעסימיזם פון טאַלסטאָיס עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם און דער נאיוור־מאָנטישער דעמאָקראַטיש־אַפּטימיסטישער שטימונג, וואָס כאַראַקטעריזירט דיזעלבע עלעמענטן בא א הערדער אָרער אפילע בא געטען. ס'איז אָבער אויך א ווענטלעכער כילעק צווישן דעם פעסימיזם, וואָס דריקט זיך אויס אין טאַלסטאָיס צוגאנג צו דעם איניען, און צווישן די „וועלט־שמערצ־שטימונגען פון פּוּשקין, לע־מאָשל, אפ וויפל זיי געפינען אן אויסדרוק אין זײַן עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם. וואָרעם עפעס אנדערש איז דער פּערספּעקטיוולאָזער פּאָסיוויסטישער פעסימיזם, וואָס שטאַמט פון אן ענדגילטיק פארמישפּעכט און דערליידיקטן קלאס, ווען די פארמישפּעקטיט איז שױנ א קאָנקרעטער פּאַקט, און ווידער עפעס אנדערש דער „וועלט־שמערצ“ פון יעכידים, וואָס פילן ערשט בלויז פּאַרויס די פארמישפּעקטיט פון זײער קלאס. אין דעמדאָזיקן פּאַרויס פילן, אין דער פעיקטיט דערצו, איז שױנ פאראן א פּאַרהאַנאָכע פאר באשטימטע פּאַרשויטלעכע געטעס. אין באשטימטע פּער־אָדן הייסט קאָנען פּאַרויספילן דעם קומענדיקן אָפּגאַנג פונעם אייגענעם קלאס (און ניט בלויז גרופע אָדער שיכט) — זײַן אין א געוויסער מאָס און אפ א סטירעדיקן אויפן אויך פּאַרשויטלעכ. דעמאָלט פארמאָגט דער ווילן זיך אָנצושפּאַרן אפן אנדערן קומענדיקן קלאס אין א געוויסער מאָס — ניט געקוקט אפ דעם סאָפּאָלסאָפּעדיקן רעאַקציאָנערן באטייט פון דעמדאָזיקן ווילן — פּאַרט אויך עלעמענטן פון פּאַרשויטלעכקייט. דעמאָלט שטעקט נאָך אין דעם ווילן א פונק פון העראַזשער זעלבסטפאַרלייקענונג צום אייגענעם קלאס. קלוגע פּאַרויסזעוודיקייט און גיכע אנטשלאָסנקייט בענעגייע די אויספירן, וואָס טויגן פארן אייגענעם קלאס — אָבער פּאַרט אויך א פונק פון א זעלבסטפאַרלייקענענדיקער נאָכגעביגקייט צום איצטיקן באהערשטן, אונטערטעניקן, וואָס וועט ערשט אסאך שפעטער ווערן א זיגער. א פונק העראַזק, ווײַל ריויקאליש, און די גרייטקייט צו דער ריויקע שטאַמט דאָך דעמאָלט פונעם גלויבן אינעם פּראָגרעס. זאָל זײַן פונעם פּראָגרעס, מיט וועלכן מע איז זײער ווייניק מאַסקים, אָבער פּאַרט אין וועלכן מע

גלויבט. אָן אזא גלויבן אינעם פּראָגרעס וואָלט יענער, וועלט־שמערצ" אלס אזעל-
כער דאָך צו יענער צײַט נאָך ניט מעגלעך געווען.

אָן דעמדאָזיקן גלויבן וואָלט זיך דער, וועלט־שמערצ" ניט אנטוויקלט, וואָרעם
ער איז דאָך א רעוולטאט פונעם קאָנפליקט צווישן דעם קלאסן-אינטערעס און צווישן
דעם, וואָס מע האלט, אז סע מוז און סע דארפ קומען. אָטאָ דאָס ניט קענען
און ניט וועלן אקטיוו פּראָטעסטירן קעגן דעם, וואָס סע מוז און וואָס סע דארפ
קומען און וואָס מע ווינטשט (סטירעדיק), אז סע זאָל קומען — אָטאָ דאָס רופט דאָך
ארויס יענעם, "וועלט־שמערצ". אינ אזא וועלט־שמערצ פילט זיך אפ א באשטימטן
אויפן דאָס סטירעדיקע האָפּן אפ דער צוקונפט, וואָס וועט דעם אייגענעם קלאס
פארניכטן, אָבער אויך די טרויער אפן כורבן פונעם אייגענעם קלאס. און ווייל אזא
וועלט־שמערצ" איז ניט בלויז א טרויער, נאָר אויך א האָפּענונג, דריקט ער זיך
אויס אין העכסט סטירעדיקע אידעאָלאָגיעס און אויך טאטן. (פארגל. בא ביראָן —
פּעאָדאָליזם און בירגערטום; — די וועלט־שמערצלערישע איראָניע בא היינען —
בירגערטום און פּראָלעטאריאט א. אז. ו.).

דער הערשנדיקער קלאס איז נאָך דעמאָלט א גענוג פעסטער באלעבאָס, און טאקע
שוין דעמאָלט דערפילן ביז איז דער טיפ זײַן אָפּגייענדיקע צוקונפט און שוין דע-
מאָלט ווענדן דעם בליק (וואָל זײַן סאָפּאָלאָסאָפּ לעטיוועס דעם אייגענעם קלאס)
ניט לויט א צוריקשעלעפנדיקער, רעגרעסיווער אָרענטאציע, נאָר לויט די באנומענע
היסטאָרישע טענדענצן — באַטײַט אינ באַשטימע צײַטן און אינ א באַשטימטער מאָס
א פּאַרשירטלעכע טאט. אזא "וועלט־שמערצ" איז לויט זײַן גאנצער טעווע אן אק-
טיוויסטישער, עמעס, ניט קיין אויסגעהאלטענער אינ דער אידעאָלאָגיע און אינ זײַנע
האנדלונגען, א וואקליקער, א צעטומלטער, אָבער פּאַרט אן אקטיוויסטישער.

און אזעלכער איז אויך דער, "וועלט־שמערצ" פון פּוּשקין, וואָס קומט צום אויס-
דרוק אויך אינ די אידעאָלאָגישע פּאַרהאנגעס פאר זײַן עטנאָגראַפּיזם און
פּאָלקאָריזם. דידאָזיקע עלעמענטן אינ זײַן שאַפּן דארפן נאָר אנדערש אָפּגעשאצט
ווערן, ווי די וועלע עלעמענטן בא טאָלסטאָיען, וואָס וואָרצלען אינ א פּאסיװיסטישן
פעסימיזם און וואָס שטאַמען פון א צײַט, ווען דער אדליקער איז שוין פּאַרט ניט
מער געווען אינ דער מאָס באלעבאָס איבערן "באַפּרײַטן" פויער, ווי אמאָל איבערן
לײַביגענעם, און ווען די קומענדיקע אנטוויקלונג איז שוין אסאך בוילעטער און
אלס ניט אויסצומיידן זיכטבאר געוואָרן פאר יעדן אויג.

די טרויער איבער דעם פּאַקט איז שוין גופע אסאך מער רעאַקציאָנער, און ווער
שמועסט נאָך גאָר, אז צו דעם קומט נאָך צו אן אײַנגעשפּאַרטע באַשטרעבונג צו-
צופאַסן דעם אויסוועג ניט לויט די פּאַדערונגען פון דער נײַטיקער און אומפאַר-
מיידלעכער, נאָענטער און ווייטערער צוקונפט, נאָר פאַרקערט, אומבאַהאַלפּן צו
פאַרהאַלטן אָדער גאָר אומצוקערן אפ צוריק די אנטוויקלונג! — און דאָס קומט דאָך
צום אויסדרוק אינעם פעסימיסטיש באַפאַרטן עטנאָגראַפּיזם טאָלסטאָיס. די הילפ-
לאָזיקייט און דאָס געפיל וועגן דער רעוולטאַטאָזיקייט פון אזא באַמײַנג, זיי זײַנען
דאָך די סיבעס פון דעם פעסימיזם. דאָ — איך רײד ניט פון אנדערע עלעמענטן אינ
טאָלסטאָיס אידעאָלאָגיע און שטימונגען, וואָס אנטשפרעכט מער פּאַרשירטלעכע

באשטרעפונגען פון פויערטומ—אין דעם עטנאָגראַפֿיזם אין אײַן פּעסימיסטישער פּאַרהאַנאַכע וועלן מיר שױן שווער געפֿינען א שפור פון פּאַרשױטלעכקײַט. גיכער פאַר אלץ אָבער די רעאַקצײַאָנערישקײַט פון אַן אָפּגײַענדיקן קלאַס.¹

IV. פּאַרשױטלעכער און רעאַקצײַאָנערער פּאַלקלאַריזם

1.

פּושקײַן, וואָס האָט אַגעווען געלעבט און געשאפֿן טײַלווייז אין דערזעלבער צײַט ווי הײַנע, האָט באַווױזן א דײַטלעכע נעטיגע צו פּאַלקלאַר ביכלאל און צו דער שפּראַך פון פּאַלקלאַר בײַפראַט. ער האָט בײַדע אײַן זײַן שאפֿונג רײַכ אויסגענוצט. עס איז אָבער אײַנטערעסאַנט פּעסעטשוטעלן, און פֿילנדיק א טאַם אין די דיכטערײַשע און שפּראַכלעכע אויסדרוק-פּאַרמעס פון פּויער, באַווױזט ער אָבער אין דער אײַגענער צײַט א דײַטלעכ אונטערגעשטראַכענע אַנטיפּאַטיע קעגן די שפּראַכלעכע אויסדרוק פּאַרמעס פונעם פאַרווענייגשן בײַרגער, וואָס וויל זיך אַריסטאָקראַטיזירן, און אין טאַך אױך קעגן די אויסדרוק-פּאַרמעס פון „מײַעשטשאַנישן“, פון „פּראָווינציעלן“ קלײַנ-בײַרגער. ער דעמאַסקירט די פאַרווענייגשקײַט פונעם אַריסטאָקראַטיזירנדיקן, ראַזנאַ-טשינישן“ אײַנטעליגענט, וואָס וואַרפֿט דאַפּקע פּושקײַנען אױס מױשיקישע און בורלאַקישע אויסדרוקן, — דערבײַ אָבער אַנטפּלעקט פּושקײַן אױך די סאָציאַלע וואַרצלען פון זײַן אײַגענעם פּאַלקלאַריזם.²

וועגן זײַנע קריטיקער, וואָס וואַרפֿן אײַם אױס פון אײַן זײַט אַריסטאָקראַטיזם און פון דער אַנדערער זײַט מױשיקישן שפּראַך-פּאַלקלאַר, כּױזעקט פּושקײַן שאַרפֿ אָפּ און דעקט אױף די סטײַערדיקקײַט פון זײַערע אָנגרײפֿן. מע דאַרף פּעסעטשטעלן, אַן די סטײַרע איז טאַקע פאַראַן געווען באַ פּושקײַנען, און אז זײַ האָבן ריכטיק אפּ איר אָנגעוויזן, ניט געקוקט אפּ די דעמאַקראַטישע רײַד, מיט וועלכע פּושקײַן פאַר-טײַדיקט זיך. זײַ האָבן בלױז דידאָזיקע סטײַרע פּושקײַנען שלעכט אויסגעטײַטשט, און זײַ, פּושקײַנען סטײַרע, שטײַט יעדנפאַלס העכער און איז ווײַט פּראָגרעסײַווער, אײַדער זײַנע קריטיקערס סטײַרע, וועלכע פּושקײַן דעמאַסקירט. „שױנזשע זײַגען ניט זײַ דאָס דידאָזיקע, וואָס מ'קען זיך מיטן פּראָסטן שטײַגער רײַדן (простословие), האַלסן-דיק דאָס פאַר א פּראָסטן אױפֿן פון טראַכטן (простомыслием) ... ווער-זשע, אױב גיט זײַ, שרײַבט שטענדיק זײַסיגע ארטיקעלעך, וווּ זײַ באַמײַען זיך נאָכצומאַכן דעם גרױס-וועלטישן שטײַגער פונקט אזױ אײַנגעגעבן ווי קאַמער-דינערינס און קאַמער-דינערס די געשפּרעכען פון זײַערע הערשאַפטן...“ פון וואַנען שטאַמט דידאָזיקע מײַעשטשאַנישע

1) טאַלסטאָיַס עטנאָגראַפֿיזם איז דערבײַ אָבער פּאַרט ניט דאָס אײַגענע, ווי, דעמאַשעל, דײַעסקאָוס אָדער דאָסטאָיעווסקײַס עטנאָגראַפֿיזם. באַ טאַלסטאָיענע שטאַמט דער עטנאָגראַפֿיזם — פונקט ווי די פּאַרהאַנאַכע זײַנע — פון ענלעכע מאַמענטן ווי באַ די פּאַלקײַסטן. דײַעסקאָוס און נאָך מער דאָסטאָיעווסקײַס עטנאָגראַפֿיזם פאַרגלײַכ, דעמאַשעל, אין „Подросок“ די מײַסע, וואָס דער פּויער-גײַער מאַקאַר אײַוואַנאָוויטש דערצײַלט ווױזן א סלאַוואַנאָפֿילישן, קירכלעך-פאַרפּױבצטרעטן און שוואַרצמײַערדיקן כאַראַקטער.

2) זע: Критические и полемические: V. בר. Соч. А. С. Пушкина, Ред. П. А. Ефремова, 1903.

1. Грамматические замечания. 2. Заметки о своих поэмах 505, 506, 509. 3. Замечания о своих поэмах 492.

און עקלהאפטיקע פרעציזקײט, די דאָזיקע צווייטדיקע צנוועסדיקײט פֿון אַ דאָרפֿישער
 דיאטשעקע, וואָס קומט צו גאסט צו אַ פעטערבורגער פּריצטע, פֿון אַ זאַסעדאַטלנינאַ,
 וואָס קומט צו גאסט צו אַן אָנגעפֿאַרענער שטאָטישער דאַמע?
 עפּשער נעמט זיך דאָס פֿון דעם, וואָס אַנדערע ליטעראַטן ווילן ווײַזן, אַז זײ
 געהערן צו דער העכערער געזעלשאַפֿט (high life), אַז זײ זײנען באַקאַנט מיט אירע
 געזעצן; וואָלט נישט בעסער געווען פֿאַר זײ (פֿאַר די ראַזנאַטשנישע אינטעליגענטן —
 מ. מ. ו.) זיך צו באַמקען, אַז זײ זאָגן געהערן לויט זייער טאָג און אופֿירונג צו דער
 גוטער געזעלשאַפֿט (bonne société) ..?
 אָבער צי איז דאָס נישט לעכערלעך, וואָס גראָד זײ נעמען זיך אַרויסזאָגן וועגן
 דעם, וואָס ס'איז יאָ אָדער נישט אָנגענומען אין דער אַריסטאָקראַטישער וועלט...
 צי איז דאָס נישט קאָמיש זײ צו זעען אלס אַפּעטראָפּסיס פֿון דער העכערער געזעל-
 שאַפֿט, וווּ זײ האָבן קײנ צײט נישט אונ וווּ ס'איז פֿאַר זײ ביכלאַל איבעריק אַרײַן-
 צוקומען?"

... פֿונאַנען זאָלן זײ וויסן, אַז די געקניצלע פֿרעציזקײט און אָנגעדראָלט-
 קײט זײנען אומדערטרעגלעך און באַווײַזן גאַנצעם די אָפּשטאַמונג פֿון קלײנוועלטישער
 געזעלשאַפֿט אײדער די פֿראַקסע פֿאַלקסטײלעכקײט (vulgarité), און אַז גראָד די
 פֿראַקסע פֿאַלקסטײלעכקײט אַנטפֿלעקט די צוגעהעריקײט צו גרויסוועלטישקײט? פֿון
 וואַנען זאָלן זײ וויסן, אַז די אופֿריכטיקע אָריגינעלע אײסדרוקן פֿון אַ פֿראַקסע
 האַמוינ-מענטש קומען פֿאַר אױך אין דער העכערער געזעלשאַפֿט; זײ באַלידיקן
 נישט דאָס געהער, בעײס די צוואַקסיש-צנוועסדיקע דרידלעך פֿון דער פֿראַווינציעלער
 העפֿלעכקײט רופן בלוז אַרויס אַן אַלגעמײנעם נישטוויילנדיקן שמיכץ? גוטע געזעל-
 שאַפֿט קאָן פֿאַראַן זײַן נישט בלוז אין אײַן קרײַז, נאָר אומעטומ, וווּ ס'זײנען דאָ
 ערלעכע מענטשן, קלוגע און געבילדעטע."

2.

דאָ גיט פֿושקין דעם פֿאַרוועניגשן טײל פֿון דער בירגערלעך-ראַזנאַטשנישער
 אינטעליגענצ אין זײַן צײַט אַ שאַרפע לעקציע וועגן קלאַסאָוער ווערדע, און דער-
 קלערט זײ וואָס עס דאַרף פֿאַר זײ באַטײטן „גוטע געזעלשאַפֿט“. פֿונעם כילעק,
 וואָס פֿושקין מאַכט צווישן high life, צווישן דער „הויכער געזעלשאַפֿט“ און צווישן
 דער bonne société, דער „גוטער געזעלשאַפֿט“, וואָס קאָן זיך, לעהײפֿעך צו יענער,
 געפֿינען אין יעדן, ד. ה. אױך בירגערלעכן קרײַז, אױב ס'זײנען דאָרט פֿאַראַן
 „ערלעכע מענטשן, קלוגע און געבילדעטע“, מאַכט לויט זײַן גאַנצען טאָג און קאָן-
 טעקסט קלאָר, אַז פֿושקין גופֿע שאַצט, לעפֿאַכעס אין דערדאָזיקער אַרויסזאָגונג, אַפֿ-
 א. דעמאָקראַטישן אױפֿן די „גוטע“ געזעלשאַפֿט העכער ווי די „הויכע“.

פֿושקין פֿילט אַלזאָ גרויסע סימפּאַטיעס צו דער „אופֿריכטיקער און אָריגינעלער“
 (ד. ה. נישט סטאַם „נאַרישער“, נאָר נאַיווער און אומײטבאַרער—מ. ו.) שפּראַך פֿונעם
 פֿראַקסע האַמוינ-מענטש (простолюдина). דאָס הייסט דאָ דעריקער פֿונעם סאָציאַל
 דערווײַל נאָך נישט זייער געפֿערלעכן לײביגענעם פֿויער. צו יענער שפּראַך, וואָס מע
 קאָן זי געפֿינען איבערגעכאַזערט אפֿילע באַם עמעסדיק אַריסטאָקראַטישן פּעאָדאַלן

פאָמעשטשיק. און טאקע אויך דערפאר, ווייל זי איז אכוצ אלעמען א שטארק קאָנסערווירטע שפראך. זי באליידיקט ניט זיין אויער, ער פילט אינ איר גרויס-וועלטישן געשמאק און א באזונדערן כיינ — זי קען אינ דער אויסנוצונג אנטפלעקן דאפקע צוגעהעריקייט צו גרויסוועלטישקייט. ער שאצט זייער הויכ סײַ דעם נייעם סײַ דעם אלטן פאָלקלאָר און ברענגט פון אימ איידעס פאר דער ריכטיקייט פון זײַנע שפראכלעכע אָפּנויגן און אופטוענ(1). „פארן פולקומען קענען די-אייגנשאפטן פון דער רוסישער שפראך איז אומבאדינגט נייטיק צו שטודירן אלטע לידער, מײַ-סעס א. או. וו; ניט גערעכט איז אונדזער קריטיק, וואָס זי פאראכטעט זיי“. די רעד-שפראך פֿונעם פּראָטסטן פּאָלק (וואָס לייענט ניט קיינ אויסלענדישע ביכער און וואָס, גאָט צו דאנקען, קאליעטשעט ניט, ווי מיר, זײַנע געדאנקען אינ פראנצויזישער שפראך) איז ווערט, מע זאָל וועגן איר מאכט די גרינטלעכסטע אויספאַרשונגען. אלפיערי האָט שטודירט די איטאליענישע שפראך אפן פלאָרענטינישן מארק. ס׳וואָלט אונדז ניט געשאדט זיך אמאָל צוצוהערן צו די מאָסקווער פּראָסוויניעס, זיי ריידן מיט א ווונדערלעך ריינער און ריכטיקער שפראך(2).

מיילע אלפיערי — ער האָט געהאט צו טונ מיט אן אלטער, שוין לאנג פיקסיר-טער שטאַט-בירגערלעכער שפראך-קולטור, אפילע אפן פלאָרענטישן מארק, — אָבער פושקינען גייט דעריקער אינ ערשטער ריי וועגן דעם פּויערישן (ניט שטאַטישן) אָדער צום פּויערישן נאָענטן פּאָלקלאָר (און פּאָלקלאָרישער שפראך), וועלכע ער נוצט אינ א ברייטער מאָס אויס אינ זײַן שאפן „Капитанская дочка“, „Борис Годунов“, „Руслан и Людмила“, אינ דערוועלבער צײַט אָבער רופן בא אימ ארויס די „פּראָווינציאַלע העפלעכקייט“, די „צוועיטדיקע צנוועסדיקע דרייזעלעכ“, די „געקניצלעכע כיינדלעכ“ פון דער מיט-שטאנישער און בירגערלעכער-פארווענישער שפראך ניט בלויז א „שמיכל“, נאָר אן „אומדערטרעגלעכע ווידערווילן“. און ס׳איז קלאָר פארוואָס. דער בירגער איז אקטועל געפערלעכער. דאָ איז גרינגער געווען צו מאכט האנאָכעס, דאָ האָט זיך בעסער געווינט ארויטצוגעפינען פארשטיינערטע רעשטלעכ פון דער עלטערער פעאַ-דאלער קולטור און זיי ליטעראריש-קינסטלעריש צו פארשטייפן, ארויסצוגעפינען שוטפעסדיקייט צווישן דעם פּויער און דעם הויכגעבוירענעם גוטבאזיצערישן אדל. ס׳האָט זיך נאָך דאָ געלוינט מיט דער הייל פון דעם פּויערס „פרישע אײַנפאלן“, פון זײַנע מאָדנע פּראָסטע רייד אָפּצופרישן, דעם מיטן גײַסט, וועלכט ס׳זײַנען נימעס געוואָרן די אײַנטאָניקע שאפונגען פון דער קונסט, וואָס ווערן באגרענעצט דורכט קרייז פון דער קאָנווענציאָנעלער אָפּגעקליבענער שפראך.“

גראָד דעמאָלט ווערט נייטיק א באזונדערע אכט צו לייגן אפן אויסבוי פון א נײַער „נאציאָנאלער“ קולטור און ליטעראטור צוליב בעסערער באהערשונג פון די שפארנדיקע בירגערלעכע באוועגונגען, וואָס האָבן ניט געקאָנט ווי געהעריק באווינקט און רעגולירט ווערן דורכ דער בײַ דעמאָלט הערשנדיקער פּראָנצויזישער קולטור

(1) בד. V ז. 509.

(2) דאָרט ז. 520.

און ליטעראטור 1). פארן אדליקן שיכט, וועלכן פושקין רעפרעזענטירט, האָט זיך דעמאָלט באַזונדערס געלוינט—און דאָס האָט פושקין בעסער פארשטאנען ווי זײַנע ראַזנאַ-טשיניש-בורזשואַזע קריטיקער— „אַפּצופּרישן“ די קולטורעלע קליכעס פונעם אויסגעשעפטן קלאַס גראַד דעריקער דורכ באַשטימטע עלעמענטן פון פּויערישע קולטור-דערשײַ-נונגען, דורכ פּויערישן פּאָלקלאָר.

3.

דער עלטערער אייראָפּעיִשער עטנאָגראַפּיזם און פּאָלקלאָריזם, לעמאַשל, דער דײַטשישער (זײַט דעם לעצטן פּערטל פון 19-טן יאָרהונדערט) באַטראַכט דערעכ קלאַל דעם פּויער אלס דעם אייגנטלעכן טרעגער פון עטנאָגראַפּיזם און פּאָלקלאָר, כאָטש ס׳ווערט געוויינטלעך אַרײַנגענומען אין די עטנאָגראַפּישע טכומען אַויכ דער שטאַטישער קליינבירגער, באַלמעלאַכע, הענדלער, סאַלדאַט, דינער א. א. וו. הערדער, מעזער, אונדט, גערעס, די ברידער גרימ א. א. וו. בױענ זײַערע אופטוען אפּ דער גרונט-האַנאַכע, אַז דער אייגנטלעכער אָפּהײַטער פונעם „פּאָלקסיגניסט“ איז דער פּויער. דאָס אַנטשפּרעכט צו דער עקאָנאָמישער סטרוקטור און צו די סאָציאַלע פאַרהעלטענישן פון יענער צײַט אין דײַטשלאַנד.

אַבער די רוסאַײַשע קעגנערשאַפט צו דער קולטור, וואָס ליגט אין דעמדאָזיקן רוסטיציזם, ווערט פון די דערמאָנטע פאַרשײדענע קלאַסנפאַרשטייער אפּ א פאַרשײדענעם אױפן צוליב פאַרשײדענע געזעלשאַפטלעכע קאָואָנעס וואַרײַרט. אַמאָל איז דאָס, ווי באַ רוסאַ, א פּראָטעסט-אױסדרוק פון בירגערטום קעגן דער פאַרדאָרנדיקייט פון אַדל, און אַמאָל, פאַרקערט, אַן אַנגריפּ פון דער ראָמאַנטיש באַפּוצטער פּעאָדאַלער רעאַק-ציע קעגן דעם בירגערטום. אין בײַדע פּאַלן דאַרפּ דאָס פּויערטום דינען ווי אַ מאָנענדיק אידעאַל. אין בײַדע פּאַלן ווערט דאָס פּויערטום „גערופּן צו הילפּ“, אַמאָל קעגן בירגערטום, אַמאָל קעגן די פּעאָדאַלן—אין בײַדע פּאַלן איז מען אייגנטלעכ און סאַפּאָקאַלסאַפּ ניט אױסן דעם פּויער. עס פאַרשטייט זיך אָבער, אַז דער ערשטער פּאַל איז פּאַרס פּראָגרועסיווער אידער דער צווייטער, וואָס איז בעפּירעש טיפּ רעאַק-צײַגנער. וואָרעם דער ערשטער דינט א פּאַרשריטלעכער באַוועגונג און, באַטאָנענדיק דורכ פּויערימ-ליבע פּאָליסיטישע שטימונגען, ווערט מעמילע דורכ דעם אױכ דער

1) די „פּאַרטיאַטישע“ אַנטיפּראַנצױזישע כּוואַליע בעשאַס און נאָך דער נאַפּאָלעאָנישער מיליטאַרע שפּילט, פאַרשטייט זיך, אין דעם פּראָצעס בלוז א נעבנזאַכלעכע ראָל. אייננעם מיט דער נאַפּאָלעאָנישער סאַקאָנע האָט זיך אױכ באַרײַקט די פּאַרטיאַטישע אַנטיפּראַנצױזישע כּוואַליע און געבליבן אין די אינע-ווייניקסטע רעוואָלוצײַאָנערע סאַקאָנע. און דאָס זײַנען דעם מאָל אַז אױסן די פּאַרערונגען מיקרױע א באַצײַגנאַלער קולטור מיצאד די פּאַרשטייער פונעם אַדל. דידאָזיקע פּאַרערונגען באַגעגענען זיך מיט דערזעלבער אָבער אַנדערש באַזירטער פּאַרערונג פונעם אופקומענדיקן בירגערטום. אָבער אינעם פּאַן פון אַזעלכע אַרױסטרעטונגען ווי פּושקיןס (בר. v ז. 338. וועגן די סיבעס, וואָס פאַרפאַמעלעכטן דעם גאַנג פון אונדזער ליטעראטור), אַז די אופקלערונג פונעם יאָרהונדערט פּאַרדערט וויכטיקע ענגשטאַנדן אַלס דערנערונג פאַר די אינטעלעקטן, וואָס קאָנען זיך שױבן ניט באַזונגענען מיט גלענצנדיקע שפּילעכעלעכ, (ד. ה. סיקלעקט ניט, אַז אַס רױטש זאָל מען בלוזי קולטיווירן פּאַעזיע— מ. וו.) בעײַס ס׳זײַנען נאָך ניט דערקלערט געוואָרן אַז רױטש פּאָליטיק און מיליטאַרע— שטייען ניט כּטאַמ „נאַפּאָלעאָנע“, נאָר דורכױס קלאַסאָרע אינטערעסן.

פוער אפגעהויבן, זיין באוויסזיין ווערט געוועקט, ס'ווערט אימ געוויזן דער וועג צו בירגערלעכער אנטוויקלונג, בעייס אינעם צווייטן פאל עפנט מען א וועג, וואָס ווייזט אינעם פוערטום אפ צוריק.

ווי סע זאָל ניט זיין: אינעם עלטערן דייטשן עטנאָגראַפֿיזם ווערט דער פוער אנטקעגנגעשטעלט צום בירגערטום און צו זיין אנטוויקלונג נאָר מיטאד די רעאַקצִיאָנער. לעמאַשל, אנטשפרעכט עס דער פאָליטישער איבערצייגונג פון א יוסטוס מעזער, וואָס זעט נאָר איין איינציע וויאזוי דייטשלאנד זאָל זיך ראטעווען: דורך א געשלאָסענער פעאַדאל-פועירישער מעלוכע („פאטראָטישע פאנטאזיעס“ 1774) — אויב ער שטעלט אנטקעגן אויך אינעם זיין פאָלקלאָריזם דעם פוער צום שטאַטישן בירגער.

אויך פושקין שטעלט אנטקעגן דעם פועירישן פאָלקלאָריזם צו א באשטימטן מינני-בירגערלעכע אריסטאָקראטיזירנדיקן שטייגער, צו וועלכן ער פילט א בעפירעשע אנטפאטיע. דאָס דארף אָבער אנדערש אָפגעשאצט ווערן ווי די אנטקעגנשטעלונג בא יענע דייטשע פעאַדאל-ראַמאנטישע רעאַקצִיאָנערע פאָלקלאָר-אַנהענגער, וואָס האָבן שוין געהאט צו טון מיט אסאך א מער אנטוויקלטן בירגערטום. עמעס, ער „רופט צו הילף“ דאָס „פוערטום“ קעגן א באשטימטן מינני-בירגער, אָבער קעגן וואָסער מינני-דעריקער דאָך קעגן יענעם מינני-בירגער, וואָס איז אן אונטערלעקער בא דער הויך-כער פעאַדאלער געזעלשאפט. און פארשטייט זיך: אינעם באשטימטער מאָס אויך קעגן אופקומענדיקן בירגערטום ביכלאל, אָבער נאָר אינעם באשטימטער מאָס. ניט געקוקט אפ דרעָנדיקע ביישפילן פון מירעו, וואָס שטערן דעם פעאַדאלס רוי, איז דאָס אופקומענדיקע רוסישע בירגערטום צו יענער צייט נאָך געווען גענוג שוואַך. מיט זינע „ראזנאָטשינישע“, „אָנשטענדיקע קלוגע און געבילדעטע“ עלעמענטן האָט זיך בא באשטימטע אומשטאנדן דער יאָרדישער טייל אפילע פון דער מעיוכעסדיקער אריסטאָקראטיע, וואָס ווערט בורזשואוירט (פושקין): „Куда же мне быть аристок-“ „И, слава богу, мещанин“, „Дворянин во мещанстве“ געקאָנט פארבינדן.

דער פאָרויסגעוואָרפענער שאַטן פון דער קומענדיקער ראָל פון בירגערטום פארטונקלט שוין די שטימונג פונעם יאָרדישן אריסטאָקראט. אָבער אסאך אקטועלער איז אים דערוויייל דער פראָטעסט קעגן דעם דריקנדיקן אבסאָליוטיסטישן דעספאָטיזם און דער אינערלעכ-קלאסאָווער קאמפ פון דער אלטער מעיוכעסדיקער אָבער קאפּאַצִיאָ-נישער אריסטאָקראטיע קעגן דעם ניין-אופגעקומענעם פארווענייזשן אדליקן פניי. ניט בלויז קעגן דעם געשפענסט פון בורזשואוירער הערשאפט ביכלאל און קעגן דעם אריסטאָקראטיזירנדיקן בירגערלעכע פארווענייזשן ביראט—ניט ווייניקער רופט דאָ פושקין דעם פוער צו הילף קעגן דעם נינעם הויכן אדל.

וועגן די ענדערונגען, וואָס זינען פאָרגעקומען אינעם דער פראנצויזישער שפראך פאר און נאָך דער רעוואָלוציע, זאָגט פאָל לאַפאָרג: „די אריסטאָקראטיע האָט געפילט די נויטווענדיקייט צוצוציען צו זיך די מאסן מיט דער הילף פון פאָלקס-שפראַך“ און זיי אויסצונוצן אלס שטויס-קלאַצ קעגן דער בורזשואויע, און צו דעם צוועק האָט זי צומאָל... פארביטן די הויפישע שפראך אפ דער

שפראכ פון מארק-זיצערקעס, וועלכע... האָבן פאָרט פארלאנגט, מע זאָל אפ זיי
ניט קוקן ווי אפ קיילעכיקע נולן". מיר דארפן דאָ נאָר אביסל בייטן די סוביעקטן
(אַנשטאָט סטאמ-מאסן-פויער, אָנשטאָט „בורשוואַזיע" — דער נײַער אדל און יענער
טייל ראָנאַטשינישע אינטעליגענצ, וואָס גייט מיטן נײַעם אדל; דערפאר קענען
„מאַרק-זיצערקעס" בלייבן, פושקינ רעדט דאָך פון פראָסווירניעס און פון אלפיעריס
פלאָרענטישן מאַרק!) און דער זאצ וועט דורכויס פאסן אויך פאר פושקינס פאָל-
קלאָריזם.

4

אז יאָרדיש-אריסטאָקראַטישע, געצווונגען בורשוואַזירטע פּאָזיציע קען זיך שוין
גאנצ גוט אין באשטימטע פּראָטימ באגעגענען מיט די שטרעבונגען פון די „אַנש-
טענדיקע" גוט-בירגערלעך באפארבעט „ראָנאַטשינישע" עלעמענטן. אין פושקינס
סינע קעגן א באשטימטן מיט „ראָנאַטשינישעס" דריקט זיך אוואַרע אויך אויס א
קלאסן-סינע צום אופקומענדיקן בירגער ביכלאל, אָבער אין ערשטער ריי און דער-
ריקער צו יענעם בירגער, וואָס איז אונטערלעקעריש צום נײַ-אופקומענדיקן אדל. ער
דיפערענצירט בעפייירעש צווישן דעם פארוועניושן בירגער און דעם „עמעסן" בירגער,
וואָס פארמאָגט קלאסן-ווערדע, וואָס גייט זײַן אייגענעם בירגערלעכע וועג און —
וואָס איז נאָך, אגעו, קלאסאָווע צו שוואכ אנטוויקלט, קעדיי צו מאכט זעלבשטענ-
דיקע בירגערלעכע פּאָליטיק. אין אימ קאָן ער זען א פארבינדעטן סײַ קעגן דעם
נײַעם אדל, סײַ קעגן דעם אבסאָלייטיזם, וואָס האָבן אוועקגעשטויסן אין א זײַט
יענעם שיכט אדל, וועלכע זײַן שאפן רעפּרעזענטירט. פּרעטענזיעס פון אלטאדליקן
ייכעס און געצווונגענע בורשוואַזירונג צוליב יאָרדישקײַט — דאָ ליגן די וואַרצלען
פאר די סטירעס אין זײַן אידעאָלאָגיע (אריסטאָקראַטיזם און דעמאָקראַטיזם), וואָס
שפּילען זיך אָפּ אין זײַן שאפן ביכלאל (ראָמאַנטיזם — און רעאליזם א. א. וו.) און
אין זײַן פּאָלקלאָריזם ביפראט.

וואַרעם בערײַסאָפּעק זײַנען אין זײַן פּאָלקלאָריזם פאראן באשטימטע האנאָכעס
צום בירגערטום, צום בירגערטום אין יענעם זינען, וואָס קאָן דעמאָלט אין יענעם
אנטוויקלונג-עטאפּ אריינעמען אין זײַנע ברייטע טכומען אויך דאָס פויערטום. פון
דער אנדערער זײַט אָבער מיינט מען דאָ מיט „בירגערטום" פאָרט נאָר דעריקער
אין ערשטער ריי גראַד דעם פויער, מיט וועלכע און פון וועלכע עס לאָזט זיך לעבן.
די טיפישע אויסדרוק-פּאָרמעס סײַ פונעם קליינבירגערלעכע מיעשטשאַני, סײַ פונעם
בורשווא, וואָס מאכט נאָך דערווייל נאָך דעם פריזישן שטייגער, זײַנען אימ אומ-
דערטרעגלעכ, זיי באליידיקן זײַן אויער און רופן ארויס זײַן שארפסטן ווידערווילן
(פּאָלעוואַי, בולגארינ א. א.). דאָ רופט זיך אָפּ דער אלט-ייכעסדיקער קאָטש יאָרדי-
שער פּעאָדאל אין פושקינען.

דעמאָקראַטישקײַט — אָבער צוליב דעם אלט-יאָרדישן אדל, און דורכ דעם פוי-
ערטום — דאָס איז די פּאַרמווע פאר פושקינס עטנאָגראַפּיזם. דער אלטער יאָרדישער
אמאָליקער הויפּט-אדל, וואָס פארלירט אלצ מער זײַן עקאָנאָמישן און סאָציאַלן באשטייט,
באמיט זיך אימ צוריק צו באקומען, אָנשפארנדיק זיך אין זײַן פּראָנדע אפן לעצטן,

וואָס איז אימ געבליבן, אפ די רעשטלעך גיטער און אפן פויער. די לייביגענישע-
 רישע עקאָנאָמיק הייבט זיך שוין אויך אָן צו וואקלען, דארפ מען זי „דעמאָקראטיש“
 פארפעסטיקן. „דעמאָקראטיש“—אָבער פארפעסטיקן, ווייל נאָר אליין די גוטבאזיצער-
 רישע סיטואציע גיט דעמדאָזיקן שיכט צוריק דאָס באוויסזיגן פון זיינע סאָציאלער
 שטעלונג. פארשטייט זיך: „אונדזערע פאָליטישע פרייהייט איז אומצעטיילבאר צו
 נויפעבונדן מיט דער באפרייונג פון פויערטומ“ (באמערקונגען וועגן דער רוסישער
 געשיכטע אין 18-טן יאָרהונדערט). אָבער ווי שטעלט זיך פושקין פאָר דידאָזיקע
 מעמילעדיקע באפרייונגען? „דער גיורל פונעם פויער פארפעסערט זיך פון טאָג צו
 טאָג אינעם דער מאָס, ווי עס ווערט פארשפרייט די אופקלערונג. באהיט מיך נאָט צו
 זיינע אן אָנהענגער און פריידיקער פון שקלאפנטום: איך זאָג נאָר, אז דער ווילשטאנד
 פון די פויערים איז ענג פארבונדן מיטן נוצ פון די גוטבאזיצער—און דאָס איז
 קלאָר פאר יעדערנ.“ אזוי מיינט ווילגענויגט צום פויער דער פעאָראלער אופקלערער.
 פעאָראלער—אָבער אויך אופקלערער. ער האלט שטארק פונעם רוסישן פויער. ער
 לויבט אים זייער, זיינע מוט, זיינע פלינקייט, זיינע אופנעמפעיקייט, זיינע פרייע, ניט
 שקלאפישע האלטונג א. א. וו. אָבער זיינע גוטע צוקונפט איז פארבונדן מיט דער
 גוטער צוקונפט פונעם אדליקן גוטבאזיצער.

איז אימ טאָקס דער פאָלקלאָר און די שפראך פון זיינע לייביגענעם מוזשיק נאָענט
 און ליב, זי באליידיקט ניט זיינע אויער, זי איז אַריגינעל און אופריכטיק—קורצ,
 אן אדערופ אפ דער גוטער שופפעסדיקער צוקונפט. דער שטאָטישער בירגער איז
 אקטועל געפערלעכער, די צייט פונעם לייביגענעם איז אָבער נאָך ניט אומטילבאר
 און ענדגילטיק געקומען, איז גוט און שיינ ארויסצוגעפינען אינעם זיינע אויסדרוק-
 פאָרמעס סײַ די פארשטיינערטע רעשטלעך פון דער עלטערער אריסטאָקראטישער
 קולטור, סײַ די אנטשפרעכנדיקע נייע פאָרמאציעס, וואָס קענען מיטהעלפן, אז זיינע
 ווילשטאנד זאָל זיך אנטוויקלען אינניעם „מיטן נוצ פונעם גוטבאזיצער“. „אראָפּ-
 לאָונדיק“ זיך צו אים קען מען זיך נאָך אפן לייביגענעם פויערטום אָנשפארן, בא-
 וויינדיק אויך דורך פאָלקלאָריזם, אז אינעם טאָך זיינעם אפילע די אויסדרוק-פאָרמעס—
 פונקט ווי די אינטערעסן—סײַ באַם גוטבאזיצער, סײַ באַ זיינע לייביגענעם די
 אייגענע.

5.

צוריקגייענדיק צום פארגלייך צווישן פושקין און טאָלסטאָיס עטנאָגראפיוז און
 פאָלקלאָריזם, דארפן מיר זיך דערמאָנען, אז ס'איז א גרויסער כילעק, ווען, פון ווע-
 מען, קעגן וועמען און צוליב וועמען עס ווערט אינעם זיי אלס א קאָוט אויסגעשפילט
 דער פויער. צי קעגן בירגערטום, צי קעגן אדל, צי פון איינע אדריקן שיכט, וואָס
 האָט צוליב זיינע יאָרדישער סיטואציע באשטימטע דעמאָקראטישע שטריכן—קעגן
 אן אנדערן טייל אקטועלערנע, מעכטיקערנע אדל, דיפערענצירנדיק דערביי דאָס אופ-
 קומענדיקע בירגערטום לויט זיינע אָנהענגערשאפט צום נייעם אדל (ווי באַ פושקיןען)
 א. א. וו. עס איז א כילעק צי קומט פאָר דידאָזיקע ליבע צו פויערישער עטנאָגרא-
 פיע לאנג פאר דער אנטשקלאפונג אָדער דערנאָך. וואָרעם דאָס, וואָס קען פרייער

נאָכ באַדייטן דעמאָקראַטיזם און זײַן א פרוו אפּוזהייבן דעם ליבליגענעם — כאָטש
טאָקע לויט די אייגענע קלאַסנ־אינטערעסן—וועט שוין שפעטער קײַן דעמאָקראַטיזם
ניט זײַן, וועט שוין דאָס ווײַז אפּ צוריק.

פּוּשקײַנס עטנאָגראַפֿיזם איז פּאָרט, ניט געקוקט אפּן לעצטן קלאַסאָון באַטייט
זײַנעם, ניט געווען געווענדט אומיטלעך אר קעגן דעם פּויער, וואָס איז דאָך נאָך
דערווײַל געווען א ליבליגענער, און אלץ, וואָס האָט דעם פּויער אין דער מינדסטער
מאָס געהויבן, האָט אים דערווײַל נאָך געקאָנט גיכער נוצן, העכערנדיק זײַן געזעל־
שאַפטלעכע שאַצונג, וועקנדיק זײַן באַוווּסטזײַן. דעריבער ווײַזט פּוּשקײַנס עטנאָגראַ־
פֿיזם אפּ פּאָרויס.

אנדערש טאָלסטאָיס עטנאָגראַפֿיזם, וואָס האָט שוין לאנג געמוזט אָנווערן דעם
פּאָרשיטלעכע טאָך, ווײַל דער פּויער איז שוין ניט מער געווען קײַן ליבליגענער
און דעריבער האָט אים ניט טאָמ יעדער אויפן פּונ ארויסהייבנדיקער אופּמערק־
זאמקײַט געקענט נוצן. פּאַרקערט, אזא ארויסהייבנדיקע אופּמערקזאמקײַט, וואָס
איז ביעכילעס — זאָל זײַן אפּ א שטאַרק פּאַרשלייערטן אויפּן — אים אָפּשוטעלן
אָדער צוריק צו שלעפּן אין זײַן אנטוויקלונג, ברענגט אים אומיטלעך אַרן שאַדן.
אן אפּאָלאָגיע פּונ זײַן געזעבענעם צושטאַנד איז דעמאָלט ניט ווייניקער רעג־
דעסיוו — ווי א דירעקטע אפּאָלאָגיע פּונעם אדל. יעדער פרוו דורכ עטנאָגראַפֿיזם צו
סטאַביליזירן ווײַזט דעמאָלט באַוווּנדערט דײַטלעך אפּ צוריק. ער הייבט ניט דעם
פּויערס געזעלשאַפטלעכע אָנווען, וועקט שוין דעמאָלט ניט זײַן באַוווּסטזײַן, נאָר ער
ווײַזט אן אויסוועג פּאַר אַנגעזאַמלטע סאָציאַלע קאָנפּליקטן אין א צוריקפּירנדיקער
ריכטונג. פּוּשקײַנס פּאָלקלאָריזם דערקענט אויך אינעם ליבליגענעם דעם „מענטש“,
טאָלסטאָיס פּאָלקלאָריזם וויל ארויסגעפינען און דערקענען אלס גוט און שײַן אינעם
פּויער — דאָס, וואָס ער איז א מאָל געווען.

6

מיר זעען, אז דער עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם פּונ פּאַרשיידענע פּעריאָדן
און קלאַסן פּאַרשטייער דאַרפּן פּאַרשיידן באַנומען און אָפּגעשאַצט ווערן. אויב די
עײַטערע ענגלישע „פעלקער־קענטעניש“ (עטנאָלאָגיע) האָט גאָר א נאָענטע און פּאַר־
שיידנאַרטיקע שײַכעס צו די קאָלאָניאַלע אינטערעסן, האָט זי זיך אָבער פּאַרשמע־
לערט אין דער „פּאָלקסקענטעניש“, אין דער עטנאָגראַפֿיע פּונעם אייגענעם פּאָלק,
צוליב אנדערע סאָציאַלע מאָמענטן. אָבער דער „אימפּעריאַליסטישער“ עטנאָלאָגיוזם קאָן
אויסנוצן אויך די „פּאָלקסקענטעניש“, די פּאָלקס־כאָמע (folklore) פּונעם אייגענעם
פּאָלק אין פּאַרשיידענע צײַטן צוליב פּאַרשיידענע צוועקן. אמאָל קעדיי צו באַווײַזן:
אָט זעט, אויך מיר זײַנען אמאָל געווען אועלכע ווילדע, מיט ענלעכע שאַפּונגס־
אויסדרוקן ווי איר, קאָלאָניאַלע פעלקער, און פּאָרט זײַנען מיר מיט דער צײַט געוואָרן
אזא לײַטיש הערשנדיק פּאָלק. ס׳איז דער גויל פּונ דער אנטוויקלונג, אז מע מוז
דורכגיין פּאַרשיידענע עטאַפּן, און פּונ איינעניש קומט קײַן גוטס ניט ארויס. א
באַרוי־קונג די קאָלאָניאַל־פעלקער.

אמאָל ווידער קאָן עס באַטייטן פּונקט קאַפּויר: אָט זעט, אויך מיר זײַנען אמאָל
געווען פּרימיטיוו, יונג, ווילד, אָבער אפּילע נאָך דעמאָלט האָבן מיר שוין געשאפּן

אזעלכע מינסטער-ווערק, וואָס שטייען שוין דעמאָלט אפּ אזויפיל העכער פון אייערע
חילדע שטאַמלענישן. אזוי ארום ווערט באַרעכטיקט די „דערצײערשע מיסיע“ פון
קאַלאָניאַלן אימפּעריאַליזם, דאָס אפּערטראַפּטעס איבער די „נידעריקערע ראַסן“. צוליב
דעם שרעקט מען זיך נישט אפּילע פאַר באַוווּסטיגניקע פעלשונגען (מאַקפּערזן) פון די
אייענע פּאָלקלאַר-דעגקמעלער.

פונקט אזוי קאָן אויך די רעאַקציאָנערע פּאָלקסקענטעניש (עטנאָגראַפיע) אויסנוצן
די פעלקער-קענטעניש (עטנאָלאָגיע) צוליב איר ספּעציפישן צוועק זיך צו ספּראַווען
מיטן „דריטן שטאַנד“, און אין א שפּעטערן פּעריאָד — מיטן פּראָלעטאַריאַט. דער
עטנאָגראַפּיזם קאָן זײַן אַן אויסדרוק פון קליינבירגערלעכע טענדענצן, ווי די אויבן-
געשילדערטע עטנאָגראַפּישע האַנטווערקער-דאָמאַנטיק, ווי דער עטנאָגראַפּיזם פון אַ
קאַלצאַו אָדער פון אונדזערע אַן-סקיס און פּרילוצקיס. ער קאָן זײַן אַן אויסדרוק פון אַ
אַפּאָגנאַטיש-מונגען באַ יאָרדישע שיכטן אינעם אַדל און אָנזוימונג סײַ אפּ אינערלעכע,
סײַ אפּ אויסווייניקסטע קלאַסן אָדער קאַמפּן, ווי באַ פּושקינען, טאַלסטאַיען א.א.וו. א.א.וו.
אַבער יעדער באַוווּדערער פאַל דאַרף קאַנקרעט אַנאַליזירט, דיפּערענצירט און
אַפּגעשאצט ווערן לויט זײַן אַנטשטימונג און אָנצילונג. דער פּאָלקלאַריזם פון די
„נאַרדניקעס“ אין זײַער קלאַסישער צײַט קאָן נישט געשאצט ווערן מיט דערזעלבער
מאַס, ווי דער פּאָלקלאַריזם פון די סלאַוויאַנאַפּילן אָדער גאַר פון די שוואַרצ-ייִדיקעס
אין 20-טן יאָרהונדערט. באַ אַ דאַלעקטישן אַנאַליז קאָנען מיר אַרויסגעפּינען פאַלן
פון פּאָלקלאַריזם, וואָס האָבן אַנטשפּראַכט — און אפּ וויפּיל — צו די פּאַרשירטלעכע
שטרעבונגען פונעם אייגענעם און פון אַן אנדערן קלאַס. און אויך פאַרקערט. אזוי
וועלן מיר אויך קאָנען פעסטשטעלן, אַז דערזעלבער צוגאַנג צו פּאָלקלאַרישקײַט
באַטייַט אין איינעם פּאַרשירטלעכקײַט און אין אַן אנדערער — טיפּסטע
רעאַקציע.

דעמאָלט ערשט וועלן מיר אין פּאָלקלאַריזם — און נאָך וועגן דעם האָבן מיר
איצט דעריקער גערעדט — וויסן צו מאַכן דעם כילעך צווישן יענע שטרעמונגען, וואָס
האָבן טאַקע אין אַ גרעסערער אָדער קלענערער מאַס באַטייַט „אַרפּלאָזן“ זיך צום
נידעריקן קלאַס, ווען ער איז געווען אונטן, און צווישן די אנדערע שטרעמונגען,
וואָס האָבן דעריקער געלייגט דעם טראַג אפּ דער באַהערשונג פונעם קלאַס, ווען ער
איז שוין לאַנג לויט זײַן טענדענצ און „ווירקלעכקײַט“ לאַלטונט נישט געווען אונטן.
מיר וועלן ריכטיק קאָנען פאַנאָדערקלעבן, ווען דער פּאָלקלאַריזם האָט אין זיך
עלעמענטן, וואָס קאָנען אויך אַרופּהייבן די אונטערדריקטע קלאַסן, און ווען דער
פּאָלקלאַריזם קאָן אָדער וויל נאָך אַראָפּדריקן, צוריקשלעפּן די אָנזיך קלאַסן, וואָס
באַפּרײַען זיך פון קאַלערליי „פּאָלקלאַרן“ — צוריק צו „פּאָלקלאַרישער“ קנעכטשאַפּט.

V. פּאָלקלאַריזם אין אונדזער איבערגאַנגס-פּעריאָד

1.

אויך באַ הייַנטיקן טאָג, אונטער דער דיקטאַטור פון פּראָלעטאַריאַט, קאָנען מיר
פעסטשטעלן זײַער שטאַרקע און דורכויס ווירקאַמע עלעמענטן פון עטנאָגראַפּיזם

און פאָלקלאָריזם סײַ אין דער קונסט (ארכיטעקטור, מאָלערײַ, מוזיק א. א.וו.), סײַ אין דער ליטעראַטור. ווי דארפן מיר זיך צו זײַ באַצײענ?

אויך באַמ אָפּשאַצן עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם פֿון איבערגאַנגס־פּערֿיאָד אונטער דער דיקטאַטור פֿון פּראָלעטאַריאַט, אין פּערֿיאָד פֿון געוואַלטיק פּאַנאַנדער־געוויקלטער סאָציאַליסטישער בויונג, פֿון פּאַרשאַרפֿטן קלאַסנאַפּ, פֿון אלגעמײַנער שולבילדונג, פֿון שטורעמישער קולטור־רעוואָלוציע, וואָס קערט איבער דעם גאַנצן שטייגער לעבן, טאַרן מיר ניט צוגײַן דאָגמאַטיש און מעכאַניש, אויב מיר זאָלן ניט אַרײַנפּאַלן אין שעדלעכסטע טאָזיסם.

פֿון אײַנ זײַט איז באַקאַנט, אז די קלאַסנפֿינטלעכע קויכעס אינעם לאַנד נוצן באַוווּסטזײַניק אויס דעם עטנאָגראַפֿיזם, קעדיי אַרײַנצושמוגלען אין דער קולטור־בויונג זײַערע נאַציאָנאַליסטישע קליינבירגערלעכע און אפֿילע קאַנטר־רעוואָלוציאָנאַלע ערע טענדענצן. ניט אומזיסט, לעמאַשל, האָבן זיך די קלאַסנ־פֿינטלעכע עלעמענטן אין דער וויסנשאַפֿט אזוי שטאַרק קאַנצענטרירט אַפּ עטנאָגראַפֿיע און פּאָלקלאָר. ניט אומזיסט געפֿינען מיר באַ קלאַסנ־פֿינטלעכע שרײַבער (אויך ייִדישע) אין זײַערע שילדערונגען פֿון פּויעריש־קולאַקישן אָדער קליינבירגערלעכע לעבן אזוי שטאַרק באַ־טאַנט דעם עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם אלס „זעלבסטצוועק“. עס איז ניט קײַן צופּאַל, וואָס די רעאַקציאָנערע עטנאָגראַפֿיע האָט בעשאַס דעם בירגערקריג אין אוקראַינע אָפּגעשפּילט אַ גאַנצע באַדײַטנדיקע קאַנטר־רעוואָלוציאָנערע ראָל, אויב די פעטלירישע „טעאַרעטיקער“ פֿון יענער צײַט האָבן זיך באַמיט אונטערצושפּאַרן זײַערע קאַנטר־רעוואָלוציאָנערע פּאָליטישע פּראָגראַמעס מיט „עטנאָגראַפֿישע אַרגו־מענטאַציעס“ (גאַנעקאָ, שעלכוינ, גרושעווסקי, דאַנצאָוו א.א.וו.). עס איז דאָך אַ פּאַקט, אז דידאַזיקע „עטנאָגראַפֿיס“ זײַנען דעמאָלט געווען אַ מינ „אַגיטפּראָפּ“ פֿון דער קאַנטר־רעוואָלוציע. עס האָט עפּעס צו זאָגן, אויב אַ באַשטימטער עטנאָגראַפֿיזם אין דער אוקראַינישער מאָלערײַ, לעמאַשל, האָט זיך מיט אלע קויכעס באַמיט אַרײַנ־צופּלאַנצן אין דער נײַער סאָוועטישער קונסט—שטריכען פֿון עטנאָגראַפֿיזירנדיקן ביזאַנטינישן סטיל און פֿון אָפּגעשטאַטוענטער פּויערישער איקאָנעס־מאַלערײַ (באַר־טשו־קוזמ). אַ גאַנצע אַנאַלאָגע דערשײַנונג האָבן מיר געהאַט אין דער אַמאָליקער „קולטור־ליגע“־מאַלערײַ (ליסיצקי, ריבאַק און זײַערע טאַלמידימ) און אין באַשטימטע טראַדיציעס פֿון דעם מינ, וואָס שלעפּן זיך נאָך אַמאָל נאָך ביז אַפּן הײַנטיקן טאַג. עס האָט עפּעס צו זאָגן, אויב די אָנהענגער פֿון דערדאַזיקער „ריכטונג“ האָבן זיך באַמיט אַרײַנפֿירן אַזעלכע עלעמענטן אפֿילע אין דער ארכיטעקטור, פּרוּוודיק, לע־מאַשל, דורכצושמוגלען פּראַיעקטן צו באַנהויפּן אין סטיל פֿון אַ קלאַסערשטן נאַציאָנאַל־אוקראַינישן „קירכנ־באַראַק“, אויב זײַ האָבן געפּרוּווט אײַנרײַדן, אז סײַ איז גוט און ריכטיק צו מאָלן פּאַרטערעטן פֿון קאָמוניסטישע פּירערס אָדער פֿון באַרימטע היסטאָרישע, געזעלשאַפֿטלעכע, ליטעראַרישע פּערזענלעכקײַטן אין סטיל פֿון ביזאַנטי־זירנדיקע איקאָנעס, אויב זײַ האָבן זיך באַמיט דורכזאַפּן די נײַע סאָוועטישע מוזיק מיט עלעמענטן פֿון רעליגיעז־קירכלעכע „פּאַלקסליד“. עס ליגט אַנערעכ אַפּ דער־זעלבער ליניע ווי די באַשטרעבונגען פֿון אַ סטיל נאַציאָנאַל־דעמאָקראַטישע פּילאָלאָגן צו פּאָלקלאָריזירן די הײַנטיקע שפּראַך.

די עטנאָגראַפיע ביכלאל, „דאָס פּאָלקסטימלעכע“, דער פּאָלקס־גייסט“ א. א. וו. איז א הויפט־באזע פון קאָלעראַליי רעאַקציאָנערסטע נאַציאָנאַליסטישע און פּאַשיסטישע אידעאָלאָגיעס. ניט פאַראַן קיינ איין רעאַקציאָנער־פּאָליטישע קאַנצעפּציע, וואָס זאָל זיך ניט שטיצן אפּן „פּאָלקס־גייסט“ און אפּ עטנאָגראַפיע, זי זאָל ניט פּונדאנען שעפּן אַרומענטאַציעס און באַווייזן.

פּונקט אזוי איז עס ניט קיינ צופּעליקייט, און אינעם היינטיגן פּאָלקלאָר־ליד, אפּ וויפל עס איז נאָך פאַראַן, קומט גענוג אָפּט באַזונדערס שטאַרק צום אויסדרוק: אינעם ייִדישן — דער נעפּמאַן, אינעם רוסישן — דער קולאַק און אנדערע קלאַס־פּיינט, און קולאַקיש־נעפּמאַנישע טענדענצן אינעם דער ליטעראַטור באהאַלטן זיך באַזונדערס גערן אונטערן מאַנטל פּונעם עטנאָגראַפּיזם, פּאָלקלאָריזם און שפּראַכ־פּאָלקלאָר. (עס וואָלט ניט שווער געווען דאָ נאַכצוווייזן אָן א שיר ביישפּילן, נאָר דאָס איז גענוג באַקאַנט און ס'וואָלט אַנדו צו ווייט אוועקגעפירט פּונעם אונדזער הויפט־טעמע.) די פּראָלעטאַרישע געזעלשאַפטלעכקייט האָט מיט איר ריכטיקן קלאַס־כּוּש אַזגעדעקט דעם קלאַס־פּיינטלעכן און אַמאָל דירעקט קאָנטר־דעוואָליוציאָנערן כאַראַקטער פּונעם דיאָזיקע „ריינ־עסעטישע“ באַשטרעבונגען.

2.

פּונעם דער אנדערער זייט וועט מען אָבער פּאָרט ניט טאָרן דאָגמאַטיש זאָגן, און עטנאָגראַפּיזם און פּאָלקלאָריזם ביכלאל זיינען אין אלע זייערע דערשיינונגען באַהינטליקטן טאָג דורכאויס רעאַקציאָנער, און און מע דאַרף זיי אין אלע דערשיי־נונגען אויסראַטן. דאָס וואָלט געהייסן פאַרזען די דיאַלעקטיק פּונעם איבערגאַנגס־פּעריאָד אפּ דעם געביט און וואָלט געפירט צו ערנסטע און שעדלעכע טאָוסימ.

דער רעוואָליוציאָנערער פּראָגרעסיווער קלאַס באַנוצט זיך און דאַרף זיך אָפּט באַנוצן מיט באַשטימטע קאַמפּ־מיטלען, וועלכע זיינען גענומען פּונעם דער יערושע, און אַמאָל אפּילע דירעקט פּונעם פּיינטלעכן קלאַס. דיאָזיקע אידעאָלאָגישע קאַמפּ־מיטלען טאָרן, פאַרשטייט זיך, ניט סטאַם מעכאַניש איבערגענומען ווערן, אויך ניט דעטאַלווייזן, נאָכדעם ווי מע האָט זיי צעשניטן אין קליינע אָדער קלענסטע באַשטאַנד־טיילן, אינעם עלעמענטן; — נאָר נאָכדעם ווי מע האָט זיי דיאַלעקטיש גיווער געווען, נאָכדעם ווי מע האָט זייער אַלגעמיינע און באַזונדערע אָנצילונג ביז אין די קלענסטע עלעמענטן אריין און אין טאָך פאַרביינט. ערשט דעמאָלט, שטעלנדיק פאַר יעדן קלענסטן עלעמענט אַן אנדערן „קלאַסאָון פּאַרצייכנ“ און ענדערנדיק זייער מעהוס און פּונקציע לויטן טאָך, קאָנען זיי איבערגענומען ווערן און דינען אזוי לאַנג זיי זיינען נייטיק דעם נייעם קלאַס־צוועק. און מע מוז טאַקע פעסטשטעלן: אינעם סאָוועטישן קינסטלערישן שאַפּן זיינען פאַראַן אויך אַזעלכע עלעמענטן פּונעם עטנאָגראַפּיזם, וואָס דינען דעם פּראָלעטאַריאַט און זיינע צילן.

דערביי קאָנען מיר אינעם ריכטיקן אויסגענוצטן פּאָלקלאָריזם פּונעם איבערגאַנגס־פּעריאָד סיי פּונעם אָפּשניט צו אָפּשניט, סיי באַפאַרשיידענע שרייבער פּונעם איינאַפּשניט פעסט־שטעלן באַשטימטע וויכטיקע דיפּערענצן. אזוי, לעמאַשל, דאַרפּן די פּאָלקלאָריזיר־

עלעמענטן, לעמאָשל, באַ בלאַקן און באַ בעידני דורכויס פארשיידן דערקלערט ווערן.

בלאַק ברענגט אריין אין זיין ליד פון דער רעוואָליוציע די טשאַסטושקע, דעם „פּאַלקס-סאַב“ און אפילע דאָס צייגנער-ליד. דורכ זיין פּאַלקלאַריוון די רעוואָלי-ציע-טעמע פארקליינפירגערלעכט ער זי. דאָס איז קלאַר. אָבער פאר יענעם פּעריאָד און פאר זיין שיכט, פאר יענעם טייל קליינפירגערלעכער אינטעליגענצ, וואָס נעמט אופ די רעוואָליוציע לויט איר אויסטייטש און מיט גרויסע שווערקייטן און ברע-כונגען — איז דאָס א פּראָגרעסיווע דערגרייכונג. דאָס איז דער אויפן, דורכ וועלכן בלאַק וויל צו יענער צייט אויסדריקן די רעוואָליוציע, אזוי ווייט ער נעמט זי אופ. דאָס איז ניט דער בעסטער אויפן, אָבער פאר יענער צייט און פאר יענע גרופעס פּאַרט אויב אן אויפן פון אופנעמען. און דאָס איז פאר דעמאָלט א פּאָזיטיווער פּאַקט.

3

פּושקין „פּאראדליקט“ דעם פּויערישן פּאַלקלאַר (אָדער „פּאַלקלאַרירט“ די אר-ליקע אידעאָלאָגיע) און מאכט אזוי ארומ דעם פּאַלקלאַר „סאלאַנ-פּעיק“. ער בויגט אימ ארונטער אונטער זיינע קלאסן-טענדענצן — און דערביי עפנט ער אלעמען די אויגן אפ די קולטור-ווערטן פונעם ליבביגענעם פּויערטום. דאָס באטייט — סטירעדיק — פאר יענער צייט א באשטימטער טריט פּאַרויס. פונקט אזוי „אינטעליגענטיוורט“ בלאַק דעם פּאַלקלאַר פון דער רעוואָליוציע, מאכט אימ „אינטעליגענצ-פּעיק“. ער בויגט אימ ארונטער אונטער קליינפירגערלעכע קלאסן-טענדענצן (וע, לעמאָשל, דעם סאָפ פון דער פּאָעמע „די צוועלף“) — און דערביי עפנט ער די אויגן פון דער קליינ-פירגערלעכער אינטעליגענצ אפן אומגעהייערן שאפונגס-קויעכ פון דער רעוואָליוציע, וועלכע ער נעמט אָן אפ זיין שטייגער. מיט זיין פּאַלקלאַריוום וויל ער „פארשטענ-דלעכ“ מאכן די רעוואָליוציע, ער וויל פארטייטשן און „פארענטפערן“ אפ זיין שטייגער אירע „אומ-אינטעליגענטע“ שטריכן פאר זיין שיכט. דער באטייט איז דאָ: מיר ווייסן דאָך שוין פונלאנג, אז אינ „פּאַלק“ זיינען פאראן „גראַבע“ און אפילע „שרעקלעכע“ שטריכן, „מעגושעמדיקע“, אומ-אינטעליגענטע“, און פּאַרט ווייסן מיר אויב שוין זייער לאנג, אז אינ גרונט איז זיין טעווע א גוטע און הייליקע. אזוי טייטשט ער די רעוואָליוציע, אירע שטריכן זיינען, דוכט זיך, ווייט ניט „איידל און פּיין“ — און פּאַרט גייט פּאַרויס דער רעוואָליוציע — „קריסטום“.

אפ אזא אויפן וויל ער פאר זיך און זיין שיכט פארטייטשן די פּראַלעטארישע רעוואָליוציע — דערביי אָבער וויל ער שוין מעמילע אָנבינדן דעם פּראַלעטאריאט און דער רעוואָליוציע פרעמדע, פּינטלעכע שטריכן און צילן. ער וויל אָנבינדן דער רעוואָליוציע עלעמענטן פון פארפוילטע קליינפירגערלעכ-אינטעליגענטישע אידעאלן, אז זי מיינט גאָר אינ טאָך — דאָס, וואָס ער סטיליוורט מיטן בילד אָדער וואָרט „קריס-טום“. און דאָ האָבן מיר די רעגערסיווקייט פונעם פּאָעט, וואָס דריקט זיך אויס אויב אינ זיין פּאַלקלאַריוום. אויב דאָס איז פּאַרט פאר יענער צייט און פאר דעם דיכטער געווען א פּראָגרעסיווער פּאַקט, וואָלט דאָס אייגענע אָדער עפעס ענלעכע היינט, אינ פּעריאָד פון דערבוינען דעם פונדאמענט פון סאָציאַליזם, ווען ס'איז שוין

באשטימט און פאקטיש אנטשיידן געוואָרן „ווער וועמען“, בא די אומדערהערטע ניצכוינעס אז אלע געפיטן פון סאָציאליסטישער, מאטעריעלער און קולטורעלער בויונג, געווען אן אויסגעשפראַכענע שווערע רעאקציאָנערע דערשיינונג.

דער רעוואָליוציאָנערער אויפן פון באנוצן עטנאָגראפישע און פאָלקלאָר-עלע-מענטן מוז בא היינטיקן טאָג טראַגן גאָר אן אנדערן כאראקטער. ער וועט בא-שטימט דורכן קאמפ פונעם פראָלעטאריאט פארן פינפֿיאָר-פלאַן, פאר דער פאנאנדער-געוויקלטער בויונג פון סאָציאליזם אין שטאַט און דאָרפ, פארן ברייטסטן דורכפירן די קולטור-רעוואָליוציע, פארן קאמפ קעגן אלע רעשטלעך אָפגעשטאנענקייט, קעגן אלע ארויסוויזונגען פונעם קלאסנ־פּינט, ער ווערט באשטימט דורכ אלע אופגאבעס פונעם פראָלעטאריאט און פון זיין אוואנגארד, דער קאָמוניסטישער פארטיי, ד. ה. פון אזעלכע צילן, וואָס נעגירן אין טאָך דעם „פאָלקלאָר“ און פירן צו דער ליק-וידאציע פון יעדער שפור זיינער ביכלאל. דער פאָלקלאָריזם ווערט דאָ אָנגעווענדט צו צוועקן פון זעלבסטנעגאציע, מיט זיין הילפ דארפ דאָ ליקוויירט ווערן יעדע שפור פון „עטנאָגראפישע און פאָלקלאָרישע פארהעלטענישן“ און פון זייערע אידע-אָלאָגישע אויסדרוק-שטייגערס. דאָס איז דער זין און באטייט פון פאָלקלאָריזם בא ביעדני און בא א טייל אנדערע פראָלעטארישע שרייבער.

און דאָס איז שוין לויטן גאנצן טאָך גאָר עפעס אנדערש ווי בלאַקס פאָלקלאָר-ריזם. קיינ שום פאָלקלאָרישע פאָרם קאָן ניט זיין דער ספּעציפישער סטיל און די פאָרם פון דער פראָלעטארישער אידעאָלאָגיע, אויך ניט אינעם איבערגאנגס־פּעריאָד. אָבער זי קאָן אין דעמדאָזיקן פּעריאָד ביז צו א געוויסער מאָס, און טאקע גאָר ווערטפול אויסגענוצט ווערן. אפ אזויפיל איז די ראָל פון פאָלקלאָריזם ביכלאל נאָך ניט אינגאנצן קיינ פארענדיקטע, כאַטש זי וועט און מוז זיך מיט דער צייט און מיטן ווקס פון אונדזערע דערגרייכונגען אינגאנצן פארענדיקן.

4

וואָס שייכט דעם פאָלקלאָר גופע פון אונדזער צייט, דארפ מען פעסט-שטעלן, אז באזונדערס אנטוויקלען זיך דאָ באשטימטע פאָלקלאָריש-ליטערארישע איבערגאנגס-פאָרמעס, וואָס זיינען שוין ניט מער „ריינער“ פאָלקלאָר און נאָך ניט „ליטעראטור“.

אין די וואנטצייטונגען וועלן מיר געוויינלעך קיינ שום פאָלקלאָר ניט געפינען, זיי זיינען ערגער אָדער בעסער געשריבן און צונויפגעשטעלט, אָבער דורכויס „ליטעראריש“. דאָס פארשטייט זיך אליין און קאָן אנדערש ניט זיין. אויב עס ווערט אָבער אין דער שטאַט און אינעם דאָרפ פאָרט נאָך געשאפן פאָלקלאָר, טראַגט ער שוין דעריקער א דייטלעכן איבערגאנגס-כאראקטער.

קעדיי ריכטיק קאָנען באשטימען אונדזער באציאָנג צו די דאָזיקע איבערגאנגס-פאָרמעס, וועט פריער גייטיק זיין מיט עטלעכע ווערטער קלאָר מאכן דעם באטייט און די טענדענצ פון די מיש-פאָרמעס אין פאָלקלאָר ביכלאל.

בא די פאָלקלאָריסטן הערשט א באשטימטע אומזיכערקייט בענעגייע א טייל זשאנרען „פאָלקלאָר“, וואָס ווערן אמאָל אינגאנצן אָנגענומען אלס „פאָלקלאָר“ און

וידער אמאל אינגאנצן ארויסגעוואָרפן פון „פּאָלקלאָר“, אלס „אומעכטע“, „געמע-
 לאַכעוועטע“ און האלב-ליטעראַרישע שאַפונגען. אזוי, לעמאַשל, די טשאַטשקעס,
 ראַמאָנס, באַשטימע „לידער“ פון „לידער-ביכער“, „ציגלינער-לידער“, פאַרשיידענע
 מינימ גאָסן און בעטלער-לידער, שאַנסאַנס, באַשטימע „פּאָלקסטימלעכע“ קופּלעטן,
 „בענקל-לידער“ א.א.וו. זיי ווײַזן סײַ סימאָנימ פון פּאָלקלאָר, סײַ סימאָנימ פון לי-
 טעראַטור — און אָפּט ווערן זיי פון ביידע ניט אָנערקענט. אינעמען איז דאָס טאַקע
 שוין ניט מער קײַן „ריינער“ פּאָלקלאָר, ווייל צו קײַן ווייטערדיקער אַנטוויקלונג אַפּ
 דער פּאָלקלאָר-ליניע וועט דאָס שוין ניט מער פירן, אָבער אויב נאָכ ניט קײַן אייגן-
 טלעכע „ליטעראַטור“. זיי זײַנען די לעצטע סטאַדיע פון יענעם און די ערשטע
 פון דעם.

אזא מיש-סטיל איז אין זײַן „קלאַסישער צײַט“ דעריקער כאַראַקטעריסטיש
 פאַר די אויסדרוק-פּאַרמעס פון פאַרמעגלעכע פּויערימ-הענדלערס און שטאַטישע דריבע
 בירגער (אויב באלמעלאַכעס) אין זייער איבערגאנג צו פּעסטרע „נורוואַזע“ פּאַרמעס.
 דינאָזיקע פּאָלקלאַרישע מיש-פּאַרמעס (אין זייער „קלאַסישער“ צײַט) אַנטשפּרעכט לויט
 זייער אייגנטלעכע אינעווייניקסטן טאַך דער וואַקלדיקער סאָציאַלער סיטואַציע און סאָ-
 ציאַלער אָנגעצילטקײַט פון הענדלעריש-פּויעריש און שטאַטישן דריבענע בירגערטומ.
 דערדאָזיקער באַזיס פון די מיש-פּאַרמעס באַווײַזט זיך בויילעט אין אַ גאַנצער רײַ טיפּיש-
 מעשטשאַנישע שטריכן סײַ אינעם אינהאַלט סײַ אין דער פּאַרמ: וואַקלדיקײַט
 פון דער אידעאָלאָגיע, אָפּשטויסנדיקע פּיליסטערישקײַט, טעמפּקײַט, פּאַכדאָנעס און
 צעלאָזטקײַט, זיטלעכע באַנאלישקײַט, וויינערלעכע סאַנטימענטאַליקײַט און צעקאָכנ-
 קײַט. דער פּויערישער הענדלער האָט ליב, אַנטשפּרעכנדיק צו זײַן קלאַסנ-כאַראַקטער,
 איבערצונעמען פאַר זײַן דיכטערישן אויסדרוק — שטריכן גראַד פון דעמדאָזיקן מי-
 שטשאַנישן פּאָלקלאָר-ליטעראַרישן איבערגאַנגס-נוסעך. אין זײַן שאַפונג אַפּ דעמדאָזיקן
 מיש-געפּיט קומען צו צו די אייגענע שטריכן אויב שטאַטיש-מעשטשאַנישע — און אָפּט
 אַמאָל אויב זייער קאָמישע מיספאַרשטייענישן און אומגעוומפּערסקײַטן.

אין באַשטימע פּראָטימ ענלעך, אָבער דורכױס ניט אינגאַנצן דאָס אייגענע, זײַנען
 געוויסע פּאָלקלאַריש-ליטעראַרישע איבערגאַנגס-פּאַרמעס, וואָס מיר טרעפּן אָן באַ א
 טייל מער אָפּגעשטאַנענערן פּראָלעטאַריאַט סײַ אין פּעריאָד פון רעוואָלוציאָנערער
 צוגרייטונג, סײַ נאָך דער פּראָלעטאַרישער רעוואָלוציע. דער פּראָלעטאַריאַט אינ-
 גאַנצן גענומען גײַט דעמאָלט מיט ריזיקע טריט צו נײַע פּאַרמעס און מעמילע אויב
 צו „ליטעראַטור“ (פּראָלעטאַרישער) אין ברייטסטן זײַנען. אָבער אַ טייל מער אָפּגע-
 שטאַנענע עלעמענטן, נײַ אָנגעקומענע פון דאָרפּ און שטעטל, האַלטן זיך נאָך אָפּ
 בעשאַט זייער איבערגאַנגס-צײַט צו פולער איורעדיקײַט און צו פּאָליטישער
 באַווױסזיניקײַט — באַ איבערגײַענדיקע מיש-פּאַרמעס סײַ אינעם שטייגער
 סײַ אין דער וואָרט-שאַפונג. דערדאָזיקער פּאַקט טאָר ניט סטאַם אינגאַ-
 ריט ווערן. די אָפּגעשטאַנענדיקײַט און אַ באַשטימע נעטײַע צו „מעשטשאַנישקײַט“
 דריקן זיך דאָ אויס אויב אין דער נעטײַע צו דינאָזיקע פּאָלקלאַריש-ליטעראַרישע
 מיש-פּאַרמעס, ווייל עס פעלט נאָך באַ זײַ אַ פּול אויסגעאַרבעטער קלאַסנ-באַווױס-
 זײַן און אַן אויסגעפורעמטער קלאַסאָוער שטייגער.

דידאָזיקע מיט־פאַרמעס זײַנען דאָ געוויינלעך בלויז אן עטאפּ, אינהאלטלעך און פאַרמעל, אפּן וועג צו „ליטעראַטור“. אָבער אויך דערדאָזיקער עטאפּ־צושטאנד טאָר בעשומיפּן ניט סטאמ אינגאָרירט ווערן, סײַ אלס פאַרשונג־אַביעקט, סײַ אלס פּאַר־ליטיש־אידיעאָלאָגישער אופוירקונגס־מיטל. די הײַנצײטיקע באזונדערס שטאַטישע טשאַטשוסקע איז טאקע אמאָל א באשטימטער טריט פאַרויס פון „פּאָלקלאָר“, צו „ליטעראַטור“, אָבער איז די פעלבלעך פון איר אינהאלט און פון איר פאַרמ קאָנען זיך זייער גרינג באהאלטן די סאמע אָפּגעשטאנענסטע און אפילע רעאַקציאָנערע עלעמענטן.

דידאָזיקע איבערגאנג־פאַרמעס אנטוויקלען זיך געוויינלעך אָן דעם קאָנטראָל פון דער „ליטעראַטור“, ד. ה. פון דער פּראָלעטאַריש־געזעלשאַפטלעכער אָנפירונג. אָפּט און גרינג שמוגלען זיך דאָרט אריין, באהאלטן אָדער אָפּן, אינעם אינהאלט און איז דער פאַרמ אריין, קלאסנ־פּיינטלעכע ווירקונגען. די אייגנטלעכע רעוואָלוציאָנער־באוויסזיניקע פּראָלעטאַרישע אנטוויקלונג אפּן געביט פון וואָרט־שאפּונג שפּילט זיך שוין אָף דעריקער און קימאט אויסשליסלעך איז די טכומען פון „ליטעראַרישקייט“; איז די „בעזפּרויאָרע“ פּאָלקלאָריש־ליטעראַרישע מיט־פאַרמעס הוילעט אָפּסטמאַל דער קלאסנ־פּיינט, וואָס דרייט זיך דאָרט אריין אונטערן מענטעלע פון נאַווער אומבאַ־וווּסזיניקייט און אומשולדיקער באנאַקייט.

פון דער אנדערער זײַט איז דאָס לאכלוטן ניט קיין מוּז־זאכ. פונקט אזוי קאָנען אמאָל איז דידאָזיקע איבערגאנג־פאַרמעס קומען צום אויסדרוק אויך דורכײַט רעוואָלוציאָנערע און פּאָזיטיווע טענדענצן.

דעריבער איז עס פארשטענדלעך און נייטיק און ריכטיק, אויב די פּראָלעטאַרישע שרײַבער באַמײַנען זיך דידאָזיקע ניט־באָפּזיכטיקע שאַזגענג באוויסזיניק אויסצוקערעווען אפּ „ליטעראַרישע“—דאָס הייסט די־סציפּלינירט באָפּזיכ־טיקע—פּראָלעטאַרישע רעלסן. סײַ דירעקט, שאַפּנדיק ווערן איז א קיאָמערשט ענלעכע טייל, סײַ אומדירעקט, איבערנעמענדיק פון דעמאָזיקן שטייגער באשטימטע עלעמענטן פאר דער ליטעראַרישער אופוירקונג. און דאָס איז דער אייגנטלעכער באַטייט און זיך פונעם ריכטיק אָנגעווענדעטן רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָריזם איז דער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור.

אויסנוצן עלעמענטן פון דידאָזיקע פּאָלקלאָריש־ליטעראַרישע זשאַנרען פאר צוועקן פון פּראָלעטאַריש־פּאַרטיישער אופוירקונג (מאִיאָקאָוסקי, ביעדיני, בעזימענסקי א.א.וו.)—הייסט ניט שלעפּן אפּ צוריק, צו פּאָלקלאָר, נאָר פּאַרקערט, דעם פּאָלקלאָר באַ־הערשן, קעדיי אימ צו ליקווידירן דורכ „ליטעראַטור“, אריבערציען אויך די אָפּגע־שטאַנענע טיילן איז די ארבעט־ער־און קאָלוירט־מאַסן צו די אינהאלטן און פאַרמעס פון דער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור און אירע פּאַרטיישע צוועקן. דאָ וויל מען ניט פאַריי־ביקן דעם פּאָלקלאָריזם, דאָ דינט ער ניט אפּ צו „באַפּרישן און צו באַטרוכפּערן“ די ליטעראַטור, נאָר פּאַרקערט אפּ צו באַפּרישן און צו באַפּרוכפּערן די רעשטלעך פּאָלקלאָרישקייט באַם אָפּגעשטאַנענעם טייל ארבעטנדיקע מאַסן, אז אפילע דידאָזיקע

רעשטלעך זאלן דיגען דער סאציאליסטישער בוינג, וואָס דערפירט אינעם רעזולטאט צום פולקומענ אָפגאנג פון פּאָלקלאָר (1), פונקט אזוי ווי פון די סיבעס, וואָס האָבן אימ געשאפן.

.6

גענוי אין דערזעלבער מאָס, אפן זעלבן אויפן, מיט דערזעלבער קריטעריע דארפן אופגענומען ווערן אויך שפראך-פּאָלקלאָר אין אונדזער פּראָלעטארישער ליטערא-טור. די מארקסיסטישע לינגוויסטיק און שפראך-דעגוליר-ארבעט אין מיט דער פיק-סירונג פון די אלעקטן און פון שפראך-פּאָלקלאָרישע עלעמענטן ניט אויסן קינסטלעך ארויסצוארבעטן און ארומצוגרענעצן, צו אַיזאָלירן באזונדערע, שפראך-שוואַך-אימ. אינעם קאנט-פאטרנאָטיזם פון דער ברוזשואזער דיאלעקט און פּאָלקלאָר-פּאַרשונג, דעמאָשל, אין דער דייטשער, קומט צום אויסדרוק דער קאָנפליקט צווישן די אלגע-מיינ-מעלוכישע און לאָקאל-מעלוכישע אינטערעסן: Reich און Land אין דער עלטערער צייט; און אין דער נײער צייט: צווישן די צענטראליסטישע אלמעלוכישע אינטער-רעסן פונעם טרעסטירטן פינאנס-קאפיטאל אפ איינ זייט און די לאָקאל-אינטערעסן פונעם קלענערן אָרטיקן קאפיטאל פון דער אַנדערער זייט.

אַטאָ די אלע קאָנפליקטן זיינען בא אונדז ניט מעגלעך, אונדזער דיאלעקט און פּאָלקלאָר-פּאַרשונג האָט גאָר אַנדערע צילן, זי וויל ניט „איזאָלירן“ דיאלעקט-גרופעס, נאָר פארקערט, זי וויל זיי פארייניקן, פארגרינגערן דאָס צונויפריידן. די דיאלעק-טישקייט אָדער פּאָלקלאָרישקייט פון א וואָרט אָדער ווענדונג אין פאר אונדז ניט קיין אבסאָליוטער פעלער, וואָס מוז אין אלע פאלן זײַן אנטשיידנדיק. דערביי אָבער באציען מיר זיך ניט מיט הייליקן ייִרעס-האַקאָועד צו יעדן דיאלעקטישן און שפראך-פּאָלקלאָרישן בריוועלע.

די מארקס-לענינישע שפראך-ארבעט אין זייער ווייט פון א פּראָגראמע, וואָס וויל אריינעמען דעם גאנצן שלאָל אָפגעשטאנענעם שפראך-מאטעריאל פון אלע דיאלעקטן, זשארגאָנען, פּאָלקלאָר-לידער א. א. ו. ו. אין דער ליטערארישער שפראך אריין. (אין אזא פּאָדערונג קומט צום אויסדרוק א רעאקציאָנערע נאַציאָנאַליזם, וואָס קוויקט זיך מיט די נאַציאָנאַלע „אורטימלעכע“ וואָרט-אויצרעס און ציטערט מיט שאָויר-ניסטישער קארגשאפט איבער יעדן וואָרט-בריוועלע). די ליטערארישע שפראך דארפן און מוז זײַן אינטערדיאלעקטיש, אן אויסגעפרוווטע פון דער פראקסיס, אן אויסקאָר-ריגירטע ניט בלויז פונעם פראקטישן לעבן, נאָר אויך פון דער טעאָריע לויט אויספירן פון דער רעוואָלוציאָנערער און סאָציאַליזם-ביוענדיקער פראקסיס. דעריבער וועט די מארקסיסטישע לינגוויסטיק ניט דערלאָזן, אז עס זאלן אויסגעבייטן ווערן פאסיקע און אוטשפרעכנדיקע ווערטער, באגריפן, בילדער און ווענדונגען א. א. ו. ו. אפ ווייניקער פאסיקע נאָר צוליב דעם, וואָס זיי זײַנען „פּאָלקסטימלעך“ און האָבן דעם זיבעטן כײַן.

(1) א טאָעס אין צו מי גען, אז א זעלכע דערשיינונגען ווי נאָמען-פארקירצונגען (נאַרקאָטיבידעל, קאָמ-באַרבעט א. א. ו. ו.) אין א „נײער פּאָלקלאָר“. דיראָזיקע פארקירצונגען זײַנען פארקערט אן אבסאָליוטער היפעך פון פּאָלקלאָר און א דורכויס ליטערארישע דערשיינונג.

אָבער בעשומיפּנ איז ניט נייטיק זיך אַבסאָליוט אָפּצוצאמען פּונ' פּאָלקלאָרישנ
שפּראַך-מאַטעריאַל אין אלע פּאלן בלויז דערפאַר, ווייל ער איז פּאָלקלאָריש. די
פּאָלקלאָרישקייט אַליין קען ניט זײַן קײַן אָ-האַלט צו נעמען פּונעם שפּראַך-מאַטע-
ריאַל דאָס, וואָס איז נייטיק און פּאַסיק פאַרן אויסדרוק און פאַר די באַדערפּענישן
פּונ' פּראָלעטאַריאַט אַלס רעוואָלוציאָנערן און סאָציאַליזם-בּויענדיקן קלאַס.

די פּראָלעטאַרישע רעוואָלוציע פאַרניכטעט, וואַרפט אַיבערן באָרט אומגעהייערע
אַנגעזאַמלטע שפּראַך-אויצערעס, אַלס אַיבעריקע און פאַרמישפטע צוזאַ אונטערגאַנג.
זי וואַרפט אַרויס די ספּעציפּישע שפּראַכמיטלען (אַלס אַזעלכע) פּונ' די אונטערגייענ-
דיקע קלאַסן — אַינינעם מיט די קלאַסן און זייערע טענדענצן. דאָס אַייגענע האָט
די בורזשואַזיע געטון מיט דער שפּראַך פּונ' פּעאַדאַליזם. וועגן די שפּראַך-פּראָצעסן,
וואָס זײַנען פּאַרנעקומען אין פּראַנקרייך אינעם 17-טן יאָרהונדערט באַ דער קאַנסאַ-
לידאַציע פּונ' אַבסאָליוטיזם צוליב די באַדערפּענישן פּונ' דער בורזשואַזיע אַנטווי-
קלונג, דערציילט פּאַסלער, אז אין דער גאַנצער געשיכטע פּונ' דער פּראַנצויזישער
שפּראַך איז קײַנמאַל ניט אַרויסגעוואָרפּן געוואָרן אַזאַ ריזיקער מאַטעריאַל ווי דער-
מאַלט (ער שאַצט אָפּ דאָס אַרויסגעוואָרפּענע אפּ דער העלפט פּונ' דער גאַנצער
דעמאָלטיקער שפּראַך).

אָבער אין דער אַייגענער צײַט רײַסט אױף די פּראָלעטאַרישע רעוואָלוציע אומ-
געהייערע שפּראַך-קוואַלן און באַפּרייט די שפּראַך-שאַפּערישקייט. זי פירט אַרויס
אפּ דער ליכטיקער שײַן די בײַז דעמאָלט שטימפּוטעריש באַהאַנדלטע שפּראַך פּונ' די
פאַרוואָרפּענע קאַנטן, זי הייבט אַרויס און גיט גאָר אַ באַזונדערן באַטייט דער
שפּראַך פּונעם פּראָלעטאַריער, דער פּראָפּעסיאָנעלער שפּראַך, דער שפּראַך פּונ' רע-
וואָלוציאָנערער קעמפּערישקייט, דער שפּראַך פּונעם אַרעמ-פּויער. זי וויל אָבער
דידאָזיקע שפּראַכ-סטילן, די אַלעקסאַנדר און זשאַראַנגען ניט סטאַביליזירן אין זייער
דיפּערענצירטקייט; זי וויל אַיינעם פּונ' אַנדערן ניט אַיזאָלירן, ווי דער רעאַקציאָנערער
די אַלעקסאַנדר און פּאָלקלאָריזם — נאָר פּונקט פאַרקערט.

און ווידער וויל זי זיי אױך ניט אַרײַנעמען אַזױווי זיי גײען און שטייען אין
דער אַלגעמײנער שפּראַך-בױונג, וואָס דאַרף אין אלע פּראָטימ אַנטשפּרעכען דעם פּע-
ריאָד פּונ' פאַנאַדער געוויקלטער סאָציאַליסטישער בױונג און פּונ' דורכפירן די
קולטור-רעוואָלוציע. דער מאַרקסיסטישער לינגוויסט דאַרף גוט געדענקען, אז אין
דידאָזיקע שפּראַכלעכע רוי-מאַטעריאַלן זײַנען פאַראַן היפּשע עלעמענטן פּונ' קאַנ-
סערוואַטיווקייט, אז זייער אָפט געפּינען מיר אין זיי די רעוולוטאַסן פּונ' אונטערדריקונג,
אַפּגעשטאַנענקייט און פאַרוואָרדאָזטקייט — לעבן עלעמענטן פּונ' פּראָטעסט, בונטאַרי-
שער קעמפּערישקייט און פּאַרשײטלעכקייט. אױך צו דערדאָזיקער שפּראַכלעכער
פּאָלקלאָרי-יערושע מוזן מיר צוגײַן די אַלעקטיש מיט יאָ און נײַן. דידאָזיקע יערושע
איז אונדז אין אַסאַך פּראָטימ נענטער צום האַרצן אַידער אַנדערע אפּן געביט פּונ'
שפּראַך — און גראַד דעריבער דאַרף מען דאָ באַזונדערס געהײס זײַן. בעשומיפּנ איז
דאָס ניט הײַן אַקטועל-גילטיק געלט, וואָס מע קען אַזױווי סײַגייט און שטייט אַיבער-
געמען און לאָזן אין קורט.

ס'איז א קולטור־יערושע פון פאר דער רעוואָליוציע, אמאָל א הארציקע, אן אייגענע, אָבער פאָרט א יערושע, וואָס קען נאָר ד'אלעקטיש איינגענומען און איינגעניגט ווערן. עס ווערן אופגענומען יענע עלעמענטן, וואָס זיינען נייטיק און פאסיק אלס צונויפרייד און אויסדרוק־מילען פארן פראָלעטאריאט, פאר זיינ רע־וואָליוציע און פאר זיינ מאטעריעלער און קולטורעלער סאָציאליסטישער ביוונג. צו דעם צוועק נוצט אויס די מארקס־לענינשע שפראכביוונג ס'די רעזשאָנאלע ס'די קלאַסאָווע, פראָעסאָנעלע א. א. וו. שפראכ־קוואלן, וואָס זיינען פון דער הערשנדיקער אָפיציעלער ליטעראטור־שפראכ צוליב קלאַסאָווע טיימי (אמאָל אויכ צוליב טיימי פון אינערלעכע קלאַסנקאמפ) פארשווינג געוואָרן, כאָטש ס'איז פאר באשטימטע זאכן, באגריפן און פאָרשעלונגען ניט פאראן געווען קיין בעסערע וואָרט־אדעקוואטן ווי אין דידאָזיקע שפראכ־קוואלן. זי נעמט אָבער פון אלע ארבעט־בארופן, קאנטן א. א. וו. נאָר יענע עלעמענטן, וואָס פאסן אמבעסטן צו די דערמאָנטע צוועקן. אלע איבעריקע עלעמענטן פאין ארויס פון דער אינטערדיאָ־לעקטישער ליטעראטור־שפראכ. (אן אנדערער איניען איז דאָס ליטערארישע שאפן אין ד'אלעקט־שפראכ, וואָס האָט נאָך דורכויס א בארעכטיקונג און זינ אויז לאנג דידאָזיקע ד'אלעקטן ווערן פאקטיש אין לעבן באנוצט פון פראָלעטאריער און קאָלוירטניקעס).

8

די קריטעריע איז דאָ: דער מאַקסימום פון ד'טלעכקייט, אויס־דרוק־פּעיקייט, צוגעפאסטקייט צום מיינ, פלאסטישקייט און פון מעגלעכקייט צו זיינ אָדער גיכ צו ווערן אלגעמיינ־פאר־שטענדלעך — בא א מינימום פון וואָרט־הויצאָעס צוליב די דירעקטע צוועקן פון רעוואָליוציע (אין קאפיטאליסטישן אויס־לאנד) און סאָציאליסטישער ביוונג.

אויב טאלהיימער דערציילט (אין זיינ אריינפיר צו מערינגט „Zur Literaturgeschichte“ 1, 2, 32), אז „די עמעסע באַניונג (פון דער שפראכ פון פראָלעטא־ריאט) קומט דאָ געוויינלעך פאָר דורכ דעם, וואָס מע שעפט פון די טיפ־שיכטן פון דער פאָלקסשפראכ (aus den Tiefenschichten der Volkssprache) פונקט אויז ווי פון דער רייכקייט אין פאראנגענע קרעפטיקערע שפראכ־פּעריאָדן“, איז דאָס דורכויס פאלש און רעאקציאָנער. עס הענגט צונויפ מיט דער גאנצער טראַדיציאָניסטיש־קאָנט־סקישער קאָנצעפציע, אז דער פראָלעטאריאט אלס אזעלכער איז ניט אימסטאנד צו שאפן אן אייגענע פראָלעטארישע קולטור, ליטעראטור — און מעמילע אויכ ניט קיין אייגענע שפראכ. אָפּגערעדט פון דער אומפּינקטלעכקייט און רעאקציאָנערישקייט (באשטימטע אומפּינקטלעכקייטן, אזעלכע ווי דאָ, האָבן א דורכויס באווסטזיניקע רעאקציאָנערע פאָרהאנאָכע) פון אזעלכע באגריפן ווי Tiefenschichten און Volkssprache, האָבן מיר דאָ נאָך א ראָמאנטיש־קאָנסערוואטיווע רעקאָמענדאציע זיכ צו ווענדן צום Reichtum vergangener kräftiger Sprachperioden סטאם! און אויכ צו די „טיפ־שיכטן“ — סטאם! אָן דיפּערענצירונג, אָן יעדן ד'אלעקטישן צוגאנג. דאָס איז הוילער רעאקציאָנערער פאָלקלאָריזם פון ערגסטן סאָרט. פארשטייט זיכ:

אויב דער פּראָלעטאריאט איז ניט אימשטאנד צו שאפן קיין אייגענע פּראָלעטארישע
 קולטור־ווערטן בלייבט אימ נאָר איבער צו נעמען פון די טיפֿ־שיכטן סטאמ, און
 זיך אָנצושפארן אפ דער ריכטיקייט פון די פארגאנגענע שפראכ־פּעריאָדן—אויך סטאמ.
 אינ דער נייער פּראָלעטארישער ליטעראטור־ און רייד־שפראכ, וואָס וואקסט
 איינינעם מיט דער רעוואָליוציאָנערער באוועגונג (זע, לעמאַש, דיטשלאנד און אנדער־
 רע לענדער) און וואָס נעמט אָן די שטארקסטע אנטוויקלונגס־טעמפן אונטער דער
 דיקטאטור פון פּראָלעטאריאט, ווערט צום לעצטן מאל אופגענומען שפראכ־
 פּאָלקלאָר און פּאָלקלאָר־שפראכ (1) אינ ברייטסטן זינען פון דיִדאָזיקע צוויי באגריפן,
 ד. ה. ווי־מאטעריאלן פון א קלאסאָון כאראקטער (זע ווייטער). פון דאנען אָן און
 ווייטער גייט שוין די שפראכ־אנטוויקלונג אפ יענעם וועג, וואָס ליקווידירט די דור־
 אליטישישקייט פון „פּאָלקלאָר“ און „ליטעראטור“, זי אנטוויקלט זיך שוין ניט מער
 אפ טאָפּלטע יעסידעס לויט דעם פּרינציפ פון העכערע און נידעריקערע קלאסן, קיין
 שום באַזיס פאר אן אייגנטלעכער און בלענדיקער פּאָלקלאָרישער אנטוויקלונג איז
 שוין ניט מער פאראן, די „ווירקלעכע“ אנטוויקלונג קען נאָר גיין אפן וועג פון
 „ליטעראטור“, ד. ה. דאָ לויט די אינטערעסן פונעם הערשנדיקן פּראָלעטאריאט, וואָס
 פארווירקלעכט דעם סאָציאליזם, וועלכער פארניכטעט דעם קלאס־פּרינציפ ביכלאל.
 דערמיט ווערט ניט געזאָגט, אז ס'איז דאָ שוין בא היינטיקן טאָג ניט מער בייטיק
 קיין פארשארפטע אידעאָלאָגישע אופמערקזאמקייט, פונקט אזוי ווי אפ אלע אנדערע
 אידעאָלאָגישע געביטן. אָבער די רעשטלעכ פונעם קלאס־פּיינט אינעם לאַנד קענען,
 פארשטייט זיך, ניט מער אויסבויען קיין אייגנקלאסיקע שפראכ. די דורכפירונג פון דער
 קולטור־רעוואָליוציע ברענגט מיט זיך, אז אויב ס'איז נאָך פאראן בא א טייל ארבעטער
 טרעגער, שאפער און געברויכער פון יעדער מינ פּאָלקלאָר־שפראכ (אינ ברייטסטן
 זינען) הערן זיי אופ צו זיין אזעלכע, ווייל דער גאנצער פּראָלעטאריאט ווערט דער
 איינציקער „געבילדעטער קלאס“, וואָס שאפט „ליטעראטור־שפראכ“, זיין ליטערא־
 טור־שפראכ. וואָס מער מיר דערנעענטערן זיך צום סאָציאליזם, אלץ מער פארשווינדט
 יעדער באַדן און מעגלעכקייט פאר „פּאָלקלאָרישקייט“ אפ אלע געביטן.

VI. דער מעהוס פון דער היינטיקער בירגערדעכער פּאָלקלאָר־ ריסטיק (אינ דיִטשלאנד)

1.

מיר האָבן זיך פריער באַמיט נאָכצוווייזן אפ עטלעכע ביישפילן די דילעקטיק
 אינ דער געשיכטע פון עטנאָגראַפֿיזם און פּאָלקלאָריזם. אָבער אויך
 די געשיכטע פון עטנאָגראַפֿיע און פּאָלקלאָריסטיק, ד. ה. פון דער וויסנשאַפט
 וועגן עטנאָגראַפֿישן שטייגער און וועגן פּאָלקלאָר האָט איר דילעקטיק. די פארשייד־
 דענע מעטאָדאָלאָגישע קאָנצעפציעס באַ פארשיידענע פּאַרשטייער פון דערדאָזיקער

(1) שפראכ־פּאָלקלאָר — שפראכלעכער פּאָלקלאָר, פּאָלקלאָר אזוי ווייטער דריקט זיך אויס
 בלויז אינ דער שפראכ אלס אזעלכער; פּאָלקלאָר־שפראכ — איז די שפראכ, אינ וועלכער דער
 וואָרטלעכער פּאָלקלאָר ביכלאל דריקט זיך אויס. וועגן טערמינאָלאָגישע פראגעס—אינעם צווייטן טייל פון
 דערדאָזיקער ארבעט.

וויכנשאפט דארפן דיכערעצויט ווערן לויט זייערע אנשטייג-סיבעס און לויט זייערע פונקציעס און טענדענצן.

אמאָל באַטייַט „עטנאָגראַפיע“ די וויסנשאַפט וועגן דעם, וואָס איז אייגנטימלעך דעם איינעם „פּאָלק“ (אינ נאַציאָנאַלן זינען). אַן אנדער מאָל — די וויסנשאַפט וועגן דעם, וואָס איז שוּטפּעסדיק אלע פעלקער באַ באַשטימטע שטופּן פּון אַנסוויקלונג (לויט אַ באַשטימטער „עטנאָלאָגישער“ קאָנצעפּציע), און אמאָל — די קולטור-שאַפּונגען פּון באַשטימטע קלאַסן אין באַשטימטע היסטאָרישע פעריאָדן — אַנטקעגנגעשטעלט צו דער אַנטשפּרעכנדיקער קולטור-שאַפּונג פּון אַנדערע קלאַסן, און ווידער אמאָל — אַטאָ דאָסדאָזיקע אלץ איינעם אָן דייטלעכער אָפּגרענעצונג. דידאָזיקע אומקלאָר-קייט אין דער אַרומגעגענג פּונעם טערמין און זײַן געביט איז דורכױס ניט קײַן צופעליקע, זי ווײַזט אָן אַפּ פאַרשיידנסטע סאַצײאַלע קאַוואַנעס. אָבער נאָר דורכ אַ קאָנקרעטן אַנאַליז קען מען קלאָר אַרויסבאַקומען דעם אייגנטימלעכע סאַצײאַלן מעהוס פּון יעדן מעטאָדאָלאָגישן צוגאַנג באַזונדער.

זײַט מע האָט, לעמאַשל, אָנגעהויבן זאַמלען און וויסנשאַפטלעך באַאַרבעטן וואַרט-פּאָלקלאָר און בײַ אפּן היינטיקן טאָג איז דידאָזיקע וויסנשאַפט אָפּט אױס-גענוצט געוואָרן פּון פאַרשיידענע רעאַקציאָנערע שטרעמונגען אין פאַרשיידענע לענדער. מיט דער הילף פּון דער „אױריגענער, אױרטימלעכער פּאָלקשאַפּונג“, מיט אירע געהעריק „באַאַרבעטע“, אױצרעס“ האָט מען זײַער אָפּט געקנאָטן דעם מאַטע-ריאַל פאַר די „היסטאָריש“ באַווינדעטע פּליטערלעך, מיט וועלכע מע האָט באַפּוצט די סאַמע אָפּגעשטאַנענסטע — און היינט די פאַשיסטיש-אַימפּעריאַליסטישע — אױ-דעאָלאָגישע. באַ די טערמינען: פּאָלקסקעוועניש, פּאָלקסטימלעך, פּאָלקסגײַסט, פּאָלקסמײַסע, פּאָלקסליד, פּאָלקלאָר א. א. וו. האָט מען אָפּט שפּעקולירט אַפּ דער אומקלאָרער פּיזיטיטיקייט פּונעם באַגריף „פּאָלק“: די גאַנצע נאַציע, אָדער האַמוינ, אָדער סאַצײאַל-נידעריקסטע מאַסן א. א. וו.

מע האָט אָפּט בעקיוון געלאָזט אומויסגעקלאָרט דעם באַגריף „פּאָלק“, אױס-נוצנדיק דעם מער דעמאָקראַטישן באַטייַט דאָרט, וווּ מע האָט באַוויסטויניק דורכ-געפירט „נאַציאָנאַל-אױריגנטימלעכע“ טענדענצן. און אפּילע מיטן „דעמאָקראַטישן“ טײַטש האָט מען צומאָל געוואָלט בלוזי קערעווען די אופּמערקזאַמקייט אפּ יענע עלעמענטן אינעם פּאָלקלאָר פּון די „טיפּסטע געדיכטענישן און די אונטערשטע מאַסן“, וווּ עס האָבן זיך אַמריינסטן אָפּגעהיט די סאַמע געדיכטסטע, אָפּגעשטאַ-גענסטע אינהאַלטן און פּאַרמעס פּון דער „נאַציאָנאַלער ספּעציפיק“ — אינעמעסן פּון דער „נאַציאָנאַלער“ אָפּגעשטאַנענקייט. אפּ יענע ווינקלען אינעם פּאָלקלאָר, פּון וואַנען עס האָבן זיך געלאָזט שפּען די אָפּגעשטאַנענסטע, באַגרענעצטסטע זיכרויגעס און מאַטעריאַלן פאַרן בױ פּון אַ נאַציאָנאַלן גײַסט, אפּ צו קאָנסטרױרן דעם „טיפּסטן מעהוס פּון דער אומע“, דעם „סאָד“ אירן.

2.

די „טיפּסטע סױדעסדיקע אױצרעס פּון דער פּאָלקס-נעשאַמע“, יענער טייל אינעם פּאָלקלאָר, וואָס אַנטשפּרעכט צו די רעזולטאַטן פּון יאַרהונדערטער אונטער-

דריקונג (דערדאָזיקער רעוולטאַט און די אונטערריריקונג האָבן זיך קעגנזייטיק געקענט באַזינקט) — האָט אויך אפּ ווייטער און אפּילע באַ היינטיקן טאָג געקענט דינען קעדיי איינצושלעפּערן „די געדיכטע מאַסנ“. עס דערגייט ביז צו מעטאָדאָלאָגישע פּרוּווּן צו „עטנאָגראַפּיורן“ אלע „גייסטיקע“, ד. ה. אלע סאָציאַל-עקאָנאָמישע וויסנשאַפטן ביכלאַל: די עקאָנאָמישע, סאָציאַלע, פּאָליטישע, די געשיכטלעכע, די פּילאָסאָפּיע א. א. ו. דאָס אלץ דארפּ לויט און „אומשולדיקער און באַגייסטערטער“ קאָנצעפּציע אַרײַן אלס טייל-דיסציפּלינעס און אונטערן באַהערשנדיקן אַספּעקט פּון דער עטנאָגראַפּיע!

וואָדעם ס'איז דאָך אַ פּראָסטער כעשבּן: עטנאָגראַפּיע איז וויסנשאַפט וועגן פעלקער, „די פעלקער“ באַשטייען פּון איינצלנע נאַציעס און אירע „שטאַנדישע“ גרופּעס, און זיי — פּון איינצלנע אינדיוידן, מעמיילע געהער שוין אלץ, וואָס איז שייַעכ צו אלע פעלקער, צו באַזונדערע נאַציעס, צו אירע גרופּעס און אירע יעכירימ — געהער שוין דאָס אלץ צו עטנאָגראַפּיע, וואָס נעמט אַרום אלע דערמאָנטע וויסנשאַפטן און גיט זיי די געהעריקע מעטאָדאָלאָגישע האַנאָכעס.

מיט דער הילף פּון אַזעלכע מינע קאָנצעפּציעס, אלציינס צי מע זאָגט זיי אַרויס אזוי גראַב-דייטלעכ, צי איז אַ מער שעמעוודיק-איינגעהילטער פּאָרם, וויל מען אונטערטעניק מאַכן די „מאַטעריאַליסטישע“ אַנטוויקלונג פּון די וויסנשאַפטן אונטער אַ „אידיעאָלאָגיש“ פּאַרטיפּטן „פּאָלקסגייסט“, וואָס ווערט קונציק אַרויס-דעסטילירט פּון עטנאָגראַפּיע און פּאָלקלאָר און וואָס דארפּ איינמאַל פּאַר אלע מאָל בלייבן די לעצטע מעטאָדאָלאָגישע קריטעריע און אַרײַענטאַציע. דער „פּאָלק-גייסט“ דארפּ שאַפּן די רעלסן, פּון וועלכע די וויסנשאַפטן טאָרן ניט אַרויסגיין, ער דארפּ זײַן דער פּעסטער אָפּהאַלט און דאָס זיכערסטע באַוואָרעניש פּאַר יעדן רע-וואָליציאָנערן געדאַנק.

פּון דער אַנדערער זײַט אָבער האָט עטנאָגראַפּיע און פּאָלקלאָריסטיק (אויבן האָבן מיר גערעדט פּון עטנאָגראַפּיזם און פּאָלקלאָריזם!) אַפּט אָפּגעשפּילט פּאָר-שריטלעכע טענדענצן און איז צוליב זיי אויסגענוצט געוואָרן. די דאָזיקע סטירעדיקייט קען זיך אפּילע אָפּשפּיגלען — ענלעך ווי באַם עטנאָגראַפּיזם און פּאָלקלאָריזם און צוליב דיזעלבע סיבעס — באַ איינעם און דעמזעלבן פּאַרשטייער פּון די דאָזיקע דיסציפּלינעס.

איז אַן אַנדער פּונקציע, לעמאַשל, ווערט אַ פּאָלקלאָריסטיק, וואָס באַהאַנדלט דעם פּאָלקלאָר פּון פּאָליטיש-אָפּהענגיקע, באַהערשטע נאַציעס, אַיַננעשפּאַנט דורכ פּעאַדאַלע און בורזשואַזע פּאַרשטייער פּון אַ קאָלאָניעס-באַהערשנדיקער „נאַציע“, לעמאַשל: די בורזשואַזע-פּעאַדאַלע ענגלישע און פּרײַעריקע דײַטשע פּאָלקלאָריסטיק. אזוי ווייט זי האָט באַהאַנדלט קאָלאָניאַל-פעלקער, די רוסישע פּאָלקלאָריסטיק וועגן די ניט-רוסישע פעלקער איז דער צאַרישער אַיַמפּעריע א. א. ו. און איז אַן אַנדער פּונקציע — דורכ די הערשנדיקע קלאַסן פּון אַ נאַציאָנאַל-פּאָליטיש אָפּהענגיקן און באַהערשטן פּאָלק גופּע (לעמאַשל, די בורזשואַזע פּינלענדישע, פּוילישע א. א. ו. פּאָלקלאָריסטיק אונטערן צאַריזם) — און ווידער און גאָר אַן אַנדערע פּונקציע דורכ פּאַרשטייער פּון די עקספּלואַטירטע און אונטערדריקטע קלאַסן סײַ איז דער

נאציאָנאַל-פּאָליטיש הערשנדיקער, סײַ אין דער נאציאָנאַל-פּאָליטיש באהערשטער נאציײַע.

אמאָל דינט די פּאָלקלאָריסטיק דער אימפּערײַאליסטישער אידעאָלאָגיע פונ פאר- כאפּן און פארפּעסטיקן דעם באזיצ פונ פרעמדע לענדער און קאָלאָניעס, זי דארפּ אכוצ אלעם אפ איר שטייגער באזינגן די נאציאָנאַלע אונטערדריקונג, אמאָל ווידער וויל זי, פארקערט, דינען דער נאציאָנאַלער באפריינג פונעם אימפּערײַאליסטישן יאָך, זי האָט אכוצ אלעם דעם מיינ צו בארעכטיקן די אומאָפּהענגיקע נאציאָנאַלע עקזיסטענצ. אמאָל קומט אין דער פּאָלקלאָריסטיק צום אויסדרוק דאָס שטרעבן פונ נידעריקערע קלאסן: לעמאַשל, פונ קליינ-פּויערטום, אָרעמערן קליינבירגערטום און— עמעס: אין זייער זעלסענע פאלן — אין א באשטימטער מאָס אפילע פונ פּראָ- לעטאריאט; — אמאָל אָבער גראָד דער ווילן דידאָזיקע שטרעבינגען אונטערטעניק צו מאכן צו די מאכטהאַפּערישע אינטערעסן. אויך דאָ דארפּ מען גערענקען, אז מע טאָר ניט באטראכטן דיסטאָרישע אָדער אקטיועלע אידעאָלאָגיעס ווי זיי וואָלטן געמוזט זיין דורכײַט אין אלע פונקטן קלאסאָווע אויסגעהאלטן, וואָרעם אויך דאָ קומען פאַר, אונטערן דרוק פונ פארשיידענע קלאסן-ווירקונגען, פארשיידענע אָפּווינג און סטירעס. אויך באמ באטראכטן די אידעאָלאָגישע פאקטן אין דער פּאָלקלאָ- ריסטיק מוז מען אין יעדן קאָנקרעטן פאל פעסטשטעלן. ווי ווייט דער אָדער יענער פּאָלקלאָריסטיש איז געווען אויסגעהאלטן באמ אויספירן זיין קלאסן- שליכעס.

א מארקסיסטישע געשיכטע פונ דער פּאָלקלאָריסטיק איז נאָך ניט געשריבן געוואָרן, און אויך מיר קלייבן זיך ניט דאָס טון. מיר מוזן זיך דאָ בלוזן באגרענעצט מיט באשט מעטעמעטאָדאָלאָגישע פרינציפּן, וואָס דארפּן אין די קאָנקרעטע היסטאָ- רישע פאלן אָנגעווענדט ווערן, קעדיי זיך ריכטיק פאנאנדערצוקלייבן צווישן די פארשיידענע מעטאָדאָלאָגישע פראזעאָלאָגיעס פונ דער היינצטייקער בירגערלעכער פּאָלקלאָריסטיק און אזוי ארום אויסצוקלאָרן זייער סאָציאַלן טאַך, זייער אייגנטלעכע אקטועל-פראקטישע אָנגעצילטקייט.

אלס ביישפּיל וועלן מיר נעמען עטלעכע פאַרשטייער פונ דער היינצטייקער דייטשער פּאָלקלאָריסטיק לויט דער ווענדונג, וואָס זי האָט אָנגענומען נאָך דער אימפּערײַאליסטישער מילכאַמע. מיר וועלן פרווון אויסקלאָרן, אפ וואָסער אויפן די פּאָלקלאָריסטיק ווערט דאָרט אויסגענוצט דורכ דער בורזשואַזיע פונ א לאנד, וואָס האָט פארלוירן אין דער אימפּערײַאליסטישער מילכאַמע, וואָס ליידיט פונ מילכאַמע- כויוועס, פונ גרויסע עקאָנאָמישע קריזיסן און פונ ארבעטלאָזיקייט, ווו די בורזש- אַזיע באמיט זיך צו זען שטיקן דאָס רעוואָלוציאָנערע שטרעבן פונ פראַלעטאריאט און ווו זי גרייט זיך צוריק צו פארכאפּן די פארלוירענע אימפּערײַאליסטישע פאַ- זיציעס. מיר וועלן זעען, אז אין דעם פאל אנטפלעקט זיך בא פארשיידענע בירגער- לעכע פּאָלקלאָריסטישן — ניט געקוקט אפ דער פארשיידנקייט פונ פראזעאָלאָגיע און פונ פארטיי-שטאנדפונקט (פונ לינקערע ליבעראלן ביז צו פאשיסטן) — סאָפּקאָלסאָפּ אן ענלעכע אָנגעצילטקייט. מיר וועלן אָבער אויך פעסטשטעלן די פארשיידענע ניואנסן בא די פאַרשטייער פונ די פארשיידענע גרופּעס. דערבײַ וועט אויך אגעו-

קלאָר ווערן דער באַטייַט פֿון דער פֿאָלקלאָריסטיק אלס פֿאַליטישע וואַפֿן, ד. ה. אין דעם פֿאַל, אלס מיטל פֿאַר אַ רעאַקציאָנעֶרן פֿאַליטישן „פֿאָלקלאָריזם“.

3.

שוין באַם סאַמע אָנהייב פֿון דער דײַטשער פֿאָלקלאָר־טעאָריע (1) ווײַל דער נאַציאָנאַליסטישער פֿאַליטיקער יוסטוס מעזער („פֿאַטריאָטישע פֿאַנטאַזיעס“ 1774) אלס פֿאַרשטייער פֿון רעאַקציאָנעֶרן פֿעאַדאַליזם — רֶעהייפֿעכ צו הערדערן, וואָס איז מיט זײַן פֿאָלקלאָר־טעאָריע אלס פֿאַרשטייער פֿון בירגערטומ גאָר עפֿעס אַנדערש אויסגן — בעזײערעש שטעלן די „פֿאָלקספֿאַרשונג“ אין דינסט פֿון דער מעלודישער פֿאַרוואַלטונג און פֿון דער יוסטיצ. זײַן אינטערעס פֿאַר דער עטנאָגראַפֿיע (דעריקער פֿונעם פֿויער, כאַטש ער נעמט אויך אַרײַן אין קאָג דעם קליינעם הענדלעך און קליינבירגער) אַנטפֿעקט זיך אלס אַנטשפּרעכונג צו זײַן פֿאַליטישן אידעאַל וועגן א „שטאַנדישער“ פֿעאַדאַלער אַנטי־קאַפיטאַליסטישער, אַנטי־בורזשואַווער פֿויערימ־מעלודיע. אין דער ראַך־מאַנטיק פֿאַרמירט זיך די פֿאָלקלאָר־טעאָריע אויס בײַ צו א הויכ־פֿונקט — אין די אַרבעטן פֿון די ברידער גרימ. די נאַציאָנאַליסטישע טוער און פֿאַליטיקער געררעס, אַרנדט, יאַהן א. א. וו. האָבן אינעם פֿאָלקלאָר עפֿעס ענדלעכס געזעען ווי די היינטיקע פֿאַשיסטישע פֿאָלקלאָריסטן און האָבן דאָס אָפֿט פֿאַרמולירט קימאַט מיט די אייגענע ווערטער. מע דאַרף אַרויסגעפֿינען דעם נאַציאָנאַלן „הייליקן פֿאָלקסגייסט“. דעמדאָזיקן צוועק דינט די מיטאַלאָגישע קאָנצעפֿציע אין דער פֿאָלקלאָריסטיק, וואָס ווערט באַגרינדעט דורכ די גרימס, אַ קאָנצעפֿציע, וואָס אַנטיציפֿירט שוין אויך די אינדאָ־גערמאַנישע טעאָריע. ערשט דאָס „יונגע דײַטשלאַנד“, וואָס זאַמלט די פֿאַרשריטלעכע בירגערלעכע קויכעס קעגן דער פֿעאַדאַל־רעאַקציאָנעֶרער ראַמאַנטיק, פֿאַרהאַלט זיך זייער סקעפֿטיש בענעגייע דעם „פֿאַלסגייסט“ און אויך קעגן די „פֿאַל־קלאָרישע ווערטן“. דאָס יונגע דײַטשלאַנד“ האָט זיך אָבער פֿאַזיטיוו וויסנשאַפֿטלעכ זייער ווייניק באַשעפֿטיקט מיטן פֿאָלקלאָר.

עטנאָגראַפֿיע אלס וויסנשאַפֿט הייבט זיך אָן אויספֿאַרמירן אין ענגלאַנד אין די 50־ער יאָרן. 1846 הערן מיר צום ערשטן מאַל באַ דזשאָג טאַמס דעם טערמין folklore, וואָס באַטייַט אין טאַך: די כאַכ מע פֿונעם פֿאָלק. די רירנדיקע רעוועראַנס צום „פֿאָלק“ איז דאָסמאַל שוין אויך אין ענגלאַנד אַן ענטפֿער אַפֿ די קלאַסנבאוועגונג פֿון ענגלישן פֿראַלעטאַריאַט אין די 40־ער און 50־ער יאָרן. 1858 האָט היינריך ריל מיט זײַן באַוווסטן פֿאַרטראַג „Volkskunde als Wissenschaft“ געלייגט אַ גרונטשטיין צו דער נײַער דײַטשער עטנאָגראַפֿיע אלס וויסנשאַפֿט. זײַן קאָנצעפֿציע דאַרף באַנוֹר־מען ווערן אלס רעוולוטאַס פֿונעם רעאַקציע־פֿעריאָד נאָך 1848. דערדאָזיקער דײַטשער באַגרינדער פֿון דער עטנאָגראַפֿיע אלס וויסנשאַפֿט האָט באַוווסטזיניק פֿאַרקניפֿט זײַן פֿאַרשונג מיט אַטוועל־פֿאַליטישע רעאַקציאָנעֶרע צילן, מיט זײַן קאַמפֿ קעגן דער ביר־

(1) די עלטערע דײַטשע פֿאָלקלאָר־טעאָריע איז אָנגערעגט געוואָרן פֿון ענגלישע ווירקונגען (פֿערסיס: די רעליקויעס פֿון דער אלטער ענגלישער פֿאַעזיע, מאַקפֿערונס „אָסיאַנ“ א. א. וו.). דיראָזיקע אָנער־גונגען האָבן זיך אָבער אין דער גאָר אַנדערער סאָציאַלער און פֿאַליטישער דײַטשער אַטמאָספֿער געביטן און זײ זינען אויסגענוצט געוואָרן צוליב אַנדערע סאָציאַלע טענדענצן.

גערלעכער באווענונג, קעגן דעם „ליבעראליזם“. מיט א דורכויס באוויסטזיניקן מיינ
 שליסט ער בעפירעט אויס פון זיין פֿארשוונגסגעביט די פֿאָלקלאָרישע שאַפונג פון
 ארבעטער. עס איז אויך ניט קיין צופאל, וואָס גראָד ארום דער מיט 19-טן יאָרהונ-
 דערט, און טאקע נאָך 1848, זײַנען אָפגעקומען א גאנצע ריי באדייטנדיקע עטנאָגראַ-
 פיסטן (ריל, וויינהאַלד, ר. קעלער, פ. ליברעכט, שטיינשאלד-לאַוארוס א. א.) און
 ס'ווערט לעבעדיק דער וויסנשאַפֿטלעכער אינטערעס פאר עטנאָגראַפיע אין ברייטסטן
 זין לויט פארשיידנסטע אידעאָלאָגישע ניואנסן און פֿאָליטישע טענדענצן.

זײַט דעמאָלט בײַ צו די לעצטע יאָרצענדליקער ווערט דאָס ארבעטגעביט אין
 דערדאָזיקער וויסנשאַפֿט אלץ מער אויסגעברייטערט. אין די טכומען פון דער וויסנ-
 שאַפֿט, וואָס האָט זיך פֿריער באשעפטיקט נאָר דעריקער מיט באשטימטע שטייגער-
 געביטן פון פּויערטום, ווערט פאמעלעך אריינגעפירט דער שטייגער פונעם „גאנצן
 פֿאָלק“ אין אלע זײַנע לעבנסדערשיינונגען. ניט מער בלויז דער וואָרטלעכער פֿאָל-
 קלאָר און די מינהאַגים און קאָסטיומען פון פּויערטום, נאָר די גאנצע מאַטעריעלע
 און גייסטיקע קולטור פון גאנצן „פֿאָלק“ אַלס נאַציאָנאַלע ספּעציפיק ווערט דער
 געגנשטאַנד פון עטנאָגראַפיע. די דאָזיקע נײַע גלייכוועגן „פֿאָלק“ — די גאנצע נא-
 ציאָנאַלע איינהײַט אין איר ספּעציפישקײַט. אנטקעגן אנדערע נאַציעס, האָט א וויכ-
 טיקן נײַעם באטייט: דער „פֿאָלקסגײַסט“ דאַרפ שױן איצט געזוכט ווערן סײַ אין
 אלע זײַנע דערשיינונגען, סײַ אין אלע קלאַסן און שיכטן. וואָרעם די סאַציאַל-
 עקאָנאָמישע סטרוקטור פון דײַטשלאַנד ענדערט זיך שטאַרק אין דער אנדערער העלפט
 פון 19-טן יאָרהונדערט, באַזונדערס זײַט דעם לעצטן פּערטל (1882) זײַנען נאָך 40%
 פון דער באַפֿעלקערונג באשעפטיקט אין לאַנד און וואַלד-ווירטשאַפֿט—אין יאָר 1925
 בלויז נאָך 23%). דער פּויער שפּילט שױן ניט מער די הױפּט-ראָל אין יענע טענ-
 דענצן פון דער פֿאָלקלאָריסטיק, וואָס זײַנען רעאַקציאָנער. דער קוק איז שױן לאַנג
 געווענדט אפן פראָלעטאַריאַט. די אידעאָלאָגיע פון דער היינטיקער דײַטשער בורזש-
 אוער פֿאָלקלאָריסטיק האָט שױן לאַנג פאַרלאָרן די לעצטע רעשטלעך פון קעמפּעריש-
 קײַט קעגן דעם פּעאַדאָליזם, און באַ היינטיקן טאָג ווערט זי דעריקער באשטימט
 פונעם קלאַסנאַמפ צווישן דער בורזשואַזיע און דעם פראָלעטאַריאַט.

4

דער אינטערעס פאר עטנאָגראַפיע און פֿאָלקלאָר האָט זיך אין די לעצטע יאָרן
 זײַט דער אימפּעריאַליסטישער מיליטאַרע זײַער פאַרשטאַרקט, ער ווערט באַזונדערס
 אינטענסיוו אונטערגעהאַלטן און דערנערט פון די, וואָס זײַנען דעריין פאַרינטערע-
 סירט. די רעאַקציאָנערע דײַטשע זשורנאַלן זײַנען היינט באַזונדערס שטאַרק דורכגע-
 נומען פון דער באַגײַסטערונג פאַר עטנאָגראַפיע און פֿאָלקלאָר (1). דער אלטער
 אימפּעריאַליסטישער לאָזונג: Am deutschen Wesen wird die Welt genesen
 זיך נאָך דער פאַרזירענער מיליטאַרע געמווט פאַרשמעלערן: Am deutschen Urwesen

(1) זע, לעמאַשל, דעם זשורנאַל Die Tat (יענא), די פּאַסיסטישע נידערדײַטשע צײַטונג Niederdeutsche Heimatlitter Die Tide וויטער און ביכלאַל אלע פּאַסיסטישע און האַלב-פּאַסיסטישע זשורנאַלן און צײַטונגען.

wird Deutschland genesen. כְּאֵשׁ דָּאָס איז בְּלוֹיז געמיינט אלס צײַטווייליקער בײַט פֿון דער טאקטיק. מיר וועלן דאָ אויספירלעכער באטראכטן עטלעכע „שטאַכ־פּראָצעס“ פֿון דער אידעאָלאָגיע, וואָס באהערשט די דײַטשע בורזשואוע פּאָלקאַריסטיק אין די לעצטע יאָרן און אזוי ארום וועלן מיר קלאָר מאכט דורכ א קאָנקרעטן בײַשפּיל די פֿונקציע פֿון דער בורזשואוער פּאָלקאַריסטיק אינעם פּערזאָנל פֿון פארביטערטסטן קאמפ צווישן בורזשואויע און פּראָלעטאריאט¹.)

אין דער דריטער אויסגאבע פֿון זײַן בוך „Das deutsche Volkslied“, וואָס איז דער שײַנענ 1912, מאכט דער באוויסטער פּאָלקאַריסט יוליוס זאָר מיט א באוונדערער באטאָנונג אופּמערקזאם, אז „פּאָלקסלידער“ זײַנען ניט געמאכט געוואָרן צוליב דעם, אז זײ זאָלן געלײענט ווערן פֿון ביכער, נאָר אז זײ זאָלן טאקע פאקטיש געזונגען ווערן (בד. ו, זז, 21—22). דאָס איז געשריבן געוואָרן אין די יאָרן, ווען דער דײַטשער קאפיטאליזם האָט זיך געגרייט צו דער אימפּעריאליסטישער מיליטאַרע. און דעמאָלט דערצײלט זאָר, אז דורכ פראקטישן איינפירן דאָס זײַנען פֿון פּאָלקסלידער „שטייען מיר בא אַן אָנהײב פֿון א נײַער ווירקזאמקייט פֿון פּאָלקסליד, בא אַן אָנהײב פֿון אזא גרויסער ווירקונג, וואָס לאָזט זיך גאַרניט אויסמעסטן. א שטראָם פֿון שעפע קאָנן זיך אין דער צוקונפט אויסגיטן איבער דער גאַנצער נאַציע. דאָס פּאָלקסליד, וואָס קומט ארויס פֿון די סוידעסדיקע טיפּקײטן אין דער דײַטשער פּאָלקסנעשאַמע, האָט אין זיך ניט בלוז הויכע מענטשלעכע און קינסטלערישע ווערטן — נײַן, עס האָט אויך הויכע נאַצאָנאַלע און מאָראַלישע ווערטן. אין אימ לעבט נאָך די אלטע אורשפרינגלעכע אײנהײט, וואָס נעמט ארום דעם לעבעדיקן געזונטן קאַלעקטיוו־באגריפּ „פּאָלק“. אפֿ די וועגן פֿון פּאָלקסליד קאָנען מיר אמגיקסטן אריבער־שפּרייזן איבער די הײַנטיקע אומגליקלעכע צעשפאלטונגען אין פארטייען (מײַן קורסיוו—מ. ו.) צו יענער אײנהײט, אָן וועלכער אונדזער פּאָלק וועט זיך ניט קאָנען ספראווען מיט די גרויסע אופגאבעס פֿון דער צוקונפט“. ד. ה. מיט דער פּאַרויסגעווענער אימפּעריאליסטישער מיליטאַרע, צו וועלכער דער דײַטשער קאפיטאַל־ליזם האָט זיך געגרייט. „ארבעטנדיק פֿאַרן פּאָלקסליד — ארבעטן מיר איבער אונדזער געזונט־ווערן און איבער אונדזער צוקונפט“. ס'איז גענוג קלאָר וועגן וועמעס „אונדזער“, וועגן וואָסער „געזונט־ווערן“ און וועגן וואָסער „צוקונפט“ ס'רעדט זיך דאָ.

אין דער פּערטער אויסגאבע פֿון דעמזעלבן בוך²), וואָס איז דערשײַנענ 1924 נאָכדעם ווי ס'האָט זיך אויסגעלאָזט א בוידעם פֿון די דײַטשע אימפּעריאליסטישע צוקונפט־כאַלוימעס, קלינגען שוין די טענער אסאך מינאַרער. דאָ רעדט זיך שוין בלוז שטאַרק באדינגלעכ, אז „אויב ס'איז עמעס, אז דאָס פּאָלק איז אויך אין זײַן געזאנג אָפהענגיק פֿון דעם, וואָס דער העכערער און געבילדעטער שיכט דערלאנגט אימ, דרינגט שוין מעמילע ארויס די פליכט פֿון דעם העכערן געבילדעטן שיכט צו

¹ אין אונדזער איבערזיכט האָבן מיר זיך געמוזט באגרענעצן מיט יענע מאטעריאלן, וואָס זײַנען געווען פֿון אונדז דערגרייכבאַר. דיראָקטע מאטעריאלן זײַנען ווייט ניט קיין אויסשפּאַנדקע, זײ גיבן אָבער א גענוג רעפּרעזענטאַטיוו און דורכויס ריכטיק בילד וועגן די אידעאָלאָגישע גרונט־מאָמענטן אין דער דײַטשער פּאָלקאַריסטיק בא הײַנטיקן טאָג.

² ארויסגעגעבן פֿון פּראָפּ. ס. זאַרטאָרי.

באזארגן, אז דאָס דערלאנגטע זאָל זײַן אינהאלטרייַך, שײַן, ווירדיק און אָנשטענדיק... און אז דידאָזיקע באזע וועט באשאפן ווערן, וועט שוין דאָס פּאָלק אַליין אופנעמען. די דערלאנגטע אלטע טיפּקײַט פון דער „פּרימיטיווער קאָלעקטיוו־קולטור“, מאכנדיק, זיי פאר א לעבעדיקן פארמעג און עס וועט זיי אײַנניגענען אין זײַן גײַסט אפ שטענדיק דורך אומופהערלעכען איבערשאפן און ווײַטערשאפן. און דאָס, וואָס איז געווען גאָלד — וועט בײַבן גאָלד“ (בד. ו, ז. 26).

ווי נאָיו און אומגעלומפערט אזעלכע ווערטער זאָלן ניט קלינגען אין אונדזערע אויערן, איז פּאָרט זייער ווירקונג אפן קליינבירגערלעכע לײַענער זייער פינטלעכ און ריכטיק אויסגערעכנט. דער אידעאָלאָג קען זיך זײַנע קליינבירגערלעכע פּיליסטערס. ער ווייסט, וואָס ער דארף מיט זיי רעדן און וויאזוי ער דארף זיי דערצײען פארן פּאָליצ, אָבער פּאָרט קלינגט דאָ דער טאָן אביסל דערשלאָגן און מינאָר. קימאט אזוי באדינגלעכ ווי דער מיטטיינס־געזאָגט ווילערשער אָנשטעל, מיט וועלכען אונדזער ייִדישער שיפּער פארענדיקט זײַן בוך וועגן ייִדישע פּאָלקסשפּילן (געשיכטע פון ייִדישער טעאטער־קונסט און דראמע“, בד. וו, 1925, ז. 254): „ווילט איר, איז עס א בענקשאפט, א בענקשאפט, וואָס באהעפט זיך מיט א טויטער פארגאנגענהייט. ווילט איר, באנעמט די בענקשאפט א בילד פון דער צוקונפט“. קורצ: ווי איר ווילט, אזוי קלייבט זיך אויס. דער דערשלאָגענער קליינבירגער, וואָס וועט מאָרגן ווערן א פּאָליצ, לײַגט פּאָר אין די ערשטע נאָכמילכאָמע־יאָרן זײַן רעקאָנעטערע סכּוירע מיט אָפּקלייב־פּרייהייט.

5

אן אנדערער „ליבעראלער“ דײַטשער עטנאָגראַפּ (דערצײלט אונדז אין א בוך, וואָס איז דערשינען אינעם זעלבן יאָר 1924, אז „אלץ גרייטערע און אלץ מער אָנ־וואקסנדיקע קרײַזן פון פּאָלקס־אווירימ ווערן פארכאפט פונעם כײַשעק זיך צו בא־קענען מיטן אייגענעם פּאָלקסטום, גרינטלעכער אידער דאָס קאָן געשען בלױז דורך נאציאָנאליסטישע שלאָגווערטער און רײדערײַען. מע וויל דערקענען דאָס פּאָלקס־טום אין זײַן טיפּסטער פארוואַרצלטקײַט און אין זײַנע אינעווייניקסטע פּוגעס. די לערערשאפט באמיט זיך צו באקומען נעשאַמעדיקע פארבינדונגען מיט זייער פּאָלקס־טום, די פּאָרשטייער פון די קרויווישע גײַסט־וויסנשאפטן און ביכלאָל די געבילדע־טע באפעלקערונג, באזונדערס די שאפּערישע עלעמענטן באמײַען זיך ווײַטער צו בויען אפן יעסאָד פון די געיאַרשטע פּאָלקס־גיטער; זיי אלע שטרענגען זיך אָן מיט וואקסנדיקן אימפעט צו באקומען יעדעס פון דער פּאָלקסקענטעניש“ (ז. 5). פון וואנען נעמט זיך דאָס? דער ליבעראלער פּראָפּעסער, וואָס האלט ניט פון „נאציאָנא־ליסטישע שלאָגווערטער און רײדערײַען“, ווייסט וויל דעם פּאָלקס־טום צו דערקלערן. ער ווייסט און וויל מע זאָל וויסן, אז די בעסטע רעפּוּע קעגן די שוועריקײַטן פון די פארמילכאָמע־יאָרן איז פארן קליינבירגער — די פּאָלקסקענטעניש! וואָרעם זי „ווירקט אנטשיידנדיק פונקט אזויווי אפן גײַסט און דער נעשאַמע פונעם יאָכיד אויך אפ אויסבילדן און אופהייבן דאָס פּאָלק אלס גאַנצעס, זי ווירקט אפ דער אינעווייניקסטער פארפעסטיקונג פון פּאָלקסטום, א פ דער באַניונג און באַלעבונג פון

1) Prof. Dr. Michael Haberlandt: Einführung in die Volkskunde. Wien, 1924,

דער פאלקס-נעשפאָמע" (מיין קורסיוו—מ. וו. ז. 71). באַניונג און באַלעבונג—
קעגן דער באַוועגונג פון פּראָלעטאַריאַט און פאַר דער צוגרייטונג צו נײַע אימפע-
ריאַליסטישע מיליטאַרעם.

קורצ: דאָס העכסטע ציל פון דער פּאַלקסקענטעניש איז צו דערגרייכן און צו
באַנעמען די פּאַלקסנעשפּאַמע" (ז. 53). אומעטום איז די פּאַלקסקענטעניש, די נאַציאָנאַל-
נאַלע לעבנסקענטעניש, אַ איניענ, וואָס האָט אַ שײַכעס ניט בלוז צו דער וויסנשאַפֿט,
נאָר צום גאַנצן פּאַלק, זײַנ ביידונג און דערצײונג קאָנ זיך פּאַרמירן נאָר פון דער-
דאָזיקער טיפּקײַט אַרויס" (ז. 70—71). וועט דאָך עמעצער קאָנען מײַנען, אז דאָס
זײַנען טאַקע די אײַגענע „נאַציאָנאַליסטישע שלאַגווערטער און רעדערײַענע"? נײַן,
פאַרקערט. דער ליבעראַלער פּראָפּעסער האָט אַרויסגעפונען אײַן זײַן פאַנעטנאַגראַ-
פּיזם—דאַפּקע אויך אינטערנאַציאָנאַליזירנדיקע, פאַציפּיזירנדיקע ווירקונגען. וואָרעם
איז גאַנג פון דער עטנאָגראַפּישער פּאַרשונג מוז מען באַמערקן פאַרשיידענע אינטער-
נאַציאָנאַלע האַשפּאַעס, מוז מען דערזען ענלעכע אַנטוויקלונגס-גענגע אײַן דער עט-
נאַגראַפּיע פון פאַרשיידענע פעלקער. אַסאַך פאַקטן אײַן דער פּאַלקסקענטעניש לאָזן
זיך דערקלערן נאָר דורכ פאַרגלײַכונג מיט ענלעכע דערשײַנונגען באַ אנדערע פעל-
קער. „אַזוי אַרומ העלפט מיט די פּאַלקסקענטעניש פון אײַר באַניונג און זײַט אפּ צו געפּינען אַ
וועג, וואָס פּירט אַרויס פון די נאַציאָנאַלע קעגנזאַצן און זי ווערט אַן ערלעכע
שאַלעם-מאַכערן און דערצײערן פּינ די פעלקער" (ז. 71). זעט אײַר, מע זוכט ניט די
פּאַלקס-נעשפּאַמע און אײַר באַניונג און באַלעבונג סטאַמ! אַכוצ אַלע אנדערע גוטע
זאַכן נוצט דאָס אויך—דעם אינטערנאַציאָנאַליזם! דער נאָכמיליטאַרעדיקער קלײַן-
בירגער, וואָס לײַדט פון די מיליטאַרע-וועלטאַטן, מיליטאַרע-כיוועס, קריזיסן א.א.וו.,
פאַרופֿט זיך אײַן די ערשטע יאָרן נאָך דער מיליטאַרע אפּ דער אינטערנאַציאָנאַלער
סאָלידאַרישקײַט פון אַלע גוטע און ערלעכע מענטשן—אַזוי לאַנג ער האָפֿט נאָך אפּ
האַנאָכעס פאַר די שײַנע רײַד. דערבײַ אָבער באַנייט ער די פּאַלקס-נעשפּאַמע סײַ
קעגן דעם „אינעווייניקסטן", סײַ קעגן דעם „אויסנווייניקסטן" פּײַנט.

6

אַ קלאַסיש מוסטער וועגן דער אינטערנאַציאָנאַליזירנדיקער ווירקונג פון דער-
רעאַקציאָנערער בורזשואַזער פּאַלקאַריסטיק און וועגן אײַנגטלעכער סאַציאַלער
פּונקציע קאָנען מיר געפּינען באַ אײַנעם אַ פּראַנציוזישן „געלערנטן" אַגענט פון
דער קאָנטר-רעוואָלוציאָנערער עמיגראַציע, וואָס הייסט שאַפֿלע, און וואָס האָט אָנ-
געשריבן אַ פינצטער בילבליק בוך: „די פאַמיליע אײַן ראַטנפאַרבאַנד, אַ היסטאָרישע
און יורדישע שטודיע". דערדאָזיקער „געלערנטער" שעפט זײַנע הויפֿט-אַרגומענטאַ-
ציעס קעגן דער סאָוועטישער געזעצגעבונג-דאַפּקע פון פאַקטן אײַן דער רוסישער
עטנאָגראַפּיע, אײַן וועלכער ער פאַרשטייט אפּאַגעם ניט מער און ניט ווייניקער ווי
דעם כילעק צווישן דעם צאַרישן און דעם סאָוועטישן רעכט. ער פאַלט אָן
אפּ דער סאָוועטישער געזעצגעבונג, ווײַל זי איז ניט אײַן העסקעם צו דער עטנאָ-
גראַפּישע פּעסטגעשטעלטער רוסישער פּאַלקס-נעשפּאַמע, וואָס איז „אַיַן טאַך דעריקער
אַ רעליגיעזע". „די רעליגיעזע מינהאַגים פון אַ ראַסע (!), וואָס איז נאָך נעכטן גע-

ווען ווי צוריק מיט טויזנט יאָר (!), אירע אָבערגלויבנס, איר נאַווקייט און איר
 קיינעוודיקייט, אלץ וואָס איז געווען איר סטיכיע, איר אייגנסטע נאטור—האַט מען
 ברוטאל באראבעוועט¹. אָפּגערעדט פון דער שיינער, וויסנשאפטלעכער פינקטלעכ-
 קייט, וואָס בויט זיך אפ א באשטימטן סאָרט עטנאָגראפיע און אירע פעסטשטעלונ-
 גען, אז די רוסישע ראסע (!) איז נאָך געכטן געווען, ווי צוריק מיט טויזנט יאָר,
 איז דאָ אינטערעסאנט, ווי וויל עס ווערט דאָ באנומען און אויסגענוצט דער אינ-
 טערנאַציאָנאַליזירנדיקער און פאציפּיזירנדיקער מיינ פון דער רעאַקציאָנערער עטנאָ-
 גראפיע. דער „געלערנטער“ פראנצויזישער יוריסט, וואָס איז אזויפיל געבילדעט
 אפ צו וויסן וואָס סע טוט זיך אינ דער עטנאָגראפיע פון דער רוסישער ראסע,
 ווייס טייקעפ פון איר צו שאפן ארגומענטן—און נאָך וואָסערע—פאר דער נויטווענדיקייט צו
 באקעמפן א געזעצגעבונג, וויל זי איז אינ קאָנפליקט מיט דעם, וואָס איז געווען
 געכטן פונקט אזוי ווי צוריק מיט טויזנט יאָר.

7.

די היינטיקע בירגערלעכע עטנאָגראפיע קאָנן ניט אינגאנצן לייקענען, אז
 דאָס געביט פון איר פאָרשונג ווערט ארומגענוצט דורך סאָציאלע דיפערענצן
 אינ דער געזעלשאפט, פרוווט זי דעריבער אָפּשוואכן דעם באטייט פון די דאָזיקע
 דיפערענצן און באמיט צו קאָנסטרױרן עפעס א מינ, פאָלקסמענטש^{an sich}, אומ-
 אָפהענגיק פון דער סאָציאלער סיטואציע, אלס א מינ „ריינע“ בלוין גייסטיקע קא-
 טעגאָריע.

אזוי, לעמאַשל, דערקלערט אדאָלפּ שפאמער²: „אויב מע וויל, ווי מע פלעג
 דאָס אמאָל טון, אָפּשיקן די פאָלקסקענטעניש, אז זי זאָל בלוין באטראכטן „די ניי-
 דעריקע“ שטאנדן אין קעגנזאצ צו די „געבילדעטע“—איז ווער-זשע קאָנן דאָ ציען
 די גייסטיקע גרענעצן? (אַט א קלאָצ-קאשע!—מ. וו.) די עמעסע גרענעצ אָבער, וואָס
 גרענעצט ארום דאָס באטראכטונגס-געביט פון דער פאָלקסקענטעניש—קאָנן נאָר זיין
 א גייסטיקע, ניט קיינ סאָציאלע (מיין קורסיוו—מ. וו.) וואָרעם די פאָלקס-
 קענטעניש באשעפטיקט זיך ניט מיטן גייסטיק-ועלישן לעבן פון עפעס א מער אָדער
 ווייניקער גרויסן אונטערשיכט פונעם פאָלק (ד. ה.) ניט פון קאָנקרעטע שיכטן
 אָדער קלאסן—מ. וו.), נאָר מיטן אונטערשיכטלעכן אינעם פאָלקסמענטש^{an sich}
 (ד. ה.) מיט דעם, וואָס איז אינ דער אידיי „פאָלקסמענטש“ אבסטראקט, אונטער-
 שיכטלעכ—את גיי פארשטיין!—מ. וו.).

דער טייוול הילט זיך צניעסדיק איין, אָבער ס'זעען זיך פאָרט ארויס די הער-
 נער. די עטנאָגראפישע דערשיינוגען זיינען לויט שפאמער ניט טיפיש מיט
 דעם, וואָס זיי זיינען ענג פארבונדן מיט באשטימטע קלאסאָווע אָפּגעגרענעצטע גר-
 פעס, נאָר זיי זיינען אן אָפּשפיגלונג פונעם גייסט פון דער גאנצער נאציע, וואָס
 קאָנצענטרירט זיך, ערשטנס, אינ דער אידיי וועגן פאָלקסמענטש^{an sich}, און

1) ציטירט לויט א רעצענזיע פון אָ. וויס אין „Moskauer Rundschau“ 1931, נומ. 4.

2) „Wesen, Wege und Ziele der Volkskunde“, Leipzig, 1928, זל. 11—10.

צווייטנס ניט סטאמ אין אימ, נאָך אין יענעם טייל פון דערדאָזיקער אידי, וואָס איז „אונטערשיכטלעכ“ ביכלאָ, ד. ה. אין דער אידי פון דער אידי.

דערדאָזיקער געפלאַנטעטער גאלימאטיא דארפ פארהיטן פאר יעדן פרוו סאַציאַל־לאַגיש צוצוגיין צו דעמדאָזיקן פאַרשונגס־געביט. ניט עפעס דאָרט מאטערעלע קלאסן־מאָטיוו באשטימען און פורעמען אויס די שאפונגען פון עטנאָגראַפיע און פאָלקלאָר, נאָך דער אימאנענטער גייסט, וואָס געפינט זיך באמ „אונטערשיכטלעכ פונעם פאָלקסמענטש an sich“. ווי פאראַדיסטיש אזא זאץ זאָל ניט פאר אונדז קלינגען, וואָסערע וויצ־אסאַציאַציעס ער זאָל ניט נאָך זיך נאָכשלעפּן—דער קליינבירגער שלינגט אײַן אַן דערווידערונגען נאָך ערגערע פילן און ער גלויבט זײַנע געלערנטע, אז דערדאָזיקער אימאנענטער „גייסט“ איז אזא מינ איניען, מיט וועלכן מע קומט אפ דער וועלט פארטיקערהייט פון געבוירן אָן. שפאמער פארלאנגט דאָס גאנצ קאטעגאָריש. „די פאָלקסקענטעניש קאָן נאָך דעמאָלט געמאָלט זײַן, אויב מע גלויבט אין אן אײַנגעבוירענער גײַסטיקײַט, וואָס פירעמט די מענטשלעכע טאטן פונקט אזוי ווי זײַנע גלויבנס־פאַרשטעלונגען און שאפונגען אין וואָרט און טאט. מיט דעמדאָזיקן גלויבן—פארויכערט אונדז שפאמער—שטייט אָדער פאלט די פאָלקס־קענטעניש“ (ז. 11). און טאקע: נאָך דורך אזא מינ גלויבן קאָן די עטנאָגראַפיע ווי געהעריק אויסגענוצט ווערן פאר די ברושואוע קלאסן־אינטערעסן.

8

שפאמער דערקלערט דאן נאָך דײַטלעכער: „וואָרעם וואָלט דידאָזיקע מענטשלע־כע גײַסטיקײַט געווען בלויז אן אָפּהילכ פון ווירטשאפטלעכע באוועגונגען (אָט פון וואנען דער ווינט וויעט!—מ. וו.), וואָלט זי (ד. ה.) די מענטשלעכע גײַסטיקײַט ביכ־לאַץ און אלץ, וואָס הענגט צונויפ מיטן אָביעקט פון עטנאָגראַפיע בפראט—מ. וו.) אין ערשטער ריי געווען א געגנשטאנד פון סאַציאַלן און קולטורעלן פאַרשונגס־געביט (און דערפאר זאָל אונדז גאָט באהיטן!—מ. וו.) און איר וויסנשאפטלעכע אויספאַרשונג וואָלט ניט געהאט קיין פרימערן שטויס־קויעכ. זי וואָלט בלויז געווען א דערשיינונג־קאָמפּלעקס פון סעקונדערע אויסוירקונגען (לויט די שפאמערס דארפ זי, די עטנאָגראַפישע אויספאַרשונג, אומבאדינגט האָבן א „פרימערן שטויס־קויעכ“—מ. וו.). אינעמעסן אָפּער גלויבט דער „פאָלקסקונדלער“, אז אין דער איינגעבויר־רענער מענטשלעכער גײַסטיקײַט באווייזט זיך און דריקט זיך אויס א קויעכ, וואָס איז אין זײַנע לעצטע געגעבנהייטן סאַפּאָלאָסאָפּ ניט אָפּהענגיק פון די אויסנווייניקסטע פארהעלטנישן. און גראַד דערדאָזיקער קויעכ באשטימט ערשט אין א ברייטער מאָס דעם גוירל סײַ פונעם אײַנצלעם מענטש און סײַ פון גאנצע פעלקער“ (ז. 11).

אָט וואָסער „גלויבן“ דער בירגערלעכער פאַרשער דארפ האָבן אלס א מעטאָדאָלאָגישע באזיס פאר דער עטנאָגראַפיע.

פון דעם אלעם דרינגט שוין ארויס די וויכטיקײַט פון דער עטנאָגראַפיע פארן גאנצן „פאָלק“ און פאר יעדן מענטש באזונדער. „די סיבעס פארוואָס אונדזער צײַט (ד. ה.) איז אונדזער שפראכ: די בירגערלעכע וויסנשאפט איז פּעריאָד פון אימפע־ריאַליזם—מ. וו.) האָט זיך צוגעווענדט צו די עטנאָגראַפישע פּראָבלעמעס מיט א באשטימ־

טער דווייקעס, קאָן מען ניט אויסשעפּנדיק דערקלערן בלויז מיט איין פּאַרמולע. אויסנוויי-
ניקסטע און אינעווייניקסטע קויכעס, וויסנשאפטלעכע אנטוויקלונגען און פונקט אזוי אויך
די פּראָבלעמעס, וואָס רירן אָן בא היינטיקן טאָג די סאַמע ברייטסטע קרייזן—ערשט
דאָס אלץ איניינעם קאָן דערקלערן די שטאַרקייט פון דעמדאָויקן אינטערעס. די קא-
טאַסטראַפּע. פון די מילכקאָמע— און נאָכמילכקאָמע-יאָרן האָט צוגעגעבן צו די צוויי
פּאַליוסן פון דער עטנאָגראַפישער פּאַרשונג: פּאַטערלאַנד-פּאַלק פון איין זייט און
מענטש פון דער צווייטער זייט—א ליידינשאפטלעכ דורכדיסקוטירטן באטייט, וואָס
איז קלאָר געוואָרן אויך פאַרן פּאַשענטס אומפּראָבלעמאַטישסטן מענטש" (ז. 53).
און ס'איז דעריבער אויך פאַרשטענדלעכ, פאַרוואָס די דאָזיקע וויסנשאפטן איז,
לויט שפּאַמערן, באַרופן אַרופצודריקן איר שטעמפּל אפּ אלע איבעריקע וויסנשאפטן,
אויסצופורעמען און צו באהערשן דאָס גאַנצע „גייסטיקע לעבן". די פּאַנעטנאָגראַפיש-
אַזיע פון אלע וויסנשאפטן דאַרפ איינהאַלטן און צוריקשעלעפּן די סאָציאַלע אנטוויק-
לונג—כאָטש ער פּאַרמולירט דאָס אביסלע ווייניקער דייטלעכ. „ווידער אמאָל שטייט
היינט דער מענטש אין צענטער פון דער פּאַרשונג, אָבער שוין ניט מער
אַלס מאַטעריאַל פון דער ווירטשאפט, אַלס א רעדלע אינעם גאַנצן פונעם פּראָדוקציע-
פּראָצעס (דער ווונק איז גאַרניט צוויידייטיק!—מ. וו.), אַלס פאַרברויכער און פּראָדו-
צירער, אַלס מאַשינעמענטש, נאָר אַלס א וועזן, וואָס טראַכט און פילט לויט בא-
שטימטע זעליש-גייסטיקע דיספּאָזיציעס, מעגלעכקייטן און באַרגענעצטקייטן... די
אורשפּרינגלעכע איינגעבוירענע „גייסטיקע" דיספּאָזיציעס האָבן טאַקע אויך באַשטימ-
טע „מעגלעכקייטן", אָבער גאָר וויכטיק איז פאַר די שפּאַמערס צו באַטאָנען גראַד
„די באַרגענעצטקייטן" זייערע, באַזונדערס וואָס שיינע אינעם סאָציאַלן כאַראַקטער.
דעריבער טאַקע דאַרפן זיי דאָס זיין דעטערמינירטע פון געבוירן אָן און אפּ אייביק.
און טאַקע צו דעם צוועק, קעדיי דאָס צו באַפעסטיקן, דינען די פּאַנעטנאָגראַפישע
כקירעס פון די שפּאַמערס, וואָס ווילן גערן אריינעמען אונטער זייער אַפּערטראַפּסעס
אַלע „גייסטיקע" וויסנשאפטן.

אַנשטאַט דעם נאַטורוויסנשאפטלעכ פונדאמענטירטן וועלט-בייד, פונעם לעבן
אַלס ווירטשאפט-פּראָצעס— זאָגט שפּאַמער ווייטער—איז איצט אופגעקומען דאָס
וועלט-בייד, וואָס איז באדינגט דורכ פּעלקער- און פּאַלקסקענטעניש: דער לעבנס-
פּראָצעס אַלס פּראָדוקט פון מענטשלעכער גייסטיקייט. פון אלע זייטן, סיי ספּעקוליא-
טיוו, סיי היסטאָריש, סיי עקספּערימענטאַל-פּסיכאָלאָגיש, באַמיט מען זיך צו לייזן
די פּראַגע וועגן דער מענטשלעכער גייסטיקייט אזוי, אז איבערן גייסטוויסנשאפט-
לעבן טעמפּל פון אונדזער צייט (געמיינט זינען אנערעכ אלע היסטאָרישע-הומאַני-
טאַרע וויסנשאפטן, אויך סאָציאַל-עקאָנאָמיע, פּאָליטיק א. א. וו.—מ. וו.) וואָרט גע-
קאָנט שטיין אָנגעשריבן דאָס וואָרט „Menschenkunde" (ז. 62).

די פּאַנעטנאָגראַפישע פון אלע „גייסט-וויסנשאפטן", וואָס דאַרפן אלע אייני-
גע ווערן די עטנאָגראַפיע אין סאַמע ברייטסטן זינען, ווערט בעפירערש און
אַפּ אַן ערנסט אוועקגעשטעלט אַלס וויסנשאפטלעכע פּאַדערונג. „זייער ברייט זיי-

ענן די קרייזן — דערציילט שפאמער — וואָס ווערן אַרומגעכאַפּט פֿון דערדאָזיקער באַ-
וועגונג. פֿאַלקס־און פֿעלקער־קענטעניש האָבן פֿון זיך אַראָפּגענומען די נאַטור־וויסנשאַפֿט־
לעכע קייטן, און די סאָציאַלאָגיע, לעמאַשל, (קלאָר וועלכע און קלאָר, פֿאַרוואָס זי
איז דאָ פֿאַר שפּאַמערן אין ערשטער ריי וויכטיק — מ. וו.) האָט זיך אַלץ מער און
מער דערנענטערט צו פֿאַלקס־און פֿעלקער־קענטעניש" (דאָרט).

שפּאַמער באַווײַזט דאן מער דעטאַליש, ווי שטאַרק די עטנאָגראַפֿיע הייבט אָן
אַלץ מער און מער צו באַהערשן אַלע אנדערע וויסנשאַפֿטן. אזוי, לעמאַשל, מוז
די „דייטשע געזעלשאַפֿט פֿאַר סאָציאַלאָגיע“ אַנרופֿן איר זאַמלבוך פֿון יאָר 1926 צוֹליב
דעם כאַראַקטער פֿון די אַרבעטן: — „Forschungen zur Volkskunde und Psychologie“.
אין ג. סאָלאָמאָנס „אינטערנאַציאָנאַלע“ „Jahrbuch für Soziologie“ (בד. וו, 1927);
וואָס שפּיגלט, לויט שפּאַמערן, אַמבעסטן אָפּ די „פֿילאָסאָפֿיע“ סיוואַזיע פֿון דער
היינטיקער סאָציאַלאָגישער אַרבעט, שטייען זיך בעשאַלעמדיק איינע לעבן דער אנדערער
אזעלכע אַרבעטן ווי וועגן „דעם וועג צו דער געזעלשאַפֿט“ און — „די קאָלעקטיווע
פֿאַרשטעלונגען“; „צו דער סאָציאַלאָגיע פֿון די קאָלאָניאַלע אַרבעטספֿאַרהעלטנישן“
און — „טעאָרעטישע עטנאָלאָגיע אין אמעריקע“; „די נאַציאָנאַליטעט־פֿראַגע אין פּוילן“
און „דאָס אינדישע דאָרפֿ“. סאָציאַלאָגן און פֿעלקער־פּסיכאָלאָגן — האַלט שפּאַמער —
שאַפֿן אַ גרויסן טײל פֿון דער פֿילאָסאָפֿיע אין אונדזער צײַט, און פֿילאָסאָפֿן, ווי ערנסט
קאַסירער (דער באַוווּסטער נעאָ־קאַנטיאַנער פֿון הערמאַן קאָהענס שול — מ. וו.) בויען
הײַנט זײַערע סיסטעמעס אין אַ גרויסער מאָס אַפּ די רעזולטאַטן פֿון די
עטנאָגראַפֿישע וויסנשאַפֿטן. ווער וואָלט זיך צוריק מיט ערשט צוויי צענדליק יאָר
דערוועגט — פֿרעגט שפּאַמער — אָנצורופֿן „די געשיכטע פֿון דער פֿילאָסאָפֿיע, אַלס
געשיכטע פֿונעם מענטשן“ (שפּאַמער טײַטשט „מענטש“ — אַלס טרעגער און שאַפֿער פֿון
עטנאָגראַפֿיע — מ. וו.), ווי ס'טוט דאָס פֿריצ היינעמאַן אין די Kant-Studien פֿון
1926? „אין דער בײַאָלאָגיע, פּסיכאָ־פּאַטאָלאָגיע און מעדיצין זײַנען אַרײַן די רעזולטאַטן
פֿון פֿאַלקס־און פֿעלקער־קענטעניש און האָבן געצווונגען רעווידירן פֿראָבלעמאַטיש
געוואָרענע האַנאָכעס. אפֿילע די פֿראַקטישע יוריספרודענצ זאָגט זיך ניט אָפּ
פֿון דעמדאָזיקן צײַט־געדאַנק“ (ז. 63). (אגעזו: אַ מוסטער וועגן דער מעטאָדאָלאָ-
גישער אָנווענדונג פֿון עטנאָגראַפֿישע יעדעס באַ דער וויסנשאַפֿטלעכער געזעל־לערע —
זע אויבן ז. 58—59).

איך וויל ניט אַנטשיידן, ווי ווייט ס'איז ריכטיק דער דײַאָנאָז, וואָס שפּאַמער
שטעלט בענעגייע דער פֿאַנ־עטנאָגראַפֿיאַזיע פֿון די בורזשאַווע וויסנשאַפֿטן, איך
וויל אויך ניט אַנטשיידן, ווי ווייט שפּאַמער טײַטשט ריכטיק אויס די פֿון אימ
דערמאַנטע פּאַקטן אַלס טענדענצן צו עטנאָגראַפֿיאַזיע. איינס אָבער איז אוואַדע
קלאָר: אז די דײַטשע בירגערלעכע עטנאָגראַפֿן וואָלטן זיך געווינטשן אזעלכע
טענדענצן און אז אזעלכע פֿרעטענזיעס זײַנען צווישן בירגערלעכע עטנאָגראַפֿן און
עטנאָלאָגן גענוג פֿאַרשפּרייט.

די עטנאָגראַפֿיע דאַרף ניט נאָר באַהערשן אַלע וויסנשאַפֿטן, נאָר אויך „צונויפֿבינדן
די אָפּגאַבעס פֿון דער לײַטעראַטור“ און קונסט־געשיכטע, פֿון דער פֿילאָסאָפֿיע, פֿון
דער רעליגיע־געשיכטע א. א. וו. אַרײַנעמען אין זײַער אַרבעטקרייז די א. ג. העכסטע

אופטוען פון די נאציאָנאַלע העלדן" (10.ז). „אויב מע פרעגט, וועלכע פון די דערמאָנטע וויסנשאפטן (פּאָלקס- און פעלקער-קענטעניש, פעלקער-פּסיכאָלאָגיע און סאָציאָלאָגיע — מ. וו.), וואָס ווערן אַלץ ענדלעכער איינע צו דער אנדערער — וועלכע פון זיי ס'האָט די סאַמע גרעסטע פארדינסטן פאר דערדאָזיקער אנטוויקלונג (ד. ה. פאר דער נײַער גײסט-וויסנשאפטלעכער אײנשטעלונג — מ. וו.), און וועלכע פון זיי איז הײנט אַמבעסטן אופגעבויט און אנטוויקלט, וועלן מיר מוזן זאָגן, — אז די פּאָלקס-קענטעניש אָדער די פעלקער-קענטעניש... און העוויס די פּראָבלעמעס וועגן דעם אייגענעם פּאָלק דערשיינען אונדז גראָד הײנט ברענענדיקער, אקטועלער, איידער די יעדעס וועגן דער גײסטיקײַט פון שוואַכ-ציוויליזירטע ווײַטע פעלקערשאפטן (דײַטשלאַנד האָט דאָך זײַנע קאָלאָניעס פארלירן! — מ. וו.), דעריבער האָט די פּאָלקס-קענטעניש (ד. ה. די אײגנ-נאַציאָנאַלע עטנאָגראַפיע — מ. וו.) א באדייטנדיקע מײַלע אקעגן דער פעלקער-קענטעניש, סײַ וואָס שײַנעט דער פראקטישער אויסנוצונג, סײַ וואָס שײַנעט דעם אלגעמײנעם באטייט" (63 — 64).

אַט ווי ס'ווערט אראָפּגענומען אָן שום צערעמאָניעס דער „אַלגעמײנער דײַטער" (זע אויבן ז. 12) פאר פעלקער-קענטעניש (עטנאָלאָגיע) און פּאָלקס-קענטעניש (עטנאָגראַפיע) — דאָרט, וווּ אזא גלײַכזעצונג האָט ניט קײַן שום פראקטיש-סאָציאַלן אויסנוצ-ווערט. דאָ האָבן מיר דערעכאַגעו א בלימעלע פון „אַביעקטיווקײַט" אין דער בורזשואווער וויסנשאפט, וואָס אָרײַענטירט זיך כּאָלילע ניט אפּ פראקטישע אויסנוצ-צוועקן, און פאר וועלכער אַלע פּאַרשונגען אָן אויסנאַם האָבן דורכױס דעם אייגענעם, אזוי צו זאָגן, קאַטעגאָריש-אימפּעראטיווישן ווערט און אינטערעס. דער פארמילכאַמעדיקער אימפּעראַטיוז מיט זײַנ „ברענענדיקן" אינטערעס פארן „גײסטיקן לעבן" פון די „שוואַכ-ציוויליזירטע" פעלקער פארשמעלערט זיך צײַט ווײַל זײַק אינעם נאָכמילכאַמע-דיקן דײַטשן פאַשיזם לויט דעם אקטועל מער ברענענדיקן אינטערעס בענעגייע דעם אייגענעם פּאָלק, וואָס מע דאַרפּ „געזונט מאכן".

10

די פּאָלקסקענטעניש דאַרפּ ווערן די „וויסנשאפטס-וויסנשאפט", זי דאַרפּ געבן די אלגעמײנע „פּילאָסאָפיע" פאר אלע אנדערע „גײסט-וויסנשאפטן", זי דאַרפּ ווערן זײַער פּאַרשונג-באַזיס און לעצטער סינטעז. דעריקער אָבער: זי דאַרפּ באקעמפן און ארויסשטויסן יעדן פרוו פון א אידעאָלאָגיע, וואָס בויט זיך אפּ דער „פּאָלקס-ווירטשאפט". דאָס זאָגט שפּאַמער טאַקע ניט פארשטעלטערהײַט און טאַקע גאַנצ דײַטלעך. „דעריבער איז דאָס אוואדע ניט סטאַם ספּעציאַליסטישע גײַווע אין פּוסטע נעוועס, אויב מיר זאָגן: די וויסנשאפט, וואָס איז בארופן אײַנצונעמען דאָס אָרט פון דער פּאָלקסווירטשאפט אין אונדזער גײסט-לעבן און וואָס איז בארופן אונדז און די קומענדיקע דויערס אופצוטרייסלען ביז אין די לעצטע טיפּענישן, א וויסנ-שאפט, פאר וועלכער עס וועלן קעמפן אפּן געביט פון פּאַרשונג אלע קויכעס פון דער מענטשלעכער אָנשטרענגונג סײַ אין אונדזער דאָך, סײַ אין די קומענדיקע דויערס — איז טאַקע אינדזער פּאָלקס-קענטעניש" (1. 64).

דער אײגנטלעכער סאָציאַלער מײַן פון דערדאָזיקער גוומעדיקער קרוינונג און

הויכונג פון די עטנאָראַפּישע פּאַרשונגען און אירע רעוולטאַטן איז גענוג דורכזיכ-
טיק. די עמעסע פונקציע פון דידאַזיקע רעוולטאַטן ווערט אָבער דײַטלעך, כּאָטש
קלאַמערשט דערעכ-אַגעו, אָנגעוויזן. עס ווערט אָנגעוויזן אפּ דער פּראַקטישער נוצ-
לעכקײַט פון דערדאַזיקער דיסציפּלינ—פאַר דער אדמיניסטראַטיווער באהערשונג פּו-
נעם רעוואָלוציאָנערי פּראָלעטאַריאַט. טאַקע נאָר דערעכ-אַגעו—אָבער אין אזא פּאַר-
מולירונג, וואָס גיט אָנצוהערן אפּן צענטראַל באַטייַט פּוֹן דעם אָנווייז.

וואָרעם: שפּאַמער שעמט זיך גאַרניט צו זאָגן, אז די אייגנטלעכע טרעגער פּוֹן
דערדאַזיקער וויסנשאַפט דאַרפן זײַן—די באַאמטע, און גראַד די העכערע באַאמטע. „די
אופגאַבעס פּונעם העכערן באַאמטנטום שעפּן זיך קיינמאַל נישט אויס מיטן אָפּטוֹן די
לויפּנדיקע, איינאַגימ, און זיי טאַקע זײַנען דאָס איינערשטער רײ (מײַן קור-
טיוֹ—מ. ו.) באַרופּן צו זײַן די טרעגער פּונעם עטנאָראַפּישן וויסן“ (ז, 54). דאָ
קען מען זאָגן דאָס ווערטל: „Ein grosses Wort gelassen ausgesprochen. סיפּעלט
בלויז, אז דער „געלערנטער“ זאָל דעשיפּירן: באַאמטע—פּאָליציע; וואָרעם חײַטער
זאָגט ער טאַקע, אז די באַאמטע, און דאַפּקע „העכערע“, דאַרפן האָבן די עטנאָראַ-
פּיע, „קעדיי אָנפירנדיק און טרײַ-אַפהייטנדיק דאָס פּאָלק און די פּאָלקס-גרופּעס (!)
אויסצופירן די דערצייערשע און פּאַר אַטיווע ארבעט“ (ז, 54). ער זאָגט
דאָס מיט אזעלכע שיינע ווערטער, אז זיי לאָזן זיך נישט איבערזעצן מיט זייער פּולן

גלאַנצ: „Leitend und betreuend am Volke und Volksgruppen erzieherische
„und vorbeugende Arbeit zu leisten“ דאָס הייסט מיט קלאַרע דיבורים: די עטנאָראַפּיע
דאַרפן דינען אלס קאַמפּמיטל קעגן דעם רעוואָלוציאָנערי פּראָלעטאַריאַט.

די אימפּעריאַליסטישע מילכאַמע, וואָס האָט געדאַרפּט ברענגען דערצו, אז
„Am deutschen Wesen soll die Welt genesen (Naumann) — ד. ה. צו ברייטסטע
אימפּעריאַליסטישע געווינסן, האָט גאָר געבראַכט צו שווערע שאַלעם-באדינגונגען, צו
אַפּרייטונג פּוֹן „דייטשע לאַנדטיילן“, צו דריקנדיקע רעקאַמפּענסאַציע-פּליכטן, צו א
טיילווייזער אנטוואָפּענונג פּוֹן דער ארמיי, זי האָט ביז גאָר פאַרשאַרפט די ווירט-
שאַפּטלעכע און סאָציאַלע ווידערשפּרוכ. די אידעאָלאָגיע האָט דאָ די אופגאַבע אפּ-
ניי צו פּאַרמירן די אימפּעריאַליסטישע שטימונגען באַמ קליינבירגער און צו פאַראַ-
ליזירן די רעוואָלוציאָנעריע באוועגונג פּוֹן פּראָלעטאַריאַט. מיט א פּאַרטיפּטן פּאַנ-
נאַציאָנאַליזם דאַרפן מען אָפּשפּרעכען דאָס געשפּענסט פּוֹן קאַמּוניזם, וואָס איז שוין
לאַלוטן עפּעס אנדערש, ווי בלוז א „געשפּענסט“ אין א זעקסטל טייל פּוֹן דער
וועלט. דער בורזשואַזער קאַמפּ קעגן דעמדאַזיקן „געשפּענסט“ שפּיגלט זיך אָפּ אין
אַקע אירע אידעאָלאָגיע ארויסזאָגונגען און באזונדערס אין יענער וויסנשאַפט, וואָס
איז שוין לאַנג און באזונדערס אָפּט אויסגענוצט געוואָרן אלס אומישעפּלעכער
קוואַל פאַר נאַציאָנאַליסטישער „פאַרגייסטיקונג“.

א גרויסער טייל קליינבירגערטום, וואָס קוקט מיט פאַכעד סײַ אפּ דער אנט-
וויקלונג פּוֹן קאַפיטאַליזם, סײַ אפּן וווקס פּוֹן רעוואָלוציאָנערי פּראָלעטאַריאַט, גייט
פאַרט אין אזא פּעריאָד דערעכ-קלאַל אפּן בוקסיר פּוֹן דער גרויס-בורזשואַזע, טראַכט

צו לויט זײַן באַגרענעצט־אומהער־אַישער פּיליסטערישער קלאַס־טעווע פאַרשיידענע הילפֿלאָזע, כאָטש לאַכלוטנ ניט „אומשולדיקע“ און ניט אומגעפּערלעכע „פּאַלי־אַטיוון“ אינ אלע אידעאָלאָגישע געביטן. דיִדאָזיקע אידעאָלאָגישע מאַמענטן ווערן דאן גערן אופגעכאַפּט, באַווירקט אָנגעפירט און אויסגענוצט פּונ דער גרויסבורזשואַזע צוליב אירע אינטערעסן. אַזעלכע מינע „געדאַנקענגעג“ ווי „פּאַנ־עטנאָגראַפּיאַזיע“ אלס פּאָליטישער, סאָציאַלער און קולטורעלער אלהייל־מיטל טראָגן דיִטלעכ דעם שטעמפּל פּונ קליינבירגערלעכע אורש פּרונג, זיי שטאַמען אינ טאָכ גיכער פאַר אלצ אינ ערשטער ריי פּונ דער קליינבירגערלעכער אידעאָלאָגיע און אנטשפּרעכען אַמיניסטן גראָד צו קליינבירגערלעכע און קליינ־פּויערישע אידעאלן און בענקענישן. די ראָמאַנטיק, וואָס קומט אינ אזא האַמצאָע צום אויסדרוק, באַטייט דאָ א בענ־קעניש נאָכ יענער פאַרגאַנגענהייט, ווען דער קליינבירגער איז נאָכ ניט געווען אינ אזא געדריקטער סיטואַציע צווישן העכסט־אַנטוויקלטן קאַפיטאַליזם און רעוואָליוציאָ־נערן פּראָלעטאַריאַט, ווען די סאָציאַל־עקאָנאָמישע ראָל פּונעם קליינבירגערטום אינ דער געזעלשאַפּט איז געווען פּונ גאָר אַן אנדערן באַטייט. ביז צו אַ געוויסער מאָס קען מען זאָגן, אַז דער ראָמאַנטישער פּאָלקלאָר־אידעאל ביכלאַל איז אינ טאָכ מער פאַר אלצ כאַראַקטעריסטיש פאַרן קליינבירגער—וואָס שטייט אַמאָל אונטער דער אָנפירונג פּונ פּעאַדאַלער און קירלעכער רעאַקציע, אַמאָל פּונ פּאַרשירטלעכערע האָרע־פּאַשנע מאַסן, און היינט איז אַ גרויסער מאָס פּונ אימפּעראַליסטישן קאַפיטאַליזם. און אויב: דער אייגנטלעכער ווירקונגס־ראַדיוס פּונ אַזעלכע פּאָלקלאָר־אידעאלן ווערט סאָציאַל ארומגעגרענעצט מער אָדער ווייניקער דורכן קולאַקישן פּויערטום און קליינבירגערטום. פאַר דער אומבאַרעמ־האַרציקער כּײַע קאַפיטאַליזם איז יעדעס מיטל, פּונ וואַנען ס'זאָל ניט קומען, גוט גענוג אַפּ עס איינצושפּאַנען אינ איר מאַשין, בי־פּראַט נאָכ אויב עס ווערט דערמיט איינינעם אויב איינגעשפּאַנט דער שאַפּער פּונעם מיטל גופּע. אָבער דורכ אַזעלכע „פּאַלי־אַטיוון“ ווערט ניט אַפּגעהאַלטן, נאָר פאַר־גיכערט די באַראַראַפּיקע צעוויקלונג פּונעם קליינבירגערטום גוירל, וואָס ווערט ענדגילטיק פאַרענדיקט דורכן זיג פּונ דער פּראָלעטאַרישער רעוואָליוציע.

12

אַפּנהאַרציקער און דיִטלעכער, אָן איבעריקע ליבעראַלע און סטיליסטישע באַפּ־צונגען זאָגט זיכ ארויס, וועגן דעם מעהוס, דערצו־ינגס־ווערטן און צילן פּונ דער פּאַסיסטישער פּאָלקסענטעניש אַן אנדער דיִטשער עטנאָגראַפּ, היינצ הונגער־לאַנד (1). וואָס די שפּאַמערס, האַבערלאַנדטס, זאַרטאָריס א. א. וו. פאַרשווינגן שׁע־מעוודיק, זאָגט ער אויס אָן כאָכמעס. די „וויסנשאַפּטלעכקייט“ פּונ דעמאָזיקן באָר־נירטן פּראָווינציעלן זייער היימישלעכע „געלערנטן“, דעם „אַרכי־וואָנפּירער פאַר פּאָלקסענטעניש פּונעם אָסנאַביריקער לאַנד און די שכינעסדיקע געביטן א. א. וו. א. א. וו.“—איז מער ווי פּראָבלעמאַטיש, דערפאַר אָבער אַנטפּלעקט ער אַפּ א „קלאַ־סישן אויפן“ די אייגנטלעכע פּאַסיסטישע וואָרצלען פּונ דער היינטיגיקער דיִט־שער בירגערלעכער עטנאָלאָגיע און עטנאָגראַפּיע אַסאַכ קלאָרער און איינדיגיקער

1) Dr. Heinz Hungerland: Die Volkskunde, eine Hilfswissenschaft der Geschichte, ihr Wesen, ihre Erziehungswerte und Ziele; Osnabrueck, 1926.

איידער זײַנע וויסנשאפטלעך קוואליפיצירטערע און פּאָליטיש „ליבעראלערע“ כאַרײַ-
רימ מיט זײַערע מעליצעדיקע באַװאָרענישן. און דאָס איז זײַן „פאַרדינסט“.

„די אופגאבע פון פּאָלקסקענטעניש איז—דערציילט הוננערלאנד:— ארויסצוגע-
פונען די נעשאַמע פון היימלאנד און פון פּאָלק“ (ז. 9). „דער פּאַקט, אז די מאטע-
רײַלע (1) װעלטאַנשויונג, װאָס באַזירט זיך אַפּ אײַנזײטיקער אײַבערשאַצונג פון
די נאַטורװיסנשאַפֿט און פון דער טעכניק, איז אײַנגעבראַכן געװאָרן, מאַכט אױ-
דער װיסנשאַפֿט (ד. ה. די פּאָלקסקענטעניש— מ. ו.) באַזונדערס װערטפּול אַפּ צו
װעקן יענע קײַכעס פּונעם געמיט, װאָס קומען אנטקעגן דער רעליגיעזער בענקעניש
פון אונדזערע טעג און אױך אַפּ צו געפּינען נייע װעגן װיאַזוי צו הײלן די קראַנקע
פּאָלקס־נעשאַמע“ (ז. 8). „די פּאָלקסקענטעניש... איז אַלױז אַן עכט־פּאַטריאַטישע
װיסנשאַפֿט פון גרעסטער פּאָלקס־דערצײער באַדײַטונג“ (ז. 9). „...װאָרעם דאָס
רעליגיעזע געפּיל פּונעם פּאָלק װערט דורך דער באַשעפּטיקונג מיט פּאָלקסקענטעניש
טאַקע קרעפּטיקער און פּאַרטיפּטער... אײַך קען אַסאַך מענטשן, װאָס זײַנען טאַקע
אַדאַנק דערדאָזיקער אופּלערנדיקער (1) באַשעפּטיקונג מיטן פּאָלקסגלױבן... צוריק
געװונען געװאָרן (פאַר דער רעליגיע— מ. ו.)“.

„דיראָזיקע פּאַרטיפּטע רעליגיעזע
אײַבערלעבונגען פּונעם האַרצן“, װאָס באַקומען זיך דורכן שטודיום פון פּאָלקסקע-
טעניש, װעלן קײַדעמאַל און לעפּאַכעס אַפּ אױפּפּיל העלפּן, און דער מענטש זאָל
באַקומען אַ מער געװיגטערע שטעלונג און זאָל זיך באַצײען מיט מער יירעס־האַקאַ-
װעד אפּילע צו יענעם גלױבן, װאָס איז פאַרגלױערט אײַן דאָגמאַטישע פּאַרמעס, און
אײַן ערשטער רײַ װעט ער אנטקעגנברענגען מער פאַרשטענדעניש צו די רעליגיעזע
באַדערפענישן פון די ברייטע מאַסן (1) און װעט זײַ מער נעמען אײַן אַכט,
מער אײַדער סױערט דערלאָזט דורך דער טרוקענער נײַטערקײַט פון דער ראַציאָ-
נאַליסטיש־נאַטוראַליסטישער אופּלערונג. אױז ארומ בוײַט די פּאָלקסקענטעניש װײַ-
דער אופּ שױן לאַנג־אַפּגעבראַכענע בריקן צו רעליגיע און עטיק פאַרן פּאָלק (1) און
טראַגט אריין א וויכטיקן צושטייער צו דער היילונג פונעם פּאָלק“ (ז. 12).

דער רעזולטאַט פון די אלע גוטע זאַכן דאַרפּ זײַן: די צוגרייטונג צו „דייטש-
לאַנדס שלײַכעס“, ד. ה. צו דער קומענדיקער אימפעריאַליסטישער מיכאַמע פון
אײַן זײַט, און פון דער אַנדערער זײַט די באַהערשונג פון די ארבעטער־מאַסן דורך
„רעליגיע און עטיק פאַרן פּאָלק“, װאָס דאַרפּן שאפּן די גוטע באַצײגונגען „צװישן
אַרבעטגעבער און ארבעטנעמער“.

װאָרעם „די פּאָלק און היימלאנד־קענטעניש װעט פאַרשאפּן פאַר די פּאָלקסקע-
נאַסן, װאָס װאַקלען זיך צװישן דעם פּאַזיטיש־רעליגיעז־עטישן דאָגמאַטיזם פון מײַד-
רעך (דערמיט מײַנט ער, אפּפּונעם, די אַפּי צײַלע באַזונדערס קאַטױלישע קיר-
כע, מיט װעלכער דער דײַטשער פּאַשיװ שטייט אײַן א באַשטימטן קאָנפּליקט צוליב
באַװוסטע סיבעס— מ. ו.) און דעם מאטעריאַליסטישן אײַנטעלעקטואליזם פון מײַרעו—
דאָס נײַטיקע אײַנזען און די קלאַרקײַט װעגן דעם שלײַכעס פון דײַטשטום“ (ז. 15).
און דאָס שלײַכעס איז באַװוסט: „Am deutschen Wesen wird die Welt genesen!“
װעט דאַן באַנעמען, און „דער גײַסט איז טאַקע דאָסדאָזיקע, װאָס בוײַט דעם קערפּער“
(ז. 17). און דאַן װעט שױן „אײַנקײַט, רעכט און פּרײַהײַט גײַט זײַן מער קײַן

פוסטע פראיע, אינעם נאָמען פון דײַטשן געדאנק וועלן דאן אלע פּאָלקסגעזאַמט זײַן אײַנשטימיק און באוואָפנט קעגן די גיפּט־באַצילן פון דער אײַנטער־נאַציאָנאַלי־סטישער אײַנשטעלונג (דאָס געשפּענסט פון קאָמוניזם — מ. וו.), זײ וועלן זײַן דורכ־געדרונגען מיט דער נעשאַמע פּונעם אָוועס־הײמלאַנד" (ז. 16).

13

מעליצעדיק פארנעפלט און פאָרט דײַטלעך. און טאָמער וועט עמעצ פאָרט נאָך פרעגן, צו וואָס איז קאָנק־עט נײַטיק דאָסע דאָס *Durchdrungensein von der Urväterheimat*? — קאָרט ניט הונגערלאַנד מיט אויסטייטשנדיקע זאצן. די באשעפטיקונג מיט דער פאָלק־ און הײמלאַנד־קענטעניש איז ווייטסטן זין פון וואָרט קאָן ווען טלעך מיטהעלפן צו לייזן א היפשן טייל ברענענדיקע סאָציאַלע פראגעס. אן ארבעטנעמער (ד. ה. א פּראָלעטאריער — מ. וו.), וואָס באקומט געהעריקע יעדעס וועגן דעם ווערן און דעם וואָס פונעם אינדוסטריע־צווייג, וועלכן ער גיט אָפּ זײַנע קיכעס (און ניט כאָלילע וועגן „דעם ווערן און דעם וואָס פון דער קאפיטאַלי־סטישער עקספּלאַטאַציע“ — מ. וו.), וועגן דעם צוועק און ציל פון זײַן שאפן (!), וועגן דעם וווּ סע באקומט זיך דער רוימאַטעריאַל און וועגן זײַן מהווס (אַט וואָס סע דארפן אלץ ארײַנגיין אין דער פּאָלקקענטעניש“ איז „ווייטסטן זין“ — מ. וו.) — וועט דעם ארבעטגעבער (דעם קאפיטאַליסטישן עקספּלאַטאַטער — מ. וו.) אָנקוקן מיט גאַנצ אנדערע אויגן, וועט באקומען צו אימ א מער אינעווייניקסטע באצײגן, וועט מיט ליבע־פולערן אינטערעס אויספירן זײַן כוין בענעגייע דער גוירל־שוטפּעסדיקייט, (וואָס באשטייט צווישן דעם אויסנוצער־ און דעם אויסגענוצטן, ווי צווישן וואָלף און שאָפּ — מ. וו.) — איידער יענער ארבעטער, וואָס איז ניט אויסגעפילדעט אין דער־דאָזיקער ריכטונג, איידער יענער, וואָס טוט זײַן אײַנצל־אופאַבע (יעדער האָט זיך לויט דערדאָזיקער ווילער פארטיילונג זײַן „אײַנצל־אופאַבע“: דער פּראָלעטאריער — אויסגענוצט צו ווערן; דער קאפיטאַליסט — אויסצונוצן —; מ. וו.) רײַן מעכאַניש, אָן דער מינדסטער האסאָגע וועגן זײַן אייגענעם באשטייט אלס רינגעלע אין דער גרויסער קייט פון ווירטשאפטלעכן לעבן (!), „די באוע פאר זעלישער ליבע צו ארבעט... (א לאָזונג פונעם דעמאָלטיקן מיניסטער לוטער — מ. וו.) ווערט טאקע ערשט אזוי ארומ פונדאמענטירט... אזוי ארומ וועלן די פּערזענלעכע באצײגונגען צווישן אונטערנעמער

(1) פונדאמענט קאָן מען ארויסזען אויך דעם „מהווט, די דערצײגונג־ווערטן און צילן“ פון בורזשואוּן מיט פּראָדוקציע־ראַמאַנען, וואָס דערצײלן נאַטוראַליסטיש און אמאָל אפילע מיט אגיסטיקער „באַגרייטערונג פאר ארבעט“ וועגן ארבעטער־און פאַבריק־לעבן. דאָ ליגט דער „סאָד“ פון דעמדאָזיקן בורזשואוּן פּראָדוקציע־ענטוואָזונג. פּונדאמענט איז אויך קלאָר, וועלכן טאָקס יענע סאָוועטישע ליטעראַטור־קריטיקער מאכט, ווען זיי זײַנען בענדיגט צו זען און אלע דערשײַגונגען פון דעמדאָזיקן מיט דורכײס לינקע, פּראָגרעסיווע אָדער גאָר רעוואָלוציאָנעריש־קעמפּערישע טענדענצן און לייגן פאָר דער פּראָלעטארישער ליטעראַטור צו גיין אַז ענלעכע וועגן. סטאַם, פּראָדוקציע־ און ארבעט־באַגרייטערונג“ מוז גאָרניט דורכײס זײַן רעוואָלוציאָנער־פּאַרעט: זי קאָן אפילע האָבן דעם סאַמע רעאַקצאַנערישע אינטערעסן מיין, זי קאָן גיין אין העסקעם מיט די אויס־נוצער־שטע קאפיטאַליסטישע און מאַסטישע אינטערעסן (זע פּאַר ז. 1). פון אזעלכע קלאָמערשטע „פּראָדוקציע־ענטוואָזונג“ סטאַם האָבן מיר ווייניק וואָס צו לערנען. ניט פּראָדוקציע און ארבעט אלס אזעלכע סטאַם איז דער וועלט ארײַן איז אינדער לאָזונג, גאָר ארבעט, וואָס בויע אום דעם סאָציאַליזם.

און ארבעטער באקומען אן אינעווייניקסטע הארצלעכקייט, באזונדערס ווען דער ארבע-
 טער שטאמט טאקע פון דער ארבעט-געגנט גופע" (ו. 20-21).
 „דער אויסנווייניקסטער ציוויליזאציע-נאטוראליזם, וואָס בויט זיך אַ אַ מעטאפיוזיש-
 קריסטאָקראטישן אוטאָריטעט-גלויבן און וואָס זינקט אלץ מער און מער אַראָפּ צום
 היידנטום (!), האָט געפירט צו די גרויסע פעלקער-סיכסוכים, צום וועלט-קריג, צו דער
 באלקאניזאציע און צו דער טיילווייזער באַלשעוויזאציע פון אייראָפּע (דאָ ליגט
 דער הונט באַרגאַבן! — מ. וו.). אָבער אן אנטוויקלונג-געשיכטלעכער (געמיינט: אן
 עטנאָגראפישער — מ. וו.) אינעווייניק-צו אַרְיֶענטירטער קולטור-נאַציאָנאַליזם — און אַפּ
 דעם צילן מײַנע פּאָלקס-דערצײַשישע פּאָדערונגען — וועט פאמעלעך און אַרגאניש
 דורכ מעלכע-בינדן מיט א באשטימטער ראסע אלס צענטער (von Staatenbünde
 bestimmten rassigen Kern) אופשטעלן א צונויפגעווערטע אייראָפּע, אוא מינ פעסטונג-
 דאמבע, וואָס נאָר זי אליין וועט קאָנען אַפראטעווען די מײַרעוול-לענדער פון דראָ-
 ענדיקן אונטערבאנג (לייען פון קאָמוניזם! — מ. וו.). —

אַטאָ דיראָזיקע לעצטע צילן פון זײַנע „פּאָלקס-דערצײַשישע פּאָדערונגען“, וואָס
 דארפן אויסגעפירט ווערן מיט דער הילף פון עטנאָגראפיע, ווערן שוין דאפּקע דאָס-
 מאָל ארויסגעוואָגט מיט גאַרניט פּראָסטע ווערטער, נאָר מיט יענער מעליצעדיקער און
 מעטושטעשער געדריידלטקייט, וואָס דער פּאָשיומ באנוצט, ווען ער וויל ניט, מע
 זאָל אימ כאפן באַם וואָרט, און ווען ער האָט מוירע צו שטאַרק אַפּצושטויסן דעם
 קליינבירגער דורכ איינזײַטיקער קלאַרקייט. דעריבער מוזן מיר די סוידעספולע זאַצן
 אביסל דעשיפּירן.

.14

דער פּראָווינציאַלער באַרעדוויקער פּאָשיסט ווײַזט דאָ אָן וווּ דער שוּך קוועטשט
 אימ. די פּאָלקסקענטעניש דארפ זײַן א וויכטיקער קאמפ-מיטל — קעגן באַלשעוויזם.
 צוליב דעם דארפ מען דאָס אויז נייטיק האָבן די „איינהײַט-קולטור“. „די שוטפּעס-
 דיקע, אנטשלאָסענע, אפּעקטיווע צילאַנשטעלונג פון אלע פּאָלקס-קלאסן אפּ דער
 אלטער קולטורלער יערושע, דאָס ציל-באוווּסן זײַניקע אָנקניפן אָן דער פּאָלק-
 לעכער פּאָרגאנגענהייט און די ליבעפולע פּאַרטיפונג אינ איר מעסורע דארפן שאַפן
 דעם גרונט-באָדן פאַר דער אויסגעצענקטער פּאָלקלעכער איינהײַט-קולטור, וואָס מוז
 סאָפּאָלאָסאָפּ זײַן דאָס העכסטע ציל פון שטודיום פון פּאָלקסקענטעניש" (ו. 19).
 „דייטשלאַנדס אומגליק“ שטאַמט ניט פונעם אימפּעריאַליסטישן קאפּיטאַליזם און זײַנע
 סטירעס, נאָר פונעם „ציוויליזאציע-נאטוראליזם, וואָס זינקט אלץ מער און מער אַראָפּ
 צו היידנישקייט“. דער פּאָשיומ פאַרהאַלט זיך פּינטלעך צום קירכלעכע „אינטער-
 נאַציאָנאַליזם“ און איז ניט באַזונדערס גוט געשטימט צו דעם „אַפּאַרטוניסטישן“
 אײַנפלוס פון דער קאַטוילישער קירכע און פון אנדערע „אינטערנאַציאָנאַלע“ קירכעס
 אפּ זײַנע אימפּעריאַליסטיש-נאַציאָנאַליסטישע צײַגן. דער פּאָשיומ קאָן ניט לײַדן די
 קאָנקרירנדיקע מאַכט-פּרעטענזיעס פון די פאַרשיידענע קירכעס. דער אימפּעריאַליסטיש-
 עקסטרעמער נאַציאָנאַליזם פּראָפּאַגירט א רײַן נאַציאָנאַלן דײַטשן גאָט, וואָס דארפ
 „אופּעבויט ווערן“ ניט פון „מיוזעכדיקע דאָגמעס“, ניט אפּ „קריסטאָקראטישן אור-
 טאָריטעט-גלויבן“, קורצ: ניט אפּ דער שוטפּעסדיקער קריסטוס-לעגענדע און באַזונ-
 דער

דערס ניט אפ דער אוטאָריטעט פון פויפסט און קאטוילישער קירכע נאָר פון די אלטע נאציאָנאל-דייטשע מיטאָלאָגישע באשטאנדן — און טאקע מיט דער הילף פון עטנאָגראפיע, אלטע פּאָלקס-גלויבונגען א. א. וו.

דערבײַ איז אָבער דער פאשיזם דורכויס ניט קיינ קעגנער פון יעדן אינטער-נאציאָנאליזם ביכלאל. ער האָט ניט באוונדערס ליב דעם קירכלעכן „אינטערנאציאָנאליזם“, איז א טויט-פארביסענער פּינט פונעם רעוואָלוציאָנערן אינטערנאציאָנאליזם באַז פּראָלעטאריאט — ער איז אָבער דורכויס פא א אינטערנאציאָנאלן בונד קעגן דעם פּראָלעטאריאט, פא א אזא מינ בונד פון קאפיטאליסטישע גרויס-מעלוכעס, ווו „דייטשלאנד“ וואָל אריין אפּסײַ אין דער אימפּעריאליסטישער רויב-כאוורייע אלס שטארקער און מעכטיקער רויב-שוטעפּ. דער פאשיזם איז דורכויס פא א אזא מינ אינטערנאציאָנאלן בונד, וואָס דארפּ העלפּן אומלייגן און פארניכטן דאָס רעוואָלוציאָנערע שטרעבן פון פּראָלעטאריאט. דער אָפּקלייב פון די בונד-שוטפּים דארפּ גיין לויט דעם סימען פון ראסע-קרויוועשאפט. פון דער „עטנאָגראפישער ראסנ-לערע“, דעם טראַדיציאָנעל-רעאקציאָנערן ארסענאל, נעמט מען א פּאַרמולע פארן ווונטש זיך צו פארבינדן מיט יענער אימפּעריאליסטישער גרויס-מעלוכע, וואָס איז פאר דייטשלאנד פון יענע יאָרן (1924 — 1926) ביכלאל געקומען אין באטראכט (דעריקער ענגלאנד).

און דאָס טאקע זיינען דער היפּט-„מערוס“, דערציִונגס-ווערטן און צילן פון דערדאָזיקער פּאָלקס-קענטעניש, דאָס טאקע מיינט מען דעריקער מיטן „ווידערגע-בוירן פונעם דייטשן מענטשן“ (ו. 22), וואָס דארפּ לויט די הונגערלאנדס זיינ א רעזולטאט פון דער עטנאָגראפישער ארבעט. דאָ טאקע ליגט דער הונט באגראָבן.

VII. דער אונטערגאנג פון עטנאָגראפישקייט און פּאָלקלאָרישקייט

1.

עס איז אַן אָנסאָפּעקדיקער פאקט, אז דער עטנאָגראפישער שטייגער ביכלאל און מעמילע אויך דער פּאָלקלאָר ביפראט זיינען פארמישעט צום אונטערגאנג. דורכ דער ענדערונג פון די געזעלשאפטלעכע פארהעלטענישן, וואָס די אָקטיאָבער-רעוואָלוציע האָט געבראכט, ווערט זייער ליקוידאציע בלויז פארגיכערט. די אנט-וויקלונג פון די פּאַרמעס אינ לעבנסשטייגער און קונסט, וואָס איז סיסטעמאָיש אופגעהאלטן געוואָרן אינ אָפּגעשטאנענקייט, ווערט באַפרייט פון די צוימען, וואָס דער פּוילנדיקער בורזוואזער סיידער האָט אפּ איר ארופגעלייגט. די מונדלעכע אומיוודעדיקע קונסט פון די אונטערדריקטע קלאסן און שיכטן האלט אין ליקוידירט ווערן דורכ דער נייער פּראָלעטארישער קונסט: די אָפּגעשטאנענקייט — דורכ קעמ-פּערישער רעוואָלוציאָנערישקייט, דאָס „ספּעציפיש-נאציאָנאלע“ — דורכ פּראָלעטאריש-רעוואָלוציאָנערן אינטערנאציאָנאליזם, די באנאלע טראפארעטישקייט — דורכ די אלעקטיש-מאטעריאליסטישער דיפּערענצירטקייט א. א. וו. די עקאָנאָמישע און סאָציאַלע באזע

פאר קאָלערליי עטנאָגראַפישן שטייגער און פאר פאָלקלאָר ווערט אונטערגעריסן
און פארשווינדן — מעמילע פארשווינדן אויך זיי גופני).

און אפילע אינ די קאפיטאליסטישע לענדער, ווו די פֿאַלעטארישע רעוואָלוציע
איז נאָך ניט פאָרעקומען, גייט שוין אויך אונטער דער עטנאָגראַפישער שטייגער
און פאָלקלאָר. פון דאנען איז געדרונגען, אז די פראָלעטארישע רעוואָלוציע שאפט
ניט, נאָר פארגיכערט בלויו מיט א דורכויס אנדערן „פאָרצייכנ“ — דעמדאָזיקן
פראָצעס. דאָס באַטייט מיט אנדערע ווערטער, אז אפילע בלויו דער געזעלשאפטלע-
כער פראָדוציר־אויפן אפילע באַם קאפיטאליזם שטייט שוין אין ווידערשפּרוך צום
עטנאָגראַפישן שטייגער, אנטוואָרצלט אימ און ווירקט אפ אימ צעשטערנדיק, און
אז דער געזעלשאפטלעכער אויפן פון אַנייגענונג מוז דעם עטנאָגראַפישן שטייגער
ענדגילטיק און פולשטענדיק פארניכטן.

עס איז איינער פון די זעלבסטנעגירנדיקע דאָלעקטישע שטריכן אין דער אנט-
וויקלונג פון קאפיטאליזם, וואָס געבוירט זיין ליקוידאטער, דעם פראָלעטאריאט, אז
דער קאפיטאליסטישער פראָדוציר־אויפן צווינגט דעם פראָלעטאריאט זיך אָפצוּוואַנג
פונעם אָפגעשטאנענעם „אידיילישן“ עטנאָגראַפישן שטייגער. טאקע די אנטוויקלונג
פון קאפיטאליזם שאפט ניט בלויו דעם פראָלעטאריאט און די פאָרהאנאָכעס פאר דער
פראָלעטארישער רעוואָלוציע, נאָר זי צושטערט אויך דעם אלטן אָפגעשטאנענעם
שטייגער פון די ארבעטנדיקע. דערמיט צעשטערט זי די באזע פאר עטנאָגראַפישקייט
און פאָלקאָרישקייט. דער געזעלשאפטלעכער פראָדוציר־אויפן לויט א הויכ־אנטוויקל-
טער טעכניק אין דער קאפיטאליסטישער אַנייגענונג־אויפן, וואָס איז געבוירט אפ
שארפֿט־לער אָנראַכמאָנעסדיקסטער עקספּלאַטאציע, רייסן אונטער דעם באַדן פאר
געמיטלעכער „אידיילישער“ עטנאָגראַפישער שטייגער־שישקייט. די אנטוויקלטע אינדוסטריע
ניוועלירט דעם שטייגער, די קליידונג ווערט אומעטום ענלעך — סטאנדארטיזירטע
פאבריק־סכוירע, — אלע ארבעט־אויפאנים פארלירן די לאָקאלע ספעציפישקייט, דער
ארכיטעקטארישער שטייגער ווערט אומעטום דיקטירט פון מער אָדער ווייניקער

(1) צו דעם שטייט ניט אין קיין ווידערשפּרוך דער פאקט, אז וואָס שיינע עטנאָגראַפישקייט און
פאָלקאָרישקייט קענען אפילע נאָך היינטיקן טאָג באַשיטמע גענוגט אין ראַטנפארבאנד זיין ריכער ווי
באַשיטמע אנדערע גענוגט אין קאפיטאליסטישע לענדער. דאָס איז א רעזולטאט פון דער געיאַרשנער
אָפגעשטאנענקייט אין מאַטעריעלן און קולטורעלן זיגען. דאָ רעדט זיך פון דער טענדענצ, וואָס די
אָקטיאָבער־רעוואָלוציע האָט געבראַכט און וואָס ווערט פארווירקלעכט אין דער מאָס, ווי עס ווערט
פארווירקלעכט די צילן, וואָס דער פראָלעטאריאט און די קאָמוניסטישע פארטיי האָבן זיך געשטעלט. פון
דעם שטאנדפונקט אויס באַטראַכט ווערט קלאָר, אז די פראָלעטארישע רעוואָלוציע וואָרצלט ענד גיל-
טיק אויס אלע אידיאָליע און קומענדיקע טעגלעכקייטן פאר עטנאָגראַפישקייט און פארגיכערט שטאַרק
איר אונטערגאנג. דערדאָזיקער זיכערער פאקט ווערט ניט אָנגערירט און אוואַרע ניט אומגעוואָרפן
פון אזא קלאַמערשטע סטירע, אז אין אויבועקיסטאן, לעמאַשל, זיגען נאָך פאֿיאן, פונקט ווי אין גראַעסטן
אלטערטום, אומ־איווערדיקע עפּאָס־דערציללער (באַקסי), וואָס שאַפן אין טראַדיצֿיאָנעלער מאַניר
ניט עפּן אפּ הינטענטיקן רעוואָלוציאָנערן מאַטעריאַל (לעמאַשל): וועגן דעם זיך פון דער ראַטנמאַכט
איבער דער האַטמאַטשן־באוועגונג, וואָס איז אָנגעפירט געוואָרן פון די בייען און גייסטלעכע, אָדער
וועגן דער געניגען אז או. (ו.) און וואָס דיראָזיקע עפּן זיגען באַ דער־אָזיקער באַסעלע־רונג שטאַרק פּאָפּולער.
(לויט א באַריכט פון כ' זאַמראָוו, זע ליטנאָזעטא, 19 מאַרט 1931). פארן די־אלעקטיקער וועגן אַזעלכע
פאקטן ניט פארשטעלן די ריכטיקע אָפּשאַצונג פון דער ווירקלעכער אנטוויקלונג־טענדענצ.

ענלעכע פאקטאָרן א. א. וו. פּאָלקאָר-לידער און פּאָלקאָר-ליטעראַטור" ביכלאל
ווערן פארן פּראָלעטאריאט אלץ מער און מער באדײַטונגסלאָז אלס אָפּגעשטאנענע
און „אומשולדיקע“, ווייניק פאסיקע אידעאָלאָגישע קלאסנקאמפּמיטלען.

2

וואָס שארפער עס ווערט דער קאמפ צווישן בורזשואַזיע און פּראָלעטאריאט —
אלץ מער מוז זיך דער ארבעטער פאר זײַן קאמפ באוואַרענען מיט „ליטערארישע“
אידעאָלאָגישע וואפן, מיט וויסנשאפטלעך הויכ־אנטוויקלטע און העכסט־אנטוויקלטע,
אויב ער וואָל זײַן סוינע בײַקומען. ער לײענט די ביכער פון זײַנע רעוואָלוציאָנערע
אַנפירער, „די פּראָלעטאריער האָבן פאר פירערס אינ זײער קאמפ קעגן דער פארא-
נענער אָרדנונג די פּאָרגעשריטנסטע קעפּ, די פּילאָסאָפּן פון דער גרויסער שול“
(הײַנע). דער פּראָלעטאריער זינגט ניט מער קײַן אלט־פרימיטיווע לידלעך, ער
דערציילט זיך ניט מער קײַן באַפֿעמײַסעלעך, נאָר ער לײענט ביכער, ער באזוכט
ניט קײַן בײַפּאַנישע פּאָלקסשילן, נאָר „ליטערארישן“ טעאטער, ער הערט ניט קײַן
פרימיטיווע דאָרפישע אָדער גאסנ־בעטלערישע „פּאָלקס־מוזיק“, נאָר אינ קאַנצערטן
דורכױס „ליטערארישע“ מוזיק א. א. וו. א. א. וו. דעם מײַנסטן לעבעדיקן פּאָלק-
לאָר פארמאָגן איצט די סאמע אָפּגעשטאנענסטע לענדער. פּאָלקאָר-זאמלער אינ
פראנקרייך און דײַטשלאנד מוזן אים זוכן אינ די סאמע פארוואָרפנסטע ווינקלען און
עקן פון זײערע לענדער, וווּ די אנטוויקלונג פון דער אינדוסטריע און די באנ-
קומען צוליב נאטירלעכ־געאָגראפישע סיבעס ניט אהינ (הויכע בערג, קלײַנע אומ-
פּראָדוקטיווע אינדולען, זומפּיגעגנטן א. א. וו.). פּאָלקאָר פארשווינדט, וווּ שריפט-
קענעוודיקײַט קומט אָן, ווי שניי פאר זון. די אנטוויקלונג פון די קאפיטאליסטישע
פּראָדוציראויפאנימ גופע צערודערט שוין אינ א גרויסער מאָס דעם עטנאָגראפישן
שטייגער, די אנטוויקלונג פון די קאפיטאליסטישע געזעלשאפטלעכע באצױנגען אנט-
וואַרצלט אים, די פּראָלעטארישע רעוואָלוציע און דער אופבוי פון סאָציאליזם פאר-
ניכטעט ענדגילטיק אים און אלע קומענדיקע מעגלעכקײַטן פאר א עטנאָגראפישן
שטייגער פון גרונט אויס.

אינ באשטימטע אָפּגעשטאנענע קאפיטאליסטישע לענדער אנטוויקלט זיך אמאָל
בא דער רעוואָלוציאָנערער אָבער צום טייל קילטורעל־אָפּגעשטאנענער ארבעטערשאפט
א מינ רעוואָלוציאָנערער פּאָלקאָר. די סיסטעמאטישע מאטעריעלע און קולטורעלע
אונטערריקונג, וואָס פּרעסט אראָפּ דעם ניוואַ פונעם ארבעטער, די שטענדיקע אר-
מענטשלעכע רעדיפעס און רעפּרעסיעס, די אונטערערדישקײַט פון דער רעוואָלוציאָנ-
נערער באוועגונג שטערן אמאָל און דערלאָזן ניט צו קײַן הויכ־אנטוויקלטער רעוואָ-
לוציאָנערער „ליטערארישער“ וואַרכשאפונג. צו די פאסיקע וואַרט־מיטלען געהער
דאָ נאָך דערווייל אויך דער „רעוואָלוציאָנערער פּאָלקאָר“. רעוואָלוציאָנערער
פּאָלקאָר“ הערט דאָ אופ צו זײַן א Contradictio in adjecto. דער פּאָלקאָר ווערט
דאָ א רעוואָלוציאָנערער זשאנר, ווייל אלע סטילן און זשאנרען, וואָס פירן אינ גע-
געבענעם פאל, בא די געגעבענע באדינגונגען צו די רעוואָלוציאָנערע צילן, אלע,
וואָס דינען איר דעמאָלט אַמפּעסטן — זײַנען פאר די געגעבענע פאלן פּאַרשיטלעכע

און רעוואָליוציאָנערע סטילן און זשאַנרען. אָבער אויך דאָרט איז דאָס שוין דער לעצטער פּאָלקלאָר, פארן אונטערגאנג, וויל אויך דאָרט דינט ער שוין יענער רעוואָליוציע, וואָס וועט אָפּטראָגן יעדע באזע פאר זיין ווייטעראנטוויקלונג, וויל די גאנצע אייגנטלעכע שאפער־שיקט וועט זיך דאן, נאָך דער רעוואָליוציע, אויס־דריקן אין די העכסטע, ליטעראַרישע פּאָרמעס, אין וועלכע עס פארשווינדן אלע טיפישע סימאָנים, וואָס טיילן אויס, פּאָלקלאָר פון דער „געבילדעטער“ ליטעראַטור־שאפונג.

ווי שטארק זיי זאָלן דאָס ניט באדויערן, קענען די בורזשואזע פּאָלקלאָריסטן ניט לייקענען אינעם קלאָרן און בוילעטן פאקט, אז עטנאָגראפישקייט און פּאָלקלאָר־רישקייט גייען אונטער, כאָטש זיי באַמיען זיך אין דער אייגענער צייט מיט פארביסענער אייגענשאַפֿטקייט און מיט קאָלעריי מיטלען ניט נאָר צו פארלענ־גערן די עקזיסטענצ פון דער פּאָלקלאָר־אנטוויקלונג גופע, נאָר אויך אָנצובינדן און דורכצופירן גאנצע סיסטעמעס פון פראַקטישן פּאָלקלאָריזם אפ די פארשיידנסטע געביטן פון דער אקטועלער שאפונג. אָבער אויך באַ אונדז אין ראַטנפארבאנד קומט אמאָל אויס צו הערן פון סאָפּעקדיקע „מאַרקסיסטן“ א מיינונג, אז די פּאָלקלאָר־אנטוויקלונג איז נאָך ניט פארענדיקט. דער ווונטש איז דאָ דער „פּאָטער“ פונעם געדאנק, און דערדאָזיקער „פּאָטער“ קומט פון קלאַס־פּינטלעכע קליינבירגער־לעכע געגנטן. עס וועט קעגן זיין צו באַטראַכטן די מיינונגען פון עטלעכע בירגערלעכע פּאָלקלאָריסטן וועגן דער צוקונפֿט פון פּאָלקלאָר און אויך דעם אויפן ווי זיי באַזיען זיך צום פעסטגעשטעלטן פאקט. מיר וועלן אזוי ארום אופדעקן דעם באַטייט פון „ספּייקעס“ אין דער איצט אקטועלער פארענדיקונג פון דער פּאָלקלאָר־אנטוויקלונג.

3.

דער דייטשער נאַציאָנאַליסטישער פּאָלקלאָריסט אָ. בעקעל שטעלט נאָך 1908 פעסט, אז „ליידער ווערט דער קרייז, אין וועלכן ס'איז פארוואַרצלט די פּאָלקס־מעסורע, מיט יעדן יאָר־צענדליק אלץ קלענער און קלענער, דעריבער טאָר מען ניט קיין צייט פארלירן. שוין לאַנג איז די פּאָלקס־מעסורע ארויסגעשטופט געוואָרן פון די שטעט אין זי איז אריבער אלס יערושע צום פויערימ־שטאַנד. אָבער אויך דאָ דראַעט א וואַקסנדיקע סאַקאָנע, וואָרעם אויך דערדאָזיקער שטאַנד, וואָס איז פעסט צוגעבונדן צו דער ערד, הייבט זיך אָן וואַקלען. דער גלויבן אין דער יערושע פון די אָוועט איז שוין ניט מער אזוי לעבעדיק ווי פריער. פרעמדע און ווערטלאָזע שמאַכטעס ווערן העכער אָפּגעשאצט ווי דאָס אייגנס, ווי די אוראלטע באַקומענע יערושע־גיטער פון פאַרצייטנס. די האַרציקע פאַרבינדונג, וואָס האָט פאַר־קניפט די פאַרגאַנגענהייט מיט דער קעגנוואַרט, ווערט אלץ לויזער און לויזער. איז טאַקע דעריבער ניט קיין ווונדער, וואָס דער פויערימ־שטאַנד שטאַרבט פאַמעלעך אָפּ אָדער בייט זיין מעהוס. דערדאָזיקער אנטוויקלונג־פראַצעס איז זייער צו באַדויערן: ער באַטייט — דעם אָנהייב פון סאַפּ, — און ניט בלויז פון דייטשן

עטנאָגראַפישן שטייגער. די לאַניק און דער דערקלער־אויפן פון די ענדערונגען באַם פּויער־מ־שטאנדר זינען גענוג מאַדנע און עפעס ניט אזוי שטארק וויסנשאַפֿט־לעך, אָבער דער פעסטגעשטעלטער פּאַקט איז קלאַר.

„געזענקען מיר — פּריידיקט ווייטער דער „געלערנטער“ — די מאַנענדיקע ווערטער זון ה. וו. ריל: „די פּאַלקסמאַסע איז באַ אונדז דער פּויער. נאָר דער־דאָזיקער איינציקער פּאַקט גאראנטירט אונדז די צוקונפֿט פון דײַטשן סאַָלֿק (!). אָבער ווי צו אונדז, אויב די דעגענעראַציע, וואָס האָט שוין אָנגעהויבן פון אויסנווייניק אויסצושטעלן די מאַסן פֿון דאָרפֿישן פּאַלק, וועט אויך דערגרייכן דעם אינעווייניקסטן קערן!“ צי וועגן מיר זיך טאַקע ווייטער באַרויקטע צוקוקן צו דעם פּראָצעס? איר אלע, וואָס איר זענט דערצו באַרופֿן, סײַ דורך אײַער ראַנג, סײַ דורך אײַער באַזיצ, אונטערצוהאַלטן גרויסע גײַסטיקע טאַטן פון דער נאַציע — זאַמט ניט לענגער! א גרויסע דײַטשע אַפּאָפּע וואַרט אַפּ לײַזונג. נעמט זיך צו טאַטן!“ און טאַקע אַפּ אַן עכט וויסנשאַפֿטלעכן אויפן פּאַרענדיקט דערדאָזיקער ווילהעל־מינישער רעאַקציאָנער זײַן בוך: „אַלע מײַנע ווערק שליסן זיך אײַנס מיטן אַנדערן ווי בלעטער פון אַ יאַמ־רױז אַרומ איר בליט־בַעכער, אַרומ מײַן פּאַלק און מײַן גאַט. נאָר זײַ קומט צו געבן קאָוועד.“

פון דער גאַנצער פּאַסטעטיק איז אָבער בלוז קלאַר זײַן פעסטשטעלונג, אַז דער עטנאָגראַפישער שטייגער אינײַנעם מיטן פּאַלקלאַר גײַען אונטער אַפּילע צווישן פּויערימ. ווייטער איז קלאַר די פּאַדערונג, אַז די, וואָס האָבן „ראַנג און באַזיצ“, דאַרפֿן דעמדאָזיקן שטייגער ראַטעווען פון דראָענדיקן אונטערגאַנג, קעדיי אזוי אַרומ ראַטעווען די „דײַטשע צוקונפֿט“. אַלס אידעאָלאָג פון די, וואָס פאַרמאָגן „ראַנג און באַזיצ“, פּראָפּאַגירט אַז „געלערנטער“ אַקטיוו און פּראַקטיש אַפּסני אַרײַנצו־פּלאַנצן דעמדאָזיקן עטנאָגראַפישן שטייגער און פּאַלקלאַר. די עטנאָגראַפיע, באַטאַנט בעקעל, מוז אַפּהערן צו זײַן אַ טעאָרעטישע וויסנשאַפֿט, זי דאַרפֿן ווערן פּראַקטי־שע טאַט. „מע מוז סאָפּאַקלאַסאָפּ מאַכן אַן עק צו דער פּאַרשטעלונג, אַז די פּאַלקס־קענטעניש איז בלוז שטאָפּ פאַר געלערנטע, א פּאַכ־שטודיום, ווי אַסאַך אַנדערע. גאַט זאָל באַהיטן, אַז די דײַטשע פּאַלקסקענטעניש זאָל אַמאָל ווערן א פּאַכ־וויסנ־שאַפֿט, דאָס וואָלט געווען איר סאָפּ“ (ז. 119—120). די פּאַלקסקענטעניש דאַרפֿן ווערן אזוי צו זאָגן די דײַטשע רעליגיע. „אַינ דער פּאַלקסקענטעניש שטעקט מער ווי געוויינלעך אײַן א פּאַכ־וויסנשאַפֿט. די דײַטשע פּאַלקסקענטעניש אַנטהאַלט דעם טאַמציס פון דער דײַטש־פּאַלקשישער וועלטאַנשויונג“. און פאַרוואָס עפעס די פּאַלקס־קענטעניש? ווייל זי געהער, ווי בעקעל ציטירט לויט א. שטראַק, צו „די גײַסטיקע אַרויסזאָגונגען. וואָס דרינגען אַומבאַוויסנדיק אַרויס און וואָס זײַנען באַדינגט דורכן נאַטירלעכן צוזאַמענהאַנג פון אַ פּאַלק“. דאָס וויל זאָגן, אַז די אָביעקטן פון דער פּאַלקסקענטעניש זײַנען אַ באַוויזן פאַר דער נאַטירלעכער צוזאַמענ־געהעריקייט פון אלע קלאַסן, אַלס אײַנהײַט, אַז דידאָזיקע אײַנהײַטלעכע צוזאַמענ־געהעריקייט איז אזוי צו זאָגן מײַשעס יעמײַ בערײַשט און אַפּ אײַביק פון גאַט און אַפּילע פון דער נאַטור באַשלאָסן. קלאַר און דײַטלעך!

דערדאָזיקער „געלערנטער“ וויל כּאָלידע ניט פּאַרבינדן קיין פּאָליטישע טענדענצן מיט פּאָלקסקענטעניש און פּאָלקדאָר. בעשומיפּן ניט. „מע האָט געמיינט, אז „פּאָלק“ (אינעם באַגריף פּאָלקסקענטעניש—מ.ו.) באַטייט נאָר די מאַסע, ד. ה. דער האַמוינ. ניטאָ קיין גרעסערער טאָעס ווי דער! מיטן האַמוינ האָט די פּאָלקסקענטעניש ניש קיין שום שניכעס ניט. דער האַמוינ קען ניט קיין פּאָלקסגעזאַנג, קיין פּאָלקס־לעגענדעס און ביכלאַ קיין שום איידעלע זאַכ ניט. דער האַמוינ גיט זיך בלויז אָפּ מיט זײַנע שרעכטע זיידנשאַפטן (1). די דאָזיקע דערקלערונג פּון באַגריף „פּאָלק“ איז א טאָעסדיקע. פּונקט אזוי טאָעסדיק איז אָבער אויך די מיינונג, אז „פּאָלק“ באַטייט נאַציע. דער באַגריף פּאָלק איז עטנאָגראַפישן זינ האָט ניט קיין שום פּאָליטישן בײַ־טאַמ“. דאָס דערקלערט דער כּיטרער געלערנטער אפּ ז. 1 פּון זײַן בוך. דערבײַ אָבער שטערט אים דאָס לאַכלוטן ניט צו באַווײַזן. און צו פּריידיקן אפּ די גאַנצע איבעריקע הונדערט און צוואַנציק זײַטן פּון זײַן בוך גראַד דעם פּאָליטישן באַטייט, וואָס סע האָט די פּראַקטישע אָפּהיטונג פּון עטנאָגראַ־פּישיקייט און פּאָלקדאָזיקייט פאַר דער „צוקונפּט פּון דײַטשן פּאָלק“. דאָס גאַנצע בוך, ווי אַסאַך ענלעכע, איז א פּראָפּאַגאַנדע־בוך—ניט פאַר דערדאָזיקער ווי ס׳־שאַפּט, נאָר—פאַרן עטנאָגראַפיש־פּאָלקדאָזיקער שטייגער גופע. מיט אלע מיטלען דאַרפּ דערדאָזיקער שטייגער אָפּגעהיט און אפּילע אפּסנײַ אײַנגעפלאַנצט ווערן. און א הויפּט־מיטל איז, פאַרשטייט זיך,—די שול. עטנאָגראַפיע און פּאָלקדאָר דאַרפּן אײַנגעפירט ווערן אין די שולן ניט סטאַמ אלס לערן־געגנשטאַנד, נאָר אלס ארײַ־פיר צו פּראַקסיס, צום עטנאָגראַפישן לעבנשטייגער אין דער ווירקלעכקייט. ס׳דאַרפּן דערצויגן ווערן עטנאָגראַפישע מענטשן. „אַן סאָפּעק—צײַטירט בעקעל א זאַצ פּון מאָקן—איז די אלגעמיינע בילדונג דער ערגסטער פּײַנט פּון אלעם, וואָס מיר זײַנען געווינט צו באַנעמען ווי ארויסזאָגונגען פּון דער פּאָלקס־נעשאַמע“ (ז. 2). עפּנטלעך ארויסטרעטן קעגן דער אלגעמיינער „פּאָלקס־בילדונג איז אפּילע אין ווילהעלמינישן דײַטשאַנד אין יאָר 1908 שוין ניט מער מעגלעך געווען, אָבער ארויסטרעטן פאַר אלגעמיינער פּאָלקס־פאַרנאַרײַשונג אונטערן מענטעלע פּון עטנאָגראַפּיזם און פּאָלקדאָ־ריזם איז דורכױס מעגלעך געווען.

„צי קאָן אונדו עפעס אין דער וועלט ביכלאַל העלפּן, אויב דער גײַסט פּונעם פּאָלק ווערט ניט שוין פּון דער יוגנט אָן דערצויגן צו ליבע און אָנהענגלעכקייט פאַרן וועזן פּון היימלאַנד?.. דאָס בילד פּון היימלאַנד מוז פּון סאַמע פּרײַער יוגנט אָן אײַנגעפלאַנצט ווערן: היימלאַנד־קענטעניש דאַרפּ ווערן אזא באַשטאַנדטייל פּונעם שול־לימעד ביכלאַל, אָן וועלכן קײַנער זאָל זיך ניט קאָנען באַגײַן. איידער דאָס קינד ווייס ניט דעם מעהוס פּון זײַן היימלאַנד, זאָל מען אים ניט אָנבינדן די געאָגראַפיע פּון דער אויסנווייניקסטער וועלט. פאַרשטייט זיך: עס קלעקט ניט קײַן שאַבלאָנמעסיק לערנען היימלאַנד־קענטעניש... מיט איר איז טיפּ אינעווייניק פאַר־בונדן די פּאָלקסקענטעניש...“ און טאַקע אויך דער פּאָלקדאָר. בעקעל גיט דאָ די דעטאַלסטע פּעדאַגאָגישע אָנווייזונגען (ז. 114 און ווײַטער). אזוי דאַרפּ פאַראַל־

זירט ווערן די סאקאָנע, וואָס דראָעט פון דער אלגעמיינער בילדונג. ביז אינ דער פּעדאָגאָגיק אַרײַן גײט די עטנאָגראַפֿיזאָציע און פּאָלקלאָרִיאָציע (1).
 דערדאָזיקער רעאַקצִיאָנערער פּאָלקלאָריסט שטעלט פּעסט דעם אונטערגאַנג פון פּאָלקלאָר, און פּאַרט האלט ער פאַר נײַטיק און פאַר מעגלעך דעם אונטערגאַנג צו פאַרהאַלטן און אפֿילע די עטנאָגראַפֿישקײַט סיסטעמאַטיש צו פאַרשטאַרקן אנט־פּרעכנדיק צו די אינטערעסן פון אימפּעריאַליסטישן קאַפיטאַליזם. דאָס איז געווען אינ יאָר 1908. זײַט דעמאָלט האָט דער אָפּגאַנג פון עטנאָגראַפֿישקײַט און פּאָלקלאָר־רײַשקײַט געמאַכט ווײַטערדיקע רײַזיקע פּאַרשײַטן. און דאָס איז, פאַרשטענדלעך, נאַטירלעך און דאַרם באַגריסט ווערן. באַ הײַנטיקן טאָג באַטײַט יעדע טעאָריע, וואָס פּרוּווט דערלאָזן אַ ווײַטער־אַנטוויקלונג אָדער גאָר אַרױספֿירן פון עטנאָגראַפֿיש־קײַט — אפֿילע, ווען זי מאַסקירט זיך אונטער דעם אױסרײַד, אַז דאָס וועט זײַן אַ „פּראָלעטאַרישע און רעוואָלוציאָנערע“ עטנאָגראַפֿישקײַט — אַן אָפּענער אױסדרוק פון בורזשאַווע און טיפּ רעאַקצִיאָנערע סענדענצן.

5.

אַן אַנדערער דײַטשער פּאָלקלאָריסט, דער אױבנדערמאָנטער אַדאָלף שפּאַמער (2), פּאָלעמירט קעגן די, וואָס שטעלן אונטער אַ סאָפּעק די עטנאָגראַפֿישע וויסנשאַפֿט, האַלטנדיק, אַז עטנאָגראַפֿישקײַט ביכלאַל האַלט אינ פאַרשווונדן ווערן. שפּאַמער באַ־טאָנט, אַז אַזאַ האַשאַרע איז דערווײַל גיט מער ווי בלוין אַן אומעטיק נעוויקעס־זאָגן סאַמאַ אינ דער וועלט אַרײַן. מיט אַזעלכע פּראַועס האָפּט ער צו ראַטעווען די עטנאָגראַפֿיע אַלס וויסנשאַפֿטלעכע דיסציפּלינע. ער טוט דאָס אָבער זײַער גיט גע־ראָטן. עטנאָגראַפֿיע איז שױן טאַקע גיט מער קײַן וויסנשאַפֿט מיט אַקטועל־פּראַקטישע פּראָבלעמ־שטעלונגען, אָבער איר זײַער וויכטיקער באַטײַט און איר צוקונפֿט אַלס היסטאָרישע דיסציפּלינע איז לאַכלוטן גיט אָפּהענגיק פון דעם, וואָס איר פּאַרשױנג־אַפֿיקעט פאַרשווינדט אַלס דערשײַנונג פונעם אַקטועלן לעבן. שפּאַמער גופּע מוז זיך מירע זײַן: „ס'איז קײַן שײַם סאָפּעק נישט, אַז מיטן וווקס פון די מאָדערנע ציוויליזאַציע־פּאַרמעס, וואָס כאַפּן אַרום מיט זײַער „פּאַר־שײַט“ (פּאַרשײַט) ברענגט שפּאַמער אינ גענדונפֿיסלעך — מ. וו.) אַלצ גיכער און גיכער די גאַנצע וועלט — שױמט אַלצ מער און מער אַרום אַ באַשטימטער אײַנ־הײַט־סטיל פון די אױסנווײַניקסטע פּאַרמעס אינ בױ־שטייגער, קליידונג, אינ דער פאַבריקמעסיקער סטאַנדאַרט־סכירע פון מעפּלעס, בילד־באַפּוצונג, שפּילצײַג א. א. וו.

(1) די עטנאָגראַפֿיזאָציע און פּאָלקלאָרִיאָציע פון דער פּעדאָגאָגיק און פון די שול־לימודים איז אינ אפֿיסטאַליסטישן דײַטשלאַנד גיט געבליבן סטאַם אַ טעאָרעטישע פּאַרעירונג. אינ אַסאַך שולן איז זי טאַקע פּראַקטיש זײַט מער אָדער ווייניקער לאַנג אַייַנגעפֿירט געוואָרן. די שול און די לערער ווערן אויך שטאַרק אױסגענוצט פאַר דעם בורזשאַווער עטנאָגראַפֿישער וויסנשאַפֿט־אַרבעט. זע, לעמאַשל, דאָס זאַמל־ביכל „Völkerkunde und Schule“, אַרויסגעגעבן פון פּראָפּ. אָ. טילענורס 1926, וואָס איז אינ טאָך אַן אינ־סטרוקציע פאַר לערער און שילער אַם מיטצואַרבעטן אינעם זאַמלען אַזעלכע עטנאָגראַפֿישע מאַטעריאַלן (מיט עטנאָלאָגיע, ווי דער טיטל זאָגט צו, האָט דאָס אַ קנאַפּן שײַכעס) ווי, לעמאַשל, פּאַמיליע־געשיכטע „ראַסנ־פּאַרשױנג“ און ענלעכע העכסט־וויסנשאַפֿטלעכע אײַנאַנימ.

(2) „Wesen, Wege und Ziele der Volkskunde“, Leipzig 1928, זי. 59—60.

און אויב די גייסטיקע באדערפענישן און פעיקייטן (!) ניוועלירן זיך ביז צו א באשטימטן גראד. מיט דער פארשטארקונג פון ארגעמיינעם לעבנס־טעמפ (לייענ: מיט דער אנטוויקלונג פון מאָדערנעם קאפיטאליזם—מ. וו.) פארשווינדן אלץ מער די „אינדולענץ“ מיט פארעלטערטע קולטור־רעשטלעך, יענע נאָכהינקענישן, וואָס זיי טאקע האָבן מיר דאָס צו פארדאנקען די אנטשטייונג פון באזונדערע דאָרפישע קאָסטיומען און קאָלערליי פאָלקסקונסט־פאָרמאציעס, דאָרפיש־שטייגער א. א. וו. דורך דער אָפּשליפּונג פון די אָרטיקע ספּעציפישע שטריכן בליאקעווען אויב אָפּ די שוואַטימדיקע און פאָלקהאפטיקע אייגנארטיקייטן. דאָס פילפארביקע בילד פון אַנ־צאָליקע באזונדערע אנטוויקלונגען, וואָס זיינען אין דײַטשלאנד אין א באשטימטער מאָס געווען טאקע נאָך א רעוולוטאט פון דער קליינ־מעלוכעדיקייט און פון פעאָדאל־הערשאפטן—ווערט אלץ בלאַסער פון יאָר צו יאָר.

שפּאַמער טרייסט זיך אָבער: אויב די אנטוויקלונג פון קאפיטאליזם ניוועלירט פון איינ זײַט, דיפערענצירט אָבער דיזעלבע אנטוויקלונג פון דער אנדערער זײַט—די קלאסן, פונדעסטוועגן—זאָגט שפּאַמער ווייטער—איז די האשפּאַרע, אז די שוואַטימדיקע און פאָלקהאפטיקע אייגנארטיקייטן פארשווינדן פולשטענדיק, דערווייל נאָך (ווי פאָרזיכטיק!—מ. וו.) בלוז אן אומעטיק נעוועס־זאָגן סטאמ אין דער וועלט ארײַן. אכוצ דעם ווייט אונדז די ביזאציטיקע אנטוויקלונג, אז מיטן צונויפשמעלצן אין גרעסערע (מעלוכישע—מ. וו.) איינהײטן (דאָס פארייניקטע דײַטשלאנד—מ. וו.) וואקסט באגלייכ די גייסטיקע צעשיידונג פון די סאָציאלע גרופּעס“.

אַט דאָס איז די טרייסט זײַנע, אז די סאָציאַלע דיפערענצן, וואָס פארטיפּן און פארשטארקן זיך דורך דער אנטוויקלונג פון אימפּער־אליסטישן טרעסירטן קאפיטאליזם, וועלן פארייביקן די קלאסנפארהעלטענישן און מעמילע אויב די ווייטער־דיקע אנטוויקלונג פון עטנאָגראַפֿישקייט און פאָלקלאָרישקייט. און וואָס־זשע וועט זײַן, אויב דידאָזיקע קלאסנפארהעלטענישן וועלן אויב ליקווידירט ווערן דורך דער פראָלעטארישער רעוואָלוציע—ווער וועט דאן זײַן דער שאפּער, געברויכער און הויפּט־טרעגער פון די לעצטע רעשטלעך קולטורעלע, נאָכהינקענישן? עפּשער די באזיגטע ברוזשואזע? עמעס, זי וועט זיך פרווון שפּיגן אויב אפּ דעם אינטער־מענט, ווי זי באמיט זיך שוין איצט באצײטנס אייניגעם מיט אירע געלערנטע שפּאַ־מערס דאָס צו טון. עס איז אָבער א גרויסער כילעק צווישן דעם אמאָליקן פאָלק־לאָר, וואָס איז געווען דאָס פרימיטיווע אויסדרוק־און ווירקונג־מיטל פון פּערס־פעקטיוורייכע צוקונפֿט־קלאסן—און צווישן די ראָמאַנטיש־אנאַכראָניסטישע פאָלקלאָ־רישע באלעבונגס־פרוונן פון די פּערספּעקטיוו־לאָזע, צום אונטערגאנג פארמישפּע־טע קלאסן. אזא מיג קינצלעכער פאָלקלאָר האָט קיין שום אויסזיכטן גיט, אין מוֹ־איניינעם מיט זײַנע טרעגער אונטערגיינ.

.6

קאָמיש קלינגט עס, אויב שפּאַמער קומט נאָך דעם אלעם צום אויספיר, אז—דעריבער האָבן מיר ניט קיין שום גרונט צו האלטן, אז אין א פאָרויסזעבארער צײַט

וועלן מיר האָבן אן איינהיטלעכע טיפּ מענטש, אָדער זאָל זײַן אפּילע בלויז אייראָפּייער" (געמיינט אין שטייגער־ישן, עטנאָגראַפּישן זינען—מ. וו.). און טאקע באלד דערנאָכ אנטפלעקט שפּאַמער גופּע די אייגנטלעכע קאוואַנעס פּונ אועלכע „ליבעראַלע" פּאַרטיידיקונגען פּונ די פּאָלקלאַר־פּערספּעקטיוון. „טאקע די געוואלדיקע איבערשיכטונגען, וואָס קומען פּאַר הײַנט פּאַר אונדזערע אויגן אין די לעבנס־פּאַר־מעס פּונ די מענטשלעכע קאָלעקטיוון, גיבן צו אונדזער וויסנשאַפּט (פּאָלקס־קענטעניש—מ. וו.) א באַזונדערן באַטייט. דער אַלטער ראַטעווענדיקער געדאַנק, פּונ וועלכען מע האָט מיט רעכט אַמאָל אָפּגעלאַכט דאָרט, וווּ ער איז בלויז סטאַם אויסן געווען אָפּצוהיטן און באַפּרישן דעם „קאָוועד־ווירדיקן" אַלטן אויזער פּונ ליד און זאַגע, די „שיינע אַלטע" שפּילן, טענצן, שטייגערס א. א. וו.—דערדאָזיקער אַלטער געדאַנק ווערט הײַנט ווידער צוריק לעבעדיק אין א פּיל טיפּערן זין. ס'גייט ניט וועגן ראַטעווען אַלטע פּאַרמ־פּאַרמענגס, נאָר נייע דערקענטעניש־אויזערעס". קורצ: דאָס וואָס מע האָט שוין (אויכ די שפּאַמערס!) פּונ לאַנג און מיט רעכט אָפּ־געלאַכט, ווערט איצט פּלוצלימ פּאַר דער בורזשואַזיע און אירע שפּאַמערס צוריק לעבעדיק און ווערטפּול „אין א פּיל טיפּערן זין", ס'ווערט א נייער דערקענטעניש־קוואַל—וויאזוי צו באַקעמפּן דאָס רעוואָליוציאָנערע שטרעבן פּונעם פּראָלעטאַריאַט. ס'באַקומט זיך אָבער זייער ווייניק קאָנסעקווענט, אויב שפּאַמער פּאַרענדיקט זײַנע טיראַדעס מיט די ווערטער: „דעריבער איז הײַנט יעדער כוידעש, וואָס די פּאָלקסקענטעניש פּאַרלירט אָן א מעגלעכקייט דורכצופירן ברייטסטע באַאַבאַכטונגען, א שטאַדן פּאַר דער פּאַרשונג, וואָס מע וועט אימ ניט קאָנען פּאַריכטן". קלאַמערשט צוליב דער באַרעכטיקונג פּונ זײַן וויסנשאַפּט אַלס אועלכער פּרוווט ער אין אָנהייב ראַטעווען די אַנטוויקלונג־פּערספּעקטיוון פּונ איר אָביעקט—און קומט לעסאַפּ אָן צו דעם, וואָס ער שאַצט פּרײַער אָפּ אַלס „אַן אומעטיק נעוויזע־זאָגן סטאַם אין דער וועלט אריין".

7

גענוי דאָס אייגענע און מיט דערזעלבער באַגרינדונג הערן מיר וועגן דער פּאַר־ענדיקונג פּונ עטנאָגראַפּישקייט אויכ באַ האַבערלאַנדט¹⁾, אן אנדערן בירגערלעכען דײַטשן עטנאָגראַפּ. דער אייגנטלעכער טיפּער בראַך אינעם עטנאָגראַפּישן שטייגער קומט פּאַר לויט זײַן מיינונג באַ די אייראָפּעיִשע קולטור־פּעלקער זײַט דער העלפט 19־טן יאָרהונדערט. די סיבעס זעט ער (און דער סײַדער פּונ דער ריי אין כאַראַק־טעריסטיש!—מ. וו.) אין „די טיפּ־גראַפּנדיקע נײַסן: די נייע שול, די אלגעמיינע מיליטער־פּליכט, די אָפּשאַפּונג פּונ דער פּאַטרימאָנאַל־הערשאַפּט, אינעם פּאַרשטאַרקטן פּאַרקער, אינעם אופּקום פּונ דער הויכער פּאַבריק־קולטור" (פּרווון מיר א קאַפּעטשקע די ריי אומצוקערן?—מ. וו.). דאָס אַלץ האָט געבראַכט „צו א ווייט ארומכאַפּנדיקן בראַך מיט די מעטוריעסדיקע לעבנספּאַרמעס באַ די אייראָפּעיִשע קולטור־נאַציעס". איבערגעגעבן צו פרעמדע האַשפּאַעס, האָבן אין פּאַרלויפּ פּונ דער אייגענער אַנטוויקלונג די העכערע באַפּעלקערונג־שיכטן ביז אַרײַם צו דער קליינפירגערלעכער וועלט פּונ דער פּראָווינצ אַלץ מער און מער זיך אָפּגעזאָגט פּונ די אַלטע געיאַרשנטע פּאָלקס־

1) „Einführung in die Volkskunde", Wien, 1921, II 7—8.

גיטער פון דער קאלעקטיוו-קולטור און האָבן זיי אויסגעפיטן צוליב א מער וועלט-
 קורסירנדיקן אלגעמיינ-וועלטלעכן מעהוס. אקענן אָבער האָבן די פויערישע שיכטן,
 וואָס וווינען אין דער זייט פון האסטיקן פארקער און פון לעבעדיקן געשיכטלעכן
 שטראָם, וואָס זיינען דורכ זייער ארבעט און גייסטיקייט (לייענ צוליב זייערע אָפּגע-
 שטאנענע פראָדוציר-אויפאנימ, געוועזשאפטלעכע פארעלטענישן און סאָציאלער פּסיכאָ-
 לאָגיע — מ. וו.) אסאך מער אומיטלאָר און הארצלעכער פארבונדן מיטן נאטור-לעבן
 איידער יעדער אנדערער פראָפעסאָניעלער קלאס — האָבן דיִדאָזיקע פויערישע שיכטן
 אקשאָנעסדיקער און ברייטער אָפּגעהיט די אורשפרינגלעכע פאָלקישע קאלעקטיוו-
 קולטור אין אלע אירע פראָטימ". דעריבער קאָן מען נאָך באַ זיי און אויך באַ
 אזעלכע פראָפעסיעס ווי פאסטעכער, בורלאקעס, שיפערס, וואלדארבעטער, שאכטיאָרן,
 קוילנברענערס א. א. וו. געפינען עטנאָגראפישע שטריכן. אָבער אויך באַ דיִדאָזיקע
 גרופעס שטעלט האבערלאנדט פעסט בלויז Überlebsel פון דיִדאָזיקע שטריכן, קול-
 טור-בראָכשטיקלעך, אָפּגעשוואכטע און אומפארשטענדלעך געוואָרענע מעסורעס.
 וואָס שייַעכ מאטערעלער (זאכ) עטנאָגראפיע שטעלט ער מיט באדויערנ פעסט (1),
 אז זי איז שוין אינעם לעבן אינגאנצן פארשוונדן. מיט באדויערנ, כאָטש ער
 אליין כאראקטעריזירט (1) דיִדאָזיקע לעצטע נאָך פאראנענע רעשטלעך אלס
 „אנאָרָניסטיש“.

.8

און דאָס, וואָס ס'ווערט פעסטגעשטעלט בענעגייע עטנאָגראפישקייט ביכלאל, ווערט
 אויך פּסטגעשטעלט בענעגייע וואָרט-פאָלקלאָר ביפראט.
 דער פאָלקס-יד-פאָרשער פראָפ. י. זאָר זאָגט אין זײַן 1912 דערשינענעם בוך
 „Das deutsche Volkslied“ (וו. 18—19): „עמעס, מע האָט שוין אָזשט דערקלערט, אז
 אונדזער פאָלקסליד שטאַרט אָפּ, און אפילע, אז ס'איז שוין געשטאַרבן. אָבער דאָס-
 דיִדאָזיקע באַקלאָנג האָט זיך דערווײל נאָך שטענדיק ארויסגעוויזן אלס א טאָעס. פאר-
 וואָס זאָל עס אָפּשטאַרבן? אלס א סיבע פון וואָס? ווי גערעכט איז געווען אנאס-
 טאזיוס גרינ (דער דיכטער א. א. פאָג אוערספערן — מ. וו.) ווען ער האָט געזאָגט,
 אז דער לעצטער דיכטער וועט ערשט איינינעם מיטן לעצטן מענסש פארלאָזן דאָס
 פּוסט-געוואָרענע ערדן-היימ. און דאָ רערט מען נאָך, אז אונדזער דיִטש פאָלק, דאָס
 קינד האפטיקסטע און גרעסטע צווישן אלע פּיקער-פאָעטן, וואָס די ווילט האָט געהאט,
 וועט אופהערן צו דיכטן און צו זינגען. ניין! אזוי לאנג מיר האָבן נאָך א דיִטש
 פאָלק — און מיר קאָנען עס געשיכטלעך באַזאָכטן זייט צוויי טויזנט יאָר — וועלן
 מיר אויך האָבן א דיִטש פאָלקסליד. כיישעק צו זינגען, נאטור און אוראלטער
 אינערציע-קויעכ (!) וועלן אויך אונדזער פּערזאָן פון פאבריקן, מאשינעס און עלעק-
 טריצעט איבערלעבן און גיווער זײַן“. אזוי מיט די ווערטער: „איבערלעבן און
 גיווער זײַן“.

אזוי וויל זאָר אָן שום באווייזן איבערצייגן, כאָטש ס'פילט זיך, אז מיט זײַנע
 רעאקצאָנערע דעקלאַמאציעס וויל ער אויך זײַנע אייגענע ספיקעס איינשטילן.
 וואָרעם, אשטייגער, צי מוז טאקע דער „לעצטער דיכטער“ זײַן דאפקע א דיכטער
 פון „פאָלקסלידער“ און ניט פון ליטערארישע? און ווער האָט ווען געזאָגט, אז דאָס

„דייטשע פּאָלק“ וועט ביכלאָף אופהערן „זינגענ“? ס'רעדט זיך דאָך נאָר וועגן א באשטימטער פּאַרם, וועגן „פּאָלקס־דיכטונג“ און דורכױס ניט וועגן דיכטונג ביכלאָף. דאָ פארבייט דער הער פּראָפּעסער דאָקטער זאָר צוויי באגריפן, כאָטש געוויינלעך פארשטייט ער אויסגעצייכנט דעם כליעק. ער באַפּאכטעט די דייטשע געשיכטע פון „צוויי טויזנט יאָר“ און געפינט דאָרט שטענדיק „פּאָלקס־דיכטונג“ — מיינע וועגן דעם וועלן מיר זיך ניט שפארן, כאָטש אזא זאץ איז אסאך מער ווי סאָפּעקדיק — אָבער דאן קומט א היפּשער שפרונג אין דער לֶאָגישער אויספירונג. וואָרעם פרווון מיר א רעגע טאקע זאָגן: צוויי טויזנט יאָר יאָ, און עפשער אינעם דריטן טויזנט ניט — ניט געקוקט אפ א. גרינ, וואָס האָט אגעוואָרן עפעס אנדערש געמיינט?

9

אסאך פּאָרויכטיקער און איינגעהאלטענער קלינגען די אנטשפרעכנדיקע זאצן פון זעלבן בוך אין דער אופלאגע פון 1924, וואָס איז ניי באארבעט געוואָרן פון פּראָפּ. פ. זארטאָרי (זו. 25 — 26). „עמעס, א טייל שטימען זאָגן געוועסן, אז דער לעבעדיקער פּאָלקסגעזאנג גייט אונטער. און טאקע: די געלעגנהייטן פאר קאָלעקטיוון געזאנג האָבן זיך פארמינערט. די שפינישטובן פארשווינדן, דעם קאָלעקטיוון ארבעטסגעזאנג הארגענען די מאשינעס, די וואנדערדיקע געזעלן פאר־קירצן זיך שוין ניט מער זייערע וואנדער־שטרעקעס דורך מונטערן געזאנג. די „היסטאָרישע“ און רעליגיעזע („פּאָלקס־“) לידער ווערן אלץ ווייניקער פון טאָג צו טאָג. די וועלט־מילכאָמע האָט פארניכטנדיק געווינקט אפן סאָלאַטני־ליד, ניט ברענ־גענדיק קיין שום פארבייט. און אמאָל דוכט זיך טאקע, אז דער גראַמאָפּאָן האלט אין דערשטיקן די לעבעדיקע מענטשלעכע שטימ און אז די אָפּערעיטישע שלאָג־לידלעך באפרידיקן אינגאנצן דאָס איבערגעבליבענע זינג־באדערפעניש.“

אָבער נאָך דעמדאָזיקן קלאָרן און איבערצייגנדיקן פּראָגנאָז טרייסט זיך זארטאָרי, און ווידער אמאָל מיט סטאמי־דעקלאַמאטאָרישע טיראדעס, וואָס האָבן אלס אורשפרונג גיכער דעם רעאַקציאָנערן ווונטש איידער א וויסנשאַפֿטלעכע באַפּאכטונג. „און פּאָרט קען מען זיך ניט פּאַרשטעלן (ווער, און פארוואָס ניט? — מ. ו.), אז אונדזער פּאָלק (?) זאָל טאקע אמאָל אפ אן עמעסן אופהערן צו זינגען. אלץ נאָך זיצן יונגען און מיידלעך אייניגעם, און זיי ווילן געוויינלעך פארברענגען אפ א טיפן הארציקן אויפן. אלץ נאָך יאָנטעווט מען יאָנטויווי אפן דאָרפ־פּלאַצ און אפ דער גרינער לֶאָנקע, אלץ נאָך מארשירן וואנדער־פויגלען (אזוי הייבן די פאשיסטישע יוגנטלעכע ספּאָרט־פארייניקונגען, די דייטשע באַיִסקאָוטס — מ. ו.), פארשיקערטע פון פּריילינג און זומערדיק־פּריילעך דורכן לאַנד. אלץ נאָך רופט ליבע ארויס טענער פון האָפּענונג און טרייסט. דער שטיפּערישער כיישעק זיך צו רייצן מיט א שאַרפּ שטעכווערטל ווערט אלץ נאָך גע־לידערט דורך דעם, וואָס ער ווערט איינגעהילט אין דער פּאַרם פון ליד.“ לייגענדיק אזעלכע ווערטער, פילט זיך בעפירערש א שטיפּערישער כיישעק זיך מיטן פּראָפּעסער צו רייצן דורך זייער שאַרפּע שטעכווערטער ניט גע־מילדערטע פון קיין שום „ליד־פּאַרם“, נאָר אין פּאַשעטער פּראָזע.

ליד" ווערט דאָ אָן טייערעס־אומייענעס אידענטיפיצירט מיט „פּאָלקס־ליד“, פונקט ווי בא זאאר. אינעמעסן אָבער האָט קיינער ניט באהויפטעט, אז „דאָס פּאָלק“ וועט אופהערן צו „זינגען“, מע האָט בלויז פעסטגעשטעלט, אז די פּאָלק־אַרישע פּאַרמ פארשווינדט. „דאָס פּאָלק“, „זינגט“ און „וועט זינגען“, אָבער „ליטעראַריש“. פאר די זאארס און זאטראַריס איז אויב פּאָלק און „זינגען“ — מוז ארויסקומען די פּאַרמ, וואָס איז איינגטימלעך פאר קלאַסאָוע אונטערדריקטע: דאָס פּאָלק־אַר־ליד. אנטקעגן קלאַרע פאקטן ווערן אוועקגעשטעלט ליישע און אומלאַגישע דעקלאַמאציעס מיט האַפּענונגען אפן קליינבירגערלעכע פּיליסטערטום. אָבער אפילע דער קליינבירגער האָט בא היינטיקן טאָג איז טאָך גאָר אנדערע דייגעס. די אנטוויקלונג פון קאפיטאליזם דיקטירט אויך אים דאָס אריבערגיין צו „ליטעראַטור“ (דאָ רעדט זיך ניט וועגן פּאָלק־אַריזם איז דער ליטעראַטור און וועגן קליינבירגערלעכע מעטאָדאָלאָגיעס איז דער פּאָלק־אַריסטיק, נאָר וועגן דער אנטוויקלונג פון פּאָלק־אַר גופע, וואָס האָט אויך באמ קליינבירגערטום פארלוירן אלע פּערספּעקטיוו). קיינ שום קונצן קענען ניט איינפלאַנצן „אומוירקלעכע“ היסטאָרישע רעשטלעך איז דער אקטועלער נויטווענדיקער ווירקלעכקייט.

10.

אָביעקטיוו און אָן ליידנשאפט רעדט וועגן דערדאָזיקער טאטזאך דער פראנצויז־זישער עטנאָגראַפ א. וואן זשענעפּ (1). „בא היינטיקן טאָג ווערן די געגנטשאַנדן, וואָס זיינען באשטימט פאר די מאסן, געמאכט פאבריקמעסיק און סטאנדארטמעסיק, אָנגעהויבן פון א שטאל־לאַמטערן ביז צו א קור־געלעך, אָנגעהויבן פון א ראַמאַנ־פעליעטאָן ביז צו די שאַנסאָנס פון א קאפּע־קאָנצערט, וואָס די סאָלאַדאנט פאר־שפּרייטן ביז אין די דערפער אריין, אָנגעהויבן פון די הייליקע סטאטועטקעס, וואָס ווערן געמאכט אינעם סענסיביליפּיס־קוואַרטל — ביז צו די קאָלירטע בילדגעס צו די זשורנאַלן. דאָס אלץ ווערט געוואָרפן איז א גרויסער צאָל איז אונדזערע דערפער, אזוי אז ביסלעכווייז שטעלט זיך אַיין אין ראָו פּראָטימ אן איינהייטלעכקייט, וואָס כּאָטש זי איז אמאָל געווען א נאציאָנאַלע, ווערט זי בא היינטיקן טאָג אינטערנאַ־ציאָנאַל. לעמאַש: אונדזערע פּילן, אונדזערע לאַפּאטעס, אונדזערע שטוב־כפּייצימ, וואָס זיינען מער אָדער ווייניקער לויט אמעריקאנישן מוסטער, גיבן צו אלץ מער און מער צו אונדזער דאָרפישן פראנצויזישן לעבן א גלייכפּאַרמיקייט, וואָס איז ענלעך צו דער איז אנדערע אייראָפּעיִשע לענדער.“

„פארשטייט זיך, אז די לאַגע איז ניט איז אלע געגנטן אלציינס. זייער גרעסערע אָדער קלענערע אָפּגעשטאַנענקייט איז אָפּהענגיק פון זייער נאָענטקייט צו גרויסע שטעט. די עטנאָגראַפישקייט פון דער געגנט ארום פאריז איז שוין פארשוונדן זיט א לאַנגער צייט און די פון ארום לאַיאָ, מאַרסעל א. א. וו. האַלט אויך איז פאר־שוונדן ווערן. איז דערזעלבער צייט אָבער קענען מיר עטלעכע קיאָממעטער ווייט פון גרענאָבל אָדער פון ליי, פון נאנט אָדער פון באַרדאָ הערן פּאָלקס־מיסעס און פּאָלקס־לידער, פעסטשטעלן לעצטע רעשטלעך פון זייער אלטע פּאָלקס־קאָסטיומען. די מאַ-

(1) איז זיינ בוך: „Le folklor“. Paris, 1924, זי. 22—53.

דערנע גרויס-אינדוסטריע איז א פאקטער, וואָס צעדרייבלט, און אמאָל אפילע" וואָס צעשטערט דעם, פּאָלקסטימלעכע" שטייגער און באזונדערס די באשטימטע פּאָלקס-טימלעכע אקטיווקייט, סײַ די פראקטישע, סײַ די עסטעטישע.

טרוקן און אָן סאנטימענטן, אָן רעאקציאָנערע אויספירן פארן אקטועלן שאפן שטעלט דערדאָזיקער פראנצויזישער געלערנטער פעסט פאקטן, וואָס זיינען סײַווי יעדערן באקאנט. אינעם ברוזשואו לענגער אנטוויקלט פראנקרייך האָט דער פּאָלק-לאַריום אלס רעאקציאָנערע וואפן אויך אין דער ליטערארישער טראדיציע קיינמאָל ניט געשפילט אזא ראָל, ווי אין יענע אנדערע לענדער, ווי די בירגערלעכע אנטוויקלונג איז פאַרגעקומען מיט א פארשפּעטיקונג. דער רעאקציאָנערער, פּאָלקסקונדלעכער" פּאָלקלאַריום, אזוי ווייט ער איז דעריקער געווענדט קעגן די נידעריקערע קלאסן אינעם אייגענעם לאנד, איז אורשפרינגלעך לויט זײַן אינעווייניקסטן היסטאָרישן טאָך א רעזולטאט פון א פעריאָד און פון געזעלשאפטלעכע באציאָנען, ווען די בירגער-לעכע באוועגונג און די בירגערלעכע רעוואָלוציע איז צוליב באשטימטע סיבעס צו לאנג אופגעהאלטן און פארשפּעטיקט געוואָרן, כאָטש דערדאָזיקער פּאָלקלאַריום קען דאן אין אנדערע פעריאָדן און אין גאָר אנדערע סיטואציעס אויך אפ פארשיי-דענע אנדערע אויפאנימ אויסגענוצט ווערן. —

11

אויב אפילע די בירגערלעכע פּאָלקלאַריסטן מוזן זיך מוידע זײַן, אז דער פּאָלק-לאַר גייט אונטער, מוז פאר אונדז אוואדע און אוואדע קלאַר זײַן, אז די פּאָלק-לאַריסטיק איז שוין בא היינטיקן טאָג ניט מער קיין וויסנשאפט וועגן אזעלכע אקטועלע פאקטאָרן, וואָס האָבן לעבעדיקע פערספעקטיוון, נאָר א דיסיפלינ פון א היסטאָ-רישער קאטעגאָריע. אקטועלן באטייט האָט זי דעריקער נאָר אין דער מאָס ווי יעדע אנדערע היסטאָרישע דיסיפלינ.

מע מוז באזונדערס אונטערשרייבן די „היסטאָריציעטע" פון דער פּאָלקלאַריסטיק. וואָרעם אויב אנדערש, קען שוין דער פאקט גופע, די עקוויסטענצ גופע פון אזא וויסנשאפט פארפירן צו דער מיינונג, אז איר אָביעקט געהער צו דער לעבעדיק-„ווירקלעכער" אקטועלע, און צו אויספירן וועגן דער נויטווענדיקייט דעם פּאָלקלאַר ביכלאל פ-אקטיש צו פארפעסטיקן אין דער ווירקלעכקייט, אין דער אקטועלער שא-פונג. דער כאראקטער פון דער פּאָלקלאַר-וויסנשאפט אלס געשיכטע-פאַרשונג איז ווייט ניט אזוי בוילעט, ווי לעמאַשל, בא דער רעליגיע-פאַרשונג, וואָס איז קלאַר גאָר אנדערש ניט מעגלעך ווי נאָר אלס געשיכטע און אלס א קאמפּליטל קעגן רעליגיעזע רעשטלעכ. די שעדלעכקייט פון רעאקציאָנערן פּאָלקלאַריום איז דער פּאָלקלאַריסטיק איז אין פלוג אויך ניט אזוי אופגעדעקט און בוילעט ווי, לעמאַשל, די שעדלעכקייט פון דער רעליגיע. וואָרעם פּאָלקלאַר איז דאָך פאַרט געווען אן אידעאָלאָגישער אויסדרוק פון אונטערדריקטע מאסן.

און גראַד דערפאר איז נייטיק צו באטאָנען דעם נאָר-היסטאָרישן כאראקטער פון דער דיסיפלינ, און גראַד ווייל דער קלאסנפיינט סײַ בא אונדז אין לאנד, סײַ אין קאפיטאליסטישן אויסלאנד האָט באזונדערס ליב זיך צו פארקריכן אין דעם

ווינקל אריינ, ווו ס'איז אימ זייער באקוועם, ווו ער קען זיך געמיטלעך באהאלטן און פרווון אריינשמאגלעך אין דער אקטועלער קינסטלערישער שאפונג „פאָלקלאָריש“ באפארבטע רעאקציאָנערע טענדענצן. ער פארשאנצט זיך אונטער דער גלליכונג: פאָלקלאָר — אידעאָלאָגישער אויסדרוק פון די אונטערדריקטע פאָרויסשטרעבענדיקע מאסן; און ער ווענדט אָפ אונדזער אופמערקזאמקייט פון דער אנדערער סטירעדיקער גלליכונג: פאָלקלאָר — רעוולטאט פון עקספּלאוואטירנדיקער קלאסנהערשאפט, קנעכט־שאפט, קאָנסערוואטיווקייט, אָפגעשטאנענקייט, באגרענעצטקייט. ער פארשטעלט דעם אויספיר: פאָלקלאָר — אַנאַכראָניזם. ער פארשמירט בעקיוון דעם קעגנזאצ צווישן פאָלקלאָר און „ליטעראטור“, וואָס איז פאראן דיאָלעקטיש אכוצ דער איינהייט. און דאָס אלץ קעדיי צוצופירן צו דעם לאָזונג: צוריק צו פאָלקלאָר! אינעמען אָבער איז דער וויכטיקסטער אומיטלבאר אקטועלער ווערט פון דער פאָלקלאָריסטיק (ענלעך ווי בא אלע אנדערע פאָרשונגען וועגן היסטאָרישע אידעאָלאָגיעס און זייערע פאָרמעס) — איר בארופ צו זיין איינער פון די וויכטיקסטע פאקטאָרן, וואָס באוויסטזיניקן און פירן אָן דעם פראָצעס פון באפריינג און ליקווידאציע פון אלע פאָלקלאָרישע רעשטלעך. זי דארף אָנפירן דעם איבערגאנג פון דער פאָלקלאָרישער קולטור — דורכ דער קולטור־רעוואָלוציע — צו דער העכסט־אנטוויקלטער רעוואָלוציר־ציאָנערער פראָעטארישער „ליטעראטור“.

VIII. דער מעהוס פון דער יידישיסטישער פאָלקלאָריסטיק

1.

מע דארף פעסשטעלן, אז ווי פארשיידן ס'זאלן ניט קלאָמערשט זיין די „אויס־גאַנג־פונקטן“ און די פראזעאָלאָגיע פון די פארשיידענע פאָרשטייער אין דער קליינ־בירגערלעכער יידישיסטישער פאָלקלאָריסטיק — באגעגנט זיך אָבער פאָרט וואָס שייַעכ דעם טאָך אויך דאָ דער ס'ר און דער בונדיסט מיטן פאָלקיסט און ציָאָניסט. ווען ס'קומט צום טאָך, צו די אנטשיידנדיקע מאָמענטן, פאלט אויך אין דעם פאל אָפ פון די פארשיידענע פאָרשטייער די צעשיידנדיקע פראזעאָלאָגיע, וואָס פארלירט דאָ איר פונקציע. ס'וועט דאָ שווער זיין צו געפינען וואָסער ס'זאל גיט זיין ווענטלעכע דיפערענצן, לעמאָשל, צווישן דעם פאָלקלאָריזם פון די ס'ר'ן, בונדיסטן און אנדערע מישטיינס־געזאָגט רעוואָלוציאָנערן, ווי אַן־סקי, וויינרייך, קיסעלהאָפּ א. א. — און דעם פאָלקלאָריזם פון ציָאָניסטן, פאָלקיסטן און סטאַם באַלעבאטימ, ווי ביאליק, בערדיטשעווסקי, אָנויכזי אָדער פרילוצקי, י"ל קאהאַן, באסטאַמסקי און אנדערע ייִ־וואָ־פאָלקלאָריסטן. די פארבינדונג צווישן דעם ס'ר אַן־סקי און דעם רעאקציאָנערן ציָאָניסט ביאליק אינעם „דיבוק“, איז דער געדיכטסטער אפאָטעאָזע פון אָפגעשטאנענ־קייט, איז לאַכלוטן גיט קיין צופעליקע. און צי וואָלטן די י. עווענס און כ. בלאָכס, און ווי די קלעריקאל־כאלטורישע „פאָלקלאָריסטן“ הייסן, בעסער געקענט אויספיענען די לעגענדעס וועגן „קדוש־השם“ א. א. ו. ו. איידער אַן־סקי? „אונדזער אָווער, וועל־כער איז באגאָסן מיט אויפיל הייליקע בלוט און טרערן פון קדושים וטהורים,

וועלכער איז פארהייליקט מיט אזא מעסירעס נעפעש, ווערט פארלאָרן און פארגעסן. — מיט וואָס שיינד זיך אונטער די דאָזיקע ווערטער אן — סקיס (1) פון ענלעכע ווערטער בערדיטשעווסקיס, ביאליקס אָדער גאָר יצחקע עווענס און כאַימ בֶּלְאָס? און צי גייען זיי און זייערסגלייכונג, אַלציינס איז וואָסער שפראך זיי שרייבן — יידיש, העברעיִש אָדער דײַטש, רוסיש, שפּאַניאַליש א. א. ו. — צי גייען זיי ווייטער אין דער אידעאָלאָגיאַציע פונעם יאָנטעוודיקן קוגל, פונעם האָמעניגראַגער און פון קאַלערליי קויטיקע טאַלעס־טפילינדערשײנונגען — איידער אן — סקי, וואָס האָט זיי געלערנט פילן אין די דאָזיקע געוואלדיק הייליקע פּראָטימ דעם זיבעטן כיינ און עמעסן טאמ? די „אנטווישטע רעוואָלוציאָנערן“ און די קיינמאַל נישט אנטווישטע ציאָניסטן, פּאַלקיסטן און סטאַם שיינע ייִדן ווייזן אלע אין טאָך דיזעלבע אַנצילונג, אפּ וויפּל זיי שפּיגלען אָפּ די טענדענצן פון ייִדישן קליינבירגערטום. די שאַרפּסטע באַאָבאַכטונג וועט דאָ נישט קענען ארויסגעפינען א וועזנטלעכע כילעק צווישן די מענטשן מיט „אומוועגן“ (דורבן פויער־קליינבאויער, דורכן אָפּגעשטאַנענעם טייל ארבעטער — צום „אייגענעם“ קליינבירגער) און צווישן די, וואָס האָבן די דאָזיקע אומוועגן פארשפּאַרט צו מאַכן. וואָרעם די סאָציאַלע באַזע און דער סאָציאַלער ציל־פּונקט זיינען דאָ פון אָנהייב אָן געווען די אייגענע.

2.

די פארלוירנקייט און די פערסעקטיוולאָזע לאַגע פונעם קליינבירגער, וואָס ווערט צעריבן פון קאפיטאַליזם און וואָס פּלאַנטערט זיך אינעם געוואלדיקן געראַנגל צווישן פּראָלעטאַריאַט און קאַפיטאַליזם, קומט צום אויסדרוק אין זײַן בענקעניש נאָך יענע קראַמערשט אידיילישע צײַטן, ווען זײַן ראָל אַלס פּאַקטער אין דער עקאָנאָמיק און געזעלשאַפט, ווען די מאַסנ־פאַרעלנטונג און פּראָלעטאַריאַציע פון זײַן קלאַס זײַנען נאָך נישט געווען אזוי אַקטועל. לויט זײַן קליינבירגערלעכע מעהוס איז דער פּאַלקאַריזם פון ביידע קליינבירגערלעכע גרופּירונגען, סײַ פונעם „לינקן“ סײַ פונעם רעכטן „פּליגל“, ענלעך באשטימט געוואָרן אויך פונעם אַנטיסעמיטיזם אין דער ריכטונג פון נאַציאָנאַליזם.

אפּ פּאַראָדמען פון דער שוואַרצער מייע, אפּ איינעם פון די קאַמפּמיטלען פונעם פּוילנדיקן צאַריזם, האָבן די אן — סקיס פּונקט אזוי ווי די פּוילוצקיס, ביאליקס א. א. געענטפּערט מיט בענקענדיקער אַנטוויפּעניש אין די טוכלע „פּאַטריאַרכאַלישע“ צײַטן, דערמאָנענדיק זיך מיט פאַרגלעצטע אויגן אלע אירע זיסע טײַמימ און רייכעס, רע־גיסטרינדיק יעדן „קדוש וטהור“, יעדן שמאַלצ־פּלעק אפּ די אַלטע קאַפּאַטעס, יעדע איבערגעבליבענע שפור פון דער נאַציאָנאַל־רעליגיעזער ציבעלע אין די געהייליקטע טכינעס. ביידע „פּליגלען“ האָבן אַלציינס געענטפּערט: די „אומעס־האַוילעם“, דער צאַריזם מאַכן פּאַראָדמען — טאָ לאַמיר זיך דערמאָנען אינעם אַלטן הייליקן טאַם פון קוגל, אין די אַלטע עכט־ייִדישע מייכאַלים, דורכגעדרונגענע פונעם אוראַלטן נאַציאָנאַלן גײַסט, אין די אַלטע שטריימלעך, קאַפּאַטעס און שטערנטיכלעך, לאַמיר זיך פאַרטיפּן אין די אַלטע ווילד־אָפּגעשטאַנענע מײַסעס וועגן קדושים, דיבוקים,

(1) דאָס ייִדישע עטאַגראַפישע פּראָגראַם, פּעטערבורג, תרע"ה ז. 11.

רוכעס, שיידימ, מאזיקים, ניסימ-וועניפלאַעס א. א. וו. — מיט וועלכע עס האָבן זיך נאָך אונדזערע הייליקע אור-אור-עלטערזיידעס געטרייסט בא ענלעכע פּאָנאָרמען און אומגליקן.

די היינטצטיקע יידישיסטישע יי"ו-אַ-עטנאָגראַפֿן מיט זייערע יאָנטעו-טשאַלנט-קוגל-אנקעטעס (1) פירן דערע-קלאַל אויס אן-סקיס, יידישע עטנאָגראַפישע פּראָגראַמ, ווי זי איז אופגעצייכנט אין דער אויבנדערמאָנטער שריפט און אין זיין בוך, דאָס קינד פון יצירת הולד (!) ביו דעם חדר (!). זיי טוען אַנעו גענוי דאָס אייגענע ווי די ערע-ייסראַעלידיקע, געלערנטע" און זייערע פּרימ-עטנאָגראַפֿן.

3.

אין העפט 4 (1930) פון די זאמליכער „ציון“ (ארויסגעגעבן פון דער „נעוועל-שאפט פאר געשיכטע און עטנאָגראַפיע“) הייבט זיך נ א פּראָגראַמ-ארטיקל, וועגן די אופגאבעס פון יידישער עטנאָגראַפיע און פּאָלקלאָר אין אלגעמיינעם און באַזונדערס אין הייליקן לאַנד (!) מיט די ווערטער פון דער געמאָרע: „גיי און קוק ווי דער אוילעם פירט זיך — און זיי זיך אויך אזוי נויהעג.“ דער פּאַרפּאָסער פון דעם ארטיקל, איינער ד. העלער, זאָגט דאָ אויס דעם סאָך פון דער ציל-אַנווענדונג פאר דער פּאָלקלאָריסטיק און עטנאָגראַפיע אויך פון די ווינרייכס.

אין דעמווערבן העפט געפינט זיך אן עטנאָגראַפישער ארטיקל: „די בסאָמי-געוויקסן און די רעליגיעזע מינהאַגים פון אונדזערע פאַרשיידענע געמיינדעס אין ערע-ייסראַעל און אין אויסלאַנד“. דערדאָזיקער קוריאָזער ארטיקל איז געווינדעט — צו די פאַריינע, „אוינעג-שאבעס“ און צו זייער פּאָטער און באַגרינדער ח. נ. ביא-ליק“. ער פאַרענדיקט זיך זייער שיינ: „איך האָב אָנגעהויבן מיין ארטיקל מיט א וידמונג צו די כעוורעס, „אוינעג-שאבעס“ און איך וועל אים ענדיקן מיט א פּאָר-שלאג, וואָס דאַרף זיין א פּאָדערונג: א טייל פאַריינע, „אוינעג-שאבעס“ האָבן שוין איינגעפירט צוליב „אוינעג-שאבעס“ אכוצ לערנען און דאַרשענען אויך זינגען אין כּאָר — און איצט איז שוין געקומען די צייט איינצופירן אויך דאָס שמעקן געווירצן צוליב „אוינעג-שאבעס“. און טאַקע צוליב דעם דאַרף מען האָבן אזא עטנאָגראַפיע. אונטערגעשריבן איז דערדאָזיקער העכסט-וויסנשאַפטלעכער ארטיקל: „ירושלים, אוי-ברסיטה העברית, המחלקה לצמחי ספרותנו העתיקה!“

דערביי איז דאָס ווייס ניט סטאַמ-באַטלאַגישע רעאַקציע, ס'איז אויך פאַרבונדן מיט געשעפט. אין א העאַרע איז צוגעשריבן: „איך וואָלט אָנגערעגט אונדזערע נאַ-ציאָנאַלע טוערס, וואָס זיינען זיך נויהעג אופצונעמען געסט אומ שאבעס, זיי זאָלן זיי מעכאַבער זיין ניט בלוין מיט געוויינטלעכע קיבודים, נאָר זיי זאָלן זיי אויך פּאָרלייגן געווירצן פונעם לאַנד (פון פאַלעסטינע) צום שמעקן. און די פאַריינע „אוינעג-שאבעס“ אין אויסלאַנד וואָלט איך געייצעט ארויסשרייבן געווירצן פון ערע-ייסראַעל, אפּ צו שמעקן. יענע כעוורעס, וואָס ווילן באַקומען געווירצן פון ערע-ייסראַעל, קענען זיך צוליב דעם וועדן צום באַגרינדער פון די כעוורעס, אוי-נעג-שאבעס“ אין ערע-ייסראַעל (צו הער ביאליקן? — מ. וו.). מיין ווייב און איך

(1) זע „עטנאָגראַפישע אַנקעטעס“ העפט 1, יאָנווייז. ווילנע 1928.

וועלן דאן העלפן פארשאפן געווייצט פון ערעצ־יסראָעל פאר אונדזערע ברידער
אינ גאַלעס צוליב „אוינעג־שאבעס“. ס'איז שווער צו באשיסן, וואָס ס'הערשט
מער אין דערדאָזיקער ירושאלמישער וויסנשאפט: אידיאָטיע, קלאַד־יסראָעלדיקע
ציאָניסטישע האנדלס־אינטערעסן אָיער רעאקציע.

צו דעמדאָזיקן העפט, וואָס איז פול מיט פּוּרי־מ־וויסנשאפט פון „פּוּרי־מ־געלערנטע“,
איז טאקע אויב בייגעלייגט א פּוּרי־מ־אנקעטע, איז וועלכער עס שטייען צווישן אַן־
דערע זייער וויכטיקע פראגעס אויב אזעלכע ווי:

3. וויאזוי שלאָגט מען האָמענען בעשאס מע דערמאָנט זיינ נאָמען באַמ לייענען
די מעגילע? א) דורך קינדער: מיט וואָסערע געגנשטאנדן באנוצט מען זיך צו דעם
צוועק: מיט גראַנערס, מיט ביקסלעך, מיט האָמענ־קלאַפּערס, מיט העלצער (פאַרשרייב
פּינקטלעך די נעמען פון די כּפּיצימ) — מע דארף דאָס מיטן לעבן נייטיק וויסן!
וויטער זינען פאַראַן אזעלכע פראגעס: „וואָסערע פּסוקים זאָגט מען בעשאס מע
שלאָגט האָמענען: שם רשעים ירקב, מחה תמחה את זכר עמלק, ימח שמו א. ד. גל.“
פונקט 5. „וויאזוי קאסירט מען איינ דעם האלבן שעקעל? מיט וואָסערע מאַטבייעס
באנוצט מען זיך א. אז. וו.“ פונקט 9. „וואָסער באַזונדערע מיכאָלימ גרייט מען צו אפ
פּוּרי־מ־? פונקט 11. „וויאזוי איז מען זיך ניהען מיט שאלעכמאָנעס?“ (און דערצו א
גאַנצע ריי אונטער־פונקטן). פונקט 14. „צי טרינקט מען טאקע אסאך אומ פּוּרי־מ־
און צי שיקערט מען זיך אָן? מיט וואָסערע געטראַנקען א. אז. וו.“

מיר זעען: כּאָטש די עטנאָגראַפיע פון די נעבעכדיקע יעשווע־באַכער־ישע ירושאל־
מער פאשיסטן מיט מאַר ביאליק בעראָש איז — בעשומיפּן ניט רעאקציאָנערער ווי די
עטנאָגראַפיע פון דער פאשיזירטער ייִדישיסטיק איז דער ייִוואָ, בעראָש מיט הער
ווינרייך, רייזן זיי פונדעסטוועגן אביסעלע קלאָרער וועגן די אויספירן. מע מוז
אָבער מידע זיין, אז אונדזערע ייִדישיסטן זינען ניט אזוי ווייט אוועק אין דער באַ־
וויסטזיניקער און קלאָרער „מעטאָדאָלאָגיש־אידיעאָלאָגישער“ און פראקטישער קאָנ־
סעקווענצ ווי זייערע ירושאלמער „פּריינט“. עס פעלט זיי דער מוט צו קומען מיט
אזעלכע ניט פאַרמאָסירטע „פאָדערונגען“ צו די ארבעטער. און די ארבעטער — דאָס
איז דאָך דאָס טעטיקייט־געביט פון דערדאָזיקער ייִדישיסטישער אגענטור פון פאשיזם.

4

נאָך ערגער ווי פּרייער איז היינט, נאָך דער אימפעריאליסטישער מילכאָמע, איז
פּעראָד פון פאַרשאַפּטע ווירטשאַפּטלעכע קריזיסן, די לאגע פונעם ייִדישן קליינביר־
גערטום איז פּוּלין, לייטע, רומעניע א. אז. וו. זייער עקאָנאָמישע לאגע איז אָן פּע־
ספּעקטיוון. הילפלאָז, איבערגעשראָקן, אומבאהאַלפּן, אומהער־אַיש־וואַקלענדיק שטייען
זיי באַמ רייזיקן קאַמפּ, וואָס גייט אָן צווישן דעם קאַפיטאַליזם און דעם פּראָדעטאַ־
ריאַט. פאַרשאַפּט ווערט די סיטואַציע דורכן אַנטיסעמיטיזם, וואָס ליגט אין דער
טעווע פון פאשיזם אלס אויסדרוק פון נאַציאָנאַליזם, אלס מיטל צו פאשיזירן די
מאַסן, אָנצורייצן קעגן נאַציאָנאַליזם — און אויך אלס מיטל אריבערצוציען די
ייִדישע קליינבירגערלעכע מאַסן, דורך אָפּשרעקונג, איז פאשיסטישן לאגער. ס'גיט
זיך טאקע איינ דעם פּוּלישן פאשיזם צו ווירקן דורך זיינ אַנטיסעמיטיזם, העכסט

סטירעדיק, אינ דער ריכטונג, וואָס איז פאר אימ געוונטשן. ער פארשנארקט דורכ אנטיסעמיטיזם די עלעמענטן פון יידישן נאציאָנאליזם — און פירט דעם יידישן נאציאָנאליזם צום פאשיזם. מיט אלע מיטלען ציט דער פאשיזם אריבער צו זיך אפ זיין זייט דעם איבערגעשראָקענעם און ווילד־געוואָרענעם קליינבירגער, קעדיי ער זאָל האלטן; אז דער „פּינט שטייט לינקס“, אז דער סוינע איז דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער־קלאַס.

אַטאָ דאָס שפיגלט זיך גאנץ דייטלעך אָפּ אינעם נייעם פּאָלקאָריסטישן שטראָם פון דער יידישיסטישער פאשיזירטער „וויסנשאפט“. אינ אסאך פּראָטימ: אָנגעהויבן פון א בעקיוון און אפּסניץ פּאָלקאָריזירטער שפראַך, און אויסגעלאָזן מיט דער די רעקטער פּאָלקאָריזירטער. דערביי באמיט מען זיך אפ א קונציקן אויפן אויך פראקטיש אריינצוציען. ארבעטער־קרייזן אינ דערזאָזיקער העכסט וויכטיקער נאציאָנאַלער פּאָלקאָרישער און עטנאָגראַפישער זאמלאַרבעט א. א. ו. עטנאָגראַפיע ביכלאל און פּאָלקאָריסטיק ביפראט דארפן זיין א וויכטיקער רעאַקציאָנערער אופֿן ווירקניגמיטל. די אידעאָלאָגישע ארויסזאָגונגען אפ דעם געביט זיינען בא די היינטיגטיקע יידישיסטן אומגעלומפערט הילפלאָז, אָן קאָפּ, אָבער דער אינעווייז ביקסטער טאָג פון זייער ארבעט באטייט גענוי דאָס אייגענע, וואָס מיר האָבן אויבן פעסטגעשטעלט בא די בירגערלעכע דייטשע פּאָלקאָריסטן און איז פּאָליטיש ניט ווייניקער געפערלעך. מע דארף שלעפּן די אנטוויקלונג אפ צוריק, צו די אמאָליקע קלאַמערשט איירלישע קליינשטעטלדיקע נגיריש־כסידישע, פרומלעכ־באדעבאטישע פארהעלטענישן. מע דארף אָפּווענדן די ארבעטערשאפט פון אירע אייגנטלעכע רע־וואָלוציאָנערע צילן. די היינטיגטיקע יידישיסטישע עטנאָגראַפישע און פּאָלקאָרישע ראָמאנטיק איז אן אויסדרוק פון פּוּסֿטן דעגענערירטן באַדנלאָז און פּערספּעקטיוו־לאָזן פעסימיזם פון יידישן קליינבירגערטום בא די באדינגונגען און אונטער דער ווירקונג פון פאשיזם מיטן הויפט־ציל צו פארטעמפּן און אָפּצווענדן דעם ארבעטער פון זיין רעוואָלוציאָנערן קאמפּאָ.

IX. צי איז די פּאָלקאָריסטיק ביכלאל אן אקטועלע וויסנשאפט

1.

ארויסגייענדיק פון ענלעכע פעסטשטעלונגען, ווי מיר האָבן אויבן געמאכט בע־געייע דער היינטיגטיקער בירגערלעכער עטנאָגראַפיע און פּאָלקאָריזירטער, קען בא עמעצן אופשווימען די פראגע: אויב אזוי איז דאָך די באשעפטיקונג מיט פּאָלקאָריזירטן ביכלאל א דיאָקוידירטער, ניט נייטיקער און עפּשער גאָר רעאַקציאָנערער אינעם, וואָס קען אינ איצטיקן פּעריאָד דינען גאָר דער בורזשואַזיע? עפּשער גאָר דארפן מיר ביכלאל באקעמפּן די עקזיסטענץ פון דערזאָזיקער דיסציפלין גופּע, אָדער לעפּאָכעס איז זי פאר אונדז בא היינטיקן טאָג ניט אקטועל?

(1) אויספירלעכערע ארבעטן וועגן דער יידישיסטישער פּאָלקאָריסטיק (פון די כּיכ סקורדיצקי, טשער־ביאק און ראָזענבוויג) וועלן מיר ברענגען אינ די וויסערדיקע זאמלונגען פון דער עטנאָגראַפישער סעקציע. רעדאקציע.

צו א מער אָדער ווייניקער ענלעכע אויספיר זינען טאקע געקומען א טייל כא-
וויירי. ער איז אָבער פונקט אווי פאלש ווי אן אנדערע מיספארשטענדלעכע מיי-
נונג פון אנדערע כאוויירי, אז וואָס מער זיך באשעפטיקן אין דער וויסנשאפט
מיט אירע, עטנאָגראפישע" טיילן, מיט "פאָלקלאָר" — הייסט: זי אלץ מער פראָלעטא-
ריזירן. עס איז שווער צו זאָגן וועלכע פון די ביידע מיינונגען איז דאָגמאטישער,
וועלכער ס'איז דער "לינקער" און וועלכער דער "רעכטער" איבערבויען. ביידע
זינען אי נאָו, אי פאלש, אי שעדלעך.

ערשטנס, דארפן מיר גרינטלעך אונטערשיידן צווישן עטנאָגראפיע און פאָלק-
לאָריסטיק פון איינ זייט, און עטנאָגראפיומ און פאָלקלאָריזם פון דער אנדערער.
די נאציאָנאליסטישע אָדער פאָלקיטישע פראקטישע באגרייטערונג פאר עטנאָ-
גראפיע און פאָלקלאָר, די ספעציפישע באציונג צו די אָביעקטן פון עטנאָגרא-
פיע און פאָלקלאָר אלס אזעלכע, וואָס דארפן פראקטיש אין היינטיגייטיקן לעבן
אָדער אין דער ליטעראטור קולטיווירט ווערן, איז דורכויס ניט דאָס אייגענע ווי די
וויסנשאפטלעכע באהאנדלונג פון די דאָזיקע אָביעקטן אלס היסטאָרישע אָפגע-
גאנגענע אָדער אָפגייענדיקע פאקטן. עפעס אנדערש איז: קולטיווירן און פארשפרייטן
אלס אקטועלע שאפונגספּראָדעס עטנאָגראפישע און פאָלקלאָרישע פאקטן, און
עפעס אנדערש — דאָס קולטיווירן די וויסנשאפט וועגן זיי.

צווייטנס, דארפן מען געדענקען, אז ניט בלויז די געוויגטקייט צו עטנאָגראפיע
און פאָלקלאָר, נאָר אויך די קעגנערשאפט צו זיי דארפן בא פארשיידענע קלאסן
פאָרשטייער און אין פארשיידענע צייטן פארשיידן אָפגעשאצט ווערן. די הויפיש-
אקאדעמישע קעגנערשאפט צום פאָלקלאָריזם מיצאד דעם פראנצויזישן קלאסיציזם
און זינע נאָכגייערס אין דער עפאָכע פֿון אבסאָליוטיסטישן מאָנארכיזם, איר אנט-
בירגערלעכער רעאקצאָנערער כאראקטער, וואָס דערגייט ביז צום קריטיקירן פאָל-
קלאָריזמען בא מאָליערו¹) — איז ענלעך, אָבער אויך ניט ענלעך צו דער
קעגנערשאפט, וואָס באווייזט זיך מיצאד דעם אדליקן און בירגערלעכען פארוועניו
אין זיין קריטיק פון פושקינס, מוזשיקישע און בורלאקישע" אויסדרוקן. דער אופ-
קלערערישער אָפּשאַפֿט אפ קיריעווסקיס זאמלונג פאָלקסשפריכוֹ ערטער אלס "זאמלונג
פון פאָלקס-נאָרישקייטן" איז ענלעך און ניט ענלעך צום קאמפ, וואָס די בירגער-
לעכע אופקלערערישע וויסנשאפטלעכקייטן ביכלאל פירט זייט יאָרהונדערטער קעגן דער
פאָלקסנאָמע". די שארפע קעגנערשאפט צו עטנאָגראפישקייט און פאָלקלאָרישקייט
בא די פארשיידענע עלטערע בירגערלעכע אופקלערער, בא די שרייבער פון יונג-
דייטשלאנד", בא די בירגערלעכע אופקלערערישע בעלעטריסטן²), וואָס האָבן אין זייערע
סאטירישע ווערק געזעלשאפט-קריטיש אונטערגעריסן דעם עטנאָגראפיש-פאָלקלאָרישן

1) לאַבירער, פענעלאַג, וואָוונאָר א. א. ווארפן מאָליערו און באַראַרזימען, פאָלקסשפראַכ,
זשארגאניזמען און פראָווינציאליזמען (באוונדערס לאַבירער).

2) צו די דאָזיקע קעגנער פון עטנאָגראפישקייט און פאָלקלאָרישקייט געהערן אויך אין א באשטימ-
טער מאָס די יידישע אופקלערערישע שרייבער לעווינאָב, אקסענפעלד, גאָטלעבער א. א. א פארגלייך
פון זייער באציונג צו עטנאָגראפישקייט און פאָלקלאָרישקייט און פון פערעצעס, בערדיטשעווסקיס, אָנזיכיס
אָדער אן — סקיס באציונג צו די זעלבע אינאיינאָם — וועט אונרו גרינג דערפון איבערצייגן.

שטייגער — איז ביז צו א באשטימטער מאס אנאלאָג, דערביי אָבער אויך שטארק פארשיידן פון א קעגנערשאפט צום עטנאָגראַפֿיזם, וואָס דרינגט ארויס פון א דיאלעקטיש-מאטעריאַליסטישן מאַרקסיסטישן צוגאנג.

2.

די בורזשואַזע האָט שטענדיק אַלע וויסנשאַפטן אָנגעווענדט לויט אירע צילן. די בורזשואַזע געשיכטפֿאָרשונג וויל זײַן איינ געוואלטיק גרויסע אפּאָלאָגיע פון בורזשואַזע סײַדער — פונדעסטוועגן וועט דעם פּראָלעטאַריאַט ניט אײַנפאלן זיך אָפּצוואַנגן פון דער געשיכטס־וויסנשאַפט, און גראַד די וויכטיקסטע גרונט-האַנאַכע פון דער פּראָלעטאַרישער אידעאָלאָגיע איז דער היסטאָרישער (דיאַלעקטישער) מאטעריאַליזם. די פּראָלעטאַרישע אידעאָלאָגיע איז א דורכױס געשיכט־וויסנשאַפטלעך באזירטע אידעאָלאָגיע. און טאַקע ערשט דער פּראָלעטאַריאַט קען זיך אונטערנעמען שאפן די סאַמע אָביעקטיווסטע געשיכטע, ווײַל נאָר דער פּראָלעטאַריאַט איז דערצו פּעק לויט זײַנע קלאַס־צילן, וואָס גײען ניט אפּ דער פאַרייביקונג פון קלאַסן, נאָר אפּ זײער אָפּשאַפונג. די סוביעקטיווקײט פונעם פּראָלעטאַרישן קלאַס אנטשפּרעכט צו דער אָביעקטיווער ווירקלעכקײט. ערשט דער פּראָלעטאַריאַט ברענגט ארײַן עמעסע וויסנשאַפטלעכקײט אין די געיאַרשנטע וויסנשאַפטלעכע מאטעריאַלן.

סױוואַלט דעריבער געווען אן אומזין וועלן ליקווידירן א וויסנשאַפטלעכע דיסציפלין, וועמענס אָביעקט סײַקען אַלס געשיכטע, אַלס טײל פון דער געשיכטע ניט ליקווידירט ווערן. סײַנען פאַראן קלאַסאַווע פּסעוודאָ-וויסנשאַפטן, וואָס זײער אָביעקט גופע עקזיסטירט ביכאַל ניט און וואָס ווערט אויסגעטראַכט ציליב די אינטערעסן פון אימפּעריאַליזם, נאַציאָנאַליזם א. א. וו. לעמאַשל, די „ראַסנ־לערע“ מיט איר אײביק דעטערמינירטע דיפּערענצן פון די אײַנגעבויענע ראַסנ־אײַנגשאַפטן ראַסנ־שליכעס א. א. וו. אועלכע פּסעוודאָ-וויסנשאַפטן מוזן ליקווידירט ווערן. דער אָביעקט פון עטנאָגראַפֿיע און פּאָלקאָריסטיק אַלס היסטאָרישער פאַקט איז אָבער ניט קײן אויסגעטראַכטער, די באשטימטע, כּאָטש באַגרענעצטע ספּעציפֿיק פון פּאָלקאָר, לעמאַשל, אין פאַרגלײַכ מיט „ליטעראַטור“, איז ניט קײן אויסגעטראַכטע. זײַן עקזיסטענצ אין דער פאַרגאַנגענהײט (און רעשטלעכױטן אויך אין דער קעגנ־וואַרט) קען ניט אַרויסגעריסן ווערן פון דער געשיכטע. מוז דאָס מעמילע אויסגע־פּאַרשט ווערן. פּאַרשנדיק די געשיכטע פון עקאָנאָמיק, געזעלשאַפטלעכע באַוועגונגען, פון קולטור און אופֿירונג („זײַטנ“), פון דער קונסט (מאָלעריי, סקולפּטור, מוזיק, טאַנצ, טעאַטער און ליטעראַטור), פון פּילאָסאָפֿיע, רעליגיע, רעכט און פּעדאַגאָגיק, פון נאַטורוויסנשאַפטן, מעדיצין און טעכניק — קורצ, אוממאָטום אין דער געשיכטע וועלן מיר זיך אָנשטויסן אָן דעם, וואָס מיר רופן דערווײַל אָן עטנאָגראַפֿיע אין פּאָלקאָר, ד. ה. אָן דער ספּעציפֿישער קולטורעלער שאַפונג פון אונטערדריקטע, אויסגענוצטע, באַהערשטע און אָרעמע קלאַסן פון געוויסע פּעריאָדן, אָן א שאַפונג, וואָס שטייט אין א באשטימטער קעגנזײַטיקער באַצױג צו דער „ליטעראַרישער“, אָפּיציעלער־שאַפונג פון די העכערע קלאַסן. און גראַד אויך צוליב דעם האָט דיִאַָיקע שאַפונג

פון די אונטערדריקטע קלאסן פאר אונדזער פראָלעטארישער פּאַרשונג-ארבעט נאָכ
א גאָר באַזונדערן אינטערעס.

3.

אויפ מיר וועלן זיך וועגן די דידאָזיקע עטנאָגראַפיש-פּאָרקלאַרישע טיילן אין דער
געשיכטלעכער אַנטוויקלונג פון יעדן וויסנשאַפֿט-צווייג, לעמאַש, וועגן דעם עטנאָ-
גראַפישן („פּאָלקסטימלעכע“) רעכט, וועגן דער עטנאָגראַפישער מעדיצין, פּעדאַגאָגיק
א. א. וו. — ניט שאַפן קיין קלאַרע מאַרקסיסטישע מיינונג, וועלן מיר, ערשטנס,
ניט קענען ריכטיק אין אלע פּראָטימ אופּלערן דעם אַנטשפּרעכנדיקן „ליטעראַרישן“
„וויסנשאַפֿטלעכע“ „אַפיציעלע“ טייל, און מיר וועלן, צווייטנס, מוזן — אָדער אימפּראָ-
וויזירן בויכ-סוואַרעס, אָדער ניט ווילנדיק אַנעמען ניט רעוויזירטערהייט די מיינונגען
פון די בירגערלעכע פּאַרשער אין דעם פּראַס. און גראָד דער עטנאָגראַפיש-פּאָרקלאַ-
רישער טייל שפּילט אין יעדער וויסנשאַפֿט-געשיכטלעכער אַנטוויקלונג אזא באַדייט-
דיקע און פאַר אונדז אינטערעסאַנטע ראָל, אז אויך דאָ לוינט זיך אונדז גאָר ווייניק
זיך פאַרלאָזן אפּ די אויסקלאַרונגען און דערקלערונגען פון דער בורזשואַזער וויסנ-
שאַפֿט. דאָ גילט ווי אין אַסאַך אַנדערע פּאַלן דאָס, וואָס ענגעלס האָט געזאָגט וועגן
יענע ווילגאַרע מאַטעריאַליסטן, וואָס האָבן פאַראַכטעט די פּילאַסאָפּיע און איר גע-
שיכטע, וואָס האָבן געמיינט, אז מע קען זיך אָן ביידע באַגיינן. זיי האָבן ניט
פאַרשטאַנען, אז ווער ס'דערלערנט ניט די ריכטיקע פּילאַסאָפּיע — האָט ס'ווייסן
עפעס א פּילאַסאָפּיע, נאָר אַ כאַאָטיש צוגויפּגעקליבענע און עקלעקטיש צוגויפּגעלאַ-
טעטע פון פאַרשיידענע צופּעליקע, וואָלוועלע און צווייפּלהאַפֿטיקע קוואַלן, פון דער
באַבע, פון דער גאַס, פון (בורזשואַזע) צייטונגען, זשורנאַל א. א. וו. קורצ: א
צעטומלטע, אויבערפּלעכלעכע און שעדלעכע. דער, וואָס דערלערנט ניט פּילאַסאָפּיע —
האָט ס'וויי א פּילאַסאָפּיע, נאָר אַ שלעכטע. דער היסטאָריקער פון עקאָנאָמיע,
געזעלשאַפֿטלעכקייט, פון ליטעראַטור א. א. וו. דאַרף האָבן אויסגעקלאַרטע באַ-
גריפּן וועגן דעם מעהוס פון עטנאָגראַפּיע און פּאָרקלאַר, און אויסגעקלאַרטן מעטאָ-
דאָלאָגישן צוגאַנג צו די דידאָזיקע געגנשטאַנדן, און פעסטע קאָנקרעטע יעדעס וועגן
דעם מאַטעריאַל גופּע, מיט וועלכן עס קומט אימ אויס צו האָבן צו טון. אויב ניט
וועט ער וועגן זיי ס'וויי האָבן מיינונגען — נאָר פאַלשע. מיר מוזן דעריבער אויך
דידאָזיקע וויסנשאַפֿט נעמען אין אונדזער האַנט און זי פאַרוואַנדלען פון א בורזש-
און געווער — אין אַ וואַפּן פונעם פּראָלעטאריאַט פאַר זיינע רעוואָלוציאָנערע צילן
און קעגן זיינע סאָנימ.

4.

„פּאָרקלאַר“ אין ברייטסטן זינען איז א באַשטימטער קאָמפּלעקס אידעאָלאָגישע אויס-
דרוק דערשײַנונגען פון די אונטערדריקטע, עקספּלואַטירטע און אַרעמע מאַסן אין דער
פאַרגאַנגענהייט (מיט לעצטע רעשטלעך אין דער קעגנוואַרט). די בורזשואַזיע האָט
אין די געשיכט-וויסנשאַפֿטן דעם פּאָרקלאַרישן טייל אָדער שטאַרק איגנאָרירט (ניט
געקוקט אפּ איר פּאָרקלאַריזם!), אָדער, וווּ דאָס איז שוין ניט מער מעגלעך געווען

אפילע שוין בלויז צוליב דעם „ליטערארישן“ טייל פון דער אנטשפּרעכנדיקער גע-
שיכטס־דיסציפלינ—פארפעלשט און אויסגעטייטשט לויט די בירגערלעכע קלאסן־אינטע-
רעסן.

דאָ איז נייטיק א דורכזיכיקע און גרינטלעכע רעוויזיע, וואָס וועט בעלי־סאָפּעק
ברענגען צו אזעלכע באדייטנדיקע רעזולטאטן, וועלכע מיר קאָנען נאָך דערווייל אפילע
ניט קלאָר גענוג אויסמעסטן, ווייל אונדזערע פאָרשטעלונגען אינ דעם פראט מוזן
זיך נאָך אינ גאָר אסאך פראָטימ צונויפֿשטעלן לויט די רעזולטאטן פון דער ביר-
גערלעכער פאָרשונג.

און מיר דארפן געדענקען: „פאָלקלאָר“, אלס שאפונג און אידעאָלאָגישער אויס-
דרוק־שטייגער פון אונטערדריקטע און עקספּלואטירטע מאסן, איז דורכזיכיק ניט שטענדיג
דיק געווען דאָס, וואָס ער איז בא היינטיקער צייט. היסטאָריש גענומען קומען אינעם
„פאָלקלאָר“ צום אויסדרוק, ווערן אינ אימ אָפגעשפּיגלט אויך מעכטיק שאפּערישע,
פאָרויסשטויסנדיקע מאָמענטן, די שטרעבונגען, האָפּענונגען, דער פראָטעסט, די בונטא-
רישקייט פון די אונטערדריקטע מאסן, לעמאָשל, פונעם אמאָליקן פאָרויסגייענדיקן
רעוואָלוציאָנערן בירגערטום (באוונדערס, לעמאָשל, אינ דער צייט פון דער ענגלישער
רעוואָלוציע, אָבער אויך אינ דער צייט פון דער פראנצויזישער רעוואָלוציע), פונעם
לייביגענעם אָדער „פרייענ“ קליינעם פויערטום און אמאָל אפילע—כאָטש אסאך
זעלטענער און ווייניקער אויסשליסלעך— פון דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער־שאפט.
פאראן אינ „פאָלקלאָר“ עלעמענטן, וואָס זיינען בא היינטיקן טאָג דייטלעך רעגערסיוו,
אָבער אפילע צווישן זיי זיינען דאָ אזעלכע, וואָס האָבן אמאָל אינ זייער צייט געקאָנט
אָפּשפּילן א דורכזיכיקע פראָגרעסיווע ראָל. אכוצ די עלעמענטן פון אָפגעשטאנענער
פארגליווערטקייט קאָנען מיר אינעם פאָלקלאָר אופשטעלן יענע עלעמענטן, וואָס
זיינען היסטאָריש באנומען, פאר זייער צייט, געווען רויקע אידעאָלאָגישע אופשפּיכ-
לערונגען פון שטורמישער בונטארישקייט, פון פראָטעסט און פאָרויסשטויסנדיקער
שאפּערישער ענערגיע.

עס איז דעריבער ביו גאָר וויכטיק אופצושטעלן אינ יעדן וויסנשאפטס־געשיכט-
לעכן געביט יענעם טייל, וואָס האָט א שייכעס צו די אידעאָלאָגיש־שאפּערישע
פאקטן פון די אונטערדריקטע קלאסן, קורצ: דעם עטנאָגראפישן טייל פון יעדער
באוונדערער היסטאָרישער דיסציפלינ. אויב ניט, קאָנען אונדז אמאָל אויספעלן די
מאָמענטן פאר דער געשיכטע פון די „ליטעראריש־שטומע“ אונטערדריקטע
קלאסן.

5.

דער „ריינ־ליטערארישער“ טייל פון יעדער געשיכט־דיסציפלינ (ד. ה. דער ניט-
פאָלקלאָרישער, „אָפיציעלער“ טייל) קאָן זיך שוין לאנג ניט מער באגיין אָן דער
אויספאָרשונג פון די „פאָלקלאָרישע“ מאטעריאלן. דאָס איז שוין אפילע פאר דער
קלאסאָווער בירגערלעכער געשיכטע צו שטארק בוילעט געוואָרן. זי האָט אָבער
דעם „פאָלקלאָרישן“ מאטעריאל אויסגענוצט אפ איר שטייגער, אמאָל קעדיי
צו באווייזן, אז דער אייגנטלעכער אופטועריש־שאפּערישער פרינציפ איז שטענדיק

פאָרט געקומען נאָך פון די הערשנדיקע קלאסן¹, און אמאָל קעדיי צו באווייזן, אז די שאפונג פון די הערשנדיקע קלאסן — איז אינ טאָך דאָס אייגענע ווי פון די נידעריקע: אז די שאפונג פון אלע קלאסן איז א נאציאָנאל-אינהיטלעכע². דער פראָלעטאריאט, וואָס איז פּעיק צו שאפן די עמעסע ווינסשאפט מיט דער הילף פון דער מאַרקס־לענינישער דאָלעקטיש־מאטעריאַליסטישער מעטאָדאָלאָגיע, וועט זיך באַם פאָרשן די פאָרשיידענע היסטאָרישע געביטן אוואַדע און אוואַדע ניט קאָנען באַגייגן אָן די אַנטשפּרעכנדיקע, עטנאָגראַפישע טיילן, זיי וועלן ווערן אַן אינטערגראַלער טייל פון יעדער היסטאָרישער דיסציפלינע, פאַרבונדן מיט די „ליטעראַ-רישע טיילן“ — כאָטש טאַקע אויך פון זיי דיפּערענצירט. דער עטנאָגראַפישער טייל וועט אין יעדער דיסציפלינע פאַרנעמען אויפֿיל אָרט, וויפֿל ס'געהער אימ לויט דער היסטאָרישער טאַטצעלעכקייט און לויט דעם שאַפּערישן און היסטאָרישן באַטייט פון די אונטערדיקטע און עקספּלאַטירטע קלאסן. דעמאָלט וועלן די עטנאָגראַפישע „קאָפיטלעך“ פון אלע היסטאָרישע דיסציפלינעס אזוי פּרוכטבאַר און רעזולטאַט־רייך אויסוואַקסן, אז מע וועט זיי שוין ניט מער קאָנען אַרומנעמען אין איינ באַזונדער אויסגעטיילטער זעלבשטענדיקער ווינסשאפט „עטנאָגראַפיע“, וואָרעם דאַן וואָלט פון יעדער דיסציפלינע געמוזט עקזיסטירן צוויי באַזונדערע ווינסשאפט־צווייגן: אַן עטנאָגראַפישער און „ליטעראַרישער“. דעמאָלט וועט די עטנאָגראַפיע אַפּגעזאַפּט ווערן פון די פאָרשיידענע היסטאָרישע דיסציפלינעס און וועט אַלס זעלבשטענ־דיקע ווינסשאפט פאַרשווינדן.

דער ווייל אָבער איז נאָך דורכויס צוועקמעסיק און מעגלעך אויסצוטיילן די עטנאָגראַפיע און דעם פּאָלקלאָר — באַזונדערס יענע טיילן פון עטנאָגראַפיע און פּאָלקלאָר, וואָס זיינען נעענטער צו אונזער צייט — אין א באַזונדערער דיסציפלינע — כאָטש עס האָט זיך שוין אין איר לאַנג אָנגעמערקט א וויכטיקע צווייטיילונג: „זאַכלעכע“, מאַטעריעלע עטנאָגראַפיע — און „וואָרטלעך־קלאַנגלעכע“, פּאָלקלאָרישע (וואָרט־און מוזיק־פּאָלקלאָר). וויפֿל די בורשוואַזע ווינסשאפט האָט ניט אַס דידאַזיקע געביטן אַפּגעטאָן, האָט זי אָבער פאָרט נאָך שפּאַט־ווייניק און קלאַסאָווע פאַרקריפֿלט אַפּגע־טאָן. די עטנאָגראַפיע און דער פּאָלקלאָר שטייען נאָך פאַקטיש באַ זייערע סאַמע

1) האַנס נאַימאַן האַלט, לעמאַשׁ, אז „דאָס פּאָלק“ קאָן בלויז איבערנעמען דאָס, וואָס די העכערע געבילדעטע קלאסן האָבן געשאפן (Gesunkenes Kulturgut). האָפּמאַניקריטער פּאַרנולירט דאָס, אז דאָס פּאָלק קאָן גלויבן „רעפּראָדוצירן“. נאָך זיי גייען אויך א גאַנצע ריי בירגערלעכע רוסישע פּאָלק־קריסטן.
 2) דער נאַציאָנאַליסטישער פּאָלקלאָריזם איז דער געזיכטע, איב דער פּאָלקלאָריסטיק און באַזונדערס איב דער ליטעראַטור־געשיכטע כּוּן אלע פעלקער און שפּראַכן באַמיט זיך אַפּט נאָכצווייטן, אז פּאָלקלאָר איז דער אַרשפּרונג פון דער „ליטעראַטור“, אז די ליטעראַטור וואַקסט שטענדיק פּונעם פּאָלקלאָר, וואָס אַנטוויקלט זיך דורכויס אין אַן איזאָלירטער אַבסאָליוט זעלבשטענדיקער ליניע. פאַראַן אויך א דריטע ביר־גערלעכע מיינונג, אז ביידע ליניעס אַנטוויקלען זיך איזאָלירט און זעלבשטענדיק. אַלע דריי מיינונגען זינען, פאַרשטייט זיך, פאַלש. מע קאָן ערשט דעמאָלט רעדן וועגן „פּאָלקלאָר“, ווען ס'איז שוין פאַראַן „ליטעראַטור“, איינס ווערט אַרומגעגרינגעט און באַמיינט פּונעם צווייטן — און ביידע ספּעקאַלאַס פון דער עקאָנאָמישער סטרוקטור. פּאָלקלאָר און ליטעראַטור שטייען אין אַ שטענדיקער אויבונט־פּראָצעסער קעגנזייטיקער באַווירקונג. דורכויסיקער אָפּהענגיקייט קאָן מען דאָ אין קיין שום פּראַט ניט רעדן, חוץ אַסאָל איז טאַקע די „ליטעראַטור“, אַמאָל אָבער דאַפּקע „פּאָלקלאָר“ דער פּאַרוויסירנדיקער, דער „פּרימערער“ עלעמענט. אויספירלעכער וועגן דעם אַלעם — אין צווייטן טייל פון דער דראָזיקער אַרבעט.

ערשטע טריט, ניט געקוקט אפ דעם זינלאַז און אָפּט צוועקלאַז אָנגעוואלערטן ריזיקן מאטעריאל, וועלכן די בירגערלעכע פּאַרשער האָבן אָנגעזאמלט און מיט וועלכן זיי ווייסן ניט וואָס צו טון. מיר גיבן ניט דער עטנאָגראפיע יענע זעלבשטענדיקייט, וואָס דארף זי פאסיק מאכן אלס באזע אפ צו „פאריינהייטלעכענ“ דאָס גאנצע „פּאָלק“, נאָר, פארקערט, א זעלבשטענדיקייט, וואָס דארף אונדז פארגרינגערן ארויסצוגעפינען אינ געשיכטע און קעגנווארט די קלאסאָווע די גערענציר-פאקטן אינעם „פּאָלק“. מיר שטעלן אופ די געשיכטע וועגן דער שאפּערישקייט פון די באהערשטע אינטערדריקטע און עקספּלואטירטע מאסן אין דער פארגאנגענהייט, ניט קעדיי דאָס צוצושרייבן דעם גאנצן „פּאָלק“, ניט קעדיי ארויסצודעסטילירן דעם „גייסט“ פונעם פּאָלק, נאָר קעדיי צו באקומען א קלאָרן באגריפ וועגן דער געשיכטע פון די קלאסן און זייערע קאמפּן.

6

„פּאָלק“ אינעם באגריפ „פּאָלק-לאָר“ קאָן פאר אונדז האָבן נאָר דעם איינעם באטייט: די אונטערדריקטע עקספּלואטירטע און אָרעמע מאסן. אָבער אויך דאָ מוזן מיר פינקטלעכער דיפּערענצירן. אויך די דאָזיקע מאסן זינען ניט קיינ האַמאָגענער קלאס, אויך „די מאסע“ דיפּערענצירט זיך קלאסנמעסיק מיט פארשיידענע טענדענצן, וואָס שפּיגלען זיך דיטלעכ אָפּ אין זייער אידעאָלאָגיע און שאַפּונג. אפילו אינעם „פּאָלקלאָר“ פון איינ צייט און וועגן דער אייגענער היסטאָרישער טעמע (לעמאַשל: וועגן פּוגאטשאָוו, סטענקא ראזין, די רעקרוטיניע בא ייִדן, אוקראַינער, רוסן א. א. וו.) קאָנען קומען צום אויסדרוק די פארשיידנסטע קלאסן-טענדענצן. אן איינהייטלעכע „פּאָלקלאָר-אידע-אָלאָגיע“ אָדער אן איינהייטלעכער „פּאָלקלאָר-נוסעכ“ סטאמ אין ניט פאראן, אפילו ניט אין איינ צייט און אוואדע ניט אין פארשיידענע צייטן.

ווען מע רעדט וועגן דער צווישן-באציונג צווישן פּאָלקלאָר און „ליטעראטור“ מאכט דער היינטצייטיקער רעאקציאָנער-נאַציאָנאַליסטישער ליטעראטור-היסטאָריקער און פּאָלקלאָר-אָנהענגער אן אָנשטעל, אשטייגער, די פּאָלקלאָר-אנטוויקלונג וואָלט געגאנגען אין אלע צייטן אן איזאָלירטע, זעלבשטענדיקע און שטענדיק דיזעלבע לויטן אייגענעם כאַראַקטער פונעם סטאטיש-איביקן פּאָלקסגייסט, ווי ס'וואָלט אפ אייביק און פעסט פאראן געווען שטענדיק דערוועלבער „פּאָלקסטימלעכער סטיל“, — וואָס דארף דאן פון צייט צו צייט, „אָקאָזיאָנאַליסטיש“, אזוי צו זאָגן, לויט די פריי-ציפּן פון דער געטלעכער האשגאַכע, אריין אין דער „ליטעראטור“ און זי „אופרישן און באנייענ“. אינעמעסן אָבער ער ארויס פון דער פּאָלקלאָר-געשיכטע באש-טימטע עלעמענטן פון א באשטימטן צייטפונקט לויט ווי סע לוינט זיך אימ פאר זיינע רעאקציאָנערע טענדענצן, פיקסירט דאָס אלס דאָס אייביקע ספעציפיש-פּאָלקס-טימלעכע ביכלאל און וויל דאָס אָנבינדן דער היינטצייטיקער שאפּונג אלס אָפּהאלט קעגן דער רעוואָליוציאָנערער אנטוויקלונג.

אינעמעסן איז א געגעבענער אלס „איביק“ געקרוינטער „פּאָלקס-סטיל“ גאָר אָפּט אסאך ווייניקער ענלעכ אפ א „פּאָלקס-סטיל“ פון אן אנדערן פּערזאָן אידער אפן „ליטערארישן סטיל“ פונעם אייגענעם פּערזאָן. דער מיינ פון דערדאָזיקער מאניפּוליאציע איז צו באַרעכטיקן דאָס צוריקשרויפּן די אנטוויקלונג צוריק צום

אייערנעכטן דורכ אזא מינ טילאָגיומ: העייס יענע פּאָלקלאָר-עלעמענטן זיינען אייער-
נעכטן אמאָל געווען פּראָגרעסיוו און העייס זייער כאַראַקטער און מעהוס. בלייבט
אינ דער געשיכטע שטענדיק דער אייגענער — זיינען זיי אויך היינט פּראָגרעסיוו,
וירקן זיי אויך היינט „אופרשנדיק“, דארפן מיר אויך היינט אריינברענגען אין
אונדזער שאפן דעם „פּאָלקס־טיל“. אזוי ארום פרוווט מען זיך צוריקשלאפען צו דער
קוגל־און טשעָלגט־אַרער קרויט־מיט קאָלבאס־אידיילע מיט זייער דעמפיקן רעאַקציאָן
נערן גערויכ. —

מיר טאָרן ניט דערלאָזן צו א שערלעכע ניהיליזם, וואָס דערשאצט ניט דעם
באטייט פון דערדאָזיקער וויסנשאפטלעכער דיסציפלין. דערביי אָבער מוזן מיר קעמפן
קעגן יעדער איבערשאצונג, וואָס מוז דערפירן צו רעאַקציאָנערן פּאָלקלאָר־
ריזם. די בורזשואזיע פארשטייט אויסצונוצן אפילע אזא קלאַמערשט זייטיקע וויסנ-
שאפט צוליב אירע צילן. ניט אומזיסט און ניט צופעליק פארנעמט דירדאָזיקע דיסציפלין
אזא אָנגעזעענ אָרט אינ די בורזשואזיע וויסנשאפטלעכע אינסטיטוציעס. ניט אומזיסט
איז עטנאָגראַפיע און פּאָלקלאָר אזא קדשי־קדשים פארן ייִוואָ אין ווילנע, ניט
אומזיסט באַמען זיך די ייִוואָ־לייט צוציען די אופמערקזאַמקייט און מיטארבעט פון
ארבעטער־קרייזן פאר זייער עטנאָגראַפישער טע־יקייט. ס'איז ניט געווען גלאט אזוי
זיך א שפיל, אויב די ייִדישע נאַציאָנאַליסטן פון אלע פארבן האָבן מיט פּאָרליבע
און היסליוועס געוונגען פּאָלקלאָרישע און כסידישע ניגונים, אויב די אוקראַינישע
און פוילישע (ווי אמאָל די דייטשע) נאַציאָנאַליסטן האָבן זיך ארומגעטראָגן אין
נאַציאָנאַלע עטנאָגראַפישע קאָטסיומען. ניט אומזיסט פארופט זיך דער קלאסניוע
(אויך אינעם לאנד) אפ „עטנאָגראַפישע“ מאַמענטן אין זיינ קאַמפ קעגן דער רעוואָ-
ליוזיע. די בורזשואזיע פּאָלקלאָריסטיק, וואָס דינט ווי א אידעאָלאָגיש קאַמפ־מיטל
פון רעאַקציע און קאָנטר־רעוואָליוזיע, דארפ אלס אזעלכע דעמאָסטיקירט ווערן. דערי-
בער וואָלט דאָס געווען ביז גאָר פאלש זיך אויסצוקערעווען מיט דער פלייצע צו
דערדאָזיקער וויסנשאפט. מיר מוזן דאָ זיינ טאָפלט געהיט. מיר מוזן זיך באשעפטיקן
און גרינטלעך באשעפטיקן מיט דערדאָזיקער וויסנשאפט, דערביי אָבער מוזן מיר דאָ
זיינ באזונדערס וואכזאַם און פילבאַר אין אונדזער ארבעט, קעדיי צו קאָנען פאר-
וואנדלען די וואפן פון אונדזערע סאָנימ — אין א וואפן קעגן זיי.

צו די אופגאבעס פון דער יידישער מוזיקאלישער פאָלקלאָריסטיק

1.

אינ איינעם פון די ערשטע פרווון עטנאָגראַפיש צו פיקסירן דאָס לעבן פון ייִדן אין רוסלאַנד, אין מ. בערלינס "Очерк этнографии евр. народонаселения в России" ספ"ב 1861, פארנעמט דער מוזיק-פאָלקלאָר, און באזונדערס פונעם פאָלקלאָר-ליד, קימאט קיין שום אָרט ניט. זייער קוריאָן קלינגט היינט מ. בערלינס באהויפטונג, אז "קיינ לידער, וואָס ווערן באנוצט פונעם פאָלק בא אלערליי פארוויילונגען, איז בא ייִדן ניטאָ, כאָטש זיי האָבן א נעטיגע צום זינגען; ס'איז פאראן בלויז סינאָגאָאלע לידער, וואָס קימאט אדע ייִדן קענען זיי"¹.

אינ 1898 מאכט ש. גינזבורג און פ. מארעק דעם ערשטן פרוווי סיסטעמאטיש צו זאמלען ייִדישן וואָרט-פאָלקלאָר², און דעמאָלט ווערט אויך געווענדעט די אופמערקזאמקייט אפ דער מוזיקאלישער זייט פונעם פאָלקלאָר-ליד³. אינ דעמוזעלבן יאָר, צוואמען מיט גינזבורג און מארעקן, און טיילווייז זעלבשטענדיק, איז דער קאָמפאָזיטער אין מוזיקאלישער קריטיקער יולי ענגעל (1868—1927) צוגעטראָטן צו זיינע ערשטע זאמלונגען פון מוזיק-פאָלקלאָר. מיטן יאָר 1898 איז דאטירט זיינ ערשטע העפט געזאמלטע מוזיק-פאָלקלאָר-שטיק, וואָס באשטייט פון זעקס און זעכציק מוזיקאלישע נומערן⁴. יולי ענגעל טרעט אויך ארויס אין א גאנצער ריי ארטיקלען און פאָרטראגן (מיט מוזיקאלישע דעמאָנסטראציעס) וועגן ייִדישער פאָלקלאָר-מוזיק, קעריי צוצייענע צו דערדאָזיקער ארבעט די נייטיקע אופמערק-זאמקייט סיי פון די מוזיקער, סיי פון די בדייטע געזעלשאפטלעכע קרייזן. אָבער

1) דאָרטן ז. 78. כאָטש ער שרייבט עס וואָס וועטער: „באם פארווייגן קינדער זינגען די גיאנקעס נישטיקע (ничтожные) לירלעך אפ דער רעד-שפראך און זייער אינהאלט זיינען די באליבעטע פאָלקס-פריי-ציפן (1): „פורמקייט און ריטמיקייט“ (ז. 79). אלס איליוסטראציע ברענגט ער אין די באמערקונגען דאָס וויג-ליד: „אונטער (נאָמען פון קינד—מ. ב.) וויגעלע“ אין א רוסישער איבערזעצונג.

2) С. Гинзбург и П. Марек. О собирании евр. нар. песен. „Хроника Восхода“ 1898, № 11, стр. 388—9

3) Ив. Липаев. Еще о нар. песнях евреев. „Хр. Восхода“ 1898, № 13, стр. 464

זע אויך: א. ה. Лев. „Восход“, 1898, Окт. стр. 149

4) פון דער ערשטער זאמלונג האָט שפעטער י. ענגעל גערוקט אין פארשיידענע באארבעטונגען נאָר 15 נומערן. די אבעריקע זיינען געבליבן ניט פארעפנטלעכט. דער איינציקער עקזעמפלאר פון דעמדאָזיקע העפט געפינט זיך אינעם ארכיוו פון קאבינעט פאר ייִדישן מוזיק-פאָלקלאָר באמ אינסטיטוט פאר ייִדישער קולטור (ק.צ.וו.).

נאָכ א לענגערע צײַט בלײַבט די זאמל־ארבעט פונעם ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר צעש־
טויבט און ווערט געפירט פון צופעליקע איינצלנע ליבהאַבער.
ערשט אין 1908 יאָר, מיט דער גרינדונג פון דער, געוועזשאפט פאר ייִדישער
פּאָלקס־מוזיק אין פעטערבורג האָט זיך די זאמל־ארבעט אין א געוויסער מאָס אָנגע־
הויבן קאָנצענטרירן אין איינ אָרט.

מיט דער זאמל־ און פּאָרשונג־ארבעט פארנעמט זיך שוין א גאנצע גרופע מוזיק־
ער און קאָמפּאָזיטערן: ז. קיסעלהאָפּ, מ. שאליט, ה. קאָפּיט, ל. סאמינסקי א. א.
אויכ ש. אן—סקי האָט (צוזאמען מיט י. ענגעלע, ז. קיסעלהאָפּ א. א.) צווייפגעזאמלט
מיט דער הילף פון פּאָנאָגראַפ א געוויסע צאָל לידער און אנדערע מוזיק־פּאָלקלאָר־
רישע שטיק(1). אָבער פון די אלע מוזיקאלישע מאטעריאלן, וואָס זײַנען אָנגעזאמלט
געוואָרן פון דער „געז. פאר ייִד. פּאָלקס־מוזיק“ און אויכ פון אן—סקיס זאמלונגען,
איז ביז איצט פארעפנטלעכט געוואָרן בלויז א קליינער טייל(2). וועגן די איבעריקע
מאטעריאלן זײַנען אפילו קיינ אויספירלעכע באריכטן ניט דערשינען, אזוי, אז
ס׳איז דערווייל ניט מעגלעך דעמאָזיקן אָנגעזאמלטן מאטעריאל וויסנשאפטלעך צו
באהאנדלענ(3). אין אונדזער ארבעט וועלן מיר זיך דעריבער מוזן באגרענעצן
נאָר מיט דעם טייל פון די מאטעריאלן, וואָס זײַנען שוין יאָ פארעפנטלעכט געוואָרן.
וואָס האָבן די אויבנאָנגערופענע זאמלער געוואלט און געפונען אינעם מוזיק־

פּאָלקלאָר, אין דער אויגערופענער „פּאָלקס־מוזיק“ ביכלאל?

דעם מוזיק־פּאָלקלאָר האָבן דיִדאָזיקע זאמלער באטראכט ווי א מינ פּאָקוס, וואָס
שפיגלט אָפּ אין זיך דעם טראנסצענדענטאלן „פּאָלקס־גייסט“, די „ליידן פון פּאָלק,
זײַנע ווייטעקן און פריידן, זײַנע גרויבונגען און זײַנע האָפענונגען“(4). אין די
מעלאנאכאָלישע קלאנגען פונעם ליד (פּאָלקלאָר־ליד—מ. ב.) — שרײַבט לעאָ ווינצ — דריקן
זיך אויס די ווירקלעכע ליידן פון אונדזער אומגילקלעך פּאָלק, וואָס באוויינט שטענ־
דיק זײַנ פארגאנגענהײַט, די פארלוירענע גרויסקייט. דאָס פּאָלקסליד אנט־
בלעקט „די סוידעס פון דער פּאָלקס־פּסיכיק“, עס עפנט פאר אונדז „מיט נאָווער
באשיידנקייט און אָפּנהערציקייט געפילן, האָפענונגען און אלע איבעריקע נעשאַמע־
באוועגונגען פון פּאָלק“ (ל. ווינצ).

(1) 29 פּאָנאָגראַפ־וואלצן, אפּ וועלכע י. ענגעלע האָט אופגענומען צוזאמען מיט אן—סקין אין 1912
יאָר (דעריקער אין וואָלינג) פארשירדענע מוזיק־פּאָלקלאָר־שטיק, זײַנען איבערגעגעבן געוואָרן דעם קאבינעט
פאר ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר (זע „ביולעטען פון אינסטיטוט פאר ייִד. קולטור“ נ. 3—4, 1930, ז. 12).
(2) אכוז בארעשטונגען פון מוזיק־פּאָלקלאָרישע שטיק פאר אלערליי אינסטרומענטן, שטימע און כּאָר
האָט די „געז. פאר ייִד. פּאָלקס־מוזיק“ פארעפנטלעכט פּאָלבגריקע זאמלונגען:

1. Евр. нар. мелодии, запись, гг. Шалытом и Кошпютом. Собств. „О. Ва Евр. нар. музыки“.
צוויי ליטאָגראַפירטע העפטן (אָן יאָר). אין בירע 83 נומער.
2. Евр. нар. мелодии, запись. 3. А. Кисельгофом. Петроград, 1916.

2טע העפט — 24 נומערן.

(3) זײַער קורצע באריכטן וועגן די מוזיק־פּאָלקלאָרישע מאטעריאלן פון דער „היסטאָריש־עטנאָגראַ־
מישער געז“, אין לעינגראד, ווהינן זײַנען אָנגעקומען אויכ אן—סקיס זאמלונגען, געפינען מיר אין
„עווריסקאיא סטארינא“ ב. ז. 406, ז. 1924, ז. 406, זע אויך: „Ерейский Вестник“ לענינגראד, 1928, ז. 225.
(4) ליפאיעו, אין דער אויבנערמאנטער נאָטיצ.

אויך די שפעטערדיקע כאראקטעריסטיקעס פונעם מוזיק-פּאָלקלאָר פארמאָגן ניט קיינ וויסנשאַפֿט־לעכערע דעפיניציעס און קענען זיך ניט אָפּרײַסן פֿון די פּרײַערדיקע טראַפּאַרעטישע פּראַועס וועגן „פּאָלקס־גײַסט“ א. ד. גל. עס ווערט בלויז פּאַרגרע־סערט די דאָזע זיסקײַט און נאַציאָנאַליסטישע היספּילעס באַ דער כאַראַקטעריסטיק פֿונעם פּאָלקלאָר־ליד. וואָרעם: קיינ קאָנקרעטע דעפיניציעס האָבן זיי ניט געדאַרפֿט האָבן, פֿאַר זייערע ציווען האָבן זייערע פּראַועס געקלעקט. אינעם דער נאַציאָנאַליסטיש־סאַנטמענטאַלער, „קלאַל־ינסראַעלירק־פּאָלקיטישער מוזיקאַלישער פּאָלקלאָריסטיק האָט זיך שפּעטער, צו 15—1910 יאָר, אינעם אַ געוויסער מאָס אויסגע־קריסטאַליזירט אַ רעכטערע, מער אויסגעשפּראַכענע בורשוואַנאַציאָנאַליסטישע שטרע־מונג, אָבער דאַקע זייערע שטרעמונג האָט זיך נאָך מער באַמיט צו פאַרבאַהאַלטן אינעם אלגעמיינע פּראַועס דעם קלאַסאַוון באַטייט פֿון איר צוגאַנג צום מוזיק־פּאָלקלאָר. מיר וועלן ברענגען נאָך אַ פּאַר שפּעטערדיקע כאַראַקטעריסטיקעס פֿונעם מוזיק־פּאָלקלאָר. „אינעם דער ניט־פאַרשפּיצטקײַט (פֿונעם פּאָלקלאָר־ליד—מ. ב.) איז פאַראַן אויפֿיל פּלינע נאַווקײַט, אזאָ שְׁלַאל צויערנדיקע קלאַרקײַט, אזאָ פּילסט ווי אינעם יעדן קלאַנג רעדט, גיסט זיך אויס די קרישטאַל־רײַנע פּאָלקס־געשאַמע“¹. אָדער ווי עס שרײַבט ז. קיסעלהאַפּ: „דאָס פּאָלקס־ליר איז די פּאָלקס־געשאַמע“. די געשאַמע פֿון ייִדישן פּאָלק, וואָס איז פֿול מיט טרויער, גיסט זיך אויס אינעם טרויעריקע קלאַנגען... די כאַראַקטעריסטישע אייגנשאַפט אינעם אינהאַלט פֿונעם ייִדישן ליד איז דער רעלי־גיעזער עלעמענט, וואָס דרינגט זי דורכ. אינעם מעשעך פֿון אַסאַך יאָרהונדערטער, און אויך איצט נאָך, איז די רעליגיעזע געווען דער הויפּט־פּאַקטאָר, וואָס האָט צעמענטירט דאָס ייִדישע פּאָלק. און דאָס האָט זיך ניט געקאָנט ניט אָפּרופֿן אַפֿ דער פּאָעטישער שאַפֿונג פֿון פּאָלקי“². דאָס פּאָלקלאָר־ליד דאַרפֿן פאַרמאָגן אינעם זיך נאָר דאָס שענסטע און דאָס בעסטע פֿון דער „פּאָלקס־געשאַמע“ (און דערצו געהער, ווי קיסעלהאַפּ רעכנט, דעריקער די רעליגיע!) און מוז לײַט דערדאָזיקער פּאַרשפּיט זײַן נאָו, באַשיידן און לײַטיש.

די רעוואָלוציאָנערע אַרבעטער־באַוועגונג האָט אָבער אַרויסגערוקט פֿאַר דעם „פּאָלקס־ליד“ נייע סאַצאַנאַלע טעמעס, די נאַווע „פּאָלקס־געשאַמע“ האָט אָנגעהויבן זינגען פֿון „נאַבאַווקעס“ (הויסאַפּע צום אַרבעטער־לוו), „זאַבאַסטאַווקעס“ און אַנדערע זאַכן ניט איינגענומענע פֿאַר דעם ייִדישן באַלעבעסל. און דעמאָלט זײַנען פֿאַר דעם דאָזיקן באַלעבעסל געבליבן צוויי ברייערע: אָדער צו אינגאַרייבן דעמדאָזיקן טייל

1) 25—26 שפּל. נומ. 3, „Раассвет“—1910, М. Нагек. Вечер евр. муз. в Петербурге.

2) 37—38 שפּל. נימ. 10, „Новый Восток“ 1911, З. А. Кисельгоф. Концерт О. Е. Н. М. „Новый Восток“ דער דעמאָלטיקער ייִדישער און בורדיסט, דער פּאַרשטייער פֿון „לינקס“ פּליגל איז דער „געז. פֿאַר ייִד. פּאָלקס־מוזיק“. ער האָט אזוי גוט דערפּילט „דאָס פּאָלק“ און די וויכטי־קייט פֿונעם „רעליגיעזע עלעמענט“ פֿאַר דער ייִדישער מוזיק, אז ער האָט גאַרניט געוואָלט באַמערקן, פֿונקט ווי די אַנדערע בירגערלעכע מוזיק־פּאָלקלאָריסטן, דעם גאַרניט קליינעם טייל „פּאָלק“, וואָס האָט שוין לאַנג אַיפּגעהערט „צעמענטירט“ צו ווערן דורכ דער רעליגיע, און האָט צום 1905 יאָר באַוווּן אַראַנזירט, צוואַר מען מיט די אַרבעטנדיקע פֿון אלע איבעריקע „פעלקער“ פֿון דעמאָלטיקן רוסלאַנד (און מיט זיי האָט אים צעמענטירט גאָר עפעס אַנדערש) אַרויסטרעטן אינעם קאַמפֿ פֿאַר אַ נײַ לעבן און אַנער טאַקע שאַפֿן און זינגען גאָר נײַע לידער ביז גאָר ווייט פֿון רעליגיעזע אינהאַלט און אַפּילע פֿון רעליגיעזע נוסעך.

פון דער „פאלקס-שאפונג“¹, אָדער אזוי באלד ס'איז שוין בעשומיטן ניט מעגלעך געווען אויסצומיידן דעם פאקט וועגן רעוואָלוציאָנערע לידער, — צו מינערן זייער ווערט דערמיט, וואָס מע האָט געפרוּווט דערווייזן, אז דאָס זײַנען ניט קיין „פאלקס-לידער“².

די קליינבירגערלעכע ייִדישע קאָמפּאָזיטערן, וואָס האָבן זיך דעמאָלט (אָנהייב 20-טן יאָרהונדערט) אָנגעהויבן שטעלן די אופגאבע צו שאפן א „ייִדישע נאציאָנאלע מוזיק“, האָבן גענומען זוכן אינעם מוזיק-פּאָלקלאָר דעם אורשפּרינגלעכע, עכט ייִדישן גייסט. זיי האָבן אופגעשטעלט די פראקטישע פּאָדערונג ארויסצוגעפּינען אינעם ייִדישן מוזיק-פּאָלקלאָר בוי-מאטעריאל, מוזיקאלישע טעמאטיק פאר דער „ייִדי-שער נאציאָנאלער מוזיק“.

דער בירגערלעכער נאציאָנאליזם האָט אלעמאָל געשטרעבט אויסצונוצן די „ספעציפישע נאציאָנאלע קולטור“, ווי א מיטל אפ אפצושוואכן און צו פארשלעפערן די קלאסן-באוועגונגען פון פראַלעטאריאט אינעווייניק בא זיך אין לאנד און ווי א פּאָליטישן, אימפעריאליסטישן מיטל קעגן אנדערע נאציסעס. די נאציאָנאלע ספעציפיש-קייט ווערט אויסגעטוישט אפ נאציאָנאליסטישע, שאָוויניסטישע אויפאנימ. די בורשוואַזיקע אנטבליזט ניט גערן אירע קלאסן-אינטערעסן און רעדט דעריקער אין נאָמען פון דער נאציסע און אירע הייליקייטן. דאָס ייִדישע מיטל-און קליינבירגער-טום האָט געפּאָדערט פונעם ייִדישן קאָמפּאָזיטער, וואָס האָט זי געדארפט באדינען, אז אויך ער זאָל שאפן פארן גאנצן פּאָלק יסראָעל נאציאָנאלע מוזיק פונעם ייִדישן מעלאָט.

די „פאלקס-מוזיק“ איז אָבער אינעמעסן ניט קיין אייגנטישלעכע. ניט נאָר דער אינהאלט, נאָר אפילו שוין די אויסדרוק-מיטלען זײַנען ניט בא אלע קלאסן און שיכטן פון דעם זעלבן פּאָלק די אייגענע. אָפּהענגיק פון עקאָנאָמישע און סאָציאַלע

1) אויסער ש. לעמאנס „ארבעט און פּרעהיט“ איז ניט פאראן קיינע פארענסטלעכעטע זאמלונגען פון ייִדישע ארבעטער-לידער.

2) איז זײַן רעצענזיע אפ ש. לעמאנס זאמלונג „ארבעט און פּרעהיט“ שרייבט קאהאן: „זאָל מען זיי אָרויסן „פאלקס-לידער“ איז עפעס צו האמענע שוין צוליב זייער שארפן רעוואָלוציאָנערן טאָנן.“ (יע י. ל. קאהאן: „פאלקס-געזאנג און פּאָלקס-ליד“, באמערקונגען צו „ארבעט און פּרעהיט“. שרייבט פון יוד. הינסט. אינסטיט. באגד 1. פילאָלאָגישע סעריע 1. לאנדוו-בוך, חילנע 1926 ז. 141). לויט זײַן מיינונג זײַנען דאָס „צעוונגענע סאָציאַלע לידער פון באקאנטע און אומבאקאנטע זיכטער“ (ז. 142). קאהאן כוירע פאר דעם „שארפן רעוואָלוציאָנערן טאָנן“ אפ דעם ארבעטער-ליד וואָלט אים, ווען ער זאָל זײַן אויסגע-האלטן, געדארפט צווינגען ארויסצווארפן פון די פּאָלקלאָר-סכונען אויך יענע עלטערע פּאָלקלאָר-שטיק, וואָס האָבן זיך אפ זייער אויסן אָפּגערופן אפ זיי סאָציאַלע אפ פּאָליטישע דערשטנונגען פון זייער צייט, ווי לעמאָשל, אפ די טעמעס: פּוילישער אופשטאנד, רעקרוטיטיב, כאפערס, פאנוייסימ, טשינאָוויניקעס, שטיי-ערן, קליידער-רעפּאָרן, רעפּאָרמירטע שקאַלעס (שולן), עמיגראציע קיב אומרייע א. א. וו. א. א. וו. זיי זײַנען דאָך אויך ניט ענלעך צו די אנדערע זשאנרע פּאָלקלאָר-לידער. איבן מעסען אָבער, איז גאנץ נאטיר-לעך, אז ניט אלע זשאנרע פון מוזיק און וואָרט-פּאָלקלאָר קאָנען באנוצן איינ און דעמעלעבן סטיל און איינ און דויעלעך אויסדרוק-מיטלען. וואָס שײַנט דעם „צעווינג-פּראָצעס און דער שטענדיקער באארבעטונג און צופאסטונג פון עלטערע לידער צו נייע אומשטענדן — טרעסן מיר דאָס דאָרט אומעטום און אלעמאָל אינעם פּאָלקלאָר-ליד. דאָס איז א טיפישער ספעציפיקום פון וואָרט-און מוזיק-פּאָלקלאָר ביכלאל.

באדינונוגען, בייטן זיך די אויסדרוק-מיטלען אויך פון דער מוזיקאלישער שפראך. דערביי קומט דער אומבײט פאָר ניט איינציטיק אינעם גאנצן געביט פון א באשטימטער פאָלקלאָר-קונסט: באנאנד מיט דעם, וואָס דריקט אויס דאָס הינטער-טיקע, טרעפן מיר אינעם מוזיק-אונד וואָרט-פאָלקלאָר רעשטלעך פון נאַענטער און ווייטער פארגאנגענהייט, אמאָל אפילע איבערגעדארעטע שפורן פון אלטע, לאנג-פארגעסענע געזעלשאפטלעכע סיטואציעס. לויט די נייע געזעלשאפטלעכע באדינונג-גען און אויסדרוק-באדערפענישן ווערט אויסגענוצט דאָס, וואָס טויג צו דעם צוועק פון די אלטע אויסדרוק-מיטלען און צוגלייך מיט די נייע אויסדרוק-אינהאלטן ווערן איבערגעשאפן און נײַגעשאפן די נייע אויסדרוק-מיטלען.

דער קליינבירגערלעכער קאָמפאָזיטער (און פאָרשער) האָט ניט גערן צו באטראכטן דעם מוזיק-פאָלקלאָר אינעם היסטאָרישער אנטוויקלונג. ער פיקסירט בלויז די מוזיק-פאָלקלאָרישע סיטואציע פון א באשטימטער צײַט און געפינט אין איר די „אייביקע נאציאָנאלע רייכטימער“, וואָס זײַנען אויסער צײַט און רוימ. אז דערדאָ-זיקער האנאָכע שפארן זיך אָן אלע פרווון צו שאפן די געזעצגעבערישע, נאציאָנאל-לע גראמאטיק, צו געפינען די „אייביקע“ נאציאָנאלע אייגנארטיקייט, וואָס דארפן ווערן אָבליגאטאָריש פארן נאציאָנאלן קאָמפאָזיטער פון אלע צײַטן.⁽¹⁾

מיט דער צײַט אָבער מוז אויך דער בירגערלעכער קאָמפאָזיטער איינזעען, אז לאכלוסט ניט דער גאנצער מוזיקאלישער „פאָלקס-פארמעג“ טויג אלצײנס צו לייב זײַן נאציאָנאלער אפגאבע“ און ס'איז נייטיק דורכצופירן א באשטימטן אָפּקלייב: ער מוז ארויסזוכן יענע אויסדרוק-מיטלען, וואָס פאסן אמבעסטן פאר די אנטשפּרעכנדיקע סאָציאלע שייכטן, צו וועלכע ער ווענדט זיך מיט זײַן „נאציאָנאלער קונסט“.

די יידישע קליינבירגערלעכע קאָמפאָזיטערן האָבן לעכאטכילע געמיינט, אז אילע מינימ פון „יידישער מוזיק“ טויגן אלס מוזיקאלישע טעמאטיק פאר זייער אידעאָלאָגישער איינשטעלונג. אין די ערשטע עטלעכע יאָר (דעריקער אין די ערשטע אַרבעטן פון דער „געז. פאר יוד. פאָלקס-מוזיק“ 10—1903) האָבן זיי טאקע אויסגענוצט אויך פארשיידענע מינימ פאָלקלאָר-לידער⁽²⁾, גאָר גיך האָבן זיי דערפילט,

1) К. Квитка. Вступні uwagi до музично-етнограф. студій. Записки Етногр. Тов. кн. I, Київ, 1925, стр. 9
 דעם רוסישן מוזיק-פאָלקלאָר איז זײַן טעמאטיק און איגנאָריירט די דינאמיק, די ענדערונגען אינעם פאר-
 לויפן פון דער אנטוויקלונג פון דער געשיכטע. דער רוסישער קאָמפאָזיטער דארפן, לויט זײַן מיינונג,
 נעמען פונעם מוזיק-פאָלקלאָר ניט וואָר מוזיקאלישע טעמאטיק, נאָר אויך די פרינציפן פון מוזיקאלישער
 קאָנטראַקציע און דארפן אָפּוואַרפן אלץ, וואָס דערמאנט אייראָפּע און אייראָפּעישע מוזיקאלישע טעכניק
 (אייראָפּע נעמט קאסטאליסקי ווי אן איינהייטלעכע מוזיק-געביט אלס קעגנזאץ צום „רוסישן גײסט“). ער
 שרײַבט: „אויב אין דער אינדוסטריע, טעכניק און ע. דארבעט קאָנען מיר זיך ניט באגיין אָן „גוטע
 שכינימ“, איז וואָס שײַנט פאָלקס-קונסט (?) און ביפראט מוזיק האָבן מיר די פולע מעגליכקייט זיך צו
 באזירן אפ דעם ליכטיקן און אייגנארטיקן פאָלקס-באָדן, קעדי דורכצולייגן א נייעם יעלבשטענדיגן וועג“.

(А. Кастанский. Особенности народно-русской муз. системы. Гиз, М.—Пг. 1923 стр. 3—4).

2) אָפט טאקע גאָר ווייניק געלונגען. אָבער ניט דאָ איז דאָס אָרט אויספירלעך אָפּצושאצן אין טאָך
 די קאָמפאָזיטאָרישע ארבעט פון די יאָרען מוזיקער.

אז די לידער פונעם שניידער-און שוילד-זינגן, די אינאָ-איינצט אינ ריטצנ זי
 קליינשעלדיק און ארבעטלעך דעם יידישן גויר און באלעבאָז,
 טויגט נישט פאר דעם פעטערבורגער (און אנדערן) יידישן בירגערלעכן סאלאָן און
 דעמאָלט טאקע הייבט זיך אָן דאָס איבערשאצן דעם מוזיק-פּאָלקלאָר, דאָס אָפּוועגן,
 ווי ווייט און אַ וויפל ער איז „אַריגינעל-יידיש“. דער קאָמפּאָזיטער ל. סאַמינסקי
 „אנטדעקט“ פּלוצים אינעם יידישן מוזיק-פּאָלקלאָר האשפּאַעט פון אנדערע פעלקער און
 באַטראַכט די מוזיק פונעם „פּאָקסליד“ ווי א נישטיקן „גאָלעס-פּראָדוקט“ (1). די „ליידן
 און פריידן“, דער „פּאָלקס-גייסט און אנדערע נעשטאַמע-באוועגונגען“ האָבן שוין
 פּלוצים איצט נישט מער געקאָנט רעאָביליטירן דעם מוזיק-פּאָלקלאָר אינ די אויגן
 פונעם נאַציאָנאַלן קאָמפּאָזיטער; נישט דאָס ליר פונעם אונטערגעסל האָט מען שוין
 איצט אינזינגן געהאַט. „די אפּגאַבע פון דער נייער, ווירער-אפּגעלעבטער יידישער
 מוזיק איז: צוריקערן זיך צו אונדערע ריינע אורקוואַלן, צו דעם אוראלטן דערהוי-
 בענעם גוסט (Лад) און צו דעם געפוי פון דעם אורשפּרינגלעכן יידישן רעלי-
 גיעזן נוס, כ.“ אַזוי ווערט דאָס שוין איצט פּאַרמולירט דורכ ל. סאַמינסקי (8). אינ
 דער קאָמפּאָזיטערישער פּראַקטיק הייבט אָן דורכצופירן דעמדאָזיקן רעצעפט קימאַט
 אלע דעמאָלטיקע יידישע קאָמפּאָזיטערן (4).

פאר סאַמינסקי ווערט שוין ווייניק צו שאַפן פונעם „אורשפּרינגלעכן יידישן
 רעליגיעזן מעלאָס“ בלוין א יידישע נאַציאָנאַלע מוזיק; דאָס יידישע פּאָלק איז
 עקסטרעם-טאָנאַל און קאָן באַווירקן אלע פעלקער מיט זיין געהויבענער מיסיע אויב
 אפּן מוזיקאלישן געביט. דאָס באַפּליגלט סאַמינסקי און ער פאַרמעגט זיך
 שוין אָפּן און אפּטו איבערבויען דורכ דעם יידישן מעלאָס פון די „אלטע
 דערהויבענע צייטן“ אויב די מוזיקאלישע קולטור פון אלע אַייראָפּעיִשע פעלקער,
 וואָרעם: „פון אלע אַייראָפּעיִשע פעלקער, וואָס זיינען סיכטיקע און מעכטיקע טרע-
 גער פון דער מוזיקאלישער קולטור, האָבן נאָר די ייִדן, דאָס פּאָלק מיט א שאַרפּ
 קאָנצענטרירטער מוזיקאלישער ענערגיע, איינגעהיט א שטאַרק און, לויט אירע
 מגלעכקייטן, רייכע אַרבייטונג מיט די וואָרצלע. פון דער (אלטער—מ. ב.) קריסטלע-
 כער מוזיק (1). אָט דער צוריקער צו די אוראלטע קוואַלן וועט אפּבויען אפּטיי דעם
 טאָנאַלן הַרמוניק (2) און געהער פון די אַייראָפּעיִשע פעלקער און וועט געבן א
 נייעם, נישט געווענעם, ווונדערלעכן אופּבלי פון דער קינסט... עס קאָן זיין, אז

(1) אויב יולי ענגעל האָט געהאַט אָנגעוויזן אפּ ווירקונגען פון אנדערע פעלקער אַז דער יידישער
 פּאָלקלאָר-קונסט, אָבער ווי אפּ א נאַזירלעכער געזעצמעסיקער דערשיינונג, וואָס איז צו באַזעצן אינ
 יעדער פּאָלקלאָר-קונסט ביכלאל און אינ יעדן מוזיק-פּאָלק-אַרבייטראַט.

(2) מיר ווייסן דערווייל נישט קיינ בעזערן טערמין פאַרן באַגריף Лад, Modus ווי דאָס וואָרט
 „גוסט“, וואָס כאַראַקטיזירט פּלעגן באַנוצן אינ דעמוועלעבן באַטייט.

(3) זע: Л. Саминский. Евр. начало в муз. искусстве „Евр. неделя“, 1917, 14-15, стр. 80.

(4) מ. מילנער—„איב הרה“, „נתנה תוקף“; ל. צייטלין—„אלי ציון“ (שעלעך מיט פּיאַנאָ); ש. ראָזנאווי-
 סקי, — „פּאַז אַסטישער טאַנצ“ (טויזאָ) א. א. א. שפּעטער—מ. מילנער איז זיין אָפּרע. הימלען סלאַקערני;
 אַרזאָג—ראַמאַנס; א. א. קריין—„נאַזעלי“, סאַנאַטע פאַר פּאַרטי-פּיאַנאָ א. א.; א. א. וועפּיק—2 טע-סאַנאַטע
 א. א.

די מיסיע פון דער נייער יידישער מוזיק איז אופשטעלנ אָט דעם אוראלטן קוואל. דאן וועט זיך די אייראָפּעיִשע מוזיקאלישע קולטור אויך אומקערן צו די שוטפעס-דיקע קוואלן פון דער מוזיק, וואָס איר פונדאמענט געפינט זיך אין די אוראלטע גוסטן, אין די הימענ פון די ערשטע יאָרהונדערטער פון קריסטנטום, וועלכע האָבן א באשטימטע פארבינדונג מיט די ביבלישע מעלאָדיעס, מיט די יידישע מע-קאָדיעס פון דער הייליקער שריפט... די אופגאבן פון אונדזער קונסט בא-קומען אן אלוועלטלעכע פארנעם: אופשטעלן און פארניינקן די מוזיקאלישע קירכעס" (1).

סאמינסקיס פארנעם איז, ווי מיר זעען, ענלעך צו די אפעטיטן פון א יידישן פינאנס-קאפיטאליסט מיט היפשע. מוזיקאליש-אימפעריאליסטישע טענדענצן. דאָס האָט אָבער נאָר געקאָנט האָבן א שניכעס צום געהויבענעם רעליגיעזן מעלאָס און ניט צום דעמאָלטיקן יידישן פּאָלקלאָר-ליד פונעם שניידער- און שוסטער-יונג. דאָסדאָזיקע פּאָלקלאָר-ליד האָט, נאטירלעך, ניט געקאָנט קאָטירט ווערן אפּ דער אל-וועלט-בירושע מיט אזא דערפּאָלג, ווי דער אוראלטער יידישער מעלאָס. ביפראט, אז דאָס פּאָלקלאָר-ליד באשטייט אינגאנצן, ווי סאמינסקי וויל דאפקע האָבן, פון פרעמדע אַנשיכטונגען, וואָס זיינען איבערגענומען געוואָרן פון דער אַרבעטאלישער מוזיק, פּוילישע פּאָלקס-טענצ א. ד. גל" (2).

און דאָ איז, אגעווי, קעדני פּעסטצושטעלן, אז סאמינסקי האָט פאקטיש אנאלי-זירט גאָר א קליינע צאָל פּאָלקלאָר-לידער, אלע זיינע געהויבענע, וויסנשאפטלעכע אויספירן בויט ער אפּ א מינ קעמוריאנאליז פון א צענדליק פּאָלקלאָר-לידער. מיט אלגעמיינע פראזעס כאראקטעריזירט ער, צ. ב., די פריילעכסן פון פּאָדאָליע און קאָנסטאטירט דאָרט פּלוצימ, אָן קאָנקרעטע באווייזן, עלעמענטן פון דייטשן טאנצ אין באכס און הענדעלס עפּאָכע. פונקט אזוי און אלס רעוולטאט פון דיזעלבע "וויסנשאפטלעכע פארגלייכ-מעטאָדן" דערפילט ער צייטנווייז אין די ליטווישע "רעדלעכ" די ווירקונג פון פּוילישע פּאָלקס-טענצ. דיראָזיקע, פארגלייכ-מעטאָדן גיבן סאמינסקי דאָס רעכט ארויסצוטראָגן קאטעגאָרישע באשלוסן וועגן אייגנארטיקייט, אַריגינאליטעט א.א.וו. פונעם יידישן מוזיק-פּאָלקלאָר. יולי ענגעל האָט עטלעכע מאָל געפּאָדערט פון סאמינסקי ער זאָל קאָנקרעט אָנווייזן, אין וואָס עס באשטייען די פרעמדע עלעמענטן, ער זאָל אָנווייזן די פּוילישע א. א. מוזיק-פּאָלקלאָרישע שטיק, ווי ער האָט געטראָפּן דיזעלבע עלעמענטן, ווי אין יידישן מוזיק-פּאָלקלאָר. סאמינסקי האָט דאָס אָפּער קיינמאָל ניט געטון. יולי ענגעל האָט פארלאנגט אין זיינ דיסקוסיע מיט סאמינסקי, ער זאָל אָנרופּן אזא פּאָלק, וואָס האָט ניט אין זיינ "פּאָלקס-קונסט" קיינ "פרעמדע" ווירקונגען. סאמינסקי האָט דאָס ניט געטון און ניט געקאָנט טון, וויל אז "פּאָלקס-קונסט" איז ניט פאראן. סאמינסקי אליין וווייזט אָן (אין אן אנדער

(1) סאמינסקי. Ibid. שפ. 80.

(2) 27 שפ. ג. 15. 1915. "Разсвет" О. Е. Н. М. "Художеств. итог последних работ О. Е. Н. М. "Разсвет", 1915, №№ 7, 9 : ענגעל: "פּאָלקס-קונסט" ; "Евр. неделя", 1916 №№ 4, 11, 12, 16, 17, 22.

ארבעט זינער), או דיראָזיקע, פּרעמדע עלעמענט אינעם ייִדישן מוזיק-פּאָלקלאָר זינען שפּעריש איבערגעפורעמט און איבערגעבויט לויט דעם ייִדישן מעלאָדישן געשמאַק⁽¹⁾. ווער-זשע וועט גלויבן סאַמינסקי, או צוריק מיט צוויי-דרײַ טויזנט יאָר האָט דאָס ייִדישע פּאָלק גיט, „שפּעריש איבערגעפורעמט“ פּרעמדע עלעמענט פֿון זײַנע דעמאָ-טיקע שכינימ, נאָר דאַקע געשאפּן ריינע „אורשפּרינגלעכע“ נאַציאָנאַלע קונסט, וואָס סאַמינסקי וויל זי צוריק אופשטעלן?

נאָר לאָמיר אפּ א רעגע דערלאָזן, או די ייִדישע מוזיק פֿון „יענע גליקלעכע צײַטן“ איז געווען אויסשליסלעך ייִדיש, כעמיש-ריינע נאַציאָנאַלע קונסט אָן דעם מינדסטן פּסוילעס און זי וואָלט בעפירעש געטויגט דעם ייִדישן קאַמפּאָזיטער פּאַר זײַנע שענסטע נאַציאָנאַל-ייִדישע סימפּאָניעס, אָפּערעס א. ד. גל. פּרעגט זיך אָבער, וויאזוי איז דערנאָנגען צו אינדז אָט דיראָזיקע כעמיש-ריינע נאַציאָנאַלע מוזיק, מיט וואָסערע מיטלען איז זי אַינגעהיט געוואָרן ביז אונדזער צײַט און איז אָנגעקומען צום נאַציאָנאַלן קאַמפּאָזיטער? ווי באַוווסט, זײַנען דאָך דיראָזיקע לעגענדאַרע געהויר-בענע אלטע מוזיק-ווערק גיט פּיקסירט געוואָרן מיט אַזעלכע צײַכנס, וואָס וואָלטן זיי געקאָנט אַינהייטן ביז איצט. הייסט עס, אז מע מוז זיי בלויז זוכן, לויט סאַ-מינסקי, אין דער מוזיקאלישער טראַדיציע, וואָס איז איבערגעגעבן געוואָרן פֿון מויל צו מויל, זי האָט זיך בלויז געקאָנט אַינהייטן אין „פּאָלקס-זיקאַרן“ אלס מונדלעכע מוזיק-טראַדיציע⁽²⁾.

רעכענען, אז אין דער רעליגיעזער מוזיק האָפּן די ייִדן אַינגעהיט די מעלאָדיעס (אָדער אפּילע א טייל מעלאָדיעס) פֿון אלטע צײַטן אָן שום ענדערונגען, אזוי, לע-מאַשל, אז די רעליגיעזע ייִדן קאנטילירן באַ היינטיקער צײַט די ביבל מיט דיזעל-בע אינטאַנאַציעס, ווי אין די צײַטן פֿון עזראַ האַסופּער איז לעכאַלאַפּאַכעס דע-כערלעכ. אַ מוזיק-וויסנשאַפּטלער, וואָס האָט די מינדסטע יעדקע וועגן דעם ווי גיט-שטאַנד-האַפּטיק עס זײַנען די מוזיקאלישע שטיק אין דער אויספירונג פֿונעם פּאָלקלאָר-זינגער, יעדער, וואָס ווייסט כאָטש עפעס וועגן דעם, ווי פּרײַ און גיט געבונדן דער פּאָלקלאָר-זינגער-איז איז זײַנע שטענדיקע וואַריאַנטן און ענדערונגען, וועלכע ער טראָגט אלע מאָל אַריין אינעם פּאָלקלאָר-שטיק, וועט גיט אָנעמען אפּ ערנסט, אז אַ וואָסער ס'איז מוזיקאלישער זשאַנר (מיר דערמאָנען: גיט-פּיקסירטער!) זאָל זיך אַינהייטן אין דער אורשפּרינגלעכער פּאַרם זאָל זײַן אפּילע בלויז עטלעכע כאַדאַשימ אָדער גאָר יאָרן. ס'ארא ווילהער אומיין באַקומט זיך, אז מע רעדט גאָר פֿון טויזן-טער יאָרן! און אפּילע ווען מע רעדט וועגן דעם אַינציגן „זיכערן“ ווינקל אפּ דעם געביט, וועגן די טראָפּן, מוז פּאַרט פּאַר יעדערן קלאָר זײַן, אז ווי קאָנסערווירט דער קאנטיליר-שטייגער פֿון דער ביבל זאָל גיט זײַן, וויפּל ער זאָל גיט זײַן אויסגעליידיקט פֿון דירעקטער צײַטמעסיקער אויסדריקלעכקייט, איז פּאַרט גיט דער-

⁽¹⁾ דירעקטער „Евр. музыка, ея прошлое, настоящее и ея перспективы“. Изд. О. Е. Н. М.

Петр. 1915 стр. 13

⁽²⁾ ווי באַוווסט, זײַנען די טראָפּן פֿון דער ביבל גיט קיין פּינקטלעכע געטנשריפט. זיי באַצײכענען גיט קיין באַזונדערע קלאַנגען (און אויך גיט דעם דויער, דעם גראַד באַטאַנטען א. א. ו.), נאָר גאַנצע מוזיקאַ-לישע מאָטיוו. דאָס זײַנען גיכער מנעמאָנישע איידער פּינקטלעכע פּיקסיר-צײַכנס.

לפואר, אז דער אלגעמיינער שטייגער פון אינטאנאציע, וואָס ביים זיך שטענדיק באַ פארשיידענע אומשטאנדן, האָט ניט געוואָלט אריינטראַגן באַדייטנדיקסטע ענדערונגען (און דאָס ווערט דאָך שוין קלאָר אפילע בלויו פון דער פארשיידנדיקייט אין די נוסכאָעס באַ ייִדן אין פארשיידענע לענדער) אויב איז דעמדאָזיקן מעלאָס.

וועגן דעם, אז אין די טפילעס פלעגן שטענדיק אריינדריינגען אפילע וועלטלעכע לידער פון אנדערע פעלקער. האָבן מיר פיל אָנזוינונגען. אויב אַ גרויסע צאָל שאַ בעסדיקע און אנדערע זמירעס זיינען געוונגען געוואָרן, אָדער גאָר פון אָנהייב אָן געשאפן געוואָרן, לויט מעלאָדיעס פון פּאָפּולערע לידער (בעפירערש וועלטלעכע) און זייער אָפט פון ניטיִדישע, גענומענע באַ די אָרטיקע פעלקער.

ס'איז שוין לאנג באַווסט, אז פונקט אזוי ווי ס'ענדערן זיך אלע לעבעדיקע שפראכן אונטער דער ווירקונג פון עקאָנאָמישע און סאָציאלע, פּאָליטישע און קולטורעלע באַדינגונגען, פונקט אזוי בלייבט אויב די מוזיק־לישע שפראך ניט קיינאומפארענדערלעכע פון אייביק אָן. דאָס איז דאָך אַ פּאָשטער אלעפּייז. ל. סאמינ־סקין האָט ניט געלוינט זעען דעמדאָזיקן עלעמענטארן געזעצ נאָר דערפאר, ווייל ער האָט געקוקט אַפּ דערדאָזיקער פראַנע דורכ בורזשואַז־אָניסטישע בריילן. זייער גרינג מאַכט ער צונישט דעם גאַנצן גאַלעס־פּעריאָד און מאַכט אַ קונציקן שפּרונג גלייך פון עזראָ האַסויפּער ביז צו דער „נייער ווידעראָפּגעלעבטער“ ייִדישער מור זיך פאר דעם ייִדישן גווירישן סאלאָן. און פאר דעם סאלאָן פונעם ייִדישן גוויר איז עזראָ האַסויפּער געוויס אַ שענערער ייִכעס איידער דער שטעטלידיקער ייִדישער געזעל, וואָס רופט ארויס ניט קיינאומגענומענע אַסאָציאַציעס און שאָקירט דעם באַלעבאָס. אינגאַנצן אַפּגערעדט פונעם ייִדישן אַרבעטערס ליר, פונעם אַרבעטער, וואָס האָט זיך שוין צו יענער צייט גאַנצ גוט פאַרעקאָמענדירט דער ייִדישער בורזשואַז־אויב אזוי איז שוין ניט גאָר וויכטיק, צי האָבן זיך די אינטאָנאציעס פון עזראָ האַסויפּער טאַקע פּינקטלעך אָדער כּאָטש אנערעכט, אָדער עפּשער ביכלאל ניט אַינגעהיט און ס'איז פּאָשעט אינגאַנצן אויסגעטראַכט — אַפּי זיי האָבן אַ שיינעם ייִכעס־בריוו. דאָ מאַכט שוין ווייניק אויס, וואָס זיי גושע עקוויסטירן ניט און האָבן אלס אַזעלכע גאָר קיינמאָל ניט עקוויסטירט.

דייטלעכערע ווערטער הערן מיר וועגן דעם איינעם באַ לעאָניד סאַפּאַנייעוו. ער באַגרינדעט זיין קעגנערשאַפט צום ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר אַז אַזאָ אויפּן: „די ייִדישע נאַציאָנאַלע פּאָלקס־מעלאָדיק טרעפּן מיר ניט אין דער פּאַרם פון אַ ריינעם פּראָדוקט, נאָר ווי אַ מינ אַרצ. דער פּאַרשער און פאַרשטאַנדיקער ייִדישער מוזיקער דאַרף קענען אַרויסגעפּינען אין אָט דעם אַרצ דעם עמעסן גאַלד פונעם נאַציאָנאַלן גרונט־גייסט. אין זייער שפראך האָבן זיך די ייִדן אין פאַרלויפּ פון דער וועלט־געשיכטע אָפּגענויגט פון די אוראַלטע אָריגינאַל־טיפּן און האָבן געשאפּן אַ האַלב־דייטשישן „זשאַרגאָן“, וואָס איז דורכגעדרונגען מיט אייראָפּעיִשע ווירקונגען. דאָס זעלבע באַמערקן מיר אויב אַז דער מוזיק אפילע פון רעליגיעזן כאַראַקטער, — וואָס איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אינעם סאַכאַקל פון די אלע ווירקונגען אינעם עפעס אַ מוזיקאַליש־ייִדישן זשאַרגאָן, איז ווערן די נאַטירלעכע (?) שטריכן פון דער נאַ-

ציע און איר כאראקטעריסטישער עמאָציאָנאלישקייט זײַנען פארשטעלט מיט פרעמדע אָנשיכטונגען¹.

כאָטש דאָ באטראכט סאבאנייעו אױכ די רעליגיעזע מוזיק ווי א טייל פון דעם „מוזיקאליש-ײדישן זשארגאָן“, דאָך שטערט אים דאָס ניט אינאנדער אָרט פון דעמזעלבן בוך זי אינגאנצן ריינצווואשן, ווייל פון איר, ד.ה. פון דער „רעליגיעזער טעמפל-מוזיק“ דארפ געשאפן ווערן די נייע ײדישע נאציאָנאלע מוזיק. ער שרײַבט: „די באזונדערס קולטורעלע פאָרשטייער פון דער ײדישער מוזיק, יענע ײדישע מוזיקער, וואָס פארמאָגן א באזונדערס איידעלן און אנטוויקלטן געשמאק, האָבן אינגיכטן איינגעזעען, אז דאָס ײדישע שטייגער-ליד מיט זײַנע אָנשיכטונגען פון ארישן (!) און איראנישן (!) טיפ, מיט זײַנע דיטלעכ אייראָפעזיזירטן סטיל שטייט פונקט אין אזא פארהעלטעניש צו דער דערהויבענער... טעמפל-מעלאָדיע און צו דער נייער ײדישער קונסט, וואָס וועט פון איר (פון דער טעמפל-מעלאָדיע! — מ. מ. ב.) אויס-וואקסן... ווי דער „זשארגאָן“, וואָס איז באשאפן געוואָרן אפן גאליציניש-ײדישטישן (!) באָדן צו דעם מאָדערנענטאלן און מעכטיקן העברעיִש“².

קעדיי צו מאכטן דיראָזיקע אויספירן, דארפ שױן סאבאנייעו ניט האָבן קיין מוזיקאלישן אָדער אנדערן אנאליז. דאָס האָט פאר אים גלענצנדיק אָפגעטון סאמינ-סקי — און פאר סאבאנייעו בלייבט בלויז איבער צו קאָנסטאטירן פעסטגעשטעלטע „אקסיאָמעס“. ניט ווילנדיק האָבן סאמינסקי און סאבאנייעו, אָט די געטרײע קונסט-אידעאָלאָגן פון דעם ײדישן קליינבירגערטום, דערווייזן גאָר אנדערע זאכן און גראָד ניט דאָס, וואָס זיי האָבן געוואָלט. זיי האָבן דערווייזן, אז דער צוגאנג זייערער צום מוזיק-פאָלקלאָר און אױכ צו דער רעליגיעזער מוזיק איז געווען ווייט ניט קיין „אָביעקטיווער“, ווייט ניט קיין „ריינ וויסנשאפטלעכ-טעאָרעטישער“, ווי ס'האָבן ליב אונטערצושטרײכטן די בורזשואזע געלערנטע, נאָר בעפירעש א טענדענציעז-„געזעלשאפטלעכער“. זיי האָבן געפרוווט אָפקלייבן פון דעם מוזיקאלישן פאָלקלאָר-פארמעג גראָד דאָס, וואָס האָט גענאכט, וואָס איז געווען נייטיק פאר דעם קלאס, וועלכן זיי האָבן געדארפט באדינען סײַ מיט דער מוזיקאלישער פראקטיק, סײַ מיט פראָגראמאטישער קונסט-אידעאָלאָגיע: — פארן ײדישן קליינבירגערטום.

1) זע: Леонид Сабанеев. Евр. национальная школа в музыке. Изд. О.ва евр. муз. Москва 1924.

וויב: דערמאָינן רעאקציאָנערי בײַך וואָס קעדיי געווען אביסל אויספירלעכער צו ריידן. מיר האָבן דאָ די ערגסטע רעסטאוראציע פון די בורזשואז-צײַטישע און רעאקציאָנערישע אָנשיכטישע אָנשיכטונגען און פרעטעניועס (כאָטש סאבאנייעו איז ניט קיין יוד, שטייט הינטער זײַנע פלייצעס די מאַסקווער געזעל. פאר ײדישער מוזיק“ געגרינדערס 1923?). די שערלעכקייט פון דערמאָינן בוך ווערט פאר-שטאקט דערמיט, וואָס 1) ל. סאבאנייעו קוואזי-אױטאָריטעט קען אינא געוויסער מאָס פארפירן; 2) דאָס בוך איז דערשינען אין מאַסקווע 1924 (?). דאָס באווייזט, אז אידעאָלאָגיש האָבן זיך נאָך ניט אלע פאָרשער פון דער ײדישער מוזיק אָפגעזאָגט פון די אלטע „סאמינסקי-ענציקלאָפּעדיע“ און פראקטיש באנוצט זיך נאָך א גאנצ בארייטנדיקע גרופע ײדיש-סאָוועטישע קאָמפּאָזיטערן (מ. געסינ, אל. קרייב און אינא גרויסער כאָס אױכ דער יונגער אל. וועפריק א. א.) מיט די אלטע נאציאָנאליסטישע „שאפונגס-טעאָריען“ די „געז. פאר ײדישער מוזיק“ האָט זיך נאָך בײַ היינטיקן טאָג ניט אָפגעגעגעבן פון סאבאנייעו'ס שטאנ-פונקט.

2) דאָרט ז. 18.

וילנ מיר אָבער געפינענ, מישטיינס געוואָנט, א, רייני אָביעקטיוו וויסנשאפטלעכענ
 צוגאנג צו פראָבלעמעס וועגן „ידישער מוזיק“ ביכלאל און וועגן „ידישער פאָלקלאָר“
 מוזיק ביפראט, דארפן מיר זיך ווענדן צו די „מוזיק־פאָרשער־ישע“, ארבעטן פון
 א. צ. אידלזאָן¹⁾.

אידלזאָן האָט וועגן דערדאָזיקער טעמע צום־אויספירלעכסטן געשריבן. ער האָט
 זיינע „טעאָריעס“ ברייטער ווי אלע אנדערע „ידישע מוזיק־שרייבער, וועלט־אָנשוילעכ“
 ארגומענטירט און באַגרינדעט. ער האָט זיך אויך מיט פראַקטישן זאַמלען מער
 פארנומען ווי אלע אנדערע. מוזן מיר זיך דעריבער אביסל אויספירלעכער אָפּשטעלן
 אפ די האַנאָכעס פון דעמדאָזיקן קלעריקאל־ציאָניסטישן רעאַקציאָנער.

אידלזאָן גייט ארויס פון פאָלגנדיקער האַנאָכע: כּאָטש דער גאָלעס האָט צעטיילט
 דעם פאָלקס־קערפער אפ טיילן און גלידער, וועלכע האָבן זיך מער ניט פאָררייניקט
 אינעם גאַנצן גאָלעס־פּעריאָד, האָבן אָבער די ייִדן מיט זיך מיטגענומען פונעם
 „הייליקן לאַנד“ די „ידישע מוזיק“. און העוויס פאר אימ, פונקט ווי פאר אלע
 בירגערלעכ־נאַציאָנאַליסטישע מוזיק־פאָרשער, איז דאָס וויכטיקסטע ארויס־
 צוגעפינען די עמעסע אוראלטע „ידישע מוזיק, האָט ער קוידעמקאָל געמוזט צונויפ־
 זאַמלען דעם מוזיק־מאַטעריאַל פון די ייִדן אינ „אלע לענדער“, קעדיי ארויסצובאַ־
 קומען דאָס שוטפעסדיקע פון אָט דער מוזיק און מעמילע דאָס אָריגינעלסטע און
 וויכטיקסטע, ווייל אָט „דאָס שוטפעסדיקע“ שטאַמט דאָס טאַקע פון יענע „גליקלעכע
 צייטן“ און איז דער טאַמציס פון דער אייגנטלעכער „ידישער מוזיק, דער מוזיק־
 קוואל, שרייבט אידלזאָן, שטרעמט פון דער נעשטעמע פון דער נאַציע. די נעשטעמע
 איז אייביק און בייט ניט איר נאַטור“. דעריבער „האָבן ייִדן ניט געקענט פארבייטן
 זייער סעמיטיש־מיוזעכדיקע מוזיק אפ אַן אנדערער מוזיק“. (תולדות הנגינה“ וו. 49
 און 3). קעדיי צו געפינען דעם „וועגן און גרונט“ פון דער „אָריגינעל „ידישער
 מוזיק“ האָט אידלזאָן געזאַמלט באשטימטע מוזיק־מאַטעריאַלן בא די אָריענטאַלישע
 ייִדן, ווי פון יעמען, פּערסיע, באַבילאָניע, סיריע, באַלקאַנישע לענדער, מאַראָקאָ
 און פון די שפּאַניאַלישע ייִדן, וואָס זיינען פאַרשפּרייט אין מיוזעכ.

ס'איז זעלבסטפאַרשטענדלעך, אז אידלזאָנס „הויכ־נאַציאָנאַלע אופּגאַבע“ האָט אימ
 דיקטירט צו זאַמלען בלויו די רעליגיעזע מוזיק פון די ייִדן, ווייל, ווי באַוויסט,
 האָבן די ייִדן אין דער טאַנאַכ־ און טאַלמור־צייט ניט געוונגען קיינ „זשאַרגאַניש“
 דיִטשע, אראַבישע, פּערסישע א. א. וו. פאָלקלאָר־לידער. באַקענען מיר זיך מיט
 די מוזיק־זאַמלונגען, וואָס אידלזאָן האָט פאַרעפנטלעכט, אזוי האָבן מיר טאַקע פאר
 זיך א „ידיש־פאָלק“, וואָס ווייסט ניט צו זינגען עפעס אנדערש ווי נאָר פאַרשיי־

1) A. Z. Idelsohn, Hebräisch-Orientalischer Melodienschatz. B. I. Gesänge der jemenitischen Juden, Leipzig 1914; B. II. Gesänge der babylonischen Juden, 1922; B. III. Gesänge der persischen, bucharischen und daghestanischen Juden, 1922; B. IV. Gesänge der sefardischen Juden; B. V. Gesänge der marokkanischen Juden. Bri 1929.

תולדות הנגינה העברית. מהותה, יסודותיה והתפתחותה. כרך ראשון. ברלין תרפ"ד, הוצאת „דביר“
 יתורו חמון. שירתם ומנגינתם, „רשמות“ כרך א, אודיסה תרע"ח א. א. וו.

דענע קאנטיליאציעס פון דער ביבל, נביאים, שיר השירים, מגלת אסתר, קהלת, תהילים, טפילעס, סליכעס א. או. וו. א. או. וו. אכיצ דעמדאָזיקן מין ברענגט ער בלויז נאָר זייער ווייניק ניט־סינאָגאַאלע געזאנגען, וואָס זײַנען אָפּער אין טאָכ ניט מער ווי האלב־רעליגיעזע זמירעס, האלב־רעליגיעזע כאסענע־געזאנגען א. ד. גל.

דער קונץ פון אזא „אייגנארטיקן“ פאָרשטעלן די „יִיִדישע מוזיק“ באשטייט אין דעם, וואָס אידלִוּאָן האָט דאָס „יִיִדישע פּאָלק“ פון די אלע אויפנדערמאָנטע לענדער פארביטן מיט... א פאָר צענדליק כאַוּאַניִם פון דיִדאָזיקע לענדער און בא זיי האָט ער דאָס אופגענומען און אויסגעלערנט די „יִיִדישע מוזיק“⁽¹⁾. ס'איז קלאָר, אז אין דער „יִיִדישער מוזיק“ פון אידלִוּאָנס יִיִדיש־כאַוּאַניִש „אינטערנאַציאָנאַל“ וועלן מיר ניט געפינען קיין סימען פונעם וועלטלעכע מוזיק־פּאָלקלאָר, וואָס איז טאקע באנוצט געוואָרן פון די יִיִדן אין דיִדאָזיקע לענדער. ניט צווישן די יִיִדישע ארבעטנדיקע מאסן פון די אָנגעוויזענע לענדער האָט אידלִוּאָן געזאמלט און ניט זיי האָבן אים אינטערעסירט. פארקערט: די „פּראָסטע האמיונישע געזאנגען“ פון די יִיִדישע ארבעטנדיקע⁽²⁾ וואָלכע אידלִוּאָנען געשטערט אין זיין ארבעט און אין די אויספירן, וועלכע ער האָט געוואָלט מאכן וועגן דעם נאַציאָנאַלן מוזיק־אויצער, וויל זיי, די ארבעטנדיקע און אלע, וואָס האָבן א גענוג קנאפן שײַכעס צו די כאַוּאַניִם און קאָלערדיי קלייקיידעש⁽³⁾, האָבן טאקע ניט איינגעהיט די ריינקייט פון דער „יִיִדישער מוזיק“ לויט אידלִוּאָנס שטאַנדפּונקט⁽⁴⁾.

אין זיין ארבעט שטעלט פאר זיך אידלִוּאָן פּאָלגנדיקע צילן: (1) דערווייזן די עקזיסטענץ פון א איינהייטלעכער אַל־יִיִדישער מוזיק און געבן איר געשיכטע; (2) דערווייזן, אז די אָריגינעלע, אוראלטע און עמעסע „יִיִדישע מוזיק“ איז די מוזיק פון די פארשיידענע ביבלישע קאנטיליאציעס און פון די הויפט־טפילעס, וואָס האָט

(1) זע ארטימיר צו: „Hebr.-orientalischer Melodienschatz“ B. I. s. 3, B. II. s. 6, B. III. s. 29. א. אז. וו.

(2) אידלִוּאָן באנוצט דריי פערמינען פארן יִיִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר: „נגינה עברית“, „נגינה עמית“ און „נגינה פשוטה הארית“. ער באנוצט דיִדאָזיקע טערמינאָלִיגייט ניט אויסגעהאלטן (אזוי, דעמאָשל: „פּאָלקס־מוזיק“ איז בא אים א מאָל העכער און א מאָל נירעריקער פון „יִיִדישער מוזיק“). דיִדאָזיקע איינטיילונג גופע איז שוין גענוג כאראקטעריסטיש.

(3) אידלִוּאָן ווייסט זייער גוט, אז דאָס „כאַוּאַניִשע פּאָלק“ האָט אויך ניט אלע מאָל געהיט די ריינקייט פון דער „יִיִדישער מוזיק“. שטענדיק פירן זיי אריין אין דער טפילע, וועלטלעכע געזאנגען און שוין פונעם 11-טן יאָרהונדערט ביז אידלִוּאָנען הערן ניט אום אלערליי ראבאָניִם און היטער פון אנדערער ווענגאָרט צו שרייען וועגן דערִדאָזיקער „אולע“, כאָטש דאָס האָט סבווי קיינמאָל גאָר ניט געהאָלפן.

(4) ער דערציילט אונדז: „אין די דערסער (פון יעמען—מ. ב.) וויינען די יִיִדן מיט די אראבער נאָענט באנאנד, דעריבער זײַנען זייערע ניט־סינאָגאַאלע געזאנגען שטארק באַמפּלויסט פון די אראבישע לידער, פון וועלכע עס ווערן איבערגענומען גאנצע מעלאָדיעס. די סאנאָער יִיִדן רופן אָן „דאָרס־מעלאָדיעס“ יענע אלע סעלאָדיעס, וואָס האָבן א צוויי־פּלאַטע, ניט־יִיִדישע „אַפּשטאַמונג“ („Cesänge der jemenit. Juden“). אלע אנדערע געזאנגען, וואָס ווערן באגלייט מיט טאנצ און פויק, האָבן נאטירלעכ געמוט באקומען א פּעסטן ריטם, דאָס דערווייטערט זיי פונעם כאראקטער פון דער סינאָגאַלער מוזיק און דערנענטערט זיי צו די וועלטלעכע געזאנגען פון די אראבער (דאָרט ז. 41). דיִדאָזיקע געזאנגען האָט אידלִוּאָן ניט פּיקסירט.

זיכ, לויט אימ, איינגעהיט ביו צו אונדזערע צייטן. די ניט־סינאגאלישע מוזיק האָט אפ זיך אסאך ווירקונגען „פון דער זייט און שטאמט ניט פון יידישן קוואל“. עמעס, די געזאנגען פון טאנאך זיינען גאנצ מאָנאָטאָנע, דערפאר אָבער ליגט אפ זיי דער שטעמפל פון „אלסקייט“ און „אַריגינעלקייט“; (3 אופשטעלן דעם ביניען פון דער „יידישער מוזיק“ און אימ באנייען 1).

אידלואָן וויל ניט בלויז דערווייזן, אז עפעס א מיני „אַל־יידישע מוזיק“ עקזיסטירט, נאָר טאָע אויך, אן די „יידישע מוזיק“, ווי ביכלאל די מוזיק פון די סעמיטישע פעלקער, איז פון אסאך א העכערער מאדריגע אידער די מוזיק פון די אייראָפּעיִשע פעלקער. פונעם פאקט, וואָס די מוזיק (ווי די גאנצע קולטור) פון די מיזרעכ־פעלקער האָט זיך אַז לאנג אָפּגעשטעלט אין איר ווייטערדיקער אנטוויקלונג, מאכט אידלואָן דעם אויספיר, אן די מיזרעכ־קולטור האָט דערגרייכט ביו צום העכסטן גראד, וואָס איז צוטריטלעך פאר דער מענטשלעכער קולטור ביכלאל, און ווי „א באסקאָל פון דער הויכ האָט איר געלאָזט אָנצוהערן: ביו דאנען זאָלסטו קומען און ניט ווייטער; האָסט געהאט די זוכע צו דערגרייכן ביו אייביקע עמעסן, צו וועלכע מע דארף גאָניט צוגעבן, ווייל זיי זיינען דער גרענצע פון מענטשלעכע האסאָנעס“ (תולדות הנגינה ז. 4). אן אנדערער איו, לויט אידלואָנען, דער היסטאָרישער וועג און אנדערע זיינען די היסטאָרישע מעגלעכקייטן פון דער אייראָפּעיִשער קולטור. „אינעם כאראַקטער פון די אייראָפּעיִשע פעלקער—שריבט ער—איז ניטאָ קיינ פול־קומקייט פון שאפונג. זיי געפינען זיך אפ דער ערשטער שטופע פון אנטוויקלונג, זיי דערגרייכן קיינמאָל ניט צו דעם ענדלעכן צושטאנד, וואָס דאָס איז די אייביקייט. זייער ציל איז די אנטוויקלונג גופע און איז זייער אנטוויקלונג גופע זיינען שוינ פאראן די שפראַצונגען פון זייער דעגראדאציע ביו אומקומען“ (דאָרט, ז. 5).

אַט די „אייביקע עמעסן“ האָבן די ייִדן אויסגעדריקט אין די איינפאכע, מאָנאָ־טאָנע אָבער אַריגינעלע און אדטע קאנטיליאציעס און טפילעס און מיט דעם ווערן זיי — די געזאנגען פון קאנטיליאציעס און טפילעס—ניט בלויז רעשטלעך פון „יידישער נאציאָנאלער מוזיק“, נאָר טאקע מוסטערן פונעם העכסטן גראד אויס־דריקלעכקייט און אייביקייט אין דער מוזיקאלישער קונסט.

מיר האָבן רעכט צו צווייפלען אין דעם, צי איז אין די קאנטיליאציעס, נוס־כאָעס א. ד. גל, וואָס ווערן באנוצט פון די ייִדן אפילע אין די סאמע אָפּגעשטא־נענסטע לענדער, איינגעהיט געוואָרן זאָל זיינ א שפור פון זייער אורשפרינגלעכער

(1) „תולדות הנגינה“ ז. 3—5. מיר מוזן געדענקען, אַז אלעמאָל, ווען אידלואָן רערט וועגן ייִדן, ייִדיש, ייִדישן גייסט א. און, ווי (יהודי, ישראל, יהדות, עברי, נפש ישראל) מיינט ער די טאנאכ־און טאלמור־ייִדן, אָדער דעם, לויט זיינ מיינונג, איינציקן ווערטפולן טאנאכ־און טאלמור־גייסט, וואָס איז פארבליבן אין „יידישן פאָלק“. ער באקלאָגט דעם פאקט, וואָס נאָך דעם כורבן פון בית שני זיינען געמאכט געוואָרן אסאך פריוון צו באהעפטן דעם „ייִדישן גייסט“ צו די פרעמדע קולטורן, אָבער דיראָזיקע פריוון זיינען שערלעך געווען. ער שרייבט: „אָנהייבנדיק פון סילאָנען ביזן ראַמבאָם, פונעם ראַמבאָם ביז מענדלסאָן פון רונאשן ביז טשערניאָווסקי, — זיי אלע האָבן געוואָלט באהעפטן די ייִדישע קולטור מיט פרעמדע קולטורן. זייערע פריוון זיינען פאריינגעגאנגען און האָבן אפּגעוואָלט אפ דער פאָלקס־געשאַפּע“ בלויז ווערן מיט פארגלייכערטע שטיקער בלוט“ (תולדות הנגינה ז. 5).

„ריינקייט“. מיר האָבן אפילע די האָזע צו צווייטלען צי איז טאקע געווען אמאָל אוא צייט, ווען אלע ייִדן פון אלע פראָווינצן פון זייער „הײליק לאנד“ האָבן געהאט עפעס א איינהײטלעכע קאנטיליאציע פאר דער ביבל. ס׳איז נאָך ווייט נישט פעסטגעשטעלט געוואָרן ווען האָבן די ייִדן טאקע אָנגעהויבן צו קאנטילירן די ביבל אין דער סאָרמ ווי די רעליגיעזע ייִדן קאנטילירן זי איצט; ס׳איז ווייטער נאָך א פראגע צי איז די טראָפֿן-קאנטיליאציע נישט דאָסע א פראָדוקט, לאָמיר זאָגן, פון סיריע אָדער באָוויר, אָדער ווער ווייסט, אכוצ אידלואָנען, פון וואנען? אידלואָנען אליינ גאראטירט אונדו אָבער, אז דיראָזיקן קאנטיליאציע האָט זיך גענוי אָפּגעהיט פון די סאמע ביבלישע צייטן פון אפּ היינטיקן טאָג. ער דערווייט דאָס אז אוא אויפן: „אין דער נאָציאָנאלע מוזיק איז אַ ברעגאנגענע פון מויל צו מויל אין מעשעכ פון צריי טויזנט יאָר און פונדעסטוועגן (1) איז זי איינגעהיט געוואָרן פון זיך אליינ אפּ א פרייע און נאטירלעכע אויפן (?) און נישט דורכ געזעצט און באפען, ווי ס׳האָט דאָס געטון די רוימישע קירכע. נישט דערפאר האָט דער ייִד געוונגען, ווייל ס׳האָט אַמ געצוונגען דער דינ פון דער טוירע, אָדער ס׳האָבן אים גענויט צו זינגען די באפעלן פון דער רעליגיע, נאָך מאכמעס זיין האַצ האָט אים געצו גן צו דעם, ווייל זיין געזאנג איז געווען דער אויסדרוק פון זיין נעשאַמע, דער קלאנג פון זיין הארצן. און דאָס איז דער סאָך פונעם קיעם פון דער ייִדישער מוזיק און פון דעם, וואָס זי האָט זיך איינגעהיט בא אונדו באלפע“ (1).

דיראָזיקע באווייזן אירלואָנס דערמאָנען אינעם כאָסידס ענטפער איינעם א צוהערער, וואָס צווייפלט אין דער ווירקלעכקייט פונעם רעפנס ניסימ; „אַט זעסט דאָס!“ אָבער קיין אנדערע מער איבערצייגנדיקע באווייזן פארמאָגט ער טאקע נישט, איז וואָס בלייבט אים צו טון? ער וויל און-מוו, נעבעכ, דערווייזן, אז דיראָזיקע זיקע מוזיק איז טאקע די אוראלטע מעיוכעסדיקע מוזיק, איז וועלכער, מיר פילן דעם גייסט פון ערד און פון פולע לעבנסלוסטיקייט“ (אגעו, סאמינסקי האָט אפילע דערפילט אַן דערדאָזיקער מוזיק דעם „גייסט פון א פאָלק א זיגער“), און אויב קיין אנדערע באווייזן אכוצ „וועלן“ און „פילן“ זינגען נישט פאראן, קלעקט א „אַט זעסט דאָס!“ (2).

אידלואָנען האלט, אז די אוראלטע ייִדישע „מוזיק“ איז אמבעסטן איינגעהיט גע-

(1) דאָרט ז, 10. וואָרט אין וואָרטס כאזערט דאָס אירלואָנען איבער אין זיין „Gesänge der baby-lonischen Juden“ 18.

(2) דיראָזיקע באווייזן האָבן אירלואָנען אליינ אזוי איבערצייגט, אז ער רופט אויס מיט היספּילעס: „מיר דארפן לויבן דאָס פאָלק, וואָס האָט איינגעהיט אין זיין זיקאַרב און אין הארצן די אוראלטע מוזיק, נישט געקוקט אפּ דעם, וואָס איז איר זינגענע אַמאָל אריינגעפאלן קליינע ענדערונגען“ (תולדות הנגינה“ ז, 147). און נאָך שרייבט ער: „אם די ייִדישע געלערנטע האָט מען פאריבל, פארוואָס זיי האָבן נישט פארשריבן צום אייביק אָנדענק די טעאָריע פון דער ייִדישער מוזיק, זיי האָבן נישט באשריבן זייערע טאָנלייטערס און מוזיקאלישע אינסטרומענטן, אזוי ווי ס׳האָבן דאָס געטון די גריכישע געלערנטע. געוויס דארפן דאָס אויבן בלאַטן, נאָך אונדויערע געלערנטע, די הישר, פון אינזער ווינגאַרטן, האָבן געזעען, אז ס׳איז פיל בעסער אָפּהויטן די ייִדישע נעשאַמע גופע. נישט קיין טעאָריע, נאָך דאָס לעבן אליינ האָבן זיי איבער-געגעבן פאר די לעצטע דויערע, און דעריבער האָט זיך פאר אונדו אָפּגעהיט טאקע די מוזיק גופע און דער צייט, ווען פון די גרייכן איז געבליבן בלויז די טעאָריע פון מוזיק“ (דאָרט ז, 68).

וואָרן בא די מירעכ־יידן¹). בא די אייראָפּעיִשע יידן האָט די „רינקייט“ פון דער ייִדישער מוזיק זייער געליטן. די אסימיליאציע־באוועגונג איז דײַטשלאַנד האָט צע־שטערט די ייִדישע מוזיק פונקט אזויזוי זי האָט צעשטערט די ייִדישע קולטור (ד. ה. די טאנאכ־ און טאלמוד־קולטור — מ. ב.) ביכלאל. אויב דער כאסידיוזם איז פוילן און איז דאָרעם־מירעו־רוסלאַנד האָט כאָרעו געמאכט די טראַדיציאָנעלע אלטע „ייִדישע מוזיק“²). און דאָך באוויזט אידלואַן די קונץ ארויסצוגעפינען דורכ א וויסנשאפט לעב ביו גאָר „פינקטלעכן“ פארגלייב פון דער מוזיק בא אייראָפּעיִשע יידן און מירעכדיקע יידן, אז פונדעסטוועגן לעבט דאָס „נאַציאָנאַלע“, דאָס אייביקע איז א געוויסער מאָס אויב נאָך איז דער מוזיק פון די אייראָפּעיִשע יידן. — (אַבער, אפאַנע, כּוץ די פּיילישע, אוקראַינישע און רומענישע יידן. וואָרעם די „אוראלטע“ מוזיק שפּורן פון די לעצטע שטערן אימ, ווייזט אויס, צוליב זיינע אויספירן און נר דערמאָנט זיי ניט מער).

לויט האָסערע שוטפעסדיקע סימאָנימ באטראכט אידלואַן דידאָזיקע נאַציאָנאַל־ייִדישע געהויבענע העכסטע טאנאכישע מוזיק? פאר דער מוזיק פון די מירעכ־פעלקער³ און פון די סעמיטן ביכלאל (יידן, אראבער א. אז וו.) שטעלט אידלואַן איינ פיר כאראקטעריסטישע סימאָנימ: 1) א בארענעצטע צאָל קלאנגען איז די ראמען פון א קווינטע ביז אן אַקסאווע. די אינטערוואלן ווערן אָפּט צעטיילט אפ קלענערע טיילן איידער איז דער אייראָפּעיִשער מוזיק; אפ פערטל טענער. 2) סױע־מאָלאָ־ארטיקער געזאנג. איז דער מירעכ־מוזיק (און איז דער ייִדישער) ווערט נישט באַנוצט קיין איינזאכער, קיין „גלייכער“ קלאנג, נאָר א מיני ציטערנדיקער קלאנג, וואָס איז ענלעך צו א טרעמאָלץ. 3) „פּאָלקסטימלעכקייט“. איז דער אייראָפּעיִשער מוזיק זיינען פאראן עקסטרעמען: פּאָלקלעך־שאפּניג, איינפאכע פרימיטיווע קונסט־און אינדיווידועלע, הויב קוואליפיצירטע קונסט. איז דער מירעכ־מוזיק זיינען ניט פאראן קיין עקסטרעמען. די „פּאָלקסטימלעכקייט“ איז די העכסטע און די אייביקע מאדרייגע, צו וועלכער די מענטשהייט קען דערגרייכט. און 4) די אויבערהערשאפט טונעם מאָטיוו (מוזיקאַליש — מ. ב.) און זיינ אייביקייט. „דער ייִדישער זינגער איז אמאָליקע צייטן, אָדער דער מוזיקאַליש־שעפּער־שער פּאָלקס־גיטס פלעג שאפן איינ אָדער צוויי מאָטיוו אפ אויסצורייקן א געפיל און מיט דעם האָט ער זיך איינ יעדן פאל באַנונגט... סױװיזט זיך ארויס, אז די גאַנצע קראפט פון דער ייִדישער מוזיק באשטייט איז דער געפרעסטקייט פון דער פּאָרמ און ניט איז איר עקס־טענסיווקייט... און דערפאר טאקע, וואָס אינעם מאָטיוו איז געגעבן געוואָרן די גאַנצע קראפט, איז ער געבליבן אפ אייביק, אן אייביקע שאפּניג“⁴).

1) מיר דערמאָנען, אז מירעכ־יידן הייסט בא אימ כאַזאַנימ פון פאשיידענע מירעכ־לענדער.
 2) דאָרט ז. 98. אידלואַן קלאָנגט זיך, אז די אסימיליאציע האָט דערפירט דערצו, „אז איז מיטן פונעם פּאָריקן (19-טן) יאָרהונדערט האָבן די כאַזאַנימ (גופע) אָנגעהויבן צו פארגעסן די טראַדיציאָנעלע מוזיק. די אמעראַזעס איז געוואָרן אזוי גרויס, אז די יונגע כאַזאַנימ האָבן ניט געוואוסט, איז פוילן זיין פון וואָרט, דעם נוסעך פון דער טפילע אָדער די קאנטייליאציע פון ביבל“ (דאָרט ז. 11).
 3) מיט „מירעכ“ באצייכנט אידלואַן בלויז דעם נאָענטן מירעכ, „מהווז ווער כּושי“.
 4) דאָרט ז. 3—5. דאָסעלבע אויב איז ז. 21—20, „Gesänge der babylonischen Juden“.

האָט די פיר כאראקטעריסטישע סימאָנים פון דער „מיוזעכ־מוזיק“ (און פון דער
 „ידישער מוזיק“) האָבן זיך גענומען ניט מער און ניט ווייניקער, ווי —
 פון די „נאטור־באדינגונגען און פון דעם קלימאט“, די ריינע און די איי־
 דעלע מיוזעכ־לופט פארמאָגט, זעט איר, אזעלכע אייגנשאפטן, אז—זי אנטוויקלט
 אמבעסטן דעם געהער און דערפאר טאקע קאָנען די מיוזעכ־אינווייניגער הערן און
 זינגען פערטל טענער (1). די זייער לויטערע מיוזעכ־לופט און די בארגיקייט פון
 דעם גרעסטן טייל לאנד (פון וועלכן לאנד? און די אראבישע סטעפעס, לעמאָשל,
 זינגען אויך בארגיק?) האָט אויסגעבילדעט דעם טרעמאָל־ארטיקן געזאנג. אָבער
 גאָך ווונדערלעכער איז, וואָס דער גלייכמעסיקער קלימאט פון מיוזעכ־האָט אויס־
 געבילדעט די „פאָלקס־מילעכקייט“ פון דער מיוזעכ־מוזיק. פונקט אזויווי דער מיוז־
 רעכ־קלימאט ווייסט ניט פון קיין קאָנטראסטן, פונקט אזוי פארמאָגט נישט די מיוז־
 רעכ־מוזיק קיין קעגנזעצלעכקייט צווישן „פאָלקס־קונסט“ און „אינדיווידועלער“
 קונסט, געשאפענער דורך אינדיווידועלע קאָמפאָזיטערן (1). דידאָזיקע דערקלערונגען
 זינגען פאָשעט געניאל! אידולאָן לאָזט זיך ניט פארפירן פון דידאָזיקע מענטשן,
 וואָס רעדן „אויבערפֿעלעכע רייד“ און זאָגן, אז די מוזיק פון איינ פאָלק שייט
 זיך אָפּ פון דער מוזיק פון אן אנדער פאָלק מיט איר „גייסט“ (תולדות הנגינה“ ז. 241).
 ער וויל עכט וויסנשאפטלעך, מיטטיינס־געזאָגט, מאטעריאליזירן דעם „גייסט“ און
 אָנטאפן די עמעסע פאקטאָרן, וואָס ווירקן אָפּ דער אויסבילדונג פון דער „נאציאָ־
 נאלער מוזיק“. און סע באקומט זיך — א פראָפעסאָריש־כאָאָנישער „מאטעריא־
 ליזם“.

לאָמיר באטראכטן די אָנגעוויזענע פיר כאראקטעריסטישע סימאָנים גופע.
 דער פֿערטער סימען, די אויבערהערשאפט פונעם מאָטיוו, איז וועלכער עס דריקט
 זיך אויס, לויט אידולאָנען, דער אייגנארטיקער וועלט־באנעם פון די מיוזעכ־פֿעלקער
 און באזונדערס פון די יידן — איז פונקט אזוי כאראקטעריסטיש פאר דעם רוסישן,
 אוקראַינישן, פוילישן, דײַטשישן א. א. וו. מוזיק־פאָלקלאָר, ווי פאר דעם יידישן.
 אָנשטאָט צו נעמען אוואָסער ס'איז געבײט, זשאַנג א. א. וו. פונעם מוזיק־פאָלקלאָר
 (און אויך פון דער ניט פאָלקלאָרישער רעליגיעזער מוזיק) און אויסצוגעפינען דאָרט
 די כאראקטעריסטישע מאָטיוו, וואָס האָבן זיך אינ מעשעכ פון אַ גאנצ לאנג
 פֿער יאָר געזאָגט אַן גיפֿראַקטיק אויסקריסטאליזירט און אָפּגעזעצט, שטעלט איר־
 זאָגן פֿאַר דעם גאנצן פראָצעס קאפּויר. ער באַטאָנט, אז לעכאטכילע האָט „דער
 יידישער זינגער געשאפן איינ אָדער צוויי מאָטיוו אָפּ אויסצודריקן דעם געפֿיל“, און
 פון דידאָזיקע מאָטיוו האָט ער, דער זינגער, קאָמבינירט און געשאפן די „ידישע
 מוזיק“. עס ווערט אזא אויסגערעכנטער, באווסטזניקער שאפונג־פראָצעס, וואָס קאָן
 זײַן בלויז באַם אינדיווידועלן קינסטלער, דעם טעאָרעטיש־באווסטזניקן מיט־

(1) אַם דער אויבערהערשאפט פונעם מאָטיוו האָט דער קלימאט, ווייט אויס, לויט איר־זאָגען שײַן
 קיין שליסע ניט. דאָס, זעט איר, נעמט זיך פון גאָר אַ הויכער מאטעריע: פון דער „גייסטיקער אייגן־
 שאפט פונעם יידן צו באטראכטן די נאטור און די שאפונג דורך דער איריע פון אייניקייט און איינציקונג“
 (דאָרט ז. 5). פון דעם נעמט זיך אויך די אומבאדינגטע איינשטימיקייט פון דער „ידישער מוזיק“ — כאָטש
 אַם ז. 241 האלט ער דאסעך ניט פון „גייסטיקע“ דערקלערונגען.

ט ע ר פּוֹן זײַנע ווערק, צו אזא אבסורד האָט געקאָנט דערטרן אידלואָנען זײַן טענ-
דענצ פאַרצושטעלן די „ידישע מוזיק“ אומבאדינגט און דורכויס אלס א פּאָלקס-
טימלעכע. ער זאָגט אליין, און ס'איז בעפירערש ריכטיק, אז די צייכנס פּוֹן דער-
קאנט ליאציע זײַנען אָנגענומען געוואָרן אסאך שפעטער נאָך דעם, ווי ס'האָב זיך אויס-
קריסט אליינער די געזאנגען גופע. ס'איז אָבער קלאָר, אז ווי נישט פּינקטלעך ס'זאָלן
ניט זײַן די פּיסקירצייכנס פּוֹן דער קאנטיליאציע, די טראָפּן—זײַנען זיי דאָך א
פּראָדוקט פּוֹן א קוואליפּיצירטער און אפ א געוויסער הייב שטייענדיקער מוזיק א-
לישאַנאליטישער ארבעט. דער געוויינלעכער זינגער אפילע פּוֹן דער טאנאכ-
און טאלמורצייט האָט פּינקט אוי ווייניק באוויסט זײַניק געשאפּן מאָטיוון און
קאָמפּינירט פּוֹן זיי זײַנע געזאנגען (אפילע אינ דער רעליגיעזער מוזיק), ווי דער
שטעטליקער שניידער און שוסטער-געזעל באַם זינגען און שאפּן מוזיק-אַקלאָר.
ערשט דער קוואליפּיצירטער מוזיק-קענער האָט דעמאָלט דורכ אן אנאליז פּוֹן די-
דיקע לידער געקאָנט איסגעזינען די כאראקטעריסטישע מאָטיוון פּוֹן זײַן צייט און זיי
באצייכנס מיט טראָפּן 1).

וויפּל אידלואָן זאָל נישט דרייען מיטן גראָבן פּינגער און פּארגלאַצן די אויגן
דערוויינידיק, אז דער מאָטיוו איז א ספעציפיקומ נאָר פּוֹן דער „ידישער מוזיק“,
מוו ער זיך אליין ווידערשפרעכט אינ אסאך ערטער. ער שרייבט, לעמאַשל: „אינ
גרונט געווען באשטייט יעדע פּאָלקס-מוזיק פּוֹן מאָטיוון (מינן קור-
טיוו-מ. ב.) און בלויז אינ די מאָטיוון און אינ זייער צוזאמענזעצונג איז מעגלעך צו
דערקענען דעם נאציאָנאלן גייסט, דאָס נאציאָנאלע אינ דער מוזיק“ (תולדות הנגינה
ז. 5). אינ אן אנדער אָרט שרייבט ער: „אנאל זירנדיק די פּאָלקס-מוזיק פּוֹן יעדן פּאָלק,
וועלן מיר געזינען, צו אונדזער פּארווינדערונג (!), בלויז א ביטל פּוֹן מאָטיוון
און אינטערוואלן, טיפּישע און אָריגינעלע, וואָס כאזערן זיך איבער אינ פּארישירע-
נע פּאַרמעס און אינ פּאַרענדערלעכע צוזאמענזעצונגען. אָט די טיפּישע און אָריגי-
נעלע מאָטיוון און אינטערוואלן שטעלן מיט זיך פּאַר דעם אָריגינעלן מוזיקאלישן
אויצער (פּוֹן יעדן פּאָלק-מ. ב.) און אינ זיי דריקן זיך אויס זײַנע גייסטיקע שטרעבונגען
און זײַנע געפילן“. „לאָש ד נעמען אלס ביישפּיל, שרייבט ווייטער אידלואָן, די
דייטשע פּאָלקס-מוזיק, וואָס איז, ווי באוויסט, רייכ אינ צאָל... און ניט ווייניקער
רייכ אינ אייכעס. מיר וועלן א קוק טון וואָסערע זײַנען אירע אָריגינעלע גרונט-
מאָטיוון, יענע מאָטיוון, וואָס זײַנען ניט פּאַראן אינ דער פּאָלקס-מוזיק פּוֹן אנדערע
איראָפּעישע פעלקער, און אונדו וועט קלאָר ווערן, אז דערדאָז קער אויצער (ד. ה.
די צאָל אָריגינעלע מאָטיוון און אינטערוואלן-מ. ב.) איז ניט גרויס“ (דאָרט ז. 247).
דער הער פּראָפעסער האָט פּארגעסן, וואָס ער שרייבט מיט עטלעכע זייטלעך פּריער.

1) אונדו גייט דאָ לאכלוטן ניט אָן צי זײַנען די טראָפּן אינגעפירט געוואָרן אינעם III-טן אָדער
אכטן א. א. וו. יאָרהונדערט אינ צי זײַנען אינגעמט מיט די טראָפּן ניט איבערגענומען געוואָרן אויב
דער מיט זיי פּאַרבונדענער מעלאָס פּוֹן די פעלקער, פּוֹן וועלכע די יידן האָבן די טראָפּן איבערגענומען
(און בעזירערש טאקע איבערגעפרעמט לויט די אנטשפּרעכנדיקע קלאַסיריקע בארעפּענישן). מיר האָבן דאָ
בלויז געוואָלט אונטערשטרייבן דעם גאנג פּונעם שאַונג-פּראָצעס, וואָס אידלואָן שילדערט מיט א קאָמישער
פּענורד-וויסנשאַפּטלעכקייט.

אָדער עזשער גאָר רעכנט טאקע אירלוֹאָן, אז די דײַטשן (און אלע אנדערע טעל־
 קער) האָבן די „אויבערהערשאפט פונעם מאָטיוו“ איבערגענומען בא די ייִדן? 1.
 וואָס שײַנט צום דריטן סימען, פּאָלקסטימלעכקײַט, הָט דאָ אירלוֹאָן אזוי אָן־
 געפּלאַנטערט, אז ער האָט פּארלֹאָרן דעם מינדסטן קאָנטראָל איבער זײַנע אייגענע
 אויספירן און באהויפּונגען. פּאָלקס־מוזיק — שרײַבט ער — ד. ה. די מוזיק פון א
 לעבעדיקן פּאָלק, וואָס באוינט דעם לעבנשטייגער, די פרייַד פון לעבן און די
 שוועריקײַטן, א מוזיק, וואָס מיר ווייסן ניט ווער איז איר פּאָטער, ווער איז איר
 שאפּער, ווײַל וווּ עס איז באווסט דער פּאַרפּאסער אלס באזונדערער אינדיווידוּם
 דאן איז דאָס שוין ניט קײַן פּאָלקס־מוזיק, נאָר די מוזיק פון א יאָכיד“ (דאָרט ז.
 2—241). אפילע נאָך דערדאָזיקער „וויסנשאפטלעכער“ דעפיניציע נאָך קאָן שוין
 אירלוֹאָן ניט רעדן וועגן דער מירע־מוזיק ווי א דורכױס „גלײַכזעם־פּאָלקסטימ־
 לעכער“ (ווי דער מירע־קלימאט). ער אליין באנוצט דײַערליי טערמינען פאר
 „פּאָלקס־מוזיק“ (זע באמערקונג 2 צו זײַט 105) און דאָס, וואָס ער קאָן צו די „פּאָ־
 שײַע האמירנישע געזאנגען“ ניט אָנווענדן זײַן באליבטן טערמין „יִדישע מוזיק“
 באטייט, מיסטאמע, אז דאָס איז עפעס אן אנדער ארט און מיין מוזיק, וואָס און־
 סערשיידט זיך מיט עפעס פון דער עמעסער „יִדישער מוזיק“. ווי־זשע איז די
 גלײַכזעם־סיקײַט? און צי דעם וויל טאקע אירלוֹאָן עמעצן אינרעדן, אז די געזאנגען
 פונעם „פּאָעט און זינגער, וואָס שטייט אפ דער בימע און זינגט פארן קעניג“ 2
 איז דערועלבער געזאנג און טאקע דיועלבע מוזיק, ווי באם פעלאך און בעדוֹניער?
 ווייטער שרײַבט ער אליין, אז „אויב עס טרעפט זיך און עס גיט זיך איין א בא־
 רימטן זינגער שאפּן (מײַן קורסיוו—מ. ב.) אפּן גרונט פון אוואָסער ס׳איז
 מאקאם (טאָנ־ייִטער בא די אראפּער—מ. ב.) א נייע מעלֹאָדיע אָדער א נייעם
 אָריגינעלן גאנג, אָדער וועג עס גיט זיך אים (דעם זינגער) איין צו ענדערן איינע
 פּינ די שטופּן פונעם טאָנ־ייִטער דורכ דעם, וואָס ער צעטיילט זיי אפּ פּערטל
 טענער און דידאָזיקע נייעס ווערט אָנגענומען אין דעם קעניגס הויפּ און דעם קע־
 ניג געפעלט דאָס, ווערט דאָס אופּגע־ומען ווי א דעריװאַט־מאקאם (ד. ה. דער
 נייער מאקאם באקומט דעמועלעבן נאָמען פונעם פּרײַערדיקן מאקאם, פון וועלכע ער
 שטאמט—מ. ב.). ס׳טרעט אויך, אז דער נייער מאקאם ווערט אָנגערופּן מיטן נאָ־
 מען פון דער שטאָט (ווי ער איז געשאפּן געװאָרן—מ. ב.) אָדער מיטן נאָמען פּרײַ־
 נעם קעניג. ס׳קומען אנדערע זינגער און סטארען זיך נאָכמאכן (דעם בארימטן זינג־
 גער—מ. ב.) אינ שאפּן זייערע ווערק לויט זײַנע מוסטערן“ (דאָרט ז. 28). ווי מיר וועגן,
 איז טאקע דער געזאנג און די שאפּונג־פּראָצעסן „עכט פּאָלקסטימלעכ“. אירלוֹאָן
 אליין האָט געהערט אזא „דורכױסיק פּאָלקסטימלעכע מוזיק“ אינ יעדן אראבישן
 דאָרפ, וואָס פירט זיך, מיסטאמע, אפּ דעמועלעבן שטייגער ווי דעם קעניגס הויפּ.
 צי איז טאקע ניט פּאראן קײַן שום כילעק צווישן דעם געזאנג און דער מוזיק
 פונעם „בארימטן פּאָעט און זינגער“ און צווישן דעם „פּאָשעטן האמירנישן געזאנג“

1) וועגן דער „אייביקײַט“ פּינ ייִדישע מאָטיוו, וואָס אירלוֹאָן שטעלט ארויס, זע אויבן ז. 101—102.
 2) דאָרט ז. 6. אפּן זײַטל 241 הייטט שוין בא אירלוֹאָנען גופּע די מוזיק פון אזא פּאָעט און זינגער
 אינדיווידועלע קונסט און ניט „פּאָלקסטימלעכע“.

און אלץ איז אלציינס, פֿאָלקסטימעכ? די פאקטן, וואָס אידלואַג האָט געבראכט, דערווייזן פונקט קאפּיר: זיי דערווייזן, אז די פארשיידענע קלאסן און שיכטן האָבן, פארשטייט זיך, אויך אין מיזרעך פארשיידענע מוזיק, מוזיק פון „בארימטע הויסישע פּאָעטן און זינגער“ און מוזיק פונעם „פּאָשעטג האמוינ“. מיט אנדערע ווערטער: מוזיק פון פארשיידענע קלאסן, שיכטן און גרופעס. די מיזרעך־קולטור האָט זיך אין מיזרעך טאקע אָפּגעשטעלט אין איר אנטוויקלונג (עמעס, ניט דערפאר, וואָס זי האָט באקומען אָנצוהערענישן פון „אויבן“, נאָר צוליב גאָר אנדערע סיבעס), אָבער קיין דורכויסקע, קלאסנמעסיק־איינהיטלעכע קולטור און קונסט קאָן אויך דאָרט ניט זיין און איז אויך דאָרט קיינמאָל ניט געווען.

עס בלייבן נאָך בלויז אפּ צו באטראכטן די צוויי ערשטע סימאָנימ. אויב דער 1טן, און 2טן די מוזיק פון די מיזרעך־יידן איז טאקע אין די גרענעצן פון א קווינ־טע ביז אַן אָקטאווע און זיי באנוצן פּערטל טענער און אז 2) איז זייער געזאנג באנוצן זיי אסאך ניט „גלייכע“, טרעמאָל־אַרטיקע קלאנגען—דאן האָט אידלואַג ניט געהאט קיין שום גרונט צו פארגלייכן דיראָזיקע מוזיק מיט דער מוזיק פון די איי־ראָפּעישע יידן. דיראָזיקע סימאָנימ זיינען לאכלוטן ניט כאראַקטעריסטיש ניט פאר דער רעליגיעזער מוזיק פון די אייראָפּעישע יידן און ניט פאר זייער מוזיק־פּאָלקלאָר. עס איז ניט פאראן ניט אין דער רעליגיעז־אַפיציעלער מוזיק און ניט אינעם מוזיק־פּאָלקלאָר פון די אייראָפּעישע יידן קיין איין איינציק ווערק, וואָס זאָל פארמאָגן דיראָזיקע סימאָנימ אין דער מינדסטער מאָס (1).

עמעס, אידלואַג פרווהט דאָ מאכט א קונציקן אָבער ווייניק געלונגענעם סאלטאָ־מאָרטאלע. ער וויל עמעצן איינרעדן, אז די באזונדערע שטופּ פונעם טאָג־לייטער קאָנען יאָ פארענדערט ווערן אונטער־דרוק פון זיטיקע ווירקונגען, אָבער די מאָטיוו גופע ענדערן זיך ניט, זיי זיינען אייביק (2). איינע און דיזעלבע מאָטיוו קלינגען טאקע אנדערש בא די מיזרעך־יידן און אנדערש בא די מיזרעך־יידן. אין עמעסן אָבער, פארויזכערט אונדו אידלואַג, דוכט זיך אונדו נאָר, אז דאָס זיינען פארשיידענע „געזאנגען“, דאָס זיינען טאקע איין און דיזעלבע „אוראלטע“ מאָטיוו, וואָס ווערן בלויז רעפּראָדוצירט מיט פארשיידענע זינג־אויפאנימ.

ערשטנס, וואָלט קערן געווען צו וויסן, ווען האָבן דאָס די יידן איבערגענוֹר־מען די אייראָפּעישע זינג־אויפאנימ און די אייראָפּעישע טאָג־לייטערס. און ווייטער,

(1) אין זיין „תולדות הנגינה העברית“ ברענגט ניט אידלואַג קיין איין איינציקן מוסטער פון דער מוזיק פון די אייראָפּעישע יידן, וואָס זאָל פאָרמאָגן אנדערע אינסטרוואַלן, ווי בא די אייראָפּעישע פעלקער. אינעם מוזיק־פּאָלקלאָר (כּוּ יודיש און סײַ פון אסאך אנדערע אייראָפּעישע פעלקער) באגעגענען מיר אָפּט דעם פאקט, אז געוויסע קלאנגען פאלן ניט אלע מאָל פינקטלעך צונויפּ מיט די אנטשפּרעכנד־קע קלאנגען פון אונדער טעמפעריטער (גלייכמעסיקער) קלאנגען־אַנשטעלונג. דאָס האָט אָבער קיין שײַ כּעס ניט צו די סימאָנימ, וואָס אידלואַג שטעלט ארויס.

(2) אידלואַג אליין מוז קאָנסטאטירן אז פאקט, אז די אייראָפּעישע כאָאָנימ גופע האָבן אין דער צווייטער העלט פאָריקן יאָהונדערט טאקע כאַרגעט אָט די „אייביקע מאָטיוו“. אפּ וואָסער שטייגער האָבן די יידן דעמאָלט קאנטילירט די ביבלז צי הייסט עס ניט, אז אין דעם פּערזאָן און טאקע אויך אין אנדערע פּערזאָן זיינען בעהארראָגע אלץ מער און מער פּאַריטט געוואָרן די „אלטע“ מאָטיוו מיט אנדערע

וואָסערע טאָנלייטערס האָבן זיי דאָס איבערגענומען: די טאָנלייטערס פֿונעם 14—15 טֿונ יאָרהונדערט אָדער די פֿונעם 19—20 יאָרהונדערט? עפֿשער גאָר—אונ אזוי איז טאקע געווען—האָבן זיי אינעם 14—15 יאָרהונדערט געזונגען לויט די טאָנלייטערס פֿון די דעמאָלטיקע אייראָפּעיִשע געזאנגען און אין 19—20 יאָרהונדערט זינגען זיי לויט די איצטיקע טאָנלייטערס? די אייראָפּעיִשע טאָנלייטערס האָבן די ייִדן איבערגענומען ניט טעאָרעטיש, נאָר פֿראקטיש, צוזאמען מיט דעם קלינגענדיקן מעלאָס, צוזאמען מיט די פּאסיקע מעלאָדישע, ריטמישע א. א. וו. ווענדונגען. וויִזשע איז דאָס מעגלעך געווען, אז אלע ניט־סינאגאגאלע געזאנגען האָבן געזאָלט זיין אונטער דער פּולער ווירקונג פֿון דער מוזיק פֿון די ארומיקע פעלקער און פֿאַרט האָט געזאָלט בלייבן איין איינ־ציק ווינקל, די סינאגאגאלע מוזיק אין די פּאַרשיידענע קאנטייליאציעס, ווי ס'זינגען אריינגעדרונגען בלויז פֿאַרענדערטע שטופֿן פֿון דעם אייראָפּעיִשן טאָנלייטער און ניט מער?

אידלזאָגן, ווי אלע אנדערע קלעריקאלע און רעאָפּיאָנערע בירגעלעכע, פֿאַר־שער, הייסט אום יעדן פֿרייז באַניען, רעקאָנסטרוירן דעם ביניען פֿון דער „מעיר־כעסדיקער אוראלטער ייִדישער מוזיק“. וויאזוי דאָס קאָנקרעט צו טון זאָגט אידל־זאָגן ניט, אָבער וועגן דעם, וואָס מע דאַרף צוליב דעם ניט טון זאָגט ער יאָ. באַ־העפטן די „ייִדישע מוזיק“ מיט דער אייראָפּעיִשער מוזיק־קולטור—דאָס טאָר מען ניט. ער שרעקט די ייִדישע קאָמפּאָזיטערן, אז אויב זיי וועלן גיין אפֿן וועג פֿון צופּאַסן די ייִדישע מוזיק צו די פֿאַרמעס און מעטאָדן פֿון דער אייראָפּעיִשער מוזיק, וועלן זיי פֿאַרגעסן ווערן פֿונקט אזוי ווי עס זינגען פֿאַרגעסן געוואָרן די מוזיקאלישע ווערק פֿון סאָלזאַמאָן דע ראָסי און זינגע נאָכפֿאָלגער. סע בלייבט דאָן דאָס איינ־ציקע, וועגן וואָס ס'קאָן טרוימען א געלערנטער כאַוואָנישער פּראָפּעסער: דאוונען אין שולן מיטן ריינסטן אוראלטן נוסעך און קאנטיילירן די ביבל לויטן, עכט אידל־זאָגניש־אלייִדישן“ טייל¹).

מיר זעען: די סאַמינאַקיס און סאַבאַנייעווס באַגעגענען זיך אין זייער מעטאָ־דאָלאָגיע דורכויס מיטן קלעריקאַל־מירעכיסטישן כאַוואָנישן פּראָפּעסער אידלזאָגן. זיי באַגעגענען זיך אין דער קאוואָנע ארויסצוגעפינען די ייִדיש־נאַציאָנאַלע העכסטע לאַשנקוידעשדיק־מירעכדיקע רעליגיעזע אור־מוזיק, קעדי דורכ דעמדאָזיקן דעסטי־לאט אופצובויען א נייע עכט־ייִדישע מוזיק לויטן טאַנאַכ־און טאַלמוד־גיסט. אזוי ארום דאַרף אויך דערווייזן ווערן די איינהייטלעכקייט פֿון דער אלוועלטלעכער ייִדי־שער נאַציע דורכ דער איינהייטלעכקייט פֿון די „עמעסע“ קולטור־ווערטן. דיִדאָזיקע

1) פּראקטיש באַווייזט אידלזאָגן די באַניינג פֿונעם ייִדיש־מוזיקאלישן ביניען אין זינע נעבעכדיקע אייגענע „קאָמפּאָזיציעס“. די „אוראלטע און אָריגינעלע“ ייִדישע אינטאָנאַציעס האָבן באַ אימ באַקומען עפעס אַ מעשונע ווייניק אָריגינעל פֿאַנעט, דערצו נאָך געשלייערט לויטן טראַפּאַרעטן דעטשן „לידער־טאַמעל־־סיל. צווישטימיקייט איז באַ אימ אלע מאָל „פֿאַרגעשטעלט“ מיט נורע קיטאַט דורכויסיקע טעראַיעס און סעקסטע (סאַלאַנטאָזע קאָמפּיילאַציעס פֿון מענדלסאָנ־באַרטאָלדיס סאַלאַנט־סיל), זינע מעלאָדישע און ריטמישע דערפֿינדערישקייט איז אזוי געשמאַקלעך, אזוי סענטימענטאַל גרייט און אַוטבאַהאַלפֿן, אז ס'איז פֿאַשעט צו באַווינדערן, וויאזוי נעמט זיך באַ אימ די האָז צו שרעקן עמעס־טאַלאַנטפֿולע קאָמפּאָזיטערן ווי מ. גנעסין, אל. קרייב, אל. וועפּריק, מ. מילנער א. א. וו. א. א. וו. מיט דעם, אז זייער קָרט איז נאָר אינעם מוזיק פֿאַר מוזיק־געשיכטע.

טיפֿרעאקציאָנערע טעאָריעס זײַנען אָבער צו אלע צאָרעס אזוי קאָמיש און אומגע-
לומפערט ארגומענטירט, אז זיי לײענען זיך ווי אַ כּוֹזֶק אפּ זיך אליינ. זיי זײַנען
אָבער צוליב דעם ניט ווייניקער געפערלעך און שעדלעך.

ווירקונגען דירעקטע און אומדירעקטע פון דידאָזיקע בירגערלעכע קאָנצעפּציעס
געפינען מיר אפּילע אינ אונדזער סאָוועטישער מוזיקאלישער פראקטיק און טעאָריע.
זיי קענען זיך אויך אריינכאַפּן אינ אונדזער מוזיקאלישע־טעאָריאָפּישער ארבעט. מיר
טאָרן דעריבער ניט אָפּשוואַכן אונדזער וואכזאַמקײט אפּן געביט פון מוזיקאלישער וויסנ-
שאפט, אינ מוזן באקעמפּן יעדן מינדסטן פרוויר דורכצושמיגלען דידאָזיקע אָדער ענ-
לעכע רעאקציאָנער־נאַציאָנאַליסטישע און דורכױס פּײַנטלעכע אידיעען אינ אונדזער
וויסנשאפט, אפּילע ווען זיי פארשטעלן זיך, ווי באַ סאַפּאַניעוון, אינ א דורכױס ל־
בעראלן „פּילאָסעמיטישן“ מענטעלע.

3

דער פאקט, אז אינ אָנהייב 20־טן יאָרהונדערט האָבן דעריקער טאַקע קאָמפּאָזי-
טערן זיך גענומען צום זאַמלען און פאַרשרײַבן פּאָלקלאָר האָט געבראַכט מיט זיך
אַ באשטימטן געווינס, אָבער אויך וויכטיקע שאַדנס. דאָס געווינס איז באשטאַנען
אינ דעם, וואָס א געוויסע צאָל מוזיק־פּאָלקלאָרישע שטיק זײַנען דורכ זיי בעסער אָדער
ערגער פאַרפּיקירט געוואָרן, און א גאַנצע היפּשע צאָל זײַנען אופגענומען געוואָרן
אַפּ פּאַנאָגראפּישע וואלצן. העוויס אָבער די זאַמלער זײַנען אָפּט אליינ געווען קאָם
פּאָזיטערן, האָבן זיי דעריקער געלייגט אכט נאָר אפּ אועלכע מוזיקאלישע ווערק
(לידער, טענצ א. ד. גל.), וואָס האָבן געקאָנט, לויטן געשמאַק און לויט דער ציל-
אַנשטעלונג פונעם זאַמלער, באנוצט ווערן אלס מוזיקאלישער רוי־מאַטעריאַל פאַר
ייִדישע נאַציאָנאַל־מוזיקאלישע ווערק.¹

דעריבער קאָנען מיר לויט דער אָדער יענער לידער־זאַמלונג פון ענגעל, סאַמינ-
סקי, קיסעלהאָפּ א. א. ניט באשטימען, לעמאַשל, וויאזוי האָט זיך מוזיקאליש אויס-
געדריקט דער אָדער יענער קאַנט, דער אָדער יענער קלאס, שיכט אָדער גרופע

1 סאַמינסקי, לעמאַשל, האָט אָפּגעגעבן אינ זײַן זאַמל־אַרבעט די גאַנצע אפּמעקוראַמקײט דעם רעלי-
גיעזן און האלב־רעליגיעזן מוזיק־פּאָלקלאָר. זע זײַן באריכט־אַרטיקל פון זײַן זאַמל־רײזע אלס מיטגליד
פון דער עטנאָגראפּישער עקספּעדיציע אינ נאָמען פון באַראָן ה. גינבורג (1913) קיינ טיפּליס. „Б тузем-
ных синагогах Тифлиса“. Об Евр. музыке, стр. 27—34.
אן—סקי (1912) האָט ניט געזאַמלט אכצ, וואָס מע האָט געוונגען אינ די שטעט און שטעטלעך, וואָס ער
האָט באזוכט. ער האָט אופגענומען נאָר דאָס, וואָס איז אימ געפּעלן, וואָס ער האָט אזוי אָדער אַדערש
גערעכנט אויסנוצן אינ זײַנע קאָמפּאָזיציעס (אָדער וואָס האָט געטריגט, לויט זײַן מײַנונג, פאַר ייִדישע
קאָמפּאָזיציעס ביכלאַל). אינ זײַן באריכט פון דערדאָזיקער עקספּעדיציע געפינען מיר פיל עיטער, ווי ער
כאַראַקטעריזירט זײַנע זאַמלונגען. ער שרײַבט דאָרט, צ. ב. „בא די רושינער כלעזאַער, ד. ה. מוזיקאַנטן,
האָבן איך קיינאַט קיינ אינטערעסאַנטע ניט באקומען“ (ז. 11). „סאַפּאָלסאָס איז דאָס וואָס איך האָבן בא-
קומען אינ פּאַוואָלשאָט געײַען ניט זײער אינטערעסאַנט“ (ז. 13) א. א. וו. אינ יעדער שטעטל האָט ער
אופגענומען זײער א קליינע צאָל מוזיק־פּאָלקלאָרישע שטיק. (ענגעל האָט די לידער, וואָס ער האָט אום-
גענומען אינ דער עקספּעדיציע, ניט דעשיפּרירט). דערדאָזיקער באריכט: „Евр. народная песня. Отно-
граф. поевадка летом 1912“ (מאנוסקריפט, גערוכט אפּ א שרײַב־מאַשינען אינ רוסיש) געפינט זיך אינעם
ענגעל־אַרכיוו באַם קאַבינעט פאַר ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר.

א. א. ווי, נאָר אסאך גיכער; וואָסערע לידער האָט דער אָדער יענער זאמלער גע-
רעכנט פאר „עכט ייִדישע“, פאר „נאַציאָנאַלע פּערל“. מיר ווערן דאָ מער געוויר
וועגן דעם „געשמאַק“ פונעם זאמלער און וועגן זײַן מעהוס איידער וועגן דעם
סארנעם און מעהוס פון דעמדאָזיקן מוזיקאלישן געביט.

אין גרונט גענומען האָבן די דאָזיקע אלע זאמלער-מוזיקער און זאמלער-קאָמפּאָ-
זיטערן פּאַליסיפּירט די פּאַקטן: זיי האָבן ניט בלוין ניט געגעבן קיין ריכטיקע
פּאַרשטעלונג וועגן די „ליידן און פּריידן“ פון פּאָלק, נאָר טאַקע א בעפּיירעש פּאַל-
שע. פּאַקטיש האָט זיך באקומען א פּאָלק פון הוילער רוכניעס, א פּאָלק, וואָס
ווייקט נאָר אין „ייִדישקײַט“ און וואָס אכוצ „ייִדישקײַט“ גייט אים גאָרניט אָן.
דאָס „פּאָלק“ אָבער האָט זיך איינגעשפּאַרט און דאַפּקע ניט געוואָלט האָבן קיין
שום באַ ונדערס געהויבענע נאַציאָנאַלע קאוואַנעס באַם שאפּן און זינגען די מוזיק-
קאלישע שטיק. די דאָזיקע מוזיק האָט דעריקער געהאַט אנדערע פּונקציעס, ניט קיין
נאַציאָנאַלע, נאָר גראַד סאָציאַלע. אויך אינעם ייִדישן מוזיק-אַלקאָלאָר איז די נאַציאָ-
נאַלע ספּעציפּישקײַט די אויסנווייניקסטע, געגעבענע אויסדרוק-פּאַרם, דורכ וועלכער
עס ווערן אויסגעדריקט סאָציאַלע אינהאַלטן.

באזונדערס נייטיק, מער ווי אומעטום, איז א דיפּערענצירנדיקער צוגאַנג באַם
אויספּאַרשן די מוזיק ביכלאַל (ניט בלוין מוזיק-פּאָלקאַר). די דיפּערענצן צווישן
דעם געברויכער, שאפּער און מיטשאפּער זינגען דאָ, אין דער מוזיק ביכלאַל, באַוונד-
דערס גרויס, צוליב דער גאָר קליינער פּאַרשפּרייטקײַט פון מוזיקאלישער איורעדיקײַט,
אַפּילע צווישן די העכסטע און געבילדעטסטע שיכטן. אָנהייבנדיק פונעם שניידער-
אונטערשטער יונג, פונעם דינסטמייַדל און פון דער נייטערן און ענדיקנדיק מיטן
גוויר און לאַזרן, באַ זיי אלעמען באַנענענען מיר דאָס שאפּן, אויספירן און איבער-
געבן די מוזיקאלישע שטיק דעריקער לויטן שטייגער פונעם מונדלעכן מוזיק-
פּאָלקאַר. אפּילע באַ דעם גרעסטן טייל ייִדישע פּראָצעסיאָנעלע מוזיקער (קלעזמער,
באַדקאָנים, כאַוואָנים א. א. וו.) האָבן מיר, ביז דער צווייטער העלפט 19-טן יאָר-
הונדערט, קימאַש ניט קיין מוזיקאליש-שריפטגענווריקע. אויך באַ זיי פּלעגן יעדעס
נייע מוזיקאלישע ווערק געשאפּן, אופגענומען, אויסגעפירט און איבערגעגעבן ווערן
מיט דער הילף פון בלוין געהער.

צי קאָן די גאַנצע „ייִדישע מוזיק“ זײַן איינהייטלעך נאָר צוליב דעם איינציגן
סימען פון דער פּיקסיירנדיקער טעכניק? צי קאָן די גאַנצע „ייִדישע מוזיק“ אלס
גאַנצעס גענומען, א געשאפּע פון פּאַרשידענע קלאַסן, שיכטן און גרופּעס, א צע-
וואָרפענע אויך געאָגראפּיש אין פּאַרשידענע עקאָנאָמישע, סאָציאַלע און קולטורע-
לע באַדינגונגען—און דערצו נאָך געוויינלעך אלס מינדגרהייטן אין דער פּאַרשיידן-
סטער, נאַציאָנאַל-מוזיקאלישער ארומינגלונג—אַרמאָנן אן אלגעמיינע, איינהייט-
לעכע מוזיקאלישע שפּראַך, צי קאָן מען דאָ זוכן און געפינען בלוין איינהייטלעכע
מוזיקאלישע אויסדרוק-מיטלען, אינטאַנאַציעס, ווענדונגען, ריטמען א. א. וו. ?

די פּאָלקאַר-קונסט, די קונסט פון די עקספּלאַטירטע און אונטערדריקטע, האָט
בא די אנטשפּרעכנדיקע קלאסן פונקט אזוי פּעטע סאָציאַלע פּונקציעס, ווי די
קינסטלעריש-אַנטוויקלטע, „אָפּיציעלע“ געשריבענע און „קוואליפּיצירטע“ ליטערא-

טור, מוזיק, מאַלערש א. א. וו. בא די הערשנדיקע קלאסנ. אָפּער פּונקט אווי ווי מיר קאָנען ניט זאָגן, אז „די ליטעראטור“ איז דער איינהייטלעכער אויסדרוק און אָרגאניזיר-מיטל פון אלע שריפטקענעוודיקע סטאמ, אָן אונטערשייד פון קלאסנ, שיכטנ, גרופעס א. אז. וו. פּונקט אווי קאָנען מיר ניט רעכענען די פּאָלקלעך-קונסט פאר א אײַנהייטלעכע אױסדרוק-מיטל פון די „נידעריקע קלאסנ“ סטאמ אָן יעדער דיפערענציאציע.

צום באדויערן מוזן מיר פּעסעטשטעלן, אז די מארקסיסטישע אויספאַרשונג פון מוזיק ביכלאל איז פון מוזיק-פּאָלקלעך. ביפראט האלט ערשט באמ סאמע אָן הייב אירן. דאָס ראָוו ביראציטיקע אויספאַרשונגען האָבן באהאנדלט די נאציאָנאלע, עסטעטישע און פאַרמאלע מאָמענטן סײַ פון מוזיק ביכלאל און סײַ פון מוזיק-פּאָלקלעך ביפראט. דאָס גיט אָפּער זייער ווייניק פאַרן דערלערנען דעם סאָציאלן מע-רוס, די סאָציאלע פּונקציע פון מוזיק-פּאָלקלעך און זײַנשטייגער: בא דער ארבעט, בא טימכעס, פארוויילונגען, בא פּערלעכע סיטואציעס, בא קעמפּערישע ארויסטרע-טונגען א. אז. וו. דאָס ראָוו פּאָלקלעך-קונסט פון די פארשידנסטע פעלקער האָבן דע-ריקער גענימען איז אכט נאָך די פּאָלקלעך-קונסט פונעם פּויערטום און זייער ווייניק, ריכטיקער, אכוצ זעלטענע פאלן, קימאט גאָרניט געזאמלט און גענומען איז באטראכט די פּאָלקלעך-קונסט פון אנדערע שיכטנ (קליינבירגערטום, געזעלן, באלמעלאַכעס און ארבעטער). דער באגריפ „פּאָלקס-קונסט“ פאלט צונויפּ בא אסאך זאמלער קימאט אינגאנצן מיטן באגריפ פּויערשע קונסט, כאָטש דער קליינער „מע-שטשאניג“, דער פּראָווינציאַל-שטאַטישער אָדער שטעטלשער קליינבירגער און צום טייל אמאָל אפילע אויך די ארבעטער פון איבערגאנגעפּאָכעס (געהערן אײַן אסאך צײַטן און ערטער אויך צו די שאפּער און „נעברויכער“ פון פּאָלקלעך. אָפּער אפּי-לע וואָס שײַנען דעם פּויערשן פּאָלקלעך וואָלט ער אויך געדארפט דיפערענציירט ווערן לויט גאָר אנדערע מעטאָדן ווי דאָס איז ביזן איצט געטון געוואָרן. וואָרעם אפילע די נאציאָנאלע ספּעציפּישקײַט, לויט וועלכער די פארשידענע „פּאָלקלעך“ זײַנען ביזן איצט דיפערענציירט געוואָרן, זײַנען ניט קײַן לעצטע כאראקטעריסטיק. דיראָויקע ספּעציפּישע פארשידנקײַטן נעמען זיך דאָך דערפון, וואָס די סטילן, זשאנרען און אויסדרוק-מיטלען אנטשפּרעכן פארשידענע פּראָדוציר-קויכעס און גע-זעלשאפטלעכע באציונגען און דאָס באדינגט די פארשידנקײַט סײַ פון דער פּסיכאָ-אידעאָלאָגיע בא די פארשידענע „פּויערטום“ פון פארשידענע צײַטן איז לענדער און סײַ פון זייער סאָציאלער אָננעצילטקײַט. דעריקער אָפּער: דיפערענציירנדיק דאָס פּויערטום פון איינ און דעמועלבן פּאָלק, באמערקן מיר גרינג, אז ניט אלע קלאסנ און שיכטנ פונעם פּויערטום פארמאָגן איינ און דעמועלבן וואָרט און מו-זיק-פּאָלקלעך.

דער יידישער מוזיק-פּאָלקלעך שטאמט דעריקער פון אן אנדער סאָציאלער אטמאָס-פער, פון גאָר אנדערע סאָציאלע שיכטנ: פונעם שטעטלדיקן איז שטאַטישן באלמע-לאַכע, געזעל, קליינ-הענדלער, טונעם לופט-מענטש, פונעם „לומפּ“—און איז באש-טימטע איבערגאנג-צײַטן אויך פונעם פּראָלעטאריער. עס פארשטייט זיך אליין, אז

(1) זע וועגן דעם: מ. ווינער: „פּאָלקלעך-קונסט און פּאָלקלעך-קויכעס“.

בא דיראָזיקע קלאסן און שיכטן האָט דער מוזיק־פּאָלקלאָר געדארטט האָבן
 גאָר אן אנדער סאָציאַלן באַטייט און פונקציע, ווי באַמ בויערטומ. דער מעהוס און
 די געזעלשאַפטלעכע פונקציע פונעם ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר זײַנען ניט דער „סוי־
 דעסשולער נאַציאָנאַלער גײַסט“, ניט דאָס „פּינטעלע ייד“, וואָס דארפ באַנײַען די
 „ציוויליזירטע מענטשהײַט“, ווי סאַמינסקי, אידלזאָג און אנדערע בורזשואַזע מוזיק־
 קער פלוידערן. מיר דארפן זוכן און אויספאַרשן אינעם מוזיק־פּאָלקלאָר דעם סאָ-
 ציאַלן „סאָד“, דעם סאָציאַלן אינהאַלט, וואָס ער האָט אויסגעדריקט, און די פונקציע,
 וואָס ער האָט אויסגעפירט ביז צו אַ געוויסער צײַט און פאַר געוויסע קלאסן,
 שיכטן און גרופעס.

באַמ זאַמלען און פאַרשן מוזיק־פּאָלקלאָר קאָנען מיר זיך ניט שטעלן קײַן נאַציאָ-
 נאַלע, עסטעטישע און פאַרמאַלע קריטעריעס, ווי: אָריגינעלער און „סון דער
 פרעמד“ איבערגענומענער מוזיק־פּאָלקלאָר, שײַנע אָדער ניט שײַנע, גוטע אָדער
 שלעכטע מוזיק־שטיק א.א.וו. ווי שוואַכ און אומבאַהאַלטן עס זאָל ניט זײַן דאָס
 אָדער יענע פּאָלקלאָר־שטיק, דער אָדער יענער טײל זײַנס, מוזן מיר זײ פאַרט אײַן דער
 פאַרשונג־אַרבעט נעמען אײַן אכט, ווײל אָפּט קאָנען גראָד זײ אנטפּלעקן געוויסע
 וויכטיקע און אָפּקלערנדיקע פּראָצעסן. פון דעם אײַז אויך קלאָר, אַז זוכן, זאַמלען
 און אויספאַרשן דארפן מיר ניט קײַן „ייִדישע מוזיק“ סטאַם, נאָר „מוזיק אינעם
 שטייגער“, אײַן ערשטער רײ יענעם מוזיק־פּאָלקלאָר, וואָס האָט אויסגעדריקט די אידעאָלאָ-
 גיע פונעם ייִדישן אַרבעטנדיקן באַ זײַן אַרבעט, זײַן נױט, זײַן קאַמפּ און זײַן גאַנצ לעבן-
 שטייגער ביכלאַל. און דאַן אויך ערשט דעם מוזיק־פּאָלקלאָר פון אלע איבעריקע
 קלאסן און שיכטן. דערדאָזיקער מוזיק־פּאָלקלאָר אײַז ניט אלעמאָל „ייִדיש“, ריכטי-
 קער „ייִדישלעכ“, ער פאַרמאָגט ניט אלע מאָל דאָס „פּינטעלע ייד“, וואָס סאַמינסקי,
 סאַפּאַניעו, אידלזאָג און אנדערע האָבן אזוי ענערגיש געזוכט, פונקט ווי דער אוק-
 ראַנישער, רוסישער, פּוילישער, דײַטשישער א. א. א. וו. מוזיק־פּאָלקלאָר אײַז ניט
 אלעמאָל נאַציאָנאַל־ספּעציפיש, אוקראַניש, פּויליש, רוסיש א. א. וו. דערפאַר אָבער
 געפֿינען מיר אײַן אײַם זײער אָפּט די סאָציאַלע ענערגיע, וואָס אנטפּלעקט אײַן אויס-
 דרוקפולע לעבעדיקע דענקמאָלן די געגענענע געזעלשאַפטלעכע פאַרהעלטענישן.

די „פרעמדע“ ווירקונגען זײַנען פאַר אונדז דאָ ניט ווייניקער וויכטיק, ווי די
 „אײַגענע“ עלעמענטן. די פרעמדע ווירקונגען זײַנען ניט קײַן „פרעמדער אָנוואַקס“,
 ניט קײַן ספּעציאַלישע „ייִדישע קרענק“. ניט נאָר דערפאַר האָבן ייִדן איבערגענומען
 געוויסע מוזיקאַלישע עלעמענטן, ווײל זײ האָבן „געוואַנדערט“ אײַן מעשעכ פון טויזן-
 טער יאָר איבער פאַרשידענע לענדער און פעלקער. אויך אינעם אוקראַנישן, רוסישן
 און אנדערן מוזיק־פּאָלקלאָר געפֿינען מיר — און אָפּט ניט ווייניקער ווי אײַן ייִדישן —
 ווירקונגען פון אנדערע פעלקער סײַ געאָגראַפיש נאָענטע, סײַ אפּילע געאָגראַפיש
 ווייטערע. די „פרעמדע“ עלעמענטן דרינגען, פאַרשטייט זיך, איבערגעצע ניט מעכאַניש
 ארײַן פון אײַן פּאָלק צום צווייטן — זײ ווערן איבערגענומען באַ אנדערע פעלקער
 און איבערגעפורעמט נאָר דאַן, ווען זײ זײַנען „קלאַנגראַנטשפּרעכנדיק“, פּאַסיק פאַר
 געוויסע סאָציאַלע אויסדרוק־אַדערפֿענישן. אײַדער אָציוואַלערן אומענדלעכע מאַסע-
 ריאַלן וועגן די פרעמדע ווירקונגען אײַז פאַר אונדז אסאך וויכטיקער נאָכצוווײַזן

ויהאזוי, צוליב וואָס און אפּ וואָסער אינעם זינען די פּרעמדע ווירקונגען איבערגע-
 נומען, איבערגעפּורעמט און צוגעפּאסט געוואָרן אינעם „אייגענעם“ שאפּן (1).
 מיט דעם וואָס מיר שטעלן פּעסט, פּרעמדע ווירקונגען און יידישן מוויקספּאָלק-
 לאָך און האלטן דאָס פּאַר א נאטירלעכער און אלגעמיינער דערשיינונג מיינען מיר
 לאכלוסן ניט נעגירן אָדער אָפּשאַכטן די עקזיסטענצ פון באשטימטע שטארקערע
 אָדער שוואַכערע נאַציאָנאַל־ספּעציפּישע פּאַרמ־שטריכן, דעם אייגנארטיקן סטיל פון
 דעם יידישן מוויקספּאָלקאָך. פּרעמדע עלעמענטן ווערן ניט פּאַשעט איבערגענומען
 און מעכאניש אריינגעשטעלט, נאָר זיי ווערן איבערגעפּורעמט, אָרגאניש איבערגעקאָכט
 לויט דער נאַציאָנאַלער פּאַרמ און איר היסטאָרישער געגענהייט, וואָס פּורעמט זיך
 אויס לויט דער געוועזשאפטלעכער פּסיכאָלאָגיע פון יענע שייכטן, וועלכע האָבן
 בא ייִדן א שייכעס צו פּאָלקאָך. —

קימאט פּאַר אונדזערע אויגן איז אנטשייאנען און האָט זיך אנטוויקלט א נייער
 מינ אינעם יידישן מוויקספּאָלקאָך: דאָך ארבעטער־ און רעוואָלוציע־ליה. ווען
 דער יידישער ארבעטער האָט אָנגעהויבן מאכט זינען ערשטע רעוואָלוציאָנערע טריט,
 האָט ער באגלייכט מיט דער אגיטאציע־ארבעט, באגלייכט מיט דער פּראָקלאמאציע,
 מיט דער אופּקער־בראָשור, מיט דער צייטונג א.ד.גל. געשאפן אויך דאָס רעוואָלוציע־
 אָנערע ליד. אינעם פּאָלקאָך־ליד דרינגען אריין מַטיוון פון ארבעט, פּראָטעסט
 קעגן עקספּלואַטאציע, מאַטיוון וועגן „נאבאווקעס“, זאבאסטאָווקעס, וועגן נויט און
 אונטערדריקטקייט, אופּרופּן צום קאמפּ א.א.וו.

לעהייפּעכ צום פּויער און צום שטאַטישן פון דאָרפּ געקומענעם שוואַרצארבעטער
 האָבן יידישע ארבעטנדיקן קיין טיפּיש קאָלעקטיווע ארבעטן, ווי שלאָנג פּאליעט,
 איבערטראָגן בוימאטעריאלן און אנדערע מאסאַעס, שלעפּן פּאַרזשעט, רודערן, מעלייצן

(1) איז זיך פּאַרזשעט צו דער לייט־וואלונג פון דייטשישן קאָלעניסטן אין רוסלאנד דערציילט גע-
 אָר שיונעטאן: „לעכטשילע האָבן איך גערעכט, אז איך הער רוסישע לידער, סענטימענטאַל־עלעגישע
 מעלאָדיעס, אועלכע ווי איך האָב געהאט פּאַרשייבן פון פּיל רוסן. באלד אָבער האָבן איך רערקענט דייטשי-
 שע ווערטער און די מעלאָדיע פון „Es fuhr ein Matrose weit über das Meer... אלטבא, אנטע מעלאָדיעס
 האָבן געקונגען שטאַרק איבערגעפּורעמט און געענדערט, מיט א נייער זינג־מאָד און מיט אן אייגנארטיקן
 סענטימענטאַליזירטן אויסרוק“ (ז. 9). „איך דעם טאָג און קלאנג לאָזט זיך דערקענען די רוסישע וויר-
 קונג. ווען דער קאָלעניסט זינגט זינען ברייט־צערינגען לידער... איז קימאן ניט מעגלעך אונטערשיידן צווישן
 אים און רעם רוסי“. זע: „Das Lied der deutschen Kolonisten in Russland von Georg Schöne. 1923 Drei-Masken-Verlag, München.
 געפּאנענע פון די דייטשע קאָלעניסטן אין דער וואָלגע־געגנט. (די קאָלעניסטן עקזיסטירן עטוואָס מער פון
 150 יאָר). ענלעכע ווירקונגען פּאַר רוסישן באַמערקט שיונעטאן אויך אין דער פּאַרמ פון ליד, אויפן
 וואַרירן א. א. זע קאפּיטל „Russische Einflüsse“ IV, ד. ז. 21—32. בא די דייטשישע קאָלעניסטן אין
 וואָליני זינען די ווירקונגען אסאך קלענער. די וואָלגא־קאָלעניסטן האָבן ניט קיין פּאַרזשעט מיט דייטשי-
 לאַנד, שטייען איך ענגער פּאַרזשעט מיט דער ארומיקער באַפּעלקערונג און טרעטן אריין אין פּאמיליע־
 באַצונגען מיט זייערע רוסישע שכנינים. די וואָלינער קאָלעניסטן זינען פון דייטשלאַנד אָנג קאָמ אסאך
 שפּעטער אירער די וואָלגא־קאָלעניסטן (1830, און 1860) אין זינען געשלאַנען די גאנצע צייט אין א
 באשטימטער באַצונגן מיט דייטשלאַנד (זע דאָרט ז. 21). דער־דאָנער וויל מיר באַמערקן, אז דאָס איז א גלענצן-
 דיקע לעקציע פּאַר די, וואָס גלויבן, אז דער יידישער מוויקספּאָלקאָך פון צוריק מיט טויזנט יאָר האָט זיך
 איינגעהיט אין זיך, נאַציאָנאַלער ריינקייט.

א. אז. וו. אין די לעצטע יאָרהונדערטער געוויינלעך ניט געטונ(1). די מעלאַכעס אינארבעטן, מיט וועלכע יידן האָבן זיך געוויינלעך פארנומען, האָבן געפאָדערט אינדיידיעלע ארבעט־טעמפּן. צו דעם אנטשפרעכט דער פאקט, אז דאָס ייִדישע פּאָיקלאַר־ליד איז ניט נאָר איינשטימיק, נאָר עס לאָזט זיך ביכלאל ניט קאָלעקטיוו אין כאַר זינגען. די פארשפרייטסטע ייִדישע פּאָלקלאַר־לידער זינגט יעדער איינציקער זינגער עטוואָס וואַריאַרט. קיין סטימול און באדערפעניש זיך אינעם זינגען צוצו־פאסן צו א צווייטן זינגער — און אזא סטימול איז פאראן בא קאָלעקטיווער ארבעט — זינגען בא די ייִדישע ארבעטנדיקע ניט געווענ(2). אין דער פּאַרם פון כאַר־לידער זינגען געזונגען געוואָרן נאָר געוויסע כסידישע ניגונים און טענצ (אויך קימאס אלע מאָל בלויז איינשטימיק) און באשטימטע טיגלן אין דער סיואגאָגאלער מוזיק.

ציי האָבן די טראַדיציעס פונעם אייִשטימיקן שטייגער־ליד, זינע אינטאָנאַציעס, מעלאָדישע אין ריטמישע ווענדונגען געקאָנט קלעקן פארן רעוואָליוציאָנערן ליד? ניין! עס זינגען נייטיק געווען אויך אנדערע מעלאָדישע און ריטמישע ווענדונגען, ווייל דאָס רעוואָליוציאָנערע ליד האָט געדארפט אָרגאניזירן דעם קאָלעקטיוו און אָט די לידער האָט געדארפט זינגען ניט בלויז דער יאָכיר, נאָר דעריקער די גאנצע מאסע, דער מוזיקאלישער געבוי פונעם שטייגער־ליד פארמאָגט אין זיך ניט די מעגלעכקייט קאָלעקטיוו געזונגען צו ווערן. פרעגד, ניט אויסדריקלעך און ניט פאסיק האָבן פארן ארבעטער געמוזט קלינגען די אינטאָנאַציעס, ריטמען א. אז. וו. פונעם כסידישן ניגון און פון דער רעליגיעזער מוזיק(3), כאַטש זיי האָבן געטויגט פאר כאַר־געזאנג, פאר קאָלעקטיוו זינגען. דער געזעלשאפטלעכער מעהוס און פונקציע פונעם כסידישן ניגון און פון דער רעליגיעזער מוזיק איז געווען א פרעמדע און פּינטלעכע, האָט זיך

(1) ס'איז קעגן צו באמערקן, אז אינעם ייִדישן פּאָלקלאַר־ליד טרעפט מיר שוין ניט דעם צווייטן אָדער טירגעזאנג פון אירוספן אָדער זיבלאָזע קלאנגען־קאָמבינאַציעס, וואָס באלייטן געוויינלעך די עיטערע קאָלעק־טיווע ארבעט־לידער למאָשל, סינלענדישע: „אָ-אָ-היפּ“ בא די עסטרעכער בויער: „Hilo-ruck! Hilo-ruck!“ „Hilo-Schieben! רוסיש טרענער: „Ой пас! Еще пас! Ой пас! Еще да пас!“

א. וו. „К. Бухер „Работа и ритм“ Новая Москва, 1923, стр. 128—173

(2) מיר מיינען דאָ ב'ט אויסשעפן די פראגע: זי איז זייער קאָמפליצירט און פאָדערט א ספעציעל און א אלטיטיקע אויספאָרשונג. אָבער, אז דאָס ייִדישע ליד איז איינשטימיק און ווערט געזונגען נאָר פון א איינציקן זינגער — אפּ דעם האָבן מיר זיך אָנגעשטויסן אסאך מאָל אין אונדזער זאבל־ארבעט. אונדזערע פרובן צו פארטיימקן עטלעכע זינגער, אפּ'לע, וואָס באַזענענען זיך אָפּט, אָדער וואָס ארבעטן צו זאמען א לענגערע צייט, אז זיי זאָגן צוזאמען ורוכזינגען אייבן אין דאָסעלעך ליד, וואָס יע־ערער פון זיי קאָנען עס, האָבן צו קיין פּאָזיטיווע רעזולטאטן ניט געפירט. יעדער זינגער האָט געזינגען דאָס ליד עטוואָס אנדערש און האָט זיך ניט געקען צו צופאסן צו זינען כאַייריט, די רוסישע און אוקראַינישע עטנאָגראַפן קאָנסטאטירן אָפּט, אז זינגער פון פארשידענע גאסן, עקן פון דאָרט א. אז. וו. קאָנען זיך ניט צוזאמען־זינגען, אָבער אייבן די ראמען פון אייבן „ארטעל“, פון אייבן קאָלעקטיוו איז דאָרט דאָס צוזאמעןזינגען א גע־וויינלעכע דערשטיגונג.

(3) די ייִדישע רעליגיעזע מעלאָדיק ווערט אויסגענוצט אין די רעוואָליוציאָנער־לידער, ווי אויך אין אנדערע מינים פּאָלקלאַר־לידער נאָר צוליב קאָמישע (בורלעצעק) עפעקטן; וואָס באקומען זיך פונעם קעגן שטעלן פארשידענע סזילען לעמאָשל: „עס יאָמערט פעטערבורג“ אפּ דעם מאָטיוו פון אייבן „ארבעט און פּרייהיט“ ז. 12). „זאָגט מיר ראבותי“ (דאָרט ז. 21) א. אז. וו. זע וועגן דעם מיין ארבעט: „Чужомовні й ріномовні пісні в єврейів України, Білоруси й Польщі“. Етногр. Вісник № 9, стр. 47 Київ 1930

דעריבער דאָס רעוואָלוציאָנער־ליד אָפּגעזאָגט פֿון דעמדאָזיקן סטיל, און האָט גע-
ווינלעך געמוזט זוכן אנדערש מער פּאָסיקע אויסדרוק־מיטלענ. דער וועג צו
א נײַעם סטיל איז גאָר ניט געווען קײַן גרינגער. די ערשטע פרױוון צוצופאַסן
פרעמדע מוזיקאלישע טראַדיציעס פֿון אנדערע פעלקער אָדער פֿון אייגענע אנדערע
זשאַנרען זײַנען דאָ אָפֿט געווען ניט קײַן געלונגענע און סע זײַנען אמאָל אופגענומען
געוואָרן. לאַכלוטן פרעמדע און ניט גאָר פּאָסיקע מוזיקאלישע האַשפּאַעס. פֿונדעסט-
וועגן דאַרפֿ מען פעסטשטעלן, אָ כּאָטש דער פּאָלקלאַר־פּערזאָן פֿונעם ייִדישן
רעוואָלוציאָנערן ליד איז געווען אַ גאַנצ קורצער און דערדאָזיקער מיט פּאָלקלאַר-
ליד האָט ניט געקאָנט באַקומען די געהעריקע אַנטוויקלונג האָט זיך פּאַרט מיט דער

1) אלס באַווײַז פֿאַר דער עמאַציאָנעלער רעאַסיווקייט קעגן דער מעלאָדיק פֿונעם פּאָלקלאַר־ליד און
באַזונדערס פֿון כּסירישן ניגון און רעליגיעזע מעלאָס קען רינגען דער פּאַקט, אָ איז רעפּערטואַר פֿון דער
ייִדישער אַרבעטשול איז זײַער שווער אַרױסצופֿירן ייִדישע פּאָלקלאַר־זינגער. די קינדער ווײַזן אַרויס
אַ שטאַרקן פּסיכאָלאָגישן ווירערשטאַנד צו דיראָזיקע פרױוון, ווײַל די פּאָלקלאַר־לידער אַסאַצירן זיך באַ
זײַ מיט דעם אַלטן שטייגער, פֿון וועלכן זײַ שטרעבן מיט אַלע קױכעס זיך אָפּצורײַסן. דאָסזעלבע איז אויך
פֿאַר נייע לידער, וואָס זײַנען געבױט אַפֿ דעם כּסירישן אָדער רעליגיעזע מעלאָס. אַזױ, לעמאַש, אַל וועפֿ-
ריקס ליר. האַנט צו האַנט, אַם זײַן שטייגער אַ גלױבנדיק ליר, וועט עס פּאַרט אופגענומען און אויסגע-
לעבט פֿון קינדער און דערוואַסענע מיט אַ געוויסער אָנשטרענגונג (כּאָטש דאָס ליר איז לױט זײַן קאָנ-
סטרוקציע זײַער צוטריטלעך). דער מעלאָס פֿונעם כּסירישן ניגון איז נאָך אַסאַציאַל־פּסיכאָלאָגיש צופֿיל
אָנגעזעטיקט מיט אַלטן שטייגער און עס איז שווער אײַם צו פּאַרבינדן מיט רעוואָלוציאָנערע און הײַנצטיטיקע
אויסדרוק־באַרערפּענישן. ביכלאַל ווען מיר, אָ אזױ לאַנג דאָס פּאָלקלאַר־ליד פּאַרמאָגט אײַן זיך דאָ אַלטע
פּסיכאָלאָגיש־שטייגערישע אָנגעקאָנדיקט, קאָן עס ניט אויסגענוצט ווערן אַלס "רינגע" מוזיקאלישע טע-
מאַטיק (לעכאַפּאַכעס פֿאַר דעם קרינו, שיכט א. א. ו.), וואָס באַנוצט דאָסרִאָזיקע ליר, די אויסדרוק
קראַפט פֿונעם פּאָלקלאַר־ליד איז אײַן אַ גרויסער פּאַס געבונדן מיט דעם קרינו אַסאַציאַל־שטייגערישן. אײַן-
האַלט און מיט די אַסאַציאַציעס, וואָס דאָס געגעבענע פּאָלקלאַר־שטיק רופֿט אַרויס. מ. גנעסינס ליר
דער סױנגע באַ די טורעני, וואָס זײַן מעלאָס איז גאַנעט צו ייִדישע רעליגיעזע אײַנטאָנאַציעס, שטױסט
אַפֿ דעם אַרבעטער־זעהער, ווײַל ער, דער אַרבעטער־זעהער, קאָן ניט און ווײַל ניט באַנעמען און
קײַנסטלעריש רעפּאָרזירן די געפאַר, וואָס דראָט דער רעוואָלוציע מיטאַר דעם סױנגע אַפֿ אַזאַ פּאַרמ-
און סטײַל־שטייגער, ווי סע פֿלעגט רעאַגירן זײַן זיידע און עלטער־זיידע אַפֿ. גזױרעס. דאָס איז שײַנע
ניט גאָר צױם רעליגיעזע און סאַרבאַוון נוסעך, גאָר אויך צום וועלטלעכע פּאָלקלאַר, ווען ער ווערט אויס-
גענוצט ניט גאָר לױט זײַן אַסאַציאַל־שטייגערישן. אײַנהאַלט. לעמאַש, אַל. קרינס ליר "מי" (ווערטער
פֿון א. קישנירצױן) אַפֿ דעם מעלאָדיע פֿון דעם פּאַרשפּרייטן ליר "מי" טאַטע איז אַ שטאַראַוואָזניק, איז
צולײב דערדאָזיקער סױנגע בעמײַעש אַ ליאַפּסוס. שױב פֿון דער ערשטער מוזיקאלישער פּראַוע קלינגט באַם
זעהערער אײַן די אױערן דער "שטאַראַוואָזניק" און לאָזט זיך אײַן קײַן פּאַל ניט פּאַרבינדן מיטן אײַנטער-
נאַצאָנאַלן אַרבעטער־אַנטווען, מיטן ערשטן מײַן פּאַרקערט: דער אַרבעטער מוז דאָס אופגעמען ווי אַ כּוּל-
זיך אַפֿ זײַן יאָנטווען.

2) לעמאַש, די מעלאָדיע פֿון דער "אַלטער" אַרבעטער־שווע (1896), וועלכע איך האָב אופגענומען
און פּאַרפֿיקסירט, איז אַ קאָנגלעמערט פֿון אַ פּאַרשפּרייטער דיטשער מעלאָדיע (זײַעלבע מעלאָדיע, וואָס
איז צוגעפאַסט צו דעם פּאַפּולערן פּאָנערן־ליר "דעם העלן טאָג אַנטקעגן" אײַבערגעזעצט פֿון Вперед
за родину; מיט דערדאָזיקער מעלאָדיע ווערט געוואנגען אויך דער רוסישער טעקסט) און דער מע-
לאָדיע פֿון "Коль славен" (אַ רוסישער קירכ־הימן). אַפּאַנעם, אַז דער אומבאַקאַנטער ניט־ייִדישער רעלי-
גיעזער כאַראַקטער פֿון דיראָזיקע מעלאָדיעס (אַגעזע שטאַמט אויך די דיטשע ישישע מעלאָדיע פֿון אַ ליר אַ
רעאַקציאָנערער, וואָרט־אײַנהאַלט) האָט צולײב זײַער אומבאַקאַנטקײַט אײַן דער ייִדישער אַרבעטער־סױווע
ניט געוויקט שטערנדיק. מע האָט דאָ געקאָנט אײַבערנעמען די פּענעלעכקײַט, וואָס איז פֿאַר דער פּסיכיק
ניט געווען געבונדן מיט קײַנשום רעליגיעזע אַסאַציאַציעס. סײַז קערן צו באַטאָנען, אַז דער קירכ־הימן

צײַט אינעם רעוואָליוציאָנערן ליד אָנגעמערקט אַן אייגענער סטיל, אייגענע אויסדרוק־
מיטלען, אַן אייגענע מעלאָדיק און ריטמיק¹).

קײַן פּאַטענטירטע נאַציאָנאַלע רײכטימער, קײַן „אוראַלע רעשטלעכ פּונד דײַ
דערהױבעגע צײַט“ וועלן מיר אײַן דער מעלאָדיק פּונד די רעוואָליוציאָנערע פּאַלקלאָר־
לידער ניט געפֿינען. פּונד דעם פּאַקט, וואָס דײַאָזיקע לידער זײַנען גיב פּאַרשפּרײַט
און געזונגען געוואָרן אײַז צו זען, אַז אָן זײַ האָט זיך דער אַרבעטער אײַן זײַן
קאַמפּ ניט געקאַנט באַגײַן: זײַ האָבן געדינט אפּ צו אַרגאַניזירן ניט נאָר דעם
באַווױטזײַן פּונד די אַרבעטער, נאָר אױך די עמאַציעס. דאָס ליד האָט געהאַט די
פּונקציע צו אַרגאַניזירן, זעקן צום קאַמפּ, אַרויסצורופּן גרײַטקײַט אפּצושטײַן קעגן
די אונטערדריקער. מיט דער צײַט האָבן די אײַנטאַנאַציעס פּונעם רעוואָליוציאָנערן
ליד אײַנגעזאַפּט אײַן זיך זײַער אַסאַך פּונעם העראַזשן קאַמפּ, וועלכן זײַ האָבן באַ־
לײַט, דאָס ליד האָט זיך אױסגעפּורעמט דורך דער שטימונג און פּסיכאָלאָגיע פּונעם
אַרבעטערס רעוואָליוציאָנערן קאַמפּ און אײַצט קלײַנגט שױן פאַר אונדז די מעלאָדיע
פּונעם עלטערן רעוואָליוציאָנערן ליד ניט נאָר ווי אַ בעסערע אָדער ערגערע מוזיקאַ־
לישע שטיק, נאָר ווי אַ בלוטפּולער אײַדעס פּונד קאַמפּ, שטרײַקן, טורמעס, ווי
זינגענדיקע אפּרופּן צו וײַטערדיקע קאַמפּן.

מוזיק־פּאַלקלאָר האָט פאַר אונדז אַ באַדײַטנדיקן ווערט אלס אַ צווייג אײַן דער
מוזיק־געשיכטע ביכלאַל. אײַן וואָס באַשטייט דער אַקטועלער באַשטייט פּונד מוזיק־פּאַלק־
לאָר? וויאזוי קאָן און מעג ער אױסגענוצט ווערן פאַרן הײַנטצײַטיקן שאַפּן?
פּונקט אזוי און אײַן אַ גלײַכער מאָס ווי יעדע מוזיקאַלישע טראַדיציע
ביכלאַל.

פּונקט ווי יעדע סאָציאַלע גרופּע האָט געפּונען פאַר זיך אַן אייגענעם רעד־
שטייגער, פּונקט אזוי האָט זי זיך אױסגעפּורעמט אױך אַן אייגענעם מוזיקאַלישן
שטייגער. פּונד אלע צוטריטלעכע קאָמפּינאַציעס אײַן דער מוזיקאַלישער שפּראַך ביכ־
לאַל נעמט יעדע סאָציאַלע גרופּע יעדע מוזיקאַלישע אויסדרוקן, וואָס זײַנען אַמבעסטן

“Коль славен” אײַז אַליין אײַן סטיל פּונד אַ רײַטשן כּאַראַל און אײַן דער ייִדישער סוויוע אײַז ער קײַנמאָל
ניט געזונגען געוואָרן אײַן אַ מערשטימיקער אַראַנזשירונג, וועלכע וואָלט גלײַכ אַרויסגעוויזן זײַן כּאַראַל־
אַרטיקע אָפּשטאַמונג. סײַ אזוי אײַבערגענומען געוואָרן בלוז די ערשטע שטימע, די אײַנגטלעכע מעלאָדיע,
וואָס פאַרמאָגט אַגעווי קימאַט אײַנגאַנצן ניט יעדע אײַנטאַנאַציעס, וואָס זײַנען כּאַראַקטעריסטיש פאַר דער רוסי־
שער רעליגיעזער מוזיק.

1) מיר האָבן דאָ ניט די מעגלעכקײַט זיך גענוי אָפּצושטעלן אפּן אַנאַליז פּונד דערמאָיקן פּאַלקלאָר־
שאַפּונג. אזוי, לעמאַש, וואָלט קערן געווען צו באַטראַכטן דאָס מאַרש־ליד, וואָס האָט באַקומען אַ בע־
וויסע אַנטוויקלונג ערשט אײַן דעם רעוואָליוציאָנערן רעפּערטואַר. ביז דער אַרבעטער־באַוועגונג מיט די
גאַס־דעמאָנסטראַציעס, מאַסאָוקעס א. ד. גל. האָט דאָס מאַרש־ליד אײַנעם ייִדישן שטייגער ניט געהאַט
קײַן דירעקטע פּונקציעס. ערשט אײַן דער אַרבעטער־באַוועגונג האָט דערדאָזיקער זשאַר באַקומען זײַן אײַנגט־
לעכע באַשטייט: אַרגאַניזירן די מאַרשירונדיקע, אַרויסרופּן מוט און דרײַטיקײַט אײַן קאַמפּ א. א. וו. פאַרן
מאַרש־ליד האָט דער אַרבעטער־זינגער געמוזט נעמען מוזיקאַלישן מאַטעריאַל דעריקער פּונד דער פּרעמער,
ווייל אײַן זײַנע שטייגער־לידער א. א. וו. האָט ער ניט פאַרמאָגט די פּאַסיקע אײַנטאַנאַציעס, מעלאָדישע
און ריטמישע ווענדונגען א. א. וו.

צוגעפאסט צו אירע אויטרוק-באדערפענישן, ארבעט איבער דידאָזיקע עלעמענט און פילט זיי אָן מיט איר שטייגער, מיט אירע סאָציאלע עמאָציעס און סאָציאלער פונקציע. עפעס אנדערש איז אויב מע וויל אָנבינדן דער אנטוויקלונג פון דער מוזיק דעם פאָלקלאָר אלס דאָמינאנטע, אויב מע וויל די מוזיק, פאָלקלאָריזירט און ווידער עפעס אנדערש, אויב מע זעט אין דער פאָלקלאָר-יערושע ניט קיינ ערגערנ יערושע-מאטע-ריאל, ווי אין דער גאנצער איבעריקער „קונסט-מוזיק“ און אמאָל אפילע אין באש-טימטע פאלן א מער נאָענטן, א מער פאסיקן, א מער „מיטקלינגענדיק“ צו אונדזער היינט. ניט אָפּשאפן סטאם די מוזיקאלישע טראדיציעס, נאָר שאפערש גויווער זיינ-דאָס האָט אויך א שייכעס צום מוזיק-פאָלקלאָר. אפ אזא אויפן קאָן אונדזער היינט-צייטיקע שאפונג לעפאָכעס פונקט אזויפיל נעמען פונעם מוזיק-פאָלקלאָר, ווי פון דער יידישער „אָפיציעלער“ מוזיק.

דער קאָמפאָזיטער, וואָס וויל דינען מיט זיינ שאפונג דעם ארבעטער-קלאס, קאָן און דארפ אויסנוצן אין זיינ אייגענער שאפונג די סאָציאל-אָנגעוועטיקע עלעמענטן פונעם פאָלקלאָר-ליד, באזונדערס פונעם עלטערן ארבעטער-ליד, וואָס זיינען און אפ וויפל זיי זיינען „מיטקלינגענדיק“ צו די איצטיקע אינהאלטן און פאָרמ-באדערפענישן פונעם פראָלעטאריאט. די מוזיקאלישע טעמאטיק, וואָס ווערט גענומען פונעם ארבעטער-ליד, איז נאָענט, ליב דעם ארבעטער און מאכט פאר אימ פארשטענדלעך און צוטריטלעך די נייע מוזיקאלישע ווערק, וואָס ווערן פון דעמדאָזיקן ליד, פון בא-שטימטע עלעמענטן אירע געבוים.

4

די מעטאָדיש-טעכנישע פראָבלעמעס, וואָס שייכע זאמלען און פיקסירן דעם מוזיק-פאָלקלאָר, ווערן וויכטיגשאפטלעך באהאנדלט דורכ די מוזיקער-עטנאָגראפן שוין זייט אסאך צענדליקער יאָרן. אָבער די יידישע בירגערלעכע זאמלער פון מוזיק-פאָלקלאָר האָבן די אלע דאָזיקע טעמעס ניט בארירט. זיי האָבן ניט נענומען קיינ אַנטייל אין דער טעאָרעטישער פאנאנדערארבעטונג פון דידאָזיקע פראגעס און אפילע פראקטישע האָבן זיי אויך ניט אויסגענוצט יענע מעטאָדיש-טעכנישע דערגרייכונגען פון די רוסישע, אוקראינישע, דייטשע א. אז. וו. עטנאָגראפן, וואָס זיינען צו זייער צייט געווען גענוג פארשפרייט און דורכזיך צוטריטלעך. קימאט אלע יידישע לידער-זאמלונגען, געדרוקטע און געשריבענע, וואָס זיינען פאראן ביז איצט, האָבן זייער א קליינעם וויכטיגשאפטלעכן ווערט. דער זאמלער האָט ניט שטורירט און ניט געפאָרשט די מעטאָדאָלאָגיע פון מוזיקאלישער פאָלקלאָריסטיק, ניט געזוכט די וויכטיגשאפטלעכע פיקסיר-מעטאָדן און ניט געזאמלט די נייטיקע יעדעס וועגן דעם מאטעריאל. קימאט אלע זאמלביכער טראָגן אפ זיך דעם שטעמפל פון ליבהאָבערין און דילעטאנטיזם. די ערשטע (ניט פארעפנטלעכטע) לידער-זאמלונג, וואָס איז אונדז באוויסט, איז א האנט-געשריבענע העפט פאָלקלאָר-לידער, געזאמלט פונעם פארשטאָרבענעם קאָמפאָ-זיטער און מוזיקאלישן קריטיקער יולי ענגעל. זי איז דאטירט מיט 1898 יאָר 1.

אינעם העפט זײַנען פארשריבן זעקס און זעכציק מוזיקאלישע שטיק (1). 34 פון די 66 נומערן האָט יו. ענגעל. אײַן פארשריבן פון פארשידענע פּערוואַנען און אין פארשידענע ערטער (2). די איבעריקע 32 שטיק זײַנען פארשריבן געוואָרן דורכ אנדערע זאמלער, וואָס האָבן זיי צוגעשיקט ש. גינבורג און פ. מאַרקען איינינעם מיט די ווערטער פאר זייער זאמלונג (3).

קוקן מיר זיך אביסל גענויער צו צו דערדאָזיקער ערשטער ארבעט ענגעלס, מוזן מיר קומען צום אויספיר, אז ניט געקוקט דערפון, וואָס ענגעל איז געווען דער ערשטער געבילדעטער יידישער פאכמאן מוזיקער, צווישן די, וואָס האָבן ארויסגעוויזן אן איינ-טערעס צום יידישן מוזיק-פאָלקלאָר, און כאַטש ער האָט געהאט אלע געגעבענע אזא ארבעט זייער גוט אויסצופירן, האָט אָבער זײַן נאַציאָנאַליסטישע אײַנשטעלונג געפירט דערצו, אז דאָס פאָלקלאָר-ליד זאָל זיך אין דערדאָזיקער זאמלונג באַקומען ווי אין א קרוכען שפּיגל.

מיר וועלן אויסשליסן פון אונדזער באַטראַכטונג די 32 נומערן, וואָס זײַנען צו-געשיקט געוואָרן פון פארשידענע זאמלער, פאר וועלכע ענגעל האָט ניט געקאָנט טראָגן קײן אַכרײַעס (4), און וועלן נעמען אין אַכט בלויו די 34 נומערן, וואָס ענגעל

(1) יולי ענגעל האָט אָנגעמערקט נאָך 63 נומערן, אָבער די נומערן 17 און 32 כאַוערן זיך איבער, ווייזט אויס, אלפי טאַעס, צוויי סאָל. אייב מעלאָדיע איז געבליבן ניט נומערירט. אזוי ארום געשינען זיך סאַכאל אינעם העפט 66 מוזיקאלישע שטיק.

(2) די נומערן 1—15 האָט ענגעל פארשריבן אין טאַמאַשאַפּל (געו. פּאָדאָל. גוב. יאַמפּאָליער אויער). די איבעריקע נומערן זײַנען פארשריבן אין מאַסקווע, דערפּין איז בא א טייל נומערן אָנגעוויזן דאָס אָרט, ווו דער זינגער האָט געהערט די געזעצענע שטיק.

(3) באַ דעם ליר ב. 20 פון דעמאָזיקן העפט איז צוגעשריבן מיט ענגעלס האַנטשרײַט: „Из собрания г. Марека“ (פון ה. מאַרקס זאמלונג). באַ אנדערע ווייטערדיקע—געקירצט: „С. М.“ (אַמאָנעם: „Собрание Марека“) — אָדער: „Там же“, אויך אין אייניקע ערטער פון ענגעלס אנדערע מאַנוסקריפּטן, וואָס געשינען זיך אינעם ארכיוו באַם קאַבינעט פאר יידישן מוזיק-פאָלקלאָר, האָבן מיר אָנזײַונן, אז א טייל פון די פאָלקלאָר-לידער, וואָס ענגעל האָט דעמאָלט צוגעגעבן זײַנע צוגעשיקט געוואָרן פון קאַרעספּאָנדענטן. ענגעל שרײַבט: „די מערהײַט פון דידאָזיקע לידער מיט ווערטער זײַנען גענומען פון דעם זאמלבוך יידישע פאָלקס-לידער פון גינבורג און מאַרקע. אייניקע פון די פּערוואַנען, וואָס האָבן צוגעשיקט לידער (טעקסט—מ. ב.) פאר דערדאָזיקער זאמלונג, האָבן צוגעשיקט אויך די מעלאָדיעס פון די לידער. דידאָזיקע מעלאָדיעס האָבן איך ווי ווייט מעגלעך קאָנטראָלירט (1) און אויסגענוצט“ (2) Ю. Зигель. Несколько слов о европейской народной песне, стр. 7 (מאַנוסקריפּט, געדרוקט אַם א שרײַב-מאַשינקע אין רוסיש). זע אויך: יו. ענגעלס „יידישע פאָלקס-לידער“ צווייטע העפט, פּאַרוואָרט.

(4) ענגעל האָט זיך מיט זיי באַנוצט סײַ אין זײַנע קאָמפּאָזיציעס (פּינפּ פון זיי האָט ער באאַרבעט פאר שטימע מיט פּיאַנאָ), סײַ אין זײַנע טעאָרעטישע ארבעטן. אַם אַן אַנאליז פון דידאָזיקע לידער האָט ער זיך פאַרוםן אין זײַנע ארטיקלען זע לעמאַשל „По поводу Евр. нар. песен М. М. Варшавского“, „Восход“, Ежн. 1901 № 18. стр. 19—22). פאָלקסלידער אין דער מאַסקווער געו. פון ליבהאַבער פון נאַטורוויסנשאַפט, אַנטראָפּאָלאָגיע און עטנאָגראַ-פּיע — מאַנוסקריפּט (1900) „К музыкальной характеристике Евр. нар. песен“ די נומערן פון די לידער, וואָס ענגעל ברענגט אין דעמאָזיקן רעפּעראַט אלס גײַשפּייגן פון געוויסע גוטע, מאל פּינטלעך צוגוים מיט די נומערן פון אונדזער העפט. אין זײַן ארטיקל: (1900) „Первый вечер Евр. музыки“ (מאַנוסקריפּט, געשריבן אין 1925) שרײַבט ענגעל וועגן דידאָזיקע לידער אזוי: „סײַ האָט זיך פונדעסטדעגן ארויסגעוויזן, אז די צוגעשיקטע לידער זײַנען קימאַט אלע געמאַכט (ד. ה. פארשריבן. — מ. ב.) פון ניט געניטע מענטשן (неумелыми руками) אזוי, אז ניט אלע מאָל האָט מען געקענט סעסטשטעלן זאָל זײַן

אליינ האָט פארשריבן. פון די 34 נומערן זײנען 19 מעלאָדיעס אָן ווערטער (כסידישע ניגונים און קלעזמער־ישע ווערק) און 15 לידער מיט ווערטער. די טעקסטן זײנען אָנגעגעבן בלויז בא 3 לידער (נ. 16 — „מאכט דער כאָסידל“, נ. 17 bis. „וויל איך זײַן א שמיד“ און נ. 62 — „Абрам“¹). בא א טייל פון די איבעריקע לידער מיט ווערטער איז אָנגעגעבן בלויז דער טיטל²) און בא גאָר א קליינע צאָל ווערט אונטער די נאָטן געבראכט די ערשטע שורע פונעם וואָרט־טעקסט.

די טעמפן זײנען אָנגעגעבן בלויז בא 7 נומערן (6 מיט איטאליענישע טערמינען און 1 סײַ מיט רוסישן און סײַ מיט איטאליענישן). פון זיי זײנען 5 מעלאָדיעס (ניגונים) און 2 לידער. אין די 3 לידער, וואָס זײנען באלייט מיט די וואָרט־טעקסטן, זײנען אָנגעוויזן אסאך ניואנסן, טעמפֿ־ענדערונגען, דער אויספיר־שטייגער (פאָרטא־מענטאָ, מאַרקאָטאָ, סטאַקאָטאָ). אין די ניגונים אָן ווערטער זײנען אָנגעגעבן ווייניקער דעטאלן ווי אין די נאָר־וואָס דערמאָנטע לידער מיט ווערטער³.

די צאָל ניגונים (19 פון 34) און די קלענערע אופמערקזאמקייט, וואָס ענגעל האָט אָפגעגעבן די לידער מיט ווערטער (די טעקסטן זײנען ניט פארשריבן, אויך ניט די טעמפן א. ד. ג.), באווייזט שוין אין א געוויסער מאָס ענגעלס נאציאָנאַל־מוזיקאלישע אינטערעסן. שפעטער האָט ער דײַטלעך באטאָנט, אז דער כסידישער ניגן געהער צו די שענסטע נאציאָנאַל־קולטורעלע ווערטן, וואָס ייִדן פארמאָגן, און ער האָט אָפגעגעבן דעם ניגן גאָר א באוודערע אופמערקזאמקייט. דאָס העפט איז א נאָטיצ־בוך פון א ייִדישן נאציאָנאַליסטישן קאָמפאָזיטער, וואָס זאמלט פארן אייגענעם געברויך מוזיקא־לישע טעמאטיק. דעריבער קאָן עס אין גאָר א קליינער מאָס דינען פאר מוזיק־פאָר־שערישע צוועקן. ווען מיר פארגלייבן דאָסדאָזיקע העפט מיט די פארענטלעכטע זאמלונגען מוזיק־פאָלקלאָר פון שאַליט־קאָפּיט, קיסעלהאָפּ א. א. וועגן וועלכע מיר

בלויז דעם לעפֿיערעכדיקן זײַערן. ארויסגעבן אזעלכע לידער האָס מען ביט געטראָט. נאָר א געוויסן מאטעריאל, דעהענע, די מעלאָדיעס צו די טעקסטן האָבן זיי געגעבן (?). און אז איך האָב צו דעמאָזיקן נייעם (מאטעריאל — מ. ב.) צוגעגעבן מיין אלטן מאטעריאל, וואָס האָט זיך בא מיר אָנגעזאמלט, דעריבער ניגונים אָן ווערטער, קלעזמער־ישע ניגונים און אויך מעלאָדיעס מיט טעקסטן, האָט זיך ארויסגעווייזן, אז ס׳איז פאראן וועגן וואָס א קלער צו טון און זיך צו טיילן מיט די געדאנקען, אז ס׳איז פאראן, וואָס צו ווייזן“ (ראָרט ז. ז. 5 — 6).

(1) צו נומער 56 „Абрам“ זײַנען די ווערטער אָנגעשריבן אפן צווייטן זײַטל (ניט אונטער די נאָטן) דיראָזיקע פיר נומערן (נ. 56 איינגעשלאָסן) זײַנען שפעטער געדרוקט געוואָרן מיט אייניקע ענדערונגען נ. 16, 17 bis און 56 אין דעם ערשטן העפט „יודישע פאָלקס־לידער. מוזיקאליש באארבייטעט פון י. ענגעל. אויסקאָפּ פון יו. ענגעל. פארלאג — בײַ פ. יורגענסאָן, מאָסקווע.“ אונטער די נומערן 1 (אינ און־דער העפט 56), 9 (בא אונז 17 bis) און 10 — (בא אונז 16). דער נומער 62 איז 1919 געווען געדרוקט מיטן טיטל: „טאטעניר“ פאר שטימע מיט פיאנע 2 № 24 op. (געז. פאר ייִדישע מוזיק, מאָסקווע). דער טעקסט, וואָס איז אין אונזער העפט געמישט־שפראכיק (ייִדיש־אוקר. און פויליש), איז איבערגעזעצט געוואָרן אפ ייִדיש (ד. האַכבערג). אין פארגלייך מיט דער פארשריבענער מעלאָדיע פון אונזער העפט זײַנען איז דער באארבעטונג (1919) אריינגעטראָגן אייניקע ענדערונגען.

(2) לעמאָשל נ. 8. „דו גאָט ביסט א בורש“ נ. 2. „די יערושע“ (?) פון דעם זיידן“ א. א. וו. אלע טעקסטן, טיטלען א. א. זײַנען אין דעם העפט געשריבן מיט לאטיינישן שריפט. די געמישט־שפראכיקע זײַנען געשריבן מיט רוסישן שריפט.

(3) דיראָזיקע 3 לידער האָט ענגעל טאקע צוליב זײַער געוויסער „עקזאטישקייט“ אין דער ערשטער ווי באארבעט.

וועלן באלד רעדן, וועט אונדז קלאר ווערן, אז אָט דער נאָטיצ-ארטיקער אויפן פארשרייבן מוזיק-פּאָלקלאָר איז געווען דער טיפישער פיקסיר-אויפן פון אלע זאמלער (1).

זייער פרימטיוו און דילעטאנטיש זיינען די זאמלונגען מוזיק-פּאָלקלאָר פארשריבן פון שאליט און קאָפיט און פון ז. קיסעלהאָפּ (2). קיין שום יעדעס זיינען ניט אָן-געגעבן וועגן דעם, ווי און בא וועמען זיינען די מוזיקאלישע שטיק פארשריבן געוואָרן. מיר ווייסן ניט, לעמאַש, צי זיינען די קלעזמער'ישע ווערק, וואָס טרעפן זיך דאָרט אין א גאנצ גרויסער צאָל, פארשריבן דירעקט פון קלעזמער אָדער פון אנדערע קוואַלן. די טעמפּן זיינען אָנגעגעבן בלויז בא גאָר א קליינער צאָל מוזיקא-לישע ווערק און דערצו לאַכלוטן סיסטעמלאָז (3). די נעמען פון די ווערק (א רעדל, א פריילעכער רעדל, וואָלעכ, א טיש-נינגן א. א. ו.), וואָס זיינען אָנגעגעבן בא די מוזיקאלישע שטיק, זיינען ניט דערקלערט און ניט באשריבן. און ווי עס ווייזט אויס זיינען אויך ניט צונויפגעזאמלט געוואָרן די נייטיקע מוזיקאלישע און שטייגערישע יעדעס וועגן זיי בא די קלעזמער אָדער פון אנדערע קוואַלן. בא אועלעכע ווערק, ווי „א כסידישער נינגן“ (ש.ק. נ. 32), „א כסידישע-זאכ“ (1) (קיסעלהאָפּ ז. 10) 4) איז ניט אָנגעוויזן, צי איז דאָס א אינסטרומענטאלע אָדער וואָקאלע רעדאקציע (5).

בא די פּאָלקלאָר-מעלאָדיעס אינעם „לידער-זאמלבוך פאר דער יידישער שול און פאמיליע“ (געז. פאר יידישע פּאָלקס-מוזיק א. א. ו. פּעטערבורג-בערלין 1912), וואָס קיסעלהאָפּ האָט געזאמלט, זיינען די טעמפּן דאָפּקע יאָ באצייכנט לויטן מעטר אָנאָמ און עס ווערן אָנגעגעבן אסאך ניואנסן (קיין יעדעס וועגן די לידער איז ניט שייַעכ דאָ צו פּאָדערן—דער זאמלבוך האָט געהאט פאר זיך באשטימטע „דערציערישע“ צוועקן).

(1) אין נומ. 62 זיינען שוין אין אייניקע ערטער פאראן פראגענטן (אָנגעמערקט מיט בלויזער) פון א צווייטער שטימע. (ריכטיקער פון א הארמאנישער סכעמע). דידאָזיקע נומערן פון אונדזער העפט, וועלעכע זיינען באארבעט געוואָרן פון ענגעלן פאר שטימע, פידל, פ-פיאנאָ א. א. ו., האָבן באקומען איב דער באאר-בעטער פאָרמ אלע נייטיקע ניואנסן, אָבער די ניואנסן שטאמען שוין פון ענגעלן און מיר ווייסן ניט צי האָט טאקע דער „פּאָלקס-זינגער“ געזונגען דידאָזיקע מוזיקאלישע שטיק מיט די אָנגעגעבענע ניואנסן. (2) זע באמערקונג 2 צו ז. 95.

(3) איב די העפטן פון שאליט-קאָפיט איז קיין טעמפּן-באצייכענונגען ניט פאראן. קיסעלהאָפּ ווייזט 2 דעם טעמפּן בא 9 נומ. (פון 24 אינעם העפט). פון צען נומערן „א רעדל“ זיינען באצייכנט: 3 — Allegretto—1, Allegro און 6 אָן באצייכענונגען. פון 7 „וואָלעכס“ איז: 1—Andante cantabile—2, Moderato און די איבעריקע 3? אָבער מוזן מיר באמערקן, אז קיסעלהאָפּ האָט אפילע ניט געפונען פאר נייטיק צו דערמאָנען, אז די אלע נומערן פונעם העפט זיינען קלעזמער'ישע ווערק. ער רופט זיי סטאם אָן: „Евр. народные песни“.

(4) פון וועמען שטאכט דער נאָמען, פון קיסעלהאָפּן אָדער פונעם קלעזמער? (5) ס'ווייזט אויס, אז בא קיסעלהאָפּן איז דאָס אן אינסטרומענטאלע רעדאקציע. אָבער בא שאליט-קאָפיט לאָזט זיך עס ניט באשטימען. אייניקע צייכנסן, וואָס טרעפן זיך בא קיסעלהאָפּן, קענען ארויסרופן א כשאר, אז ניט ער האָט פארשריבן דעם גאנצן מאטעריאל, נאָר ער האָט אימ טיילווייז אויך איבערגעשריבן פון עלטערע קלעזמער'ישע נאָטן. אזוי באגעגענע מיר בא איב די פארשידענע רעפריז-צייכנסן, וואָס קלעזמער באנוצן. קיסעלהאָפּ גיט אָבער דערצו ניט קיין שום דערקלערונג און דאָס מאכט אומפארשטענדלעך די פאָרמ פון די ווערק פאר מוזיקער, וואָס זיינען ניט באקענט מיט דער בארייטונג פון דידאָזיקע צייכנסן איב דער קלעזמער'ישער שרייב-פראקטיק.

אָבער דאָ באַווײַזט זיך באַזונדערס בױלעט דער אײַנ טאַך נײַט רײַכטיקער פּײַקסיר-
 מעטאָד, װאָס ענגעל, קײַסעלֶהאַפּ, שאַלײַט־קאַפּײַט א. א. האָבן באַנוצט. אַלע נױאָנסן,
 װאָס זײַנען אָנגעגעבן באַ די לײַדער, זײַנען נײַט גענומען פּונעם פּאָלקלֶאַר־זײַגער, נאָר
 פּונעם קאַמפּאָזײַטער, װאָס האָט זײַ באַארבעט. דאָס אײַגענע אױך מײַט די טעמפּאָ־באַצײַ-
 כענונגען. נײַט דער פּאָלקלֶאַר־זײַגער האָט געוונגען מײַט אָנגעװײַזענעם טעמפּ און מײַט
 די אָנגעגעבענע נױאָנסן דאָס געגעבענע לײַד, נאָר קײַסעלֶהאַפּ אָדער די קאַמפּאָזײַטער
 פ. לװאָו און א. זײַטאַמירסקײַ, װאָס האָבן די לײַדער אַראַנזשירט, װײַל, און מע זאָל
 די לײַדער אױז זײַגען (ס'איז קלֶאַר, און ס'איז נײַט אײַנס און דאָסעלבע). די אַלע
 מױזיקער־און קאַמפּאָזײַטער־זאַמלער האָבן געקוקט אפּ מױזיק־פּאָלקלֶאַר בלױז, װײַ אפּ
 רױ־מאַטעריאַל, װאָס האָט אַ װערט נאָר פאַרן קאַמפּאָזײַטער, װעלכער קאָן מאַכן
 פּונעם מאַטעריאַל, װאָס ער געפּײַנט פאַר נײַטיק. פאַרן קאַמפּאָזײַטער איז גענוג געװען
 און אַלגעמײַנע לעפּערעכדיקע סכעמע פּונ די פּאָלקלֶאַר־שטיק און ער (דער קאַמפּאָ־
 זײַטער, און אױך דער מױזיקער, װאָס האָט פאַר אײַם געזאַמלט) האָט נײַט פּײַקסירט
 און זיך נײַט אײַנגעהערט צו דעם, װײַאזױ עס זײַגט טאַקע דער פּאָלקלֶאַר־זײַגער גופע.

אױב גוט געשולטעט און צױם טײַל אפּײַלע זײַער באַװוסטע מױזיקער האָבן געגעבן
 אַזעלכע װײַניק געראַטענע װײַסנשאַפּטלעך נײַט־אױסגעאַלטענע פּאָלקלֶאַר־זאַמלונגען
 איז שױן קײַן װונדער נײַט, װאָס די נײַט־מױזיקער־זאַמלער, װײַ י. ל. קאַהאַן און ש.
 לעמאַן, האָבן אפּ דעמדאָזיקן געבײַט געגעבן נאָך שװאַכערע ארבעטן. זײַ האָבן זיך
 געשטעלט די אָפּגאַבע צו זאַמלען װאָרט־פּאָלקלֶאַר, און די מעלֶאַדײַעס האָבן פאַר
 זײַערטװעגן פאַרשרײַבן מױזיקער¹.

קאַהאַן האָט אײַן מעשעך פּונ יאָרן געזאַמלט די װאָרט־טעקסטן פּונ די פּאָלקלֶאַר־
 לײַדער, אױסגעלערנט און פאַרגעדענקט די מעלֶאַדײַעס צו די לײַדער, און שפּעטער
 האָט אַ מױזיקער דײַדאָזיקע מעלֶאַדײַעס פאַרשרײַבן פּונ קאַהאַנס מײַל. ס'איז קײַן סאָפּעק
 נײַט, און באַם בעסטן װײַלן האָט קאַהאַן נײַט געקאַנט אײַנהײַטן און אײַבערגעבן די
 אַלע אײַגנאַרטיקע אײַנטאַנאַציעס, רײַט־ענדערונגען, עקספּרעסיע א. א. װ. פּינקטלעך
 אױז װײַ באַ די צענדלֶיקער פּאָלקלֶאַר־זײַגער, פּונ װעלכע ער האָט זײַ אײַבערגענומען.
 קאַהאַן אַלײַן, װאָס געהער דאָך אַװאָדע נײַט צו די אומײַטלעכערע, געברױכער־און
 מײַטשעפּער פּונעם מױזיק־פּאָלקלֶאַר, האָט אָן סאָפּעק נײַט געקאַנט פּאַרזײַגען דאָס
 פּאָלקלֶאַר־לײַד פּינקטלעך אױז װײַ ער האָט עס געהערט. דער אױפּן, װײַ ער האָט די

1) די מעלֶאַדײַעס צו קאַהאַנס זאַמלונגען, ײִודישע פּאָלק־לײַדער מײַט מעלֶאַדײַען אױס דעם פּאָלק־
 מײַל געזאַמלט פּונ י. ל. כהן, ערשטער און צװײַטער באַנד, אַרױסגעגעבן פּונ די אײַנטערנאַציאָנאַלע בײַב-
 לֶאַטעק־פּאַרלאַנג, קאָ, נױ־יאָרק—װאַרשע, 1912, האָט פאַרשרײַבן פּונ קאַהאַנען גופע דער נױ־יאָרקער
 קאַנטאָר ה. רוסאַטץ (זע אײַנלײַטונג צום ערשטן באַנד ז. LIX). די מעלֶאַדײַעס פּונעם לעצטן זאַמלבוך, ײִודיש
 שװע פּאָלק־לײַדער. נײַט זאַמלונג מײַט פאַרגלײַכנדיקע באַמערקונגען פּונ י. ל. קאַהאַן. סעפּעראַטער אָפּערק
 פּונ „פּײַקסיר“ ב. א. אַרױסג. פּונ אַמפּטײַל ײִודיש. נױ־יאָרק 1930 האָט פאַרזײַכנט לאַזאַר װײַבער (זע דאָרט
 ז. 109). לײַדער איז נײַט אָנגעװײַזט פּונ װעמען װײַבער האָט זײַ פאַרזײַכנט: דײַרעקט פּונ די זײַגער אָדער
 פּונ קאַהאַנען. ש. לעמאַן שרײַבט: „באַם אָפּשרײַבן די נאָטן איז געװען באַהײַליפּט ה. קומאַק. (א) אַס
 ז. 2). אײַן װאָס איז באַשטאַנען די „באַהײַליפּטײַט“ דערקלערט ער נײַט. די מעלֶאַדײַעס צו די „גאַנאָװײַט-
 לײַדער“ האָט לעמאַן, װײַזט אױס, אַלײַן פאַרשרײַבן.

לידער איבערגעגעבן דעם מוזיקער, איז בעלי-סאָפּעק א מינ סטיליאַציע (זאָל זײַן מיט מער אָדער גאָר ווייניק אַפּווייכונגען) פונעם ווירקלעכע פּאָלקלאַר-זינגער. אזוי ארום איז דאָס אונטערקעפל, אויס דעם פּאָלקסמויל געזאמלט שײַעכ בלוז צו די ווערטער. צו די מעלאָדיעס וואָלט מען געדארט צושרײַבן: „אויס י. ל. קאהאנס מויל געזאמלט.“ קוקן מיר זיך צו, ווי אזוי לעמאן באציט זיך צו די טעקסטן פון די לידער און צו זייערע מעלאָדיעס, וועלן מיר זעען, אז אויך פאר אימ איז אין ערשטער ריי וויכטיק געווען דער טעקסט. די מעלאָדיע איז פאר אימ געווען א ביזאכ. קיין ארבעט איבער די וואָרט-טעקסטן האָט ער ניט דורכגעפירט, אָבער שטענדיק באמיט ער זיך אַנצווײַזן אָדער צו ברענגען וואַראַנטן און אָפּטמאַל גיט ער דערקלערונגען צו די טעקסטן, צו באזונדערע ווערטער א. א. וו. דערעך קלאַל אָבער נאָר צו די וואָרט-טעקסטן און ניט צו דער מוזיק. צי דען האָבן מוזיקאלישע וואַראַנטן אלס וואַראַנטן א קלענערע ווערט איידער די טעקסט-וואַראַנטן? אָדער עפּשער רעכנט לעמאן, אז ביידע זינגער, אָפּט מיט גאנצ פארשידענע טעקסט-וואַראַנטן, האָבן געוונגען איין און דיוועלבע מעלאָדיע? איז אונדזער זאמל-ארבעט האָבן מיר זיך איבערצייגט, אז יעדער איינציקער זינגער טראָגט אריין אינ דערזעלבער מעלאָדיע געוויסע ענדערונג-גען. נאָכמער: ווען ס'קומט אויס דעם זינגער איבערצוכאוערן געוויסע פראזעס — באמ פארשרייבן אָדער לײַטן גאנג פון דעם ליד — זינגט ער זיי ניט אלע מאָל אלציינס, נאָר מיט ענדערונגען. איז די בעסערע לידער-זאמלונגען ווערן געבראכט אָפּט אסאך אזעלכע ענדערונגען, וואָס דער זינגער טראָגט אריין באמ איבערצוכאוערן די מעלאָדיע אָדער באזונדערע ערטער (1). פארוואָס האָט לעמאן דידאָזיקע ענדערונגען און מוזיקאלישע וואַראַנטן ניט פיקסירט? אָדער ווײַל ער האָט גערעכנט, אז זיי זײַנען ניט אזוי וויכטיק, אָדער ווײַל ער האָט זיי ניט געהערט (2).

קאהאן און לעמאן וואָלט זיך געקאָנט פארענטפערן דערמיט, וואָס זייער אופמערקזאמקייט איז געווען קאָנצענטרירט אפ זייער ענגערער אופגאבע, אפן זאמען וואָרט-פּאָלקלאַר (כאָטש ווערטער פון פּאָלקלאַר-לידער אָן מוזיק זײַנען, ווי באוויסט, א ווילקירלעכ-צערעיסענע האלבזאך), איז דאָס שוין אינגאנצן ניט שײַעכ בענענייע דעם „מוזיקער“ מ. קיפניס און זײַנע צוויי „קאָנצערט-רעפערטוארן“ (8). דער אויפן ווי ס'זײַנען פארשריבן די מעלאָדיעס (און אויך די טעקסטן) רופט ארויס א דורכיר סיקן אומצוטרוי צו דידאָזיקע זאמלונגען. מיר טרעפן, לעמאָשל, אינ עטלעכע לידער (וויאזוי לעבט א קייסער“ 80 פ. ל. ז. 124, „סטערדאיו“ דאָרט ז. 133 א. א.) פאזעס, וואָס דער פּאָלקלאַר-זינגער קאָן באמ זינגען אינ קיין שום פאל ניט אויספירן. אינ סאָפּ פונעם ליד „סטערדאיו“ טרעפן מיר פיר טאָקטן פאזעס. פון וואנען האָבן זיי זיך גענומען? מיסטאמע פון עמעצנס „באארבעטונג“, אָבער ניט פון „פּאָלקס-מויל“. אלע

(1) זע די לידער-זאמלונגען פון ג. שינעמאן, י. ליאכ, קל. קוויטקא (אוקר.) און אסאך אנדערע.
 (2) מיר מוזן באמערקן, אז לויט אונדזער מיינונג זײַנען די עטלעכע רעסיטאטיוו-אָרטיקע לידער (זע „גאנצוויי-לידער“ נ. ב. 8, 26, 28) זייער ניט באפרידיקנדיק פארשרייבן. די אָנגעגעבענע מאָסן זײַנען זייער אָנגעצויגן און ניט אלעמאָל זײַנען די אקצענטן אפן אָרט.
 (3) א. „פּאָלקס-לידער“ (60) פון מ. קיפניסעס און ז. זעליגפערלס קאָנצערט-רעפערטואר. (ב) 80 „פּאָלקס-לידער פון זימאָל זעליגפערלס און מ. קיפניסעס קאָנצערט-רעפערטואר. געזאמלט פון מ. קיפניס.“ בידע ארויסגעגעבן פארלאג א. גיטלין, ווארשע, אָן יאָר.

לידער זענען אויס עפעס צו שטארק סימעטריש און „ריכטיק“—(לויטן שטאנדפונקט פון דער טראדיציאָנעלער מוזיק־טעאָריע) און זײַנען זייער ווייט פונעם ווירקלעכן אויפן, ווי א פּאָלקלאָר־זינגער זינגט. ענלעכע און אָפט ערגערע „אייגנס“ טראָגט קיפּניס אריין אין זײַנ ערשטן ביכל (60 לידער)¹. אזוי, לעמאַשל, אינעם ליד „מיקיטא“ (דאָרט ז. 40). קעדיי אונטערפירן די מאָס צו $C^4/4$ שטעלט קיפּניס פּערמאַטאָ־צייכנס אפּ פּערטלעך, אכטלעך און זעכצנטלעך דעמאַלט, ווען די אלע קלאנגען (אונטער די פּערמאַטאָ־צייכנס) דויערן, לויטן גאנג פון דער מעל־אָדיע, איין און דויעלבע צײַט. און סאָפּאָלסאָפּ האָט ער פּארלאָרן דעם כעשבן און גיט אין אלע טאַקטן באקומט זיך צו פיר פּערטל.

די טעמפּן פון די לידער זײַנען גראָד אלע באצײכנט, כאָטש ניט לויטן מעטראָ־נאָם, ווי ס'איז שוין לאנג אָנגענומען, נאָר מיט איטאַליענישע נעמען. אָבער אין די איבערזעצונגען, וואָס קיפּניס גיט אלע מאָל אָן אין קלאַמערן, האָט ער, ווייזט אויס, געוואָלט קאָנקורירן און איבערשטייגן טעוויע דעם מילי־קיער: אייניקע טערמינען האָבן ביז נײַן איבערזעצונגען און מיר געפּינען אין זיי אסאך כאַריפעס און אומ־געריכטע דערפּינדערישקײט². אפּ וויפּל קיפּניס איז א „מוזיקער“ און זאַמלט פון „פּאָלקס־מיל“, קענען אועלכע ארבעטן אמאָל פּאַרפירן, כאָטש דאָס איז אין בעסטן פּאַל א זאַמל־אַרבעט פון א קליינשטעטלדיקן כאַזן א „נאָט־פּרעסער“, וואָס האָט נאָך דערצו האַסאָגעט דרוקן ביכלעך.

צולעצט נאָך וועגן דעם ווילנער „מוזיקאלישן פינקעס“³. אינעם אריינפיר דערקלערט א. מ. בערנשטיין די צילן פון דער זאַמל־אַרבעט און דעם אינטערעס צו מוזיק־פּאָלקלאָר: (1) מיר מוזן זיך אינטערעסירן פאַרן מוזיק־פּאָלקלאָר און פאַר זיך גענומען

1) שױב אָפּגעערעט פון דעם, אז צווישן די 61. טענסטע פּערלעך פון ייִדישן פּאָלקס־לידער־שאַץ, ווי קיפּניס אטעסטירט זיי, זײַנען פון קיפּניסעס זאַמלונג (ר. ה. פון קיפּניסן פאַרשריבן) נאָר 32. די איבע־ריקע 29 זײַנען לידער פון פאַרשיידענע אַוּטאָרן און פון זיי אסאך פון גאָר צווייפּלאַהפּטן ווערט.

2) ס'איז ניט קעריי, פאַרשטייט זיך, אויסצורעכענען אלע זײַנע „טייטשן“. מיר ווילן דאָ ברענגען נאָר עטלעכע פון זיי. אזוי, לעמאַשל, Moderato האָט בא אים נײַן „טייטשן“: (1) באוועגט, (2) גיט גיך (3) גיטש גאָר גיך, (4) באוועגלעך, (5) מעסיק באוועגט, (6) לעבעדיק און באוועגט, (7) לעבאַפּט, (8) מיטל באוועגט און (9) גראַדעו. Andante האָט אכט „טייטשן“: (1) לאַנגזאַם, (2) פאַמעלעך, (3) גיטש גיך, (4) מיט כּסידישן ברען, (5) פאַמעלעך און כּיינעוודיק, (6) פאַמעלעך און כּסיריש, (7) פּרײַ אָבער פאַמעלעך און (8) פאַמעלעך און רעליגיעז. גיט ערגער ווערט „פּאַרטיטשט“ (1 Recitativo) רעסטיטאטיוו, (2) פּרײַ רעסטיטאטירט, (3) ברייט רעליגיעז, (4) „מיט כאַזאָנישן קנאַק (!) און (5) אקראַניש (!)“. אמאָל גיט ער פאַר די טערמינען אַנדאַנטע, אלעגראַטאָ און מאָדעראַטאָ איין און דויעלבע איבערזעצונג: גיטש גיך, גיטש שטעל. דאָס אייגענע בא אַנדאַנטע און Con brio: בייַדע טערמינען האָבן איין איבערזעצונג—מיט כּסידישן ברען (!) אויב מיר זאָלן אפּילע רעכענען, אז מיט אייניקע ייִדישע באצײכענונגען האָט קיפּניס געוואָלט אַזווייזן דעם כאַראַקטער (מיט כאַזאָנישן קנאַק! א. א.) און גיט נאָר דעם טעמפּ, בלייבט אויך גענוג „פּרײַע שאַפּונג“ אין זײַנע איבערזעצונגען. לעסאָפּ מוזן מיר דערמאַנען זײַן. אייגענע צושטייער, וואָס ער האָט אריינגעטראָגן איז דער מוזיקאלישער טערמינאָלוגיע: ער האָט אַזווי מוזיקאַלע צווען מיט צוויי נייע מוזיקאלישע טערמינען: א) Religioso chasidato — רעסטיטאטיר־מעסיק (!) און ב) Andante con chasidato — מיט כּסידישער היספּיילעס. —

3) „מוזיקאלישער פּנסק. ניוגובי־זאַמלונג פון ייִדישן פּאָלקס־אויצער—מיט טעקסטן און ערקלערונגען געזאַמלט פון א. מ. בערנשטיין. ווילנע. ארויסגעגעבן פון דער ווילנער ייִדישער היסטאָר־עטנאָגראַמישער געז. אפּ דעם נאָמען פון ש. אַנ—סקי זיל. ערשטער בוך. ווילנע, תרפ״ז 1927, xxviii+98.“

קעדיי איבערגעבן אימ צו די קומענדיקע דוירעס; 2) דער מוזיק־פּאָלקלאָר דארפֿ דינען אלס מוזיקאלישע טעמאטיק פארן ייִדישן נאַציאָנאַלן קאָמפּאָזיטער¹⁾, און 3) מוזיק־פּאָלקלאָר דארפֿ אויסגענוצט ווערן אלס דערציִונגס־מיטל פאר קינדער און יוגנט, קעדיי „דערהויבן דעם גיטט פון די קינדער“ (דאָרט ז. 22). עס פעלט, פאר־שטייט זיך, ניט דער געוויינלעכער „אַטאָ־בעכאַרטאַניזם“ פון אלע שאָוויניסטן, וואָרעם טאקע עמעס, ווי קאָן עס אנדערש געמאָלט זײַן, אז אוא אויסדערוויילט „פּאָלק“, ווי דאָס ייִדישע וואָל ניט איבערשטייגן די „אומעס האָוילעם“ אויך מיט זײַן „פּאָלקס־מוזיק“²⁾?

דער גאַנצער אריינפיר, דער אויפן, ווי בערנשטיין באשרייבט, דערקלערט און פארגלייכט אין שוין פאר זיך גענומען אן עטנאָגראַפישער עקספּאַנאַט, אָבער שוין ניט בלויז פון מוזיקאלישער עטנאָגראַפיע, נאָר פון דער גאַנצער ייִדישלעכער באַטלאַנגעס³⁾. קימאַט אלע מעלאָדיעס, וואָס גייען אריין אינעם פינקעס, טראָגן, לויט בערנשטיין־נען, א רעליגיעזן אָדער האַלב־רעליגיעזן כאַראַקטער, און ווי עס שטרײַכט אונטער דער זאַמלער, דארפֿ מען זיי זינגען „מיט גרויס געפיל און רעליגיעזע באַגיטעטרונג“⁴⁾.

1) בערנשטיין פּאָרמולירט עס אזוי: „אינ יעדן איינציקן סטאַמ־ניגון אָן טעקסט, אָדער א מעלאָדיע צו א ליר אין אלעמאָל דאָ א קערנל פון קונסט (?) און א גרויסער קאָמפּאָזיטער קאָן דאָרט געפינען א טעמע פאר א גרויסן קאָנצערט־טייק“ (אַנבלייטונג ז. XIX).

2) בערנשטיין דערציילט אונדן: „רייזדיק וועגן אונדזערע פּאָלקס־גיגונים וויל איך נאָך צוגעבן, אז האַנאַם בענעדיק דער קינסטלערישער מוזיק אין אונדזער פּאָלקס־מוזיק (?) אָפּגעשטאַנען (?) און מיר האַלטן נאָך באַם אלעס, אין אָבער בענעדיק די פּאָלקס־שאַפּונגען אונדזער פּאָלק־מוזיק (?) רייכער, ווי באַ אנדערע פעלקער“ (דאָרט ז. XX).

3) קעדיי צו געבן א פּאַרשטעלונג וועגן דעם, ווי בערנשטיין „באַשרײַבט, דערקלערט און פארגלייכט“ וועלן מיר זיך דערלויבן זייער קורצ רעפערירן און ברענגען א פּאַר שטעלן נאָר פון איין קאַפיטל: כסידישע ניגונים. צוערשט ווערט קאָנסטאַטירט די אייגנאַרטיקייט פונעם כסידישן ניגון. ס'איז שווער פעסטצושטעלן צו האָבן יודן באַנוצט ניגונים אָן. ווערטער פאר דער אַנטשטייג פון כסידירום. אנדערע אייראָפּעישע פעלקער פאַרמאָגן ניט אזעלכע „סטאַמ־ניגונים“, מיר טרעפן אין מאָדערנע אייראָפּעישע לידער בלויז א צווייטן אָן ווערטער (יענער־לידער פון רובינשטיין, וועבער א. א.). לויט ווי עס האָט בערנשטיינען איבער־געגעבן דער ייִדישער מוזיקאלישער שריפטשטעלער און קאָמפּאָזיטער ה. ארנאָ באַדעל (א וואַשבע אַוּסטראַטישע!) זינגען באַ די אראַבער און אינדוס אפילע יאָ פאַראַן ניגונים אָן טעקסטן, אָבער זייער ווייניק (דאָרט ז. XVI.) (בערנשטיין ווייסט, וויזט אויס, ניט קיין אנדערע קוואַלן אויסער ארנאָ באַדעל, קעדיי ריזאָזיקע פּראָגן דערלערנען. — מ. ז. ב.). נאָך דעם גייט אַ קורצע כאַראַקטעריסטיק פון די כסידישע ניגונים, וואָס זינגען „דורכגערונגען מיט א רעליגיעזן עקסטאַן, מיט דרוויקעס צו דער שכינע און זינגען געשאַפן געוואָרן אַפּ דער דייע, אז אָן ווערטער אין בעסער (!)“. עס ווערט געמאַכט א פאַרגלייך מיט דער שאַפּונג פון דאָויד האַמעלעך. „דאָויד האַמעלעך, אז ער האָט אַרויסגעזאָגט אלע שירים ותשבחות צום ריבוינע שעל אוילעם, וואָס אַ לוד אשה אין אימשהטאַנד אַרויסצוואַנגן, קומט צום באַשלוס: אז „לך דומיה תהלה“, אז מיט ווערטער קאָן מען ניט אויסריקן די גרויסקייט פון גאָט“ א.א.וו. אין אזא פּאַרם און טאָן אַנערעך ווערט געפירט דער גאַנצער אריינפיר.

4) און מיטטאַמע דערפאַר טאקע רעקאָמענדירט בערנשטיין דעם פינקעס אלס „א האַנטבוך פאר אונ־דזער געזאַנג־לערער“¹⁾. בערנשטיין האָט אָנגענומען אלע „ניגונים“ פאר רעליגיעזע נאָר דערפאַר, וואָס זיי זינגען געוויינטלעך געזונגען געוואָרן צו זמירעס א. ד. גל. אין עמעסן אָבער אין ערשטנס, אין דער מעלאָדיק און ריטימיק פון די ניגונים פאַראַן זייער אסאך מאַטעריאַל, וואָס געהער צום סאַנסטימענטאַלן ראָמאַנס און צום וועלטלעכן ליד, און צווייטנס, אין דער ניגן אָפּט געזונגען געוואָרן באַ דורכויס וועלט־לעכע געלעגנהייטן און מיט א וועלטלעכן מיינ (אַפּ סימבּעס, באַ דער אַרבעט א. א. וו.).

אַבער אפילו דערדאָזיקער רעאקציאָנער- באַגרענעצטער שטאַפּ- געביט איז אויך פארשריבן אפ א ניט-וויסנשאפטלעכן אויפן. ס'איז ווידער דאָס לעפּטערעכדיקע אופגעמען לויטן געהער אָן דער הילף פונעם רעגיסטריר-אפאראט, כאַטש דער זאמלער אליין באַטאָנט, ווי שווער ס'איז צו פארשרייבן א מוזיקאלישע שטיק אפ נאָטן דירעקט פונעם פּאָלקלאָר-זינגער. דערצו נאָך האָט בערנשטיין א פאלשע פּאָר- שטעלונג וועגן דעם, וויאזוי מע דארף פארשרייבן מוזיק-פּאָלקלאָר. ער קלאָגט זיך אינעם אריינפיר, אז א טייל פּאָרזינגער האָבן ניט דעם קלענסטן אינסטינקטיוון געפיל פון ריטם און עס איז שווער פעסטצושטעלן דעם ריכטיקן טאקט- (דאָרט ז. ו. XX1).¹

פון דעם קאָן מען מעשײער זײַן, אז בערנשטיין האָט אָפּט פאריכט די „פעלערן“ פון די פּאָרזינגער, וואָס פילן ניט „דעם ריכטיקן טאקט“. אויך בערנשטיין האָט ניט פארצייכנט קיין ווארײַאנטן און גרעסערע אָדער קלענערע ענדערונגען, וואָס די זינגער האָבן געמאכט באַם איבערכאָוערן די מעלאָדיעס אָדער באַזונדערע שטעלן. מיסטאמע האָט ער אפ זיי געקוקט ווי אפ ניט ריכטיקע טאקטן.²

אונדזער מיינ איז דאָ ניט געווען צו געבן א פולן איבערזיכט פון אלע מוזיק- קאלישע מאטעריאלן, וואָס זײַנען ביז איצט פארעפנטלעכט געוואָרן. מיר האָבן זיך בלויז אָפגעשטעלט אפ די גרעסערע ארבעטן פון דעמדאָזיקן געביט, ווייל אונדז האָט דאָ אינטערעסירט דער מעטאָד, בא וועלכן עס האָבן זיך געהאלטן די וויכ- טיקסטע זאמלער. קיין בעסערע מעטאָדן ווי די, וואָס מיר האָבן נאָר וואָס באשרייבן, וועלן מיר אין די קלענערע זאמלונגען אָדער איינצלנע פארעפנטלעכונגען ניט געפינען.

ביזן גאָר ווייניק איז ביז איצט אָגעטונ געוואָרן אפן געביט פון יידישער מוזיק- זיקאלישער עטנאָגראפיע. פאר די עטלעכע און דרייסיק יאָר, זינט מע איז צוגעטראַטן צו דערדאָזיקער ארבעט, זײַנען אינגאנצן פארעפנטלעכט געוואָרן בא אכט הונדערט

1) וואָס בערנשטיין פארשטייט אונטער דעם „ריכטיקן טאקט“ איז ניט באוויסט. צי דען זאָל עס זײַן דאָס, אז אויב א ליר ווערט געזונגען, לעמאָשלי, איז פיר פערטל מוזן אלע טאקטן זײַן פירפערטלדיקע, און א טאקט (אָדער א גרופע טאקטן) איז דריי פערטל איז ניט קיין ריכטיקער? אויב בערנשטיין וואָלט דורכגעקוקט עטלעכע לידער-זאמלונגען (קעריי צו קומען צום אויספיר, אז דער יידישער מוזיק-פּאָלקלאָר איז ריכטער פונעם מוזיק-פּאָלקלאָר פון אלע אנדערע פעלקער האָט זיך בערנשטיין געמוזט באקענען מיט א געוויסער צאָל רוסישע, אוקראַינישע, דייטשישע, פּוילישע א. א. ו. לידער-זאמלונגען), וואָלט ער דאָרט גרינג געקאָנט באַמערקן אזעלכע ניט-ריכטיקע טאקטן אין די צענדליקער.

2) ס'איז בעפירעש שווער צו גלויבן, אז אין נומער 52 טאקטן 2, 4, 8, 11, 14 האָט דער פּאָרזינגער אלע מאל אויסגעהאלטן צו פיר פערטל. דאָס שטאַמט אָן שום סאָפּעק פון בערנשטיינ, „אויסגעסערונגענע“ צוליב דעם „ריכטיקן טאקט“. דאָסזעלבע איז די נומער 16, 106 א. א.

מיר האָבן ניט געהאט די מעגלעכקייט זיך גענוי אָפצושטעלן אפ אלע טעכנישע פעלער אָדער ניט-פּינקטלעכקייטן (טיפישע) און אפן פארשרייב-מעטאָד פון די יידישע זאמלער. מיר ווילן דאָ נאָר איין דעטאל אונטערשרייבן (לויט אונדזער מיינונג זייער א וויכטיק): דאָס איז דער פּאַרשלאַג (Vorschlag), וואָס ווערט ניט ריכטיק באַנוצט, אין די יידישע לידער-זאמלונגען באַגעגענע מיר אין א גרויסער צאָל אלערליי פּאַרשלאַגן (איינציקע, צווייטדיקע און מערערע, קורצע און לאַנגע פּאַרשלאַגן, כאַטש, ווי עס ווײַזט אויס זײַנען די לעצטע פּאַשעט אלפי טאָעס באַנוצט: דער קורצער פּאַרשלאַג איז צופעליק ניט איבערגע-

אז זי שטייט אפ א גאָר נידעריקן ניוואָ. פאר וויסנשאפטלעכער פאָרשונג קאָן מען זיך מיט זיי באנוצן נאָר מיט גרויסער פאָרזיכטיקייט.

5.

פאר דער ייִדישער מוזיקאלישער עטנאָגראַפיע שטייען איצטער דריי גרונט־אופֿן גאבעס: (1) זאמל־ארבעט, (2) הילפֿט־וויסנשאפטלעכע ארבעט, (3) מעטאָדאָלאָגישע ארבעט און פאָרשונגס־ארבעט איבער קאָנקרעטן מאטעריאל.

זאמל־ארבעט

דער ייִדישער וואָרט־און מוזיק־פאָלקלאָר (ווי יעדער פאָלקלאָר ביכלאל) האלט אין פארשווונדן ווערן. אינעם פעריאָד פון קאמפֿ קעגן די לעצטע רעשטלעך קאפֿי־טאליזם בא אונדז אין לאנד, אינעם פעריאָד פון אינדוסטריאליזאציע, קאָלעקטיווי־זאציע און קולטור־עוואָלוציע, ווען די ברייטסטע מאסן ווערן אריינגעצויגן אין דער גרויסער פאנאנדערעוויקלטער סאָציאליסטישער ביווינג, ווען עס ווערט אופגע־הויבן דער מאטעריעלער און קולטורעלער ניוואָ פון די ארבעטנדיקע אפילע בא די אָפגעשטאנענסטע פעלקער פונעם ראטנפארבאנד, ווען דער אלטער שטייגער ווערט איבערגעבויט אפ נייע סאָציאליסטישע יעסוידעס, אין דער צייט, ווען דער פראָלע־טאריאט ווערט דער שאפער פון די העכסטע פאָרמעס פון קונסט, ליטעראטור און וויסנשאפט — אין אזא צייט ווערט שוין אָן די „פאָלקס־קונסט“, די קונסט פון אָפגע־שטאנענע און ווייניק־איוועדיקע איר געוועזענע שאפטלעכע זין און באטייט, יעדע ערנסטע נייטיקייט און עקזיסטענצ־מעגלעכקייט.

עס ווערט איבערגעבויט דער סאָציאל־עקאָנאָמישער באָדן אויך פון דער ייִדישער שטאָטישער און שטעטליקער באפעלקערונג. די ייִדישע אָרעמקייט ווערט צוגעצויגן צו פראָדוקטיווער ארבעט און אין א גרויסער מאָס אין די גרויסע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען, צווישן די ברייטסטע שיכטן פון דער ייִדישער ארבעטנדיקער בא־פעלקערונג ווערט דורכגעפירט א גרויסע קולטור־און בילדונג־ארבעט — דאָס אלץ סטימולירט ניט איינצוהיטן און צו שאפן די „פאָלקסטימלעכע קולטור“. פארקערט: דיִדאָזיקע פראָצעסן העלפן מיט אריבערפירן די שאפונגס־ענערגיע פון די ברייטסטע ארבעטנדיקע מאסן אפ אנדערע וועגן, אפ די וועגן פון באוויסזיניקער העכסט־אנטוויקלטער סאָציאליסטישער קולטור־ביווינג. און מיר זעען טאקע, אז דאָס ראָן מוזיק־און אנדערע פאָלקלאָר־שטיק פון די בירגערקריג־יאָרן און שפעטער (האגאם א גאנץ קליינע אין צאָל) שטאמען גראָד פון די אָפגעשטאנענסטע שיכטן, פון די רעשט־לעך דעקלאסירטע עלעמענטן, קליינע הענדלער א. ד. גל. די ארבעטנדיקע שיכטן, וואָס זיינען פרעזער אין א גרויסער מאָס געווען די שעפער און געברויכער פונעם פאָלקלאָר־ליד א. א. — גראָד זיי האָבן פאר די לעצטע יאָרן קיין פאָלקלאָר־לידער קימאט ניט געשאפן⁽¹⁾.

(1) גאנץ אייגנארטיק, נאָר אין טאָך ניט ריכטיק דערקלערט דעמדאָזיקן פראָצעס א. פינאני. פינאני רעכנט, אז מיר קאָנען עפשער זוכן די טיבעס פון דעם פאקט, וואָס דאָס „פאָלק“ האָט אומגעהערט צו שאפן נייע מוזיק־פאָלקלאָר, אין דעם, וואָס (1) די לעצטע צייט (?) (ער מיינט, אפאָנעם, נאָך די פארעוואָלוציע־צייט —

די צאך מוזיק-פאלקלאך-שטיק, וואָס זײַנען ביז איצט געזאמלט געוואָרן, איז זייער קליין, און דאָס וואָס איז שוין געזאמלט געוואָרן איז, ווי מיר האָבן געזען לויט די פארענטלעכטע מוסטערן, אפילע בלויז פונעם טעכניש-מעטאָדישן שמאנדפונקט, ווייט ניט באפרידיקנדיק. מיר מוזן אמניכסטן אָרגאניזירן א פלאנמעסיקע זאמלאך-בעט פונעם מוזיק-פאלקלאך, ווייל ס'ע קאָן זײַן צו שפעט. מיר מוזן זיך אײלן צו פארפיקסירן די פאלקלאך-מאטעריאלן סײַ פונעם דער איבערגאנג-צײַט און סײַ פונעם די פריערדיקע יאָרן, ווען דאָס פאלקלאך-ליד האָט נאָך פארמאָגט אײַן זיך א לעבעדיקן שטארק-אקטועלן סאָציאלן זינען.

מיר קלײַבן זיך דאָ ניט צו געבן א גענויעם ארבעט-פלאן פונעם דער זאמלאך-ארבעט. מיר ווילן בלויז אָנמערקן די אלגעמיינע פרינציפן פונעם אזא פלאן. די צילאָנשטעלונג פונעם אונדזער זאמלאך-ארבעט איז ניט בלויז ייִדישע מוזיק-פאלקלאך, נאָר מוזיק-פאלקלאך אינעם שטייגער. ניט קײַן ציקאווע זעלטנהײַט, ניט קײַן רעשטלעך פונעם די „מאָליקע דערהויבענע צײַטן“ דארפן מיר זוכן — מיר זאמלען יענעם מאטעריאל, וואָס איז ווירקלעך געזונגען געוואָרן פונעם די ייִדישע מאסן. אײַן ערשטער רײ אָבער דארפן מיר ווענדן אונדזער אופמערקזאמקײַט אפ דער שאפונג און אפן רעפערטואר פונעם די ייִדישע ארבעטער, געזעלן און אָרעמקײַט און צונויפזאמלען ווי ווייט מעגלעך אלץ, וואָס איז נאָך דאָ פונעם דעם מאטעריאל. ביזן גאָר ווייניק אכט איז געלייגט געוואָרן אפן עלטערן קאמפ-און רעוואָליו-ציע-ליד¹). דאָס דארפן זײַן בא אונדז א שלאָג-אופגאבע. מיר דארפן זיך אויך בא-זונדערס אינטערעסירן פאר יענע עלטערע פאלקלאך-לידער, וואָס האָבן א דיטלעכע

מ. ב.) איז פארשפרייט דער מעטאָד פונעם זינגען נייע טעקסטן „אפן ניגון פונעם דעם און דעם ליד“. דאָס האָט צעפירט צו דעם, אז די „עוואָליוציע“ פונעם רײַן-מוזיקאלישן טייל פונעם דער לירע-שאפונג האָט געמאכט אָפטע איבערײַסן (перебор) און 2) די מוזיקאלישע קונסט האָט זיך די לעצטע צײַט אָפגעפרעמדט פונעם פאלק און די רוסישע לידער פונעם אינדיווידועלע אוואָרטן האָבן אָפגעהערט אריבערגיין פונעם ווי מוזיקאלישע „איבערשיכטן“ צו די „אונטערשיכטן“ פונעם פאלק“ זע: А. Филиппин. Русская песня. Россиянок. „Academia“ Петерб. 1923 стр. 38 и 50 פינאגין טרייסט אונדז און זאָגט געוויס, אז דיראָזיקע דערשיינונג איז א צײַטווייליקע. ער שרײַבט: „ריכטיק איז, אז דער אנטוויקלונג-פראָצעס פונעם דער פאלקס-לידער-שאפונג האָט זיך בלויז אָפגעשטעלט; די שטארקע „נייע“ אופוויקלונג פונעם דער קונסט (?) מוז אָן צווייטל אופוועקן די דורכ דער „אלטגעלעקניש“ דערשלאָ-גענע (?) שאפערישע ענערגיע פונעם רוסישן פאלק“ (דאָרט. באמערקונג 53 ז. 75). מיר וועלן דאָ ניט אָנרירן אלע סטורעס, וואָס זײַנען פאראן אין פינאגין'ס דירעקטורונגען. מיר וועלן אויך ניט אָנרירן פינא-גינס „פאלק“, וואָס איז בא אים אן איינזעלעכער אָרגאניזם און וואָס באשטייט פונעם פּעטערבורגער קופצעס און די פויערע פונעם די וויסטעטע און אָפגעשטאנענסטע דערפער, אזוי אז דאָס גאנצע „פאלק“ נעמט לויט אים אן אָנטייל אין דער אנטוויקלונג פונעם רוסישן „פאלקס-ליד“. מיר ווילן דאָ נאָר אונטערשרײַבן, אז אומויסט זײַנען זײַנע האַפערונגען. סײַב נייע „פאלקס-לידער“ ווערן טאקע ניט געשאפן, אָבער דאָס איז ניט דערפאר, ווייל די האַפערישע ענערגיע פונעם „רוסישן פאלק“ איז נעבעכע „דערשלאָגן“, ווי פינאגין קלאָגט. פינאגין אליין האָט פארשלאָפן דיראָזיקע „שאפערישע ענערגיע“, וואָס ברויט באזונדערס שטארק זינט דער אָקטיאבער-רעוואָליוציע.

1) די איינציקע לירע-זאמלונג פונעם דערמאָזיקן מיט איז ש. לעמאנס „ארבעט און פרייהײַט“. לע-מאן האָט אָבער זײַנע לירע-געזאמלט קימאט אויסשליסלעך אין פוילן. די לידער פונעם די אוקראינישע וויטרוסישע א. א. ייִדישע ארבעטער זײַנען קימאט ווי ניט געזאמלט.

און בוילעטן סאָציאַלן אינהאלט. אָבער אויך אלע אנדערע מינימ לידער, ליבע-לידער,
שטייגער-לידער א.א. דארפן מיר ווי ווייט מעגלעך אויסשעפּנדיק אופזאַמלען.
כּוּצ די מעלאָדיעס פּונ די פּאָלקלאָר-לידער איז פּאַר פּאָלקלאָר- און מוויק-
געשיכטע וויכטיק צונויפזאַמלען די קלעזמער'ישע שאפּונגען. ניט נאָר דעם ספּעציפּיש
יִידישן טייל פּונ זייער רעפּערטואַר, נאָר ווי ווייט מעגלעך אלץ: אלערליי טענצ, ווי
קאַרילינג, לאַנטיי, פּאָלקעס, טרעטיאַק, שערנ, פּריילעכט א. א. א. א. א. וו. ווי וועדנ,
דאָבראַנאַטשן (דאָבידענס), קאַנצערטן, שטיקלעך א. ד. גל. ס'איז נייטיק צו זאַמלען
'עדיקס וועגן קלעזמער'ישע קאַפּעלעס און איינצלנע קלעזמער, וועגן זייערע סאָצי-
אַלע פּאַרהעלטענישן און וועגן זייער ראָל ניט נאָר אין דער יִידישער סווייווע, נאָר
אויך אין דער שטייגער-ניט-יִידישער, ווי זיי פּלעגן צוגעצויגן ווערן אפּ כאַסענעט,
בעלער, סימכעס א. ד. גל.

צוליב פּאָלקלאָר- און מוויק-געשיכטע איז נייטיק צונויפזאַמלען אויך די קולט-
נוסכּעס און כאַזאַנישע שאפּונגען קעדיי צו האָבן די מעגלעכקייט גענויער דיפּערענ-
צירן די מוויקאַליש-קיינסטלער'ישע אויסדרוק- און אופוירקונג-מיטלען פּונ פּאַרשיידענע
קלאַסן און שיכטן אין דער יִידישער סווייווע אין 19-טן יאָרהונדערט. ווייטער דאַרפּ
געזאַמלט ווערן די מוויקאַלישע שאפּונג פּונ אנדערע פּראָפּעסיאָנעלע און האַלב-
פּראָפּעסיאָנעלע זינגער און בוויקער, ווי באַדכאַנימ, זינגער אפּ סימכעס, גאַסזינגער
א. א. וו. און אויך יעדיקס וועגן זייער שאפּונג און רעפּראָדוצירן, פּאַרשיידענע
דאָקומענטן, מאַנוסקריפּטן, פּאַטאַגראַפּישע בילדער א. א. וו.

און, פּאַרשטייט זיך: זאַמלען, זאַמלען מיר דאָס אלץ פּאַרן אינעווייניקסטן וויסנ-
שאפּטלעכע געברויך. אַן אנדער איינען איז פּאַרעפּנטלעכע. מיר דאַרפּן פּאַרעפּנטלעכע
נאָר יענע מאַטעריאַלן, וואָס מיר האַלטן פּאַר נוצלעך און אין ערשטער ריי נייטיק
לויט אונדזערע טאַנדאַפּונקטן.

אויך איז נייטיק צונויפזאַמלען ווי ווייט מעגלעך אלע גראַמאַפּאָנ-פּלאַטן פּונ
אלערליי יִידישע מוויקאַלישע שטיק, ווייל צווישן די גראַמאַפּאָנ-פּלאַטן קאָנען מיר
אַמאָל געפינען פּאַרשיידענע וויסנשאפּטלעך זייער ווערטפולע מאַטעריאַלן. ביז איצט
האָבן די זאַמלער-מוזיקער זיך אַרְיִענטירט דעריקער אפּ דער קליינשטעטלדיקער יִידישער
באַפּעלקערונג און קיימאַט אינגאַנצן אינגאַריט די גרעסערע שטעט. אזעלכע
שטעט ווי אָדעס, קיעוו, קאַמענעצ, וויניצע, זשיטאָמיר, בערדיטשעוו, אומאַן,
בעלאָצערקווע און אַסאַך אנדערע פּאַרדינען די גרעסטע אופּמערקזאַמקייט פּונעם
יִידישן עטנאָגראַפּ ביכלאַל און מוויק-פּאָלקלאָריסט ביפּראַט. אַסאַך פּונ די גרעסערע
שטעט פּאַרמאַגן אַן איינגעזעסענע יִידישע באַפּעלקערונג. אַכּוּצ דעם קומט דאָרט
פּאַר אַ שטענדיקער צופּלוס פּונ דער קליינשטעטלדיקער באַפּעלקערונג. ס'איז דערי-
בער אינטערעסאַנט צו באַאַבאַכטן די ווירקונג פּונ דער גרעסערער שטאָט אפּן
רעפּערטואַר, אפּ די אינטאַנאַציעס, אפּן אויפּן פּונ זינגען א. א. וו. פּונעם קליינ-
שטעטלדיקן פּאָלקלאָר-געברויכער, די ווירקונג פּונ די נייע עקאָנאָמישע און געזעל-
שאפּטלעכע פּאַרהעלטענישן אפּן פּאָלקלאָר. אַכּוּצ אלעמען איז פּאַר אונדז ניט ווייניקער
אינטערעסאַנט אויך דער גרויסשטאָטישער פּאָלקלאָר אזוי ווייט ער איז פּאַראַן. די
קאַנצעפּציע פּונ, סאַמאַפּיטאַנטס" (איינגאַרטיקייט) האָט געמוזט פּירן די עלטערע

זאמלער נאָר אינ קליינעם שטעטל אריינ (אנ—סקינ, לעמאָשל, קימאט אויסשליסלעך
 אינ די שטעטלעך מיט אלטע ראביי'ישע דינאסטיעס, סאמינסקינ—אינ די באָטעמעדראָ-
 שימ פון די קאווקאזער ייִדן א. א. וו.) און זיי האָבן אינגאנצן אינגאָרירט די
 גרויסע שטעט, וווּ דער מוזיק-פּאָלקלאָר איז מער באַינפלוסט געוואָרן פון דער
 ניט-פּאָלקלאָרישער און ניט-ייִדישער קינסטלערישער מוזיק.

אינ ערטער, וווּ די ייִדישע באַפעלקערונג וויינט קאָמפּאָט, איז נייטיק צו פּיקסירן
 דעם נאנצן אַרטיקל לידער-און מוזיק-רעפערטואר איינגעשלאָסן אויך די ניט-ייִדישע
 לידער, וואָס ווערן דאָרט געוונען (אוקראַינישע, וויסרוסישע, רוסישע א. ד. גל.).
 דער פרעמדשפראַכיקער לידער-רעפערטואר וועט אונז העלפן צו געפּינען און אויס-
 צופאַרשן די ווירקונג פון די שכינישע פעלקער אפּן ייִדישן מוזיק-פּאָלקלאָרישן
 מעלאָס. ס'איז אויך וויכטיק פארן אויספאַרשן וויאזוי און פארוואָס אסימילירט די
 ייִדישע באַפעלקערונג דעם איבערגענומענעם רעפערטואר, ד. ה. וואָסערע אינהאלט-
 לעכע, מעלאָדישע, ריטמישע, עקסטרעסיווע און אנדערע ענדערונגען ווערן אריי-
 געטרָגן אינ די איבערגענומענע פרעמדשפראַכיקע לידער.

א גרויסע אינטערעס האָט פאר אונז דער פּאָלקלאָר-רעפערטואר פון קינדער.
 ניט נאָר קינדער-לידער, ציילענישן, רייצעלקעס, שפּילן א. ד. גל., נאָר אויך די
 לידער, וואָס קינדער נעמען איבער פון דערוואַקטענע. מע דארף אויספאַרשן, וויאזוי
 ווערן די דאָזיקע לידער איבערגעארבעט און אינטערפּרעטירט דורך קינדער פון
 פארשידענער סאָציאַלער אַשטאמונג. ביזן גאָר באלערנדיק וואָלט געווען אזא
 אויספאַרשונג גראָד באַ קלענערע קינדער אינ דער צייט פון זייער אָנקומען אינ
 קינדער-גאַרטן אָדער אינ דער ערשטער גרופּע פון ארבעט-שול, ד. ה. ביז צו דער
 צייט ווען דער קינדער-גאַרטן אָדער די שול האָט נאָכ ניט באוויזן געבן דעם קינד
 א נייעם לידער-רעפערטואר און נייע זינג-געווינהייטן.

צוליב מאנגל אינ ספּעציאַליסטן, וואָס זיינען נייטיק פאר אַפּטע לאנגדויערנדיקע
 עקספּעדיציעס, איז ניט מעגלעך זיך באנוגענען בלויז מיט דעמדאָזיקן זאמל-
 מעטאָד—דעריבער מוזן מיר אָנעמען מיטלען קעדיי צוציען די אַרטיקע מוזיקלע צו דער
 זאמל-ארבעט. צום באַווייערן, איז איצט די צאָל ייִדישע מוזיקער, וואָס אינטערעסירן זיך
 און פרווון פארשרייבן דעם מוזיק-פּאָלקלאָר פון זייער שטאַט, שטעטל, געגנט א. א. וו.
 נאָר קליינ. דער קאבינעט פאר ייִדישן מוזיק-פּאָלקלאָר באַמ אינסטיטוט פאר ייִדישער
 קולטור (קיעו) נעמט אָן די געהעריקע מיטלען, קעדיי צו שאפן א גרעסערע צאָל
 שטענדיקע קאַרעספּאָנדירנדיקע מוזיק-זאמלער.

באם זאמלען מוזיק-פּאָלקלאָר (און יעדע אנדערע רעפּראָדוצירנדיקע פּאָלקלאָר-
 קונסט) האָט פאר זיך דער זאמלער דריי הויפט-אופגאבעס: (1) ווי ווייט מעגלעך
 פינקטלעך פּיקסירן דעם מאטעריאַל אינ דערוועלבער פאָרם, ווי ער ווערט אופגעפירט
 דורך די „אַביעקטן“, (2) פעסטשטעלן דעם געברויכער פונעם מוזיק-פּאָלקלאָר (אויב
 מעגלעך אויך דעם „שאפער“) און (3) די אומשטאַנדן און די געלעגנהייטן, באַ וועלכע
 די פּאָלקלאָר-שטיק ווערן רעפּראָדוצירט.

פיקסירג מוזיק-פּאָלקלאַך דירעקט פונעם פּאָרזינגער מיט דער הילף פון פאר-
 טרייבנ איז אמאָל גענוג שווער. אַריגינאל-געטרײַ און פינקטלעכ פיקסירג אלע
 אינטאַנאַציעס, ריטמען, טעמפּאָ-ענדערונגען, דויער-פארהעלטענישן, עקספרעסיע,
 דינאַמיק, אַנאַניק, טעמבער און ארט זינגען, ד. ה. פיקסירג די אלע עלעמענטן
 פונעם מוזיקאלישן ווערק, וואָס גיבן אימ א באשטימטן כאראקטער, איז קימאט
 אומעגלעכ. ניט די נאָטן-שריפט פארמאָגט אלע נייטיקע פיקסיר-צייכנס און ניט אלע
 עלעמענטן פון דער קלינגענדיקער מוזיקאלישער שטיק לאָזן זיך פיקסירן¹). צו דעם
 קומט נאָך, צו דער פאקט, וואָס דער פּאָלקלאַך-זינגער כאזערט קימאט קיינמאָל ניט
 איבער דיועלבע ווערק גענוי אזוי ווי ער האָט זיי שוין איינמאָל געזונגען. שטענדיק
 טראָגט ער אריין גרעסערע אָדער קלענערע ענדערונגען און דאָס פארשווערט דעם
 קאָנטראָל פונעם פארשריבענעם. מוזיק-פּאָלקלאַך ווערט פארשפרייט ניט דורך ספּע-
 ציעלע רעפּעטיציעס, ער ווערט אופגעכאפט בעייס מע גייט אין גאס, אפּן מאַרק,
 בעייס מע איז אפ א סימכע, בעייס מע זיצט בא דער ארבעט, פון עלטערן, שכינימי
 א. או. ו. א. או. ו. מע הערט דאָס ליד צופעליק, אָפּט אפּילע דערעכ אגעווי, זייענדיק
 מיט עפעס באשעפטיקט און ווען עס געפעלט, און אמאָל אפּילע ווען עס געפעלט אינ
 פלוג ניט—ווערט עס אופגענומען און נאָכגעזונגען. דער שאפּונג-פּראָצעס פונעם פּאָלק-
 לאַך-ליד פארענדיקט זיך ניט שטענדיק בא דער ערשטער אויספאָרמירונג: געוויינלעכ
 ווערן אינ אימ אריינגעטראָגן גרעסערע אָדער קלענערע ענדערונגען. יעדעס „נייע“
 ליד פארמאָגט אסאך נייע קאָמבינאַציעס פון באקאנטע און נאָענט געוואָרענע „אלטע“
 עלעמענטן. די נייע עלעמענטן, וואָס דרינגען אריין אינעם סטיל-פארמעג פון
 פּאָלקלאַך-ליד, ווערן אויך ביז צו א געוויסער מאָס אסימילירט און צוגעפאסט צום
 טראדיציאָנעלן נוסעכ. דאָס פּאָלקלאַך-ליד האָט דערעכ-קלאַל קאָנסערוואטיווע נעטיעס,
 כאָטש ניט אינ דעם זינ ווי די סאַמינסקיס, סאַבאַניעווס און אידלואָנס מיינען דאָס.
 דעריבער איז געוויינלעכ באמ אויסלערנען ניי-אופקומענדיקע פּאָלקלאַך-לידער ניט
 נייטיק זיי באזונדערס איינצוכאזערן ווי עפעס א דורכויס נייעס—זיי לאָזן זיך
 אויסלערנען בא א קליינער אָנשטרענגונג, ווייל זיי פארמאָגן אינ זיך אסאך פון
 עלטערע טראדיציעס, צו וועלכע דאָס אויער איז שוין לאנג צוגעוויינט.

די גרויסע צאָל וואריאַנטן, וואָס מיר טרעפן קימאט בא אלע לידער, די ענדער-
 רונגען, וואָס מיר שטעלן פעסט בא איינעם און דעמועלעבן זינגער און וועלכע ער
 טראָגט אריין איטלעכס מאָל, ווען ער זינגט דאָסועלבע ליד, איבערצייגן אונדו, אז
 די מוזיקאלישע אויספאָרמירונג פונעם פּאָלקלאַך-ליד (און פונעם מוזיקאלישן פּאָלקלאַך-
 שטיק איבערהויפּט) איז ניט שטאַנדאהאפטיק. דעריבער דארפן מיר עס באטראכטן
 דעריקער ווי א מינ סכעמע, וואָס ווערט זייער אָפּט מער אָדער ווייניקער ניי און
 שאפּעריש אויסגעפילט. אָפּט נעמט דער פּאָלקלאַך-זינגער לעכאַטכילע אופ נאָר די
 אלגעמיינע סכעמע פון דער מעלאָדיע און איטלעכס מאָל, ווען ער זינגט דאָס ליד,

1) געוויסע עלעמענטן ווערן בעסער אָדער ערגער פיקסירט. לעמאַש, הויכ, דויער, טעמפּ, דינאַמיק,
 (גראד, שטאַרקייט פון קלאנג). ס'קאָנען ניט פיקסירט ווערן דורך נאָטן-צייכנס: טעמבער, עקספרעסיע,
 ארט זינגען א. א. אייניקע זאַמלער פרווויג בא שרײַבן די באזונדערע אייגנשאפטן פון דידאָזיקע
 עלעמענטן.

שטעלט ער אריין נײַע דעטאלן אין דער סכעמע אריין לויט דעם כאראקטער אין די גרענעצן פון זיין סטיל-פארמעג.

דער זינגער און אויך דער דורכשניטלעכער צוהערער האלטן, אז דאָס ליד בלייבט שטענדיק דאָס אייגענע, ווייל זיי זיינען ניט אימשטאנד צו אבסטראהירן די מעלאָדיע, אויסצושילן איר סכעמע, קעדיי צו באמערקן די ענדערונגען, וואָס ווערן אַיטלעכס מאָל אריינגעטרָאָגן.⁽²⁾

זאמלען אלע וואַריאַנטן פון אלע לידער אין פּיוּיש ניט מענלעך, ווייל דאָס וואָלט געהייסן בא יעדן איינציקן פּאָלקלאָר-זינגער אופנעמען אלע לידער, וואָס ער זינגט, און בא יעדן זינגער פארשרייבן די וועלכע לידער אין אן אומענדלעכער צאָל. דאָס איז ניט מעגלעך און ס'וואָלט אנגעו געווען צוועקלאָז, אָבער אויסטיילן א גע-וויסע באגרענעצטע צאָל מוויק-פּאָלקלאָר-שטיק און אופנעמען פון זיי ווי ווייט מעגלעך די גרעסטע צאָל וואַריאַנטן בא פארשיידענע זינגער, אין פארשיידענע שטעט, געגנטן א.א.וו. און פון די וועלכע זינגע- צו עטלעכע מאָל — דאָס איז אומבאדינגט נייטיק. די וואַריאַנטן ווען אונדז געבן די מזגלעכקייט דערלערנען און אויסזאָרשן דעם אויפן ווי ס'פּאַרמירט זיך א מוויקאליש ווערק, לויט וועלכע געזעצן עס ווערן אויס-געפילט באשטימטע סכעמעס אין די ראמען פון א באשטימטן קלאסאָוון סטיל-פארמעג. וואַריאַנטן זיינען צום גרעסטן טייל ניט קיין צוועליקע אָדער ווילקירלעך געמאכטע; שטענדיק האלטן זיי זיך אין באשטימטע געזעצמעסיקע גרענעצן. אין די וואַריאַנטן האָבן מיר אויך א באשטימטן שליסל צו דער קלאַסאָזיער אנטוויקלונג געשיכטע פון סטיל.⁽³⁾

1) דאָס וועלכע שטיק ווערט געוונגען אין פארשיידענע שיכטן לויט פארשיידענע סטילן, ווען א באלע-גאַלע, לעמאַשל, זינגט א כסירישן נינג, קלינגט ער גאָר אנדערש, ווי ווען ס'זינגט אים א פינגער באלעבאַס א כאונ, אָדער דער, וואָס „כאונט זיך“, האָט אין יעדן ליר אריינגעטרָאָגן כאַזאַנשע טונעס און דריירלעך, ווי פרעמד און קאָמיש דאָס האָט אין באשטימטע פאלן ניט געוואָלט קלנגען.

2) מיר ווילן דאָ איבערשרייבן, אז דערפאר טאקע זיינען סאָיאַ אסאָ מער וואַריאַנטן פון מעלאָ-דיעס איידער פון ווערטער. צום באדויערן, האָט מען בא די יידישע זאמלונגען ביזן איצט זייער ווייניק אכט געלייגט אפ די וואַריאַנטן פון די מעלאָדיעס.

3) אין אַנדער זאמל-ארבעט האָבן מיר זיך אסאָ מאָל אָנגעשטייט אפ דעם שאפּעריש-איזפּאָ-וואַסאַרישן אויפן זינגען בא אסאָ פּאָלקלאָר-זינגער. בא איין זינגער, לעמאַשל, (אין בולאַצערקווע, זומער 1929) האָבן מיר אופגענימען מיט דער הילף פון פּאָנאָראַס עטלעכע לידער צו צוויי סאָל (מיט א אינ-טערוואל פון דריי וואָכן). פון אייניקע לידער בא דערמאָויקן זינגער האָבן מיר באקומען צו זעקס מוויקא-לישע וואַריאַנטן. ד. ה. מיר האָבן באקומען זייער ארייכע פאנאָרעריזיקלונג פון דער גענעצענער גוסטיש-ריטימישער סכעמע. די אייגענע דערשטונג ווערט פעטגעשטעלט אויך בא פּאָלקלאָר-זינגער פון אַנדערע פעלקער, אפילו דאָרט, ווי דאָס ליר ווערט געוונגען אין כּאָר און דאָ אין דאָך נייטיק א צופאַנג פון איינעם צום אַנדערן. זע :

А. Линева. Великорусские песни в нар. гармонизацци. СПб 1904 стр. IV, XIX, XXIII. ו. ה. א.
А. Новгородские песни и т. д. СПб, 1909 стр. LI—LXI. ו. ה. א.

R. Lach. Gesänge russischer Kriegsgefangener B. I 1 Abt. Wien und Leipzig 1926. ו. ה. 26.
G. Schienemana ווערק אויבנצטירטן ו. ה. א. 31, 44;

Е. Гиппиус. Крестьянская музыка Заолесья. Крестьянское искусство СССР „Academia“, Л 1927 стр. 149.

3. В. Эвальд. Протяжение песни Заолесья. 165. דאָרט. ו. ה.

קלאָר איז, אז עס איז זייער שווער צו פארשרייבן פון אזא נישט שטאנדהאפֿ־
טיקן, שאפעריש־אימפראוויזאטאָרישן אויפן זינגען בלויז לויטן געהער. אויב עס
איז נאָר מעגלעך צו דערגרייכן אויפֿדער ס׳זאָל ניט זיין פינקטלעכקייט באַם
פארשרייבן איינפאכע לידער, איז דאָס אָבער באַ מוויקאלישע שטיק, וואָס פארמאָגן
רייכערע מוויקאלישע אָנאמענטיק, און ווער שמועסט באַ מעטריש־קאָמפליצירטערע
מוזיק־פּאָלקלאָר־שטיק, קימאט אינגאנצן אויסגעשלאָסן.

און דאָ דארפֿ אונדז צו הילפֿ קומען דער מעכאנישער רעגיסטרי־אפאראט
(פּאָנאָגראַם, דיקטאָפּאָן, פארלאָגראַף א. א.), וואָס ווערט זייט סאָפֿ 19־טער יאָרהונ־
דערט אויסגענוצט צוליב מוויקאליש־פּאָלקלאָריסטישע צוועקן. דער מעכאנישער רעגיס־
טרי־אפאראט האָט די מיילע, וואָס ער נעמט אופֿ פונעם זינגער אָדער שפּילער
דאָס גאנצע מוויקאלישע שטיק (ליד, נינג, טאנצ א. ד. גל.) אָן איבערזיסן. דערביי
קען דער זאמלער פּיקסירן דאָס ליד לויט דער נאטירלעכער אויספּאָרמירונג,
עקספּרעסיע און לויט אלע איבעריקע אייגנשאפטן פונעם אויפן זינגער. דער זינגער
דארפֿ זיך ניט אָפּשטעלן נאָך יעדער פראווע אָדער טייל און ווארטן ביי דער מו־
זיקער וועט באַווייזן צו פארשרייבן דאָס פּאָרעזוגגעבע. אזוי ארום באַקומען מיר
א גאנצע, מער אָדער ווייניקער נאטירלעכ־קלינגענדיקע מוויקאלישע ווערק. 1) דאָס
טראַנסקריבירן לידער לויט די וואלצן פונעם רעגיסטרי־אפאראט אפֿ נאָטן האָט
אקעגן דעם דירעקטן פארשרייבן פונעם זינגערס מויל פּאָלגנדיקע מיילעס: 1)
דאָס ליד קען דאָן פונעם אפאראט איבערגעכאווערט ווערן וויפּל מאָל ס׳איז נייטיק
פאר דער פינקטלעכער טראַנסקריפציע, 2) דאָס טראַנסקריפירטע קען קאָנטראָלירט
ווערן דורכ פארשיידענע פּערזאָנען און דאָס גאראנטירט די מעגלעכקייט פון א
פּאָנאָטוואָרטלעכער רעדאקציע און 3) דער פּאָרשער, קאָמפּאָזיטער א. א. קענען הערן
דאָס קלינגענדיקע מוויקאלישע שטיק און ניט נאָר לייענען עס א פארשרייבונג. דאָס
גיט די מעגלעכקייט דעם מאטעריאל בעסער צו באַנעמען און אויסצופּאָרשן.²⁾

אז וואלצן אָנגעזאמלטער מוויק־פּאָלקלאָר קען דינען אלס באַזיס פאר א
שענדיקער סיסטעמאטישער פּאָנאָטעקע (פּאָנאָגראַמענ־ארכיוו) און אויך פאר א
טאָנאָמעטרישער לאַבאָראַטאָריע אפֿ אויסצומעסטן פינקטלעכ די אַבסאָליוטע הייכ
פּו־ די קלאַנגען. זייער דויער און אלע דינאמישע אַקצענטן.³⁾

1) דער רעגיסטרי־אפאראט האָט, נאטירלעך, געוויסע כעסרויגעס. לעמאָש: דער טעמענער ווערט
איז א געוויסער מאָס גענערערט, ניט אלע ווערטער הערט מען דערלעך ארויס א. א. וו. די אומפאר־
מיידלעכע שוועריקייטן, וואָס זיינען לעסטע פאראן, ווערן אופגעווינגן דורכ דעם, וואָס דער זינגער קען
איבערויגען א גאנצ שטיק אינעם נאָרמאלן טעם אפֿ איינמאָל אָן אַשטעלן, און אזוי ארום האָט ער
די מעגלעכקייט מירן, אָן שטענדיגע פּאָנאָרעצווויקלונג דאָס ליד. גאָר אַרדעש איז בעיסט ער זינגט
דאָס ליד שטיקלעכרײַז: די אָפּטע איבערזיסן שטערן אים פּײַ אויספּילן די סכעע, און דאָס ליד ווערט
מזמיינע איינפאכער, סכעמאטישער.

2) באַ דער מעגלעכקייט צו קאָפּירן די וואלצן אפֿ האַרצן שטאַק קענען זיך די פארשיידענע
וויסנשאפטלעכע אינסטיטוציעס ביטן מיט די מאטעריאלן. דאָס וועט גרינגער און גרינגלעכער מאַכן
אלערליי פארגלעכונגען און אויספּאָרשונגען בענעגניע דעם מוויק־אָלקלאָר באַ פארשיידענע פעלקער,
קלאסן און שיכטן.

3) אבער, ווילן מיר באַמערקן: אז באַנאר מיט אזא פּאָנאָטעקע איז אַרזאָיינגט נייטיק און נוצלעך
צו זאמלען אלע גראַמאָפּאָנ־פּלאַטן פון יידישע מוויקאלישע שטיק. כאָטש די פּאָרזווירער פון דיראָזיקע

מיר ווילן אָבער דערמיט ניט זאָגן, אז אכּוּצ דער ארבעט מיטן רעניסטריר-
אפּאראט איז ניט מעגלעך און ניט נייטיק קיין אנדער זאמל-אויפן. ס'זינען פאראן
גענוג מאטעריאלן, וועלכע מ'קען פארהעטעניסמעסיק גרינג און גוט פארשרייבן
גלייך לויטן געהער. דאָס זינען דעריקער אועלכע לירער און מוזיקאלישע שטיק,
וואָס האָבן ווייניק אָרנאמענטיק און זינען מעזריש איינפאכער (לעמאַשל, טענצ,
טשאסטוּשקעס א. ד. גל.). כּוּצ דעם איז קלאָר, אז נאָך א נעענטערער באקאנטשאפט
מיטן מאטעריאל, אויז באלד דער זאמלער באהערשט גרינטלעך דעם סטיל פון א
געוויסן זשאנר מוזיק-פּאָלקלאָר גיט זיך אָפּט אַינ גענוג פּינקטלעך אופצונעמען די-
דאָזיקע לידער און זיי צו פארשרייבן לויטן געהער¹). און אויב דאָס פארשרייבן
לויטן געהער גיט איין באשטימטע זשאנרען ווייניק באשרינדדיקע רעוולטאנט (דער
רוקער איין רעטשיטאטיווארטיקע ווערק), קענען מיר זיך דאָס נאָך דערוויל באמ
איצטיקן מאַמענט ניט אינגאנצן אַזאָגן פון באנוצן אויך דעמדאָזיקן מעטאָד איין
דער זאמל-ארבעט²).

הילפס-וויסנשאפטלעכע ארבעט

א. מוזיק-פּאָלקלאָר אַר ארכיוו. ווי געזאָגט, איז פונעם יידישן מוזיק-פּאָלק-
לאַר-מאטעריאל ביז איצט גאָר ווייניק פּרעפּנטלעכט געוואָרן אין דרוק. גאנצע
וויכטיקסטע זשאנרען ווי ארבעטער-לידער, רעוואָלוציע-לידער, קלעזמערישע שאפונג,
באדכאָנישע א. א. ו. זינען פאָרגעשטעלט מיט צופעליקע און ווייניקע מוסטערן.
דאָס האלט אָפּ און שטערט דער אנטוויקלונג פון דער פאָרשערשער ארבעט אפן
געביט פון מוזיק-פּאָלקלאָר. דעריבער געהער עס צו די וויכטיקסטע אופגאבעס
צוגרייטן צום דרוק און צו פארעפנטלעכן יענע מאטעריאלן, וואָס האָבן א באזונ-
דערן אינטערעס פאר דער מארקסיסטישער מוזיק-פּאָרשונג. אכּוּצ דעם אָבער
איז וויכטיק צו ברענגען איין אָרענונג און לויט א באשטימטער סיסטעם דעם
שויב אָנגעזאמלטן און נאָך ניט פארעפנטלעכטן מוזיק-פּאָלקלאָר-מאטעריאל. דערצו
איז נייטיק, אז די איינצלנע זאמלער און אינסטיטוציעס, וואָס פארמאָגן אזא מא-
טעריאל, זאָלן שיקן קאָפיעס דעם קאפייעט פאר יידישן מוזיק-פּאָלקלאָר, קעריי דער
אָנגעזאמלטער מאטעריאל זאָל זיך געפינען קאָנצענטרירט אין איין אָרט. דאָס וועט
געבן א מעגלעכקייט צו שאַפן א גרעסערן מוזיק-פּאָלקלאָר-ארכיוו, ווי איטלעכס

פלאטן האָבן זיך ניט געשעלט קיין שום וויסנשאפטלעכע, און געוויינלעך אפילע גיט קיין קינסטלע-
רישע צילן, קען מען אָבער געפינען צווישן זיי אסאך ווערטפולע שטיק, אינטערעסאנטע פאר דער
מוזיק-וויסנשאפט. אָפּקערעט פון דעם, אז איין דער געשיכטע פון מוזיק איז שיינער פון 20-טן יאָר-
הונדערט וועט דער גראַטאָפאָן מיט זיין רעפּערטואר מוזן גרינטלעך באהאנדלט ווערן צוליב זיין אומ-
געהייערער פארשפרייטקייט און גרויסער ווירקונג.

1) צווישן די רוסישע, אוקראינישע א. א. מוזיק-פּאָלקלאָר-זאמלונגען האָבן מיר זייער גוטע ארבעטן,
וואָס זינען געמאכט געוואָרן אָב דער הילפ פון רעניסטריר-אפּאראט. אויך לעמאַשל, פאלטשיקאָיס (פרי-
ערישע לידער), פּראָקונין און לאָפּאטין א. א. ו. אוקראינישע: קל. קריטקאָס א. א.

2) באזונדערס איז אועלכע סיסטאזיעס, ווען ס'איז ניט מעגלעך אויסצוגיבן קיין אפּאראט לעמאַשל;
פארן ארבעטען אינסאָנאָזיעס פון קאָלעקטיר-ארבעטניקע, גאסן-הענדלער, ציגאנן-פארקרויער, גאסן-
זינגער א. א. ו.

מויקאלישע שטיק וועט ווערן אָפּגעהיט אפ א באזונדער ספעציעל צוגעפאסטן פאָר-
 מוליאַר. דער קאבינעט פאר יידישן מוזיק־פּאָלקלאָר איז שוין צוגעטראָטן צו דער
 סיסטעמאטויזירונג פון זײַן ארכיוו, סײַ פון די געשריבענע מאטעריאלן, סײַ פון די
 אופגענומענע אפ פּאָנאָגראַפ־וואַלצן. אזא ארכיוו ווערט נישט אָן זײַן ווערט אויב
 נאָכט אָפּדרוקן א טײל מאטעריאלן, וײל נאָר אזא ארכיוו, וואָס פארמאָגט ווי ווייט
 מעגלעך אלץ, וואָס איז ביז איצט געזאמלט געוואָרן, מאכט מעגלעך א וויסנשאפט־
 לעכע פּאָרשונג. יעדער פּאָרשער, קאָמפּאָזיטער א. א. וו. וועט קענען פון דעם
 דאָזיקן מוזיק־פּאָלקלאָר־ארכיוו אלע מאָל באקומען יענע מאטעריאלן, וואָס זײַנען
 פאר אים נײטיק. דאָס וועט גרינגער מאכט דאָס שטודירן און די פאר-
 שינדארטיקע אויסנוצונג פונעם אָנגעזאמלטן מאטעריאל סײַ פארן און סײַ נאָכט
 טײלוויײַז פארעפנטלעכטן¹.

ב. ביבליאָגראַפיע, זייער קליין איז דערווייל די צאָל ספעציעלע
 ווערק, וואָס זײַנען געווינדמעט דער מוזיק אינעם יידישן שטייגער. די גרעסטע צאָל
 ארטיקלען, וואָס האָבן אזוי אָדער אנדערש א שײַכעס צו דערדאָזיקער טעמע,
 זײַנען געדרוקט אין פארשיידענע אַגעמײנע און יידישע וועכנטלעכע און כוידעש־
 זשורנאלן, צײַטונגען און צופעליקע זאמלונגען, אין דאָס פארשווערט זייער ווי
 אויסצונוצן.

עס איז נײטיק צונויפזאמלען ווי ווייט מעגלעך די גאנצע ביבליאָגראַפיע (פּיכער
 און דעריקער ארטיקלען, נאָטיצן, כראָניק־יעדעס א. ד. גל) וועגן מוזיק אינעם
 יידישן שטייגער, וואָס זײַנען דערשינען אין די פארשיידענע שפראכן.

מעטאָדאָלאָגישע ארבעט און קאָנקרעטע אויספאָרשונגען

די מעטאָדאָלאָגישע פראָבלעמעס וועגן יידישן מוזיק־פּאָלקלאָר זײַנען אפ א וואָסער
 סױאָל נישט זײַן וויסנשאפטלעכע אויפן ביז איצט פון קיינעם לאַבאָרטן נישט בארירט
 געוואָרן. די פרווון פון ענגעל, סאמינסקי א. א. האָבן נישט קײַן שײַכעס צו וויסנשאפט,
 דערפאר אָפּער האָבן זיי גאָר א גרויסן שײַכעס צו א באשטימטער אידעאָלאָגיע, וואָס
 איז אונדז ביז גאָר פרעמד און פּײַנטלעך. מיר דארפן באקעמפן דעם בורשוואַציאָ-
 ניסטישן און ליבעראַל־פּאָליטישן צוגאנג צום מוזיק־פּאָלקלאָר (ווי צום פּאָלקלאָר
 ביכלאַר) און, באוואָפנטע מיט דעם מאַרקסיסטישן מעטאָד, שאַפן די וויסנשאפטלעכע
 מעטאָדאָלאָגיע אפ דעם געביט.

אין ערשטער רײ איז נײטיק צו באאַרבעטן יענע טעמעס, וואָס דארפן אריינטראָגן
 קלאָרקײַט אין אונדזער צוגאנג צו מוזיק־פּאָלקלאָר, אין אונדזער זאמל־ארבעט א. א. וו.
 לעמאַשׁל: וויאזוי שפּילט זיך אָפּ די סאָציאַלע פּסיכאָלאָגיע אינעם מוזיקאלישן אויס-
 דרוק, וואָס איז דאָס אזוינס פּאָלקלאָר, וואָס איז ספעציעל מוזיק־פּאָלקלאָר, מעטאָדן

(1 פארשטייט זיך, אז נישט אלע מאטעריאלן דארפן אונ קענען געדרוקט ווערן, אָבער דורכאויס אלע
 מאטעריאלן דארפן אונ קענען אופגעזאמלט, סיסטעמאטויזירט און אָפּגעהיט ווערן פארן פּאָרשן. פון
 צײַט צו צײַט קענען פארעפנטלעכט ווערן אויסירלעכע רעזימען פון די אָנגעזאמלטן און נישט פאר-
 עפנטלעכטע מאטעריאלן.

פון זאמלעג און פיקסירן מוזיק פּאָלקלאָר, בראקטישער באטייט פון מוזיק-פּאָלקלאָר פאר אונדזער היינט, די דזאַעקטיק אין דער באציונג צו מוזיק-פּאָלקלאָר אין פאר-שיידענע פעריאָדן, די עקאָנאָמישע און געזעלשאפטלעכע פארהעלטענישן און זייער אָפּשפיגלונג אינעם מוזיק-פּאָלקלאָר, די סאָציאַלע פונקציעס פון מוזיק-פּאָלקלאָר, מוזיק-פּאָלקלאָר און זיין באציונג צו פיקסירטע, „ליטערארישע“ קונסט-ווערק, די קעגנזייטיקע באווירקונגען פון עטניש-פאראשיידענע מוזיק-פּאָלקלאָר א. א. וו. א. א. וו.

אויכ וואָס שטייט דער וויכטיגקייט פּאָרשערישער ארבעט אפן קאָנקרעטן מאַטעריאַל שטייען מיר באמ סאַמע אָנהייב. אונדזער אפגאבע איז אויסצופאַרשן דעם סאָציאַלן מעהוס און די סאָציאַלע פונקציע פון דעם קאָנקרעטן, פאַקטישן מוזיק-פּאָלקלאָר אין אלע זיינע אָנצוווינגונגען לויט די קלאסן, שיכטן און גרופעס, וואָס האָבן דעם מוזיק-פּאָלקלאָר געמאַכט און געזונגען. דער סאָציאַלער מעהוס דריקט זיך אָבער אויס ניט נאָר אינעם וואָרט-טעקסטלעכן אינהאַלט פון די פּאָלקלאָר-שטיק (גאַנצע אָפּטיילונגען פון מוזיק-פּאָלקלאָר, ווי כּידישע ניגונים און טענצ, קלעזמערשע ווערק א. א. האָבן ביכלאַל קיין ווערער ניט, לויט וועלכע מע וואָלט געקאָנט זעען זייער וואָרטלעכן אינהאַלט), נאָר אויך אינעם מוזיקאַלישן אינהאַלט און פּאַרמ (סטייל, זשאַנר, כאַראַקטער, שטימונג, טעמפּ, ריטם א. א. וו. א. א. וו.), שטודירנדיק די סאָציאַלע פונקציע פון אזעלכע פּאָלקלאָר-שטיק, וועלן מיר דערמיט אויסקלאָרן און באשטימען דעם סאָציאַלן כאַראַקטער פון די ספּעציפיש מוזיקאַלישע אויסדרוק-מיטלען פון דער מוזיק ביכלאַל און פון מוזיק-פּאָלקלאָר ביפּראַט.

אויב מיר פּאַרשן מוזיק-פּאָלקלאָר אויפֿלירט פון דער דירעקטער שטייגער-סוויוע און פון די געברויכט-באדינגונגען, פארלירן מיר וויכטיקע מאָמענטן, וואָס וואָלטן געקאָנט באַלויכטן און דערקלערן געוויסע אייגנשאפטן פון מוזיק-פּאָלקלאָר. מיר פאַרמאָגן, לעמאַשיל, ביזן איצט ניט קיין איינ איינציקע וויסנשאפטלעכע אויספאַרשונג, וואָס זאָל גינזי און פינקטלעך מיט דער הילף פון א געוויסער אפּאַראַטור פיקסירן דאָס פארהעלטעניש צווישן א ליד און דער ארבעט, בא וועלכער עס ווערט געזונגען, וויאזוי ווירקט דער ארבעט-טעמפּ אפן טעמפּ פון ליד און פאַרקערט, וויאזוי גייט די דזאַזיקע ווירקונג, וואָסערע ארבעט-פּראָצעסן און ארבעטן פלעגן באַלייט ווערן מיט געזאַנג און וואָסערע ניט; צי האָט ביכלאַל און וויאזוי האָט די ארבעט דירעקט געווירקט אפן דזאַפּאָאָן פונעם ליד, אפ דער לענג פון דער מוזיקאַלישער פּראַזע (אַטעם), אפ דער גרייט פון די אינטערוואַלן, אפן טעמפּ, עקספרעסיע א. א. וו. און אזעלכע באַפּאַראַכטונגען און באשרייבונגען בלייבן אסאך מאָמענטן פאר אונדז ניט פאַרשטענדלעך אָדער ניט באמערקט, ווייל דאָס ייִדישע פּאָלקלאָר-ליד איז צו א גרויסן טייל געזונגען געוואָרן בא דער ארבעט¹. דעריבער מוזן מיר איינינעם מיט

1) דער ייִדישער ארבעטער איב סאָפּ 19-טע יאָרהונדערט האָט פאַקטיש געקאָנט זינגען דעריקער בא דער ארבעט. נאָך דעם שווערן ארבעט-טאָג, וואָס האָט געדויערט פון 12 ביז 20 שטאָ קימאַט אָן איבערייסן, איז עסמילע ניט געבליבן ניט קיין סאך צייט און מעגלעכקייט צו זינגען. די צאָל לידער, וואָס מיר טרעפן באמ ייִדישן ארבעטער און געזעל, איז געווען גרויך, און אסאך יעדיעס באשטעטיגן דעם פאַקט, אז בא דער ארבעט פלעג מען זייער אָפּט זינגען. אליין די באדינגונגען פון ארבעט, ווי פרימיטיווע טעכנישע אויס-שטאַמונג, ארבעט ביז שפּעט איב אָוונט און פאַר יאָנשויווימ גאַנצע נעכט א. א. וו. האָבן ארויסגערופן

דער קאבינעט־ארבעט (פארגלייכונגען, באַצאכטונג פון געוויסע אויסדרוק־מיטלען, טעמאטיק א. א. וו.) פירן א געהעריקע פאַרשונג־ארבעט אין דער פאבריק, ארטעל, קאַלוירט א. ד. ג. וו. דאָס פאַלקלעך־ליד ווערט געזונגען. אכוצ דעם איז נייטיק אויסצופרעגן ענטערע ארבעטער וועגן די פּרִינציפּלען אויפאנימ פון זינגען און ווי ווייט מעגלעך קינסטלעך אופשענען די אמאָליקע ארבעט־פּראָצעסן מיט דער באַג־לייטונג פון געזאנג, קעדיי זיי צו באשרייבן און אויסצופאַרשן.

עס ווערט אמאָל ארויסגעזאָגט א מיינונג, אז מיט די מעטאָדאָלאָגישע און פאַר־שערישע ארבעטן דארפן מען ווארטן. קוידעמקאַל דארפן מען זיך פארנעמען בלויז מיט זאמלען, קלאסיפֿיצירן א. א. וו. און ערשט דערנאָך וועט מען קאָנען צוטערעטן צו וויסנשאפטלעך־פאַרשערישער ארבעט. דאָס איז אָבער אינגאנצן פאַלש. עמעס איז, אז די זאמל־ארבעט קאָנן און טאָר ניט אָפּגעלייגט ווערן, באזונדערס אויך דערפאַר, ווייל די מאטעריאלן גייען זייער גיך אונטער און וועלן פארשווונדן ווערן. אָבער באנאנד מיט דער זאמל־ארבעט מוז מען גלייך צוטערעטן אויך צו דער פאַרשונג־ארבעט (נאטירלעך פון די געביטן, זשאנרען א. ד. ג.), פון וועלכע מיר פארמאָגן שוין א געוויסן מינימום מאטעריאלן). עס איז זייער שווער אָנצומערקן דעם מאַקענט, ווען דאָס אָנגעזאמלטע קלעקט שוין אפ צו מאכן פארשיידענע אויספירן. מיר מוזן אָבער געדענקען, אז וויפּל מאטעריאלן מיר זאָלן ניט פארמאָגן אפ דעם אָדער יענעם געביט, וועלן מיסטאָמע אָפּנעמען צוקומען נאָך נײַע, פּרִיער ניט באוויסטע אָדער ניט באמערקטע מאטעריאלן, און אמאָל אפילע אועלכע וויכטיקע, וואָס וועלן צווינגען איבערקוקן די ביז דעמאָלט איינגעשטעלטע קלאסיפֿיקאציעס, כאַראַקטערי־זירונגען א. ד. ג.

ניט ווייניקער וויכטיק און נייטיק איז די מעטאָדאָלאָגישע און פאַרשערישע ארבעט צוליב דעם זאמלען גונע. זאמלען און איינצייטיק ניט שטודירן דעם מאטע־ריאל הייסט ניט האָבן קיין מעטאָד, ניט וויסן וואָס און וויאזוי צו זאמלען. נעמענדיק אין אַכט, אז צו די פארעפנטלעכטע מאטעריאלן קאָנען איצט צוגעגעבן ווערן די אָנגעזאמלטע מאטעריאלן, וואָס געפינען זיך אינעם ארכיוו פונעם קאבינעט פאר

דעם געזאנג בעיסן דער ארבעט אלס א מיטל אפ אָפּצומוטערן, אָפּכרישן די אופמערקזאמקייט פונעם ארבעטער און געזעל א. א. וו. פארשיידענע ארבעטן האָבן אָבער געפאָדערט פארשיידענע באוועגונגען, אָטעס א. ד. ג. לעמאַשל: א שמיד, א סטאַליער, א טעסלער א. א. האָבן געמוזט מאכן ברייטערע באוועגונגען, טיפער אָטעמען אידער א שטרעקער, א שוטטער א. א. דאָס האָט בעלי־סאָפּעק זיך געלאָזט פילן אויך אפ א באשטימטן אויפן אפן זינגער־שטייגער, עקספרעסיע א. א. פון די פאַלקלעך־לידער פון פארשיידענע פּראָפעסיעס. אועלכע באַצאכטונגען וואָלטן זיכער געווען נייטיק אויך בא דער אויספאַרשונג פון וואַרְיאַנטן און וואַרְיאַט־אויפגאבן. (מיר באַרייך דאָ אינגאנצן ניט יענעם טייל פונעם רעפערטואַר, וואָס די ארבעט־קריקע פלעגט זינגען אפ פארזינגלונגען, שאַטעס אָדער יאָטעו). אין אונזער זאמל־ארבעט האָבן מיר זיך אָנגע־שטויסן אפ זינגען, וואָס האָבן זיך געדארפט אָנשטרענגען, קעדיי דורכצווינגען לידער אָב דער באַליטונג פון געוויסע ארבעט־פּראָצעסן. אזוי, לעמאַשל, פלעג אן אָדעסער ארבעטער אין א זאָנ־פאבריק, בא וועלכער מיר האָבן ארפונעמען א גרעסערע צאָל לידער (מאי — יוני 1930), די ערשטע פּאַר לידער אין 'דער סעאנס זינגען זייער אָנגעשטרענגט. זי האָט דאָס דערקלערט דערמיט, וואָס זי איז געוויינט זינגען שטענדיק בא דער ארבעט און דאָ זינגט זי בא זיך איבן צימער, ניט בא דער ארבעט. אין פּאַרלויס פון אונזערע סעאנס פלעג זי זיך צווינגען נאָר דעמאָלט, ווען זי פלעג „מאַרקירן“ מיט דער רעכטער האנט באוועגונגען ווי בעשאס זי דרייט דאָס רעדל פון דער שטיק־מאַשין.

ידישן מוזיק־פּאָלקלאָר באַם אינסטיטוט פאַר ייִדישער קולטור, קאָנען מיר שוין איצט אָנרופֿן אַ רײ קאָנקרעטע אויספֿאַרשונגען, צו וועלכע מע וואָלט גלייַכ געקאָנט צו־טרעטן. אזוי, לעמאַשׁל: די סאָציאַלע פּסיכאָלאָגיע אינעם מוזיקאַלישן אויסדרוק פֿונעם ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר; סאָציאַלע דיפֿערענציאַציע אינעם ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר; די כאַראַקטעריסטישע זשאַנרען פֿונעם ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר; סטיל און קאָנסט־רוקציע פֿון פּאָלקאָר־ליד; צי איז פֿאַראַן אַ נאַציאָנאַלע ספּעציפֿישקײַט אין ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר און איז וואָס באַשטייט זיך־אַזויקע ספּעציפֿישקײַט; קאָנקרעטער צוואַ־מענהאַנג פֿון מוזיק־פּאָלקלאָר מיט דער „ליטעראַרישער מוזיק“ און מיט אַנדערע קונסט־געביטן; דער רעפֿערטואַר פֿונעם ייִדישן קלעזמער איז רוסלאַנד איז דער צווייטער העלפט 19־טן יאָרהונדערט; די טעכניק פֿונעם ייִדישן קלעזמער איז רוסלאַנד (2־טע העלפט 19־טן י. ה.); די זירקונגען פֿון דער אייראָפּעיִשער אינסטרומענטאַלער מוזיק אַז דער קלעזמער־ישער שאַפֿונג; די האַשפּאַעס פֿון עטניש־אַנדערע מוזיק־פּאָלקלאָרן (פֿון אוקראַינישן, פּוילישן, רוסישן, וויסרוסישן פּאָלקלאָר א. א. וו.) אַפֿן ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר א. א. וו.

דער קאַבינעט פֿאַר ייִדישן מוזיק־פּאָלקלאָר באַם אינסטיטוט פֿאַר ייִדישער קולטור (קיעוו) איז באַ הייַנטיקן טאָג די איינציקע ייִדישע אינסטיטוציע אַפֿ דעם געביט אין ראַטנפֿאַרבאַנד (און אויך אין אויסלאַנד). דעריבער פֿאַלט אַפֿ אים דער גרעסטער און שווערסטער טייל פֿון דער־אַזויקער אַרבעט. אינעם קאַבינעט זײַנען איצט קאָנצענט־רירט גרויסע טיילן פֿון די פֿרײַער אָנגעזאַמלטע מאַטעריאַלן פֿון ייִדישן מוזיק־פּאָלק־לאָר, ווי יי. ענגעלס פּאָנאַטעקע, די פּאָנאַטעקע פֿון דער לענינגראַדער „היסטאָריש־עטנאָגראַפֿישער געוועלשאַפֿט“, פֿון דער „געוועלשאַפֿט פֿאַר ייִדישער פּאָלקס־מוזיק“ און אַסאַך אַנדערע מאַטעריאַלן, וואָס די עטנאָגראַפֿישע סעקציע באַם אינסטיטוט פֿאַר ייִדישער קולטור האָט אליין אָנגעזאַמלט. און פֿאַרפֿיקסירט דער קאַבינעט איז באַ־זאָרגט מיט רעגיסטריר־אַפֿאַראַטן פֿון פֿאַרשידענע סיסטעמען (צווישן זײַ אויך אייניקע פֿון די נײַסטע קאָנסטרוקציעס), סײַזערן אָנגענומען שריט אַפֿ צו פֿאַר־שאַפֿן די געהעריקע טאָנאַגעטרישע אַפֿאַראַטן. דאָס אַלץ גיט די מעגלעכקײַט אוועק־שטעלן די אַרבעט פֿונעם קאַבינעט אַז דער אַנטשפּרעכנדיקער וויסנשאַפֿטלעכער הייַכ.

דער קאַבינעט איז צוגעטראָטן צו סיסטעמאַטישער קאַטאַלאָגיאַציע פֿונעם מוזיק־פּאָלקלאָרישן אַרכיוו. סײַנען אויסגעאַרבעט געוואָרן ספּעציעלע פֿאַרמאָליאַרן פֿאַר מוזיק־פּאָלקלאָר־אַפֿיעקטן, אַז וועלכע סײַזערן אַייַבערגעטראָגן אַלע האַנט־געשריבענע מוזיק־פּאָלקלאָר־שטיקן, וואָס דער קאַבינעט פֿאַרזאַגט, אַלע דעשיפֿירונגען פֿון די פּאָנאַגראַפֿ־וואַלצן, אַלע איינצלע מוזיק־פּאָלקלאָרישע־שטיקן, וואָס זײַנען געדרוקט צופֿעליק אין בייכער, זאַמלונגען, זשורנאַלן (ווי „Ost und West“, „Mitteilungen der Ges. für jüdische volkskunde“ א. א. וו.) און אויך פֿון די פֿאַרעמנטלעכטע לידער־זאַמלונגען; אזוי אַרום וועט דער מוזיק־פּאָלקלאָרישער אַרכיוו קאָנען געבן דעם פֿאַרשער, קאָמפּאָזיטער א. א. אַלע נײַטיקע יעדעס, מאַטעריאַלן, וואַריאַנטן א. א. וו. וואָס ער דאַרף האָבן פֿאַר זײַן אַרבעט.

דער קאבינעט און די מוזיקאלישע קאָמיטע באַם קאבינעט איז צוגעטראַטן צונויפֿשטעלן די ביבליאָגראַפֿיע וועגן מוזיק אינעם ייִדישן שטייגער. ביז איצט זײַנען באַארבעט געוואָרן אַ גאַנצע רײ זשורנאַלן (רוסישע, ייִדישע און דײַטשע) פֿאַר פּופֿציק יאָר. אויסער דעם ווערן פֿאַרנאָטירט די ביכער וועגן די פֿראַגן פֿון מוזיק אינעם ייִדישן שטייגער, וועגן ייִדישער מוזיק ביכלאַד, און אלע ייִדישע מוזיקאלישע ווערק. די אַרבעט ווערט פֿאַרגעזעצט פֿון דער ביבליאָגראַפֿישער צענטראַלער קאָמיטע באַם אינסטיטוט פֿאַר ייִדישער קולטור אונטער דער אָנפֿירונג פֿונעם קאבינעט פֿאַר ייִדישן מוזיק־פֿאַלקלאָר.

די פֿאַנעטעקע (פֿאַנגראַמענ־אַרכיוו) פֿונעם קאבינעט פֿאַרמאָנט איצט 740 פֿאַר־פֿיקסירטע וואַלצן, אַפֿ וועלכע סײַ זײַנען אַפֿגענומען העכער 1400 מוזיקאלישע שטיק (1). די מיטאַרבעטער פֿונעם קאבינעט זײַנען צוגעטראַטן דעשפֿירן די מוזיקאלישע שטיק פֿון די וואַלצן (2).

לעסאַפֿ דאַרפֿן מיר אַפֿמערקזאַם מאַכן אַפֿ צוויי שוועריקייטן, אַפֿ וועלכע דער קאבינעט שטויסט זיך אָן אין זײַנ אַרבעט. דער קאבינעט פֿאַרמאָגט זײַער ווייניק מוזיקאלישע צוגעגרייטע און קוואַליפֿיצירטע פֿאַכמאַנן פֿאַר די אַרבעטן, וואָס ער האָט זיך אָנגעמערקט. איינע פֿון די וויכטיקסטע אַפֿגאַבעס פֿונעם קאבינעט מוז דערבייער זײַן ווי ווייט מעגלעך צוציען אלע מוזיקאלישע קויכעס, וואָס וואָלטן דאָ אזוי אָדער אַנדערש געקאָנט מיטהעלפֿן. אין דערזעלבער צײַט דאַרפֿן מיר אינווייניק האָבן אויס־בילדן אַ באַשטימטע צאָל נייע מיטאַרבעטער.

די צווייטע שוועריקייט באַשטייט אין דעם, וואָס דיראָזיקע אַרבעט איז נאָך זײַער ווייניק פֿאַפּולער אין דער פֿראַלעטאַרישער עפֿנטלעכקײַט. זײַער ווייניק זײַנען דער־קלערט און פֿאַפּוליאַריזירט געוואָרן די אַפֿגאַבן און די באַדײַטונג פֿון עטנאָגראַפֿישער און פֿאַלקלאָריסטישער אַרבעט ביכלאַל און פֿון מוזיק פֿאַלקלאָריסטישער ביפֿראַס. קיינער האָט נאָך נישט קלאָר געמאַכט די וויכטיקייט פֿונעם מוזיק־פֿאַלקלאָר (אַלס ספּעציפֿישן טייל פֿון אַלגעמײַנער עטנאָגראַפֿיע און פֿאַלקלאָר) צוליב אַלגעמײַנע היסטאָרישע און מוזיק־וויסנשאַפֿטלעכע צוועקן, און צוליב דער געשיכטע פֿון דער קינסט באַפֿאַרשיידענע קלאַסן און שיכטן א. א. וו. עס איז אַומבאַדינגט נײַטיק באַנאַנד מיט דער וויסנשאַפֿטלעכ־פֿאַרשערישער אַרבעט צו פֿירן אַ פֿאַפּוליאַריזיר־אַרבעט פֿון דיראָזיקע אַפֿגאַבעס קעדי צו באַקומען מיטהעלפֿן פֿון די ברייטסטע אַרבעטער־קרייזן

(1) ד. ה. אַז אַנדער אַרכיוו פֿאַרמאָגט אַ באַדײַטנדיק גרעסערן מאַטעריאַל ווי סאַכאַל אַלץ, וואָס איז ביז איצט ביכלאַל פֿאַרעפֿנטלעכט געוואָרן.

(2) קעדי די אָריגינאַל־וואַלצן זאָלן נישט אָנזעהן זײַער ווערט פֿאַר אַקוסטישע אויספֿאַרשונגען, איז נישט קעדי צו דעשפֿירן די מוזיקאלישע שטיק דירעקט פֿון די אָריגינאַל־וואַלצן. דערבייער איז נײַטיק אַראַפֿנעמען טאַקע אויך אַפֿ וואַלצן קאָפֿיעס פֿון די אָריגינאַל און פֿאַרשרײַבן די מוזיקאלישע שטיק (אַפֿ נאָטן) בלויז פֿון די קאָפֿיעס. די פֿאַרשרײַבענע שטיק קאָן מען דאַן צוליב זיכערער רעאַקציע קאָנט־ראַלירן לויטן אָריגינאַל. נישט האָבנדיק קײַן ספּעציעלע קאָפֿיר־אַפֿאַראַטן, העלפֿן מיר זיך אַפֿ אויס: דער אַפֿאַראַט, אַפֿ וועלכן סײַז אויפֿגענומען דער אָריגינאַל, זינגט פֿאַר אַ צווייטן אַפֿאַראַט, וואָס נעמט אַפֿ די מוזיקאלישע שטיק אַפֿ אַ געוויינלעכע פֿאַנגראַם־וואַלצן. אזוי אַרום באַקומען מיר אַ קאָפֿיע, פֿון וועלכער מיר שרײַבן. אַראָפֿ אַפֿ נאָטן די מוזיקאלישע שטיק. די קאָפֿיע קאָן דערנאָך זײַער גרינג אָפֿגערייניקט ווערן פֿונעם וואַלץ (מיט דער הילפֿ פֿון אָפֿשליפֿ־אַפֿאַראַט) אין דער וואַלץ קאָן ווײַטער באַנוצט ווערן.

אינעם אויסגעפינענ די פאסיקע פאלקלאָר־זינגער, אינעם זאמלענ דאָקומענטן,
מאנוסקריפטן, פאָטאָגראַפיעס פון מוויקאלישע טוער (גאסן-זינגער, קלעזמער, באר-
כאָנימ א. א. וו.), אינעם זאמלענ יעדִיעס וועגן פאלקלאָר־זינגער, יעדִיעס וועגן
זייער אויסן זינגען, וועגן זייער רעפערטואר, אינעם זאמלענ גראמאָפאָן־פלאטן און
אנדערע מאטעריאלן, וואָס האָבן א שייכעס צו מוזיק אינעם ייִדישן שטייגער. זיי
קענען אונדז אויך מיטהעלפן אין געוויסע טיילן פון דער פאָרשער־שער ארבעט,
באזונדערס אין דעם עקספערימענטאלן טייל, ווי בא דער פיקאציע פונעם פאלק-
לאָר-ליד. אינינעם מיט די אנטשערעכנדיקע ארבעט־פראָצעסן א. ד. גל.

די ארבעטער־מאסן באציען זיך שוין צום פאלקלאָר־ליד גענוג קריטיש און
גראָד דעריבער וועט ניט שווער זיין ארויסרופן בא זיי דעם וויסנשאַפֿט־לעכ־קריטישן
אינטערעס צום פאלקלאָר־שטיק אלס היסטאָרישן פאָרשונג־אָביעקט, און דערמיט
צו געווינען זייער מיטהילף פאר אונדזער ארבעט.

וועגן פאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד

.1

די אייגנטלעכע געברויכער און געוויינלעך אויך (כאָטש ניט אויסשליס־
לעך) די שאפער פֿון פאָלקלאָר זיינען געווען די אונטערשטע קלאסן און שיכטן פֿון
דער געזעלשאפט. צו דיִדאָזיקע געברויכער און שאפער פֿון פאָלקלאָר געהערן אמאָל
אין באשטימטע פאלן, אפ באשטימטע עטאפן פֿון זייער קלאסאָוער אנטוויקלונג
אויך געוויסע טיילן פֿונעם פראָלעטאריאט. מיר ריינד דאָ, ערשטנס, וועגן יענעם
עטאפ, ווען דער ארבעטער־קלאס האלט נאָך אינעם פראָצעס פֿון זיך אויסבילדן אלס
קלאס, ווען ער איז נאָך דעריקער אַ קלאס „אין זיך“ און, צווייטנס, וועגן דעם
עטאפ פֿון איבערגאנג, ווען דער ארבעטער־קלאס הייבט זיך ערשט אָן אופירן אלס
קלאס „פאר זיך“. אין דער פאָלקלאָרישער שאפונג פֿון פארשידענע שפראכן, דערין
אויך אין דער ייִדישער, לאָזן זיך דעריבער גאנצ גרינג אָנמערקן לויט זייער קלאס־
כאראקטער בילעט־אויסגעדריקטע אנטוויקלונג־ליניעס פֿון דער ארבעטער־שער
פאָלקלאָר־שאפונג.

בלויז אפ דיִדאָזיקע עטאפן פֿון זיינ אנטוויקלונג איז פארן ארבעטער־קלאס אין
א באשטימטער מאָס כאראקטעריסטיש דאָס פאָלקלאָר־שאפן און געברויכן. וויבאלד אָבער
דער פראָלעטאריאט הייבט זיך אפ צו א העכערער שטופע און וואקסט אויס אין א מעכ־
טיקער און זעלבשטענדיקער סאָציאלער קראפט, וואָס טרעט אריין אין שלאכטן פאר זיינע
אייגענע קלאסאָוע אינטערעסן, פאר א נייער געזעלשאפטלעכער אָרדענונג, קומט ער
דאן מעמיינלעך אויך אָן אפן ברייטסטן אויפן צום געדרוקטן וואָרט, צום ביכערישן
ליטעראַרישן שאפן. באזונדערע גרופעס פֿונעם פראָלעטאריאט, לעמאָשל, אועלכע,
וואָס זיינען ניט לאנג צוגעקומען פֿון דאָרפ (פֿויערימ), אָדער פֿונעם קליינעם שטעטל
(קויסטארן), קענען אפילע אינעם דאָזיקן פּערִיאָד זיינ פאָלקלאָר־געברויכער און שאפער,
דאָס איז אָבער דאן אייגנטומלעך דעריקער בלויז פאר דיִדאָזיקע גרופעס און ניט
פארן קלאס אלס אועלכן. פארן רוסישן ארבעטער־קלאס, לעמאָשל, איז איצט אין
דעם פראט כאראקטעריסטיש ניט דאָס פאָלקלאָר־שאפן פֿון אייניקע זיינע מער אָפֿ־
געשטאנענע שיכטן, נאָר די שאפונג פֿון דער רעוואָלוציאָנערער און פראָלעטארישער
ליטעראַטור, דער גוואלדיק אויסגעוואקסענער אינטערעס צו ביכערישער ליטעראַ־
טור, דער פֿרזיוו פֿון שלאָגלעך אין דער ליטעראַטור, די מיליאָניקע ארבעטער־באוועגונג.

אינ באשטימטע פּעריאָדן אָבער שאפט אויכ דער ארבעטער זײַנ פּאָלקלאָר, און פאר דער מארקסיסטישער פּאָלקלאָריסטיק שטייט איצט די דרינגענדיקע אופגאבע דעמאָנזשן פּאָלקלאָר, ווי ווייט מעגלעך, צונויפצוזאמלען און אימ טעָרעטיש פאנאנדערארבעטן.

בא די בורזשואזע און קליינבירגערלעכע פּאָלקלאָריסטן האָט דער ארבעטער-פּאָלקלאָר נאטירלעך ניט אויסגענומען. די באצײַונג פון דער בורזשואזער און קליינבירגערלעכער פּאָלקלאָריסטיק צום ארבעטער-פּאָלקלאָר איז געווען דיזעלבע, ווי די באצײַונג פון די בורזשואזע און קליינבירגערלעכע ליטעראטור-פּאָרשער און „קריטיקער“ צו די ערשטע שפּראַצונגען פון דער ארבעטער-ליטעראטור. אזוי, לעמאַשע, פארמאַגן מיר ניט ביז אפן היינטיקן טאָג אין דער רוסישער פּאָלקלאָריסטיק, וואָס ציילט אַן צענדליקער און הונדערטער זאמלונגען פּאָלקלאָר-לידער, קיינ איינ גרעסערע אָדער גאָר וויסנשאפט-לעכ-באארבעטע זאמלונג פון פּאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער. און ווען עס קומט דער סאָוועטישער פּאָלקלאָריסט און וויל אויספּאַרשן דאָס רוסישע פּאָלקלאָרישע ארבעטער-ליד, מוּו ער פּרײַער פאר אלע וואָרענע דעם לייענער, אז ער איז געצווונגען צו פירן זײַן ארבעט איבער א גאנצע באורענעצטן מאטעריאל, וויל דאָס ארבעטערשע פּאָלקלאָר-ליד האָט מען זייער ווייניק געזאמלט (1).

מע האָט ניט געזאמלט דאָס רוסישע פּאָלקלאָרישע ארבעטער-ליד ניט דערפאר, וויל אזוינס איז ניט געווען. ניין, שוין „זײַט די דרייסיקער יאָרן פון פּאַריקן יאָר-הונדערט, — שרייבט פ. סאַבאַליעוּ, — האלט מען זיך אין איינ קלאָנג (אינ דער רוסישער פּאָלקלאָריסטיק—ז. ס.), אז דאָס אלטע פויערישע ליד ווערט ארויסגעשטויבן אפילע פון די פארוואָרפנטע דערפּלעך דורכ עפעס א נייעמ מין לידער-מאטעריאל, אינ וועלכן ס'איז פאראן אויך דאָס פּאַעטישע שאפן פון דער פאבריק“ (2). נאָכמער, אינ נאָרשײַדערליי מעמוגן-ווערק פון אלטע רעוואָלוציאָנערן, פון אלטע באַל-שעוויקעס געפינען מיר אָפּטמאַל אפילע דורכויס-רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער (3). ניט געזאמלט האָט מען דאָס פּאָלקלאָרישע ארבעטער-ליד דערפאר, וויל ס'איז געקומען מיט סאַציאַלע שטימונגען, וואָס זײַנען געווען פרעמד און פּינטלעך פאר דער בורזשואזער און קליינבירגערלעכער פּאָלקלאָריסטיק. דאָס איז געווען די וויכטיקסטע סיבע.

אן אנדערע סיבע, וואָס האָט אָפּגעשטויבן די בירגערלעכע פּאָלקלאָריסטיק פונעם ארבעטער-פּאָלקלאָר, איז געווען דער פאקט, וואָס שוין דאָס אופקומען גופע פונעם ארבעטער-פּאָלקלאָר האָט געוויזן, אז דער פּאָלקלאָר ביכלאַר קומט אום, גייט אונטער. דאָס פּאָדערט א גענויערע דערקלערונג.

ווי געזאָגט, איז פּאָלקלאָר כאראקטעריסטיש פאר די אונטערדריקטע, עקספּלאָא-טירטע, פאראַרעמטע און קולטורעל-אָפּגעשטאנענע סאַציאַלע קלאסן און גרופעס.

1) П. Соболев. Образ фабрично-заводского рабочего. „Литература и марксизм“ 1930, № 2, стр. 74.

2) דאָרטן.

3) וע, לעמאַשע, די לידער איז, ГИЗ 1930, стр. 47, 49.

А. Шотман. Записки старого большевика. 1931, стр. 57—58; А. Шаповалов. По дороге к марксизму.

ГИЗ, 1924, Москва, стр. 23.

ס'אין א פאקט, אז ווי נאָר אזא קלאַס, שיכט, אָדער איינצלנע פּאַרשטייער זיינע הייבן זיך אָפּ אָפּ אַ העכערער קולטור־שטופּע, גייען זיי אַוועק פּונ פּאַלקלאָר, הערן אָפּ צו זיינען די לידער, וואָס זיי האָבן פּרײַער געוונגען, הערן זיך אָפּ צו אינטער־רעסירן פאַר די מײַסעס, וואָס זיי האָבן פּרײַער דערציילט און געהערט א. א.ו.ו. (1).
 דידאַזיקע דערשיינונג האָבן באַמערקט און פּעסטגעשטעלט זייער אַסאך פּאַלקלאָר־זאַמלער און פּאַרשער. צוויי אזוינע כאַראַקטעריסטישע פּעסטשטעלונגען וועלן מיר דאָ ברענגען. איינע פּונ זיי געהער אַ רוסישן, די צווייטע אַ ייִדישן פּאַלקלאָריסט.
 דער באַוווּסטער זאַמלער פּונ די רוסישע בילינעס א. הילפּערדינג האָט נאָך אינ יאָר 1872 פּאַרויסגעזאָגט, אז די בילינע וועט אינ זאַנענזשיע (דער קאַנט, וווּ ער האָט זײַנע מאַטעריאַלן געזאַמלט) אָפּגעהיט ווערן בלוז אינ דעם פּאַל „אויב ס'וועט אינ דעםדאַזיקן פאַרוואַרפּענעם העק ניט אַרײַנדרײַגען די אינדוסטריע־באַוועגונג און די שול" (2).

דיזעלבע דערשיינונג שטעלט פּעסט בענעגייע דעם ייִדישן פּאַלקלאָר־ליד י. 5. קאַהאַנ. אינעם פּאַרוואָרט צו זײַן צווייבענדיקער לידער־זאַמלונג (ייִדישע פּאַלקס־לידער מיט מעלאָדיען... געזאַמלט פּונ י. 5. כּהן ב. 1-2, ניר־יאָרק, 1912) שרייבט ער: „בא די רוסישע ייִדן געפינען זיך נאָך אַזעלכע ווינקעלעך, פאַרוואַרפּענע שטעטעלעך אינ דעם ייִדישן טכומ, וווּ דאָס עכטע פּאַלקס־ליד שפּילט נאָך אַ היפשע ראָלע. דאָרט, וווּ די אלטע לעבנס־באַדינגונגען האָבן זיך נאָך ניט געפּיטן און דאָס מאַדערנע קולטור־לעבן האָט נאָך אַהינ ניט אַרײַנגעדורנגען, דאָרט, וווּ דער גײַסט פּונ דער נײַערער צײַט האָט ניט דערגרייכט די אונטערשטע שיכטן פּונ פּאַלק־דאָרטן לאָזט זיך גאַנץ אָפּט הערן דער שטילער זיס־אומעטיקער טאָן. פּונ דעם ייִדישן פּאַלקס־געזאַנג, דאָרטן הערשט נאָך דאָס עכטע פּאַלקס־ליד אינ איר פּוּלן גלאַנץ און פּראַכט. עמעס, אינ די גרעסערע שטעט, וווּ דאָס לעבן איז פּיל קאָזיקער און באַ־וועגלעכער און וווּ די ייִדישע פּאַלקס־מאַסע געפינט זיך שוין אָפּ אַ העכערער קול־טור־מאַדרינגע, דאָרטן האַלט שוין דאָס עכטע פּאַלקס־ליד באַם אָפּשטאַרבן. ביסלעכווייז, ביסלעכווייז ווערט עס אָפּגעווישט פּונעם פּאַלקס־זיקאַרן און פּאַרעסנ" (3).

דער אַרבעטער־פּאַלקלאָר אַנטשטייט טאַקע פּונקט צו יענער צײַט, ווען דער קאַפיטאַליזם דרינגט אַרײַן אינ די „פאַרוואַרפּענע העקן" און ברענגט צו די אונ־טערשטע סאָציאַלע שיכטן יענע מינימאַלע מאָס קולטור, וואָס איז נייטיק, קעדיי זיי זאָלן ווערן ווי געהעריק רײַפּ פאַר עקספּלואַטאַציע. דער אַרבעטער־פּאַלקלאָר שטייט אָבער אונטער אַ שטאַרקער ווירקונג פּונ דער „שטאַט", פּונ דער „ליטעראַרישער" קולטור, ער ווירקט פּונ זײַן זײַט אויך אָפּן פּויערישן פּאַלקלאָר און דאָס אַלץ איינניעם גענומען צווינגט די פּאַלקלאָריסטיק פּעסטצושטעלן, אז דער פּאַלקלאָר ביכלאַל האַלט באַם אונטערגיין. די רעאַקציאָנערע פּאַלקלאָריסטן, וואָס האָבן אַ גאָר באַזונ־

(1) מיר נעמען דאָ ניט, פאַרשטייט זיך, אינ אכט יענעם באַזונדערן ספּעציעלן אינטערעס פאַר פּאַלקלאָר און פּאַלקלאָרישן שאַפּן, וואָס עס ווײַזט אַרויס אינ באַשטימטע פּאַלן די אינטעליגענץ. דאָס איז אַ דערשיינונג פּונ אַן אנדערער קאַטעגאָריע.

(2) אינעם אַרטיקל „Олонецкая губерния и ея народные песни". „Вестник Европы" 1872.
 (3) י. 5. קאַהאַנ — ייִדישע פּאַלקס־לידער, ב. 1 זײַט vi.

דערע נאציאנאליסטישע און אידעאליזירונדיקע באציאונג צו פאָלקלאָר, קענען דעמדאָזיקן פאקט ניט מעכטעטעלן קאלטבולטיק, אָן רעאקציאָנערע קלאָגן, וואָס פירן לעסאָס צו נראקטישע „אַפהיטנדיקע מאַסמיטלען“.

אינ 1880 יאָר דרוקט אָפּ וו. מיכניעוויטש, א רוסישער עטנאָגראַפ, אן ארטיקל אונטערן נאָמען „Извращение народного песнетворчества“⁽¹⁾. אינעם דאָזיקן ארטיקל וווייזט דער אוטער, ווי דאָס פויערישע פאָלקלאָר-ליד ווערט קאליע אונטער דער ווירקונג פון דער „שטאַטישער קולטור“. גר קאָנסטאטירט דערפֿין, אז דער פאָלקלאָר ביכלאל קומט אום אינגאנצן אונטער דער ווירקונג פון דער „אינדוסטריע-באוועגונג און שול“. „פריער מיט יאָרן, — דערציילט מיכניעוויטש, — האָט סאכאראָוו (א באקאנ-טער בורזשוואער פאָלקלאָריסט — ז. ס.) געשריבן: „ווען א פרעמדלענדער זאָל פּרעגן: וואָס איז אייך פארבליבן פון אייער אלטן נאמיליע-לעבן? — וואָלטן מיר אימ מיט שטאַלץ אינגעלאדן אינ אן אלטן באַיארישן הויז אפּ רוסישע „סוויאטקעס“ און דאָרטן, וווינדיק פאר אימ דעם פאנאנדערשפיל פון פאָלקס-פאנטאזיע, וואָלטן מיר געזאָגט: — אָט זיינען די דענקמעלער זיינע, אָט איז אונדזער אלט רוסיש לעבן. געווען א צייט, ווען מע האָט דאָס אלץ טייער געהאלטן; ווען מע האָט עס ליב געהאט“. דאָס איז געווען אמאָל, קלאָגט מיכניעוויטש, איצט איז עס שוין ניטאָ. און ניט נאָר אינ באַיארישע הייזער וועט מען איצט אזוינס שוין מער ניט טרעפן — „אפילע אינ דאָרפ זיינען די „סוויאטקעס“ און אלערליי אנדערע יאָנטעוודיקע „פאָלקס-פאנטאזיעס“, שפילן און לידער שטארק אמאלגאמירט מיט שטאַטישער „געבילדעט-קייט“, און פאראן אפילע אזוינע ערטער, ווו מע האָט זיי אינגאנצן צווייב אָט דער-דאָזיקער „געבילדעטקייט“ ארויסגעוואָרפן פון זיקאָרן און לעבנשטייגער“⁽²⁾. מיכניע-וויטשן קרענקט דאָס, עס טוט אימ וויי. „מע קען ניט — שרייבט ער — אָן הארצ-ווייטעק צווען, ווי פון טאָג צו טאָג פאשווינדן אינ פאָלק אונטער דעם מעכטיקן איינפלוס פון דער שנעל-שאנענדיקער ציוויליזאציע זיינע אַריגינעלע שיינע-שטריכן, ווי ס'בייט זיך דער שטייגער... ווי ס'ווערן פארגעסן לעגענדעס (предания) און עכטע פאָלקס-לידער...“⁽³⁾ מיכניעוויטש פאשטייט אפילע די אומפארמיידלעכקייט פון די קאפיטאליזיר-פראָצעסן, וואָס קומען פאָר אינ לאַנד, און וואָס צעשטערן דאָס אלץ, וואָס איז אימ ליב און טייער. „ס'קען זיינע, — שרייבט ער, — אז ס'דארף אזוי זיינע, אָבער דעם אָנהענגער פון נאציאנאלער טראדיציע, דעם וואָס שעצט די אוריגינל-טימעלעכקייט אינעם כאראקטער, אינ די מינהאָגים און זיטן פון זיינ פאָלק, ווערט דערפון ניט גרינגער“. דאָס נעמט ניט צו בא אונדז דאָס דעכט צו ווייטיקן מיטן גאנצן הארצן אפּ דעם, וואָס אינ דער כראגע וועגן ציוויליזאציע איז אזא דילעמע אום-פארמיידלעכ“⁽⁴⁾.

מיכניעוויטש איז ווייט ניט געווען דער איינציקער, וואָס האָט דעם אומקום פון פאָלקלאָר באמערקט און אפּ אימ געקלאָגט. אינ מעשעך פון לאוגע יאָרן האָבן פאר-

⁽¹⁾ „Исторический Вестник“ (פּעטערבורג), 1880, т. III, № 4

⁽²⁾ „Исторический Вестник“ 1880 т. III стр. 751

⁽³⁾ דאָרטן זייט 750.

⁽⁴⁾ דאָרטן.

שיידענע בירגערלעכע פּאָלקאַריסטן דאָס זעלבע באַמערקט און וועגן דעם געשריבן.
 נײַן יאָר שפּעטער נאָך מיכניעוויטשן שרייבן נ. לאָפּאָטין און וו. פּראָקאָני אין דעם פּאַרוואָרט
 צו זייער פּאָלקאַרישער לידער-זאַמלונג „Сборник русских народных лирических песен“:
 „ווי מע האָט נאָר דורכגעלייגט דעם שאַסי, דעם אײַנזאַנ, האָט דאָס פּאָלק
 אָנגעהויבן וואַרפן זײַנע לידער. ס'איז געקומען דער „פאַברישטע“ אין דאָרפ ארײַג—
 דאָס יונגוואַרג האָט אָנגעהויבן זינגען נײַמאָדישע טריוויאַליטעטן“. אין 1893 יאָר
 קומט אַן אַרטיקל אין זשורנאַל „Киевская старина“, וואָס טראָגט דעם כאַראַקטער-
 ריסטישן נאָמען „Порча украинских народных песен“. אין דעם זעלבן יאָר
 לײענט פ. י. טיכאַווסקי אפּן 9-טן אַרכעאָלאָגישן צוזאַמענפאַר א רעפּעראַט אפּ
 דער טעמע „דאָס פּאַלן פון דער פּאָלקס-פּאַעזיע“¹. אין 1895 יאָר קומט ד. אוספּיענסקי
 באַקאַנט אַרטיקל „פאַבריק-פּאַעזיע“¹. אַלע דידאַזיקע אווּטאָרן קאָנסטאַטרן צוויי
 פאַקטן: ערשטנס: ס'קומט אפּ א נײַ פּאָלקאַר-ליד, דאָס פאַבריק-זאַוואָדישע; צווייטנס:
 דאָס טראַדיציאָנעלע פּאָלקאַר-ליד קומט אומ. און אָט דערדאַזיקער פאַקט, דער
 אומקום פון פּאָלקאַר, וואָס איז סיגנאַליזירט געוואָרן טאַקע אויך דורכן אפּקום
 פונעם אַרבעטער-פּאָלקאַר, האָט דעם בורזשאַזן און קליינבירגערלעכן רוסישן
 פּאָלקאַריסט נאָך מער אָפּגעשטויסן פונעם פּאָלקאַרישן אַרבעטער-ליד, דאָס האָט
 אים באַוועגט צו געפּינען אין דעם דאַזיקן ליד אַלדאָס ביזע, דאָס נעגאַטיווסטע און
 אָפּשטויסנדיקסטע.

די געהעריקע אָפּשאַצונג דעם אַרבעטער-פּאָלקאַר קאָן געבן נאָר די מאַרקסיטישע
 פּאָלקאַריסטיק, טאַקע דערפאַר, ווייל זי איז ניט קיינ „אָנהענגער פון נאַציאָנאַלער
 טראַדיציע“ און ווייל ס'זײַנען איר ניט הייליק, די אוריגינאַלע עכטיקייטן אינעם כאַראַק-
 טער, מינהאַגים און זיטן פון פּאָלק. ניט האָבנדיק קיינשום אומעס-נעפעש דערפון,
 וואָס דער פּאָלקאַר איז פאַרמישפּעט צום אונטערגאַנג, איז זי אַליין בלוין אימטשאַנד
 די פּראָבלעמעס פון פּאָלקאַריסטיק וויסנשאַפטלעך צו באַארבעטן.

וויאזוי האָט מען זיך פאַרהאַלטן צום פּאָלקאַרישן אַרבעטער-ליד אין דער
 ייִדישער פּאָלקאַריסטיק?

די ייִדישע פּאָלקאַריסטיק איז ביז דער לעצטער צײַט אײַנגעשטאַנען אויס-
 שליסלעך אין די הענט פון בורזשאַזע און קליינבירגערלעכע אווּטאָרן און ס'איז שוין
 פון זיך קלאָר, אז דידאַזיקע האָבן קיינ באַזונדער אינטערעס פאַר זאַמלען און פאַרשן
 אַרבעטער-פּאָלקאַר ניט געהאַט. אָט די באַשטימטע שטעלונג צום אַרבעטער-פּאָלקאַר איז
 באַ זיי ארויסגעדרונגען פון זייער אַלגעמײַנער אידעאָלאָגישער שטעלונג צו דער פּאָלקאַר-
 אַרבעט, פון די צײַלן, וואָס זיי האָבן געוואָלט דערגרייכן מיטן זאַמלען און באַאר-
 בעטן פּאָלקאַר. דער ייִדישער קליינבירגער האָט זיך געצויגן צו „נאַציאָנאַלער“, אין-
 עמעסן אָבער—קלאַסאַווער זעלבסטדערקענטניש און זעלבסטפאַרעכטיקונג, האָט
 געזוכט אפּ אַלע אויפאַנים צו באַשטעטיקן די אַטאַבעכאַרטע אַנטווערע און האָט זיך
 דאַן צווישן אַנדערן אויך געווענדעט „צו יענעם אויבער פון דער פּאָלקס-שאַפּונג,

¹ אין 9 № 1895 (פּעטערבורג) „Книжка недели“

„פּוילע און טאלאנטלאזע גראמענ“ וואָס נייע רעוואָליוציאָנערע פּאָלקאָר-ליד און דעריבער קומט גלייכ נאָך דעם זאץ, וואָס מיר האָבן ציטירט, א צווייטער, וואָס ווידערשפרעכט אינגאנצן דעם ערשטן: „ענדלעך — שרייבט ווייטער אן — סקי — האָט די לעצטע יאָרן, אין דער עפאָכע פון דער פּרייהייט-באוועגונג זיך געוויזן בעפעמט עפעס נייע: עס איז אויסגעוואָקסן א גא. צער ציקל רעוואָליוציאָנערע פּאָלקס-לידער.“ מע דארף, אפאָנעם, מאכן דעם אויספיר, אז אפן אנטשטיי פון די רעוואָ-ליוציאָנערע פּאָלקסלידער האָט „די אידיישע יירונג“, וואָס האָט גענומען אריינדרינגען אין האמוינ-אַמ, קיינ ווירקונג ניט געהאט. מיט דערדאָזיקער און נאָך א פּאָר אוינע צום טייל טיפּ רעאַקציאָנערע, צום טייל מעטושטעשע און גאָר-יט-וואָגנדיקע באמער-קונגען ווערט אויסגעשעפט אלץ, וואָס אן — סקי האָט וועגן דעם רעוואָליוציאָנערן פּאָלקאָר-ליד געשריבן. „דער גרויסער מאַן פון יידישן פּאָלקאָר“ (ז. רייזע) האָט געהאט אסאך א גרעסערן אינטערעס צו „אַלטע שולן און זייער לעגענדע“, צו „בלויט-בילבורלימ אין דער יידישער פּאָלקשאפונג“, פארן פּאָלקאָר „פון יצירת הוֹד בין צום כיידער“ א. א. ו. ו. איידער צום רעוואָליוציאָנערן פּאָלקאָר-ליד.

פיל ברייטער האָט ארויסגעוואָגט זײַנע אָנשויונגען אפן פּאָלקאָרישן ארבעטער-ליד א צווייטער פּאָרשטייער פון דער יידישיסטישער פּאָלקאָריסטיק — י. ל. קאהאן. געטון האָט ער עס אין זײַן גרעסערן רעצענזיע-אַרטיקל „פּאָלקס-געזאנג און פּאָלקס-ליד“⁽¹⁾, וואָס איז געקומען אלס ענטפער אפ לעמאנס זאַמלונג „אַרבעט און פּרייהייט“ (ווארשע 1921), די איינציקע גרעסערע זאַמלונג רעוואָליוציאָנערע פּאָלקאָר-לידער, וואָס איז בין איצט פאַראן⁽²⁾. י. ל. קאהאנע אינטערעסירט דעריקער און פריער פאַר אלץ די פראגע, צי זײַנען די לידער, וואָס לעמאן ברענגט, „פּאָלקסלידער“⁽³⁾, צי זײַנען זיי פּראָדוקט: פון „עכטער פּאָלקשאפונג“ און צי געהערן זיי ביכלאך צום פּאָלקאָר?

אפ דידאָזיקע אלע פראגעס ענטפערט קאהאן קאטעגאָריש: ניין. ער שטעלט דערבײַ ארויס אזעלכע אַרגומענטן: (1) דער גרעסטער טייל פון דיראָזיקע לידער פאַרמאָגט „א שאַרפן רעוואָליוציאָנערן טאָן“, (2) דיראָזיקע לידער זײַנען „דאָסראַון נאָכגעמאַכטע און לעשעם אַניטאַציע איבערגעניצטע טעקסטן פון עלטערע פּאָלקס-און פּאָלקסטימלעכע לידער“, (3) א גרויסער טייל זייערער איז „ניט מער ווי צעוונ-גענע סאָציאַלע לידער פון באַקאַנטע און אומבאַקאַנטע דיכטער“.

מיר וועלן נאָכגיין י. ל. קאהאנע אין זײַנע אַרגומענטן פונקט נאָך פונקט און וועלן אויספּרווון זייער ריכטיקייט, ניט צוליב דעם קעדי „פּאַטייריקן“ די „פּאָלקס-טימלעכקייט“ פונעם פּאָלקאָרישן ארבעטער-ליד אַנקעגן קאהאנס אָנגריפן, נאָר קע-

(1) „פּילאָגאָגישע שריפטן“ פון ייִהוּאָ ב. 1. (לאַנווי-בוך).

(2) אַנעז, וואָלט וועגן דער עקזיסטענץ פון דערדאָזיקער זאַמלונג געמענט וויסן ש. הירש, דער אווער פונעם אַרטיקל „דאָס 1905-טע יאָר אין דער יידישער ליטעראַטור“, „פּראָליט“. נומער 1—2 — 1931, וואָס דערציילט זײַנע זייענער מיט גרויסער זיכערקייט, אז פון די פּאָלקאָר-לידער פון 1905 יאָר זײַנען אונז פאַרבייבן, די ליד וועגן זאַריקיס פאַבריק, אייניקע פּאָלקס-לידער, געפאַרט אין ע. פּיננבערגס און יודיקיס זאַמלונג — 1905 און — קימאַט אלץ.

(3) כאָטש ער אליין אַנערקענט, אז קיינ עסטגעשעלטן דעפּיניציע פאַר דעם באַגריף „פּאָלקסליד“ פאַרמאָגן מיר נאָך ניט — פּילאָגאָגישע שריפטן פון ייִהוּאָ ב. ז. ו. 141.

דיי צו ווייזן אפ זייער א בוילעטן ביישפיל דעם סאָציאלן מעהוס פון אזוינע פּאָלק-
לאָריסטן ווי קאהאן.

מיט דער ערשטער פעסטשטעלונג קאהאנס מוז מען אינגאנצן מאסקים זיינן.
בעמעס טאקע: א גרויסער טייל פון די לידער, וואָס לעמאן ברענגט, פארמאָגן
א שארפן רעוואָליוציאָנערן טאָן. אָבער פונוואנען נעמט עס קאהאן, אז לידער,
וואָס פארמאָגן א שארפן רעוואָליוציאָנערן טאָן, קאָנען ניט געהערן צו פּאָלקלאָר?
ווי און ווען איז אזוינס דערווייזן געוואָרן? און ווי וועט דעמאָלט זיינן מיט א גאנצער
ריי עלטערע ייִדישע פּאָלקלאָר-לידער, וואָס זיינען שארפ געווענדעט קעגן קאָהאַל-
פירער, פארנייסימ און ראבאָננימ, און ווי איז דעמאָלט מיט גאנצע ציקלען אויסגע-
שפּראַכט רעוואָליוציאָנערע רוסישע פּאָלקלאָר-לידער וועגן סטענקע ראזין, דעם אָר-
גאניזאטער פון פויערשע אופשטאנדן אין 17 יאָרהונדערט, וועגן פוגאטשאָוונ א. א. וו.
ציי געהערן זיי צו פּאָלקלאָר? זיכער. מע וואָלט געקענט ברענגען אַן א שיר ענלע-
כע ביישפילן (פונעם פּעריאָד אַרומ דער ענגלישער רעוואָליוציע, דאָס אייגענע
אַרומ דער פראנצויזישער רעוואָליוציע אין א. וו.), וויאזוי איז פּאָלקלאָר-ווערק
טרעטן ארויס אפן פאָדערשטן פּאַן רעוואָליוציאָנערע שטימונגען. דאָס געשעט
ביכלאל דעמאָלט, ווען א באשטימטער אונטערדריקטער סאָציאלער קלאס, א פּאָל-
קלאָר-געברויכער, נעמט אַנטייל אינעם רעוואָליוציאָנערן קאמפ. דערדאָזיקער קאמפ
זיינער מוז זיך דעמאָלט נאטירלעך אָפּשפיגלען אין זיינ פּאָלקלאָר. קאהאן, ווי יע-
דער קליינבירגער, האָט אָבער פּאָשעט מוירע פאר אלץ, וואָס שמעקט מיט קלאס-
קאמפ, מוז ער דעריבער פאסלען, אָפּווענדן די פּאָלקלאָרישקייט באמ גרעסטן
טייל מאטעריאל, וואָס לעמאן ברענגט.

פון קאהאנס שטאנדפונקט, פונעם שטאנדפונקט פון א ייִדישיסטישן, ראָמאנטי-
וירנדיקערעאקציאָנערן פּאָלקלאָריסט קאָן א פּאָלקלאָר-ליד זיינן טמימעסדיק, נאָו,ו,
צארט, פּאָעטיש—אָבער רעוואָליוציאָנער? דאָס פאסט זיך ניט צונויפ, דאָס שטימט
ניט מיט „אומיטלברער פּאָלקסשאפונג“. אָפּווענדנדיק דעם פּאָלקלאָרישן כאראקטער
פונעם ייִדישן רעוואָליוציאָנערן פּאָלקלאָר-ליד, איז קאהאן אויסן אָפּצווענדן זיינ
ווערט ביכלאל. און ער רוקט טאקע ארויס קעגן דעם רעוואָליוציאָנערן פּאָלקלאָר-
ליד, וואָס האָט אָפּגעשפּיט ווייט ניט קיינ קליינע ראָלע אינעם רעוואָליוציאָנערן
קאמפ פון דער ייִדישער ארבעטערשאפט, דיזעלבע טיינעס, וואָס זיינע קאָלעגן, די
ייִדישיסטישע „קריטיקער“ און „עסטעטיקער“ האָבן ארויסגערוקט צו דער ארבעטער-
דיכטונג פון עדעלשטאט—ווינטשזיוסקי—באָוושזויער: דאָז רעוואָליוציאָנערע פּאָלק-
לאָר-ליד איז ניט קיינ עכטס, ניט קיינ קינסטלערישז, ס'איז א געמאכט ליד און
דעריקער—ס'ארא שרעק!—לעשעז אגיטאציע געמאכט.

א צווייטע ריי טיינעס קאהאנס, וואָס דארפן באשטעטיקן די ניט-עכטקייט פון
די רעוואָליוציאָנערע פּאָלקלאָר-לידער, איז דאָס, וואָס א טייל פון די לידער איז
לעמאנס זאמלונג זיינען וואריאנטן פון עלטערע ייִדישע פּאָלקלאָר-לידער. אָפּער
וועגן דעם, אז פּאָלקלאָר-לידער ווערן וואריירט און אז זיי בייטן זייער אינהאלט
און כאראקטער, איז דאָך באוויסע יעדערן, וואָס האָט דעם מינדסטן שייכעס צו
פּאָלקלאָר, וועגן דעם קאָן מען דאָך ליינען איז יעדער ארבעט, וואָס האָט א שייכעס

צו פאָלקלאָר און אפילע— בא קאהאנען גופע. אָט שרײַבט קאהאן וועגן דעם, ווי ס׳ווערט וואַרײַרט א פאָלקלאָר-ליד: „גאָר אומפאמערקטערהייט, מיט אָדער אָן וועלכער נישט איז קאוואַנע, ווערן ארויסגעלאָזן אָדער צוגעגעבן אנדערע ווערטער און אויסדריקע, עס ווערן אַרײַנגעפלאַכטן גאנצע סטראָפּן פון אנדערע לידער, עס פארמישן זיך און ס׳ווערן פארביטן פערזן און גראמען, עס בײַט זיך אפילע די מעלאָדיע, און ביסלעכווייז, ביסלעכווייז פארענדערט זיך אפ אַזאַ אױפּן אינגאנצן דער אינהאלט און כאַראַקטער פונעם ליד“ (1). און ווייטער מיט עטלעכע אַבזאצן ווידעראמאָל: „וואָס לענגער אַזאַ מיין ליד וואַנדערט אומ און וואָס מער עס ווערט געוואַנגען, אַלץ מער נוסכאַעס, וואַרײַאנטן אַנטשטייען פון אײַנעם און דעמועלפּן ליד, וועלכע בילדן שױן פאַר זיך גאַנץ אנדערע לידער פון אַן אַנדער אינהאלט און פיל מאָל פון אַ גאַנצן אַנדער מיין כאַראַקטער“ (2).

ווי ס׳איז צו זען פון די געבראַכטע ציטאַטעס, ווייסט קאהאן אויסגעצייכנט, אַז פאָלקלאָר-לידער ווערן וואַרײַרט און אַז זײ באַקומען דערפון אָפּטמאָל אַ גאַנצן אַנדער אינהאַלט און כאַראַקטער. ער אַליין ווײַט אפילע, אַז דאָס ווערט אַמאָל געטון באַוווּסטױניק— („מיט אָדער אָן וועלכער נישט איז קאוואַנע“). די רע-וואָליוציאָנערע וואַרײַאנטן פון עלטערע ייִדישע פאָלקלאָר-לידער ווירקן אָבער אַפּ קאהאנען אָפּשטױסנדיק: „דידאָזיקע אַבעראַרבעטונג— שרײַבט ער, — איז אַ געזוכטע, אַ באַוווּסטױניקע, לעשעזאַניטאַציע: מע וויל אײַנעם אַרטן לידער-רעפּערטואַר, מיט וועלכן מע קאָן זיך נישט צעשײַדן, אַרײַנאַרבעטן די נײַע אײַדיען פון קלאַסנקאַמפּ און רעוואָליוציע“. קאהאן, דער קלײַנבירגער און ייִדישיסטישער פאָלקלאָריסט, האָט אָבער מוירע פאַר קלאַסנקאַמפּ און רעוואָליוציע. ער וויל דערמיט נישט האָבן צוטון — פאַסקנט ער: דאָס איז נישט קײַן פאָלקלאָר. דערמיט וויל ער זאָגן: דידאָזיקע לידער האָבן קײַן שום ווערט נישט.

און אַיצט אַ פאָר ווערטער וועגן „צעוואַנגענע סאָציאַלע לידער פון באַקאַנטע און אומבאַקאַנטע דיכטער“. י. ל. קאהאן פאַרעכנט לעמאַנען פאַר אַ זינד דאָס, וואָס ער האָט אין אַ פאָלקלאָר-זאַמלונג אַרײַנגענומען פאָלקלאָרישע אַיבעראַרבע-טונגען פון ליטעראַרישע טעקסטן. קאהאן גײט אפּאַעם אַרויס פון דער האַנאָכע (אַעוואַ האַנאָכע, פון וועלכער ס׳איז שױן לאַנג אָפּגעאַנגען אפילע די בורזשואַ-זע פאָלקלאָריסטיק), אַז דאָס פאָלקלאָר-ליד איז עפעס אַ מיין זעלבשטענדיקע סטי-כיע, וואָס שטייט נישט אין קײַן שום באַצױנג צו ליטעראַטור און צו ליטעראַרישער שאַפּונג. דערווײַז, אַז דאָס איז נישט ריכטיק, אַז אַזױנס עקזיסטירט גאָר אין קאַ-האַנס רעאַקציאָנערער קאָנצעפּציע, וועלן מיר דאָ אַיצער נישט. ס׳וועלט זיך בלוין אַפּ אײַן בײַשפּיל ווײַז, וואַזוי די אלע „צעוואַנגענע סאָציאַלע לידער פון ערעל-שטאַט, ווינטשעווסקי א. אַנד.“ (קאהאן) האָבן זיך אַיבערגעפלאַכטן מיטן לידער-רעפּערטואַר פון די ברייטע אַרבעטער-מאַסן.

אינ י. ל. קאהאַנס נײַער זאַמלונג ייִדישע פאָלקלאָר-לידער (ייִדישע פאָלקס-ליד-דער“ נײַע זאַמלונג מיט פאַרגלייכנדיקע באַמערקונגען פון י. ל. כּהן. נײַ-יאָרק;

(1) י. ל. קאהאן — ייִדישע פאָלקס-לידער“ ב. 1. אַרײַנפיר, ז. 101.

(2) דאָרטן, זײט 110.

1930) וועט געוואקסן אפ זײַט 97 (נומ. 181) א ליד אונטערן נאָמען „באָס פּינ-צטערן געניי“. און אין דעבדאָזיקן ליד, וואָס איז דורכגעגאנגען דעם קאָנטראָל פֿון אַזאַ „געניטן“ פּאָלקלאָר-ליד-קענער, ווי קאהאַן, האָט זיך אַרײַנגעכאַפּט אַ וואַ-רײַטע סטראָסע פֿון אַ „צעוונגען סאָציאַל-ליד“, און דאַפּקע פֿון אַ באַקאַנטן דיכ-טער—פֿון ד. עדעלשטאַטס אַ ליד.

מיר וועלן דאָ ברענגען פֿאַראַלעל די אַנטשפּרעכנדיקע כּטראַפּעס פֿון קאהאַנס „עכטן פּאָלקס-ליד“ (קײַן „ניט עכטע“ נעמט דאָך קאהאַן אין זײַנע זאַמלונגען ניט אַרײַנ) און פֿון עזעלשטאַטס ליד „דער אַרבעטער“:

בא עדעלשטאַטס:

גענוג שוין אײַך גיסן, איר ביטערע טרערן,
איר מאכט אפ מיין ארבעט א פלעק.
און ווען דאָס דערוועט נאָר דער גאַולען, דער
פּאַרמאַג,
ער טרײַבט מיך פֿונדאָנען אַוועק¹!

בא קאהאַנעב:

האַרדיר דיר צו וויינען, האָרדיר דיר צו קלאָנגן,
וועטט מאכט אפ דער ארבעט א פלעק;
באלד וועט ארײַנקומען דער מיטטער דער מער-
דער,
טרייבט ער דיכ פֿון דער ארבעט אַוועק²,

פֿאַרשטייט זיך, אַז ווען קאהאַן זאָל דערפֿון געווען וויסן, נאָך מער, ווען ער זאָל וויסן, אַז דידאָזיקע כּטראָפּע שטאַמט גאָר אַוועק פֿון אַ רוסישן „סאָציאַל צעוונגענמ“ ליד, וואָס האָט נאָך דערצו בעפֿייערש געדינט צוליב אַגיטאַ-ציע-צוועקן³, וואָלט ער דאָס ליד זיכער צו זיך אין זאַמלונג ניט אַרײַנגענומען. אָבער טאַקע דאָס, וואָס קאהאַן, דער שטרענגער פֿורײַטאַנישער היטער פֿונעם „עכטן פּאָלקס-ליד“ האָט דאָ „געגוויזט“, איז אײַך אַ שטיקל באַווייזן, וואָס באַשטע-טיקט נאָכאַמאָל די ריכטיקייט פֿון דער האַנאָכע, אַז צווישן דעם פּאָלקלאָר און דער ליטעראַרישער שאַפֿונג איז שטאַנדיק פֿאַראַן אַ באַשטימטער צוואַמענונד און קעגנײַטיקע ווירקונג, און אַז ס׳זײַנען אַפֿילע פֿאַראַן מאַמענטן, ווען ליטעראַרישע לידער ווערן באַוואַנדלט אין פּאָלקלאָרישע, פֿונקט ווי אַמאָל אײַך פֿאַרקערט⁴.

אַט אַזוי שפּאַצירט זיך קאהאַן דורכ אַיבער לעמאַנס זאַמלונג און געפֿינט ווי „אַיבערגעניצעוועטע“ לידער, און ווי לעשעם אַגיטאַציע געמאַכטע לידער, און רוט שוין דאָס אײַג אַביכל אָפּ—אַט איז נומער 63 „לויט פּאַרמ און אײַכדרוק קימאַט אַ קינדער-ליד, ספּאַנטאַן געשאַפֿן—איז דאָס אָבער אײַך מיט אַ מומ: „שוין אַ

1) אײַניקע פֿערן פֿון דערדאָזיקער סטראָפּע עדעלשטאַטס געפֿינען מיר אײַך (וואַרײַט) אין אַ גאַנצ-ווימליר. זע לעמאַן „גאַנצוויי-לידער“ ז. 153 ג. XIII

2) זע וועגן דעם ווייטער זײַט 187—188.

3) באַ דער געלעגנהייט ווילט זיך דאָ אָנווייזן אַפּ נאָך אַ פּאַל, ווען קאהאַן פּאַלט דורכ אַפּ אַן ענ-דעכטן אױפֿן. וועגן ליד ג. 62 פֿון לעמאַנס זאַמלונג מאכט ער אין זײַן אַרטיקל פּאָלגנדיקע באַמערקונג: „ס׳איז פּאַרזיכטיק אַיבערגעמאַכט פֿון אַן אלט פּאָלקסטימלעך ליד, וואָס האָט זיך צופֿעליק אַרײַנגעכאַפּט באַ גינבורג—מאַרק ג. 309.“ איז מײַלע גינבורג—מאַרק האָבן אַ טאָעס געהאַט—צוגענומען אַ פּאָלקסטימ-לעך ליד פֿאַר אַן „עכט פּאָלקס-ליד“. אָבער ווי אײַז, ווען אױבן טרעפט—טאַקע מיט קאהאַנען זעלבסט צעמען מיר דעם צווייטן באַנד קאהאַנס ייִדישע פּאָלקס-לידער, געפֿינען מיר דאָרט אַפּ זײַט 74 אַ צוויי-סטראָפּיק ליד, וואָס איז ניט מער, ווי אַן עטוואָס וואַרײַטער פֿראַגעט פֿונעם ליד נומ. 309 באַ גינ-בורג—מאַרק.

ביסל אָנְנעהויכט מיט דרויסנדיקער אגינאציע. און דאָס אלץ פארמאָגט א שארפן רעוואָלוציאָנערן נאָן, און איז געקניפט און געבונדן מיט אזוינע פאר קאהאנען ניט איינגענומענע זאכן ווי שטרייַקן און דעכאָנטראַציעס, קלאַנעקאמפ און רע-וואָלוציע... אמאָליקע יאָרן, אינ יענע גוכע יאָרן, ווען עס האָט געבליט דאָס עכטע פּאָלקס-געזאנג, האָט מען מיט אזוינע זאכן ניט געהאט צוטון. און אַט געפינט טאקע קאהאן בא לעמאנען א צענדליק „עכטע“ פּאָלקלאָר-לידער, דאָס זיינע „לידער פון די יידישע ארבעטער-מיידלעך, פון אמאָליקע יאָרן, ווען מע האָט נאָך ניט געווסט פון שטרייַק, קאמפ, רעוואָלוציע א. ד. גל., גאָר אז ס'איז געוואָרן שלעכט האָט מען זיך געווענדעט צו גאָט מיט א טיינע:

„גוי איך מיר איך פאבריק
דער זייגער איז שוין אכט,
קום איך מיר איך פאבריק
און בלייב מיר שטיין פארטראכט.

אכ, גרויסער גאָט,
זאָג שוין דו אליין,
צו האָב איך אן אנדער האָפענונג
איך פאבריק צו זיינ'ן? (1)

אַט דאָס ליד געפּעלס קאהאנען. ס'איז נאָו און פּאָלקסטימלעך. מע שטרייַקט ניט, מע ווענדעט זיך צו גאָט מיט א טיינע, לייטיש, שטיל. בא א צענדליק אזוינע לידער קלייבט קאהאן אָפּ בא לעמאנען. אָבער נאָר דער יידישטישער פּאָלקלאָריסט קאָן קלייבן נאכעס פון דער „נאָווייט“ בא ליד-דער, וואָס ועדן וועגן בלוטיקער עקספּלאָאציע, וועגן גאנצע נעכט ארבעט, וועגן קראַנקע ביינער און צעבראָכענע אייורים. דאָס ארבעטער-מיידל זינגט און בלוטיקט:

„אז כ'קום זיבן אויגער,
זאָגט די מיסטערקווע „ס'איז גוט“.
און אז כ'קום א פּערטל אפּ אכט,
פארצאפט זי מיר מיין בלוט“.

און קאהאן קוועלט אָן: „ס'איז נאָו“.
ס'טרעפט אמאָל, אז קאהאן אליין דערפילט איך דידאָזיקע „נאָווע“ לידער אפ-לע דעם אָנאָג אפן צוקונפטיקן „שארפן רעוואָלוציאָנערן טאָן“. די פיגור פון דער מיסטערקווע, דער באלעבאָסטע, איז איך דידאָזיקע לידער באשענקט גאָר ניט מיט אזוינע שיינע שטריכן, די באציאָנג צו איר איז אזא, ווי ס'קאָן נאָר זיינן די בא-ציאָנג פון ארבעטער צו אן עקספּלאָאטער, פארשטייט דאן קאהאן, ווי צו לינד-דערן די שטימונג, ווי אריינצושטעלן די נייטיקע אויסטייטשונג (2). וועג אן אר-בעטערן זינגט:

(1) „סילאָאָגישע שריפטן“ פון ייִוואָ (לאַנדוו-בוך) ב. 1 איז ז. 150.
(2) איידער ער טרעט צו צו באטראכטן די „עכטע פּאָלקס-לידער“ פון לעמאנען זאמלונג, זאָגט קאהאן צו: „צייטונג פון יעדן ליד עטלעכע כטראָפּן, מאַכן א פאָר נייטיקע באמערקונגען, אויסטייטשונגען, און עפּשער ניט אזוי אָבעקטיוו, ווי ס'וואָלט זיך געוואָלט, אָבער ס'איז קערן“ (לאַנדוו-בוך, ז. 150).

„דיז איך מיר בא מיין ארבעט
און טרינק מיר א גלעזלע טיי,
קומט אריין די מיסטערקאווע
און זאגט: „ווינד און וויי“.

באמערקט ער: „און דער מיסטערקאווע איז עפשער אויך ניטאָ וואָס צו פארדענקען,
איז זי מיסטאמע אליין אויך הונגעריק און דאָרשטיק“ („לאנדווִיבוכ“ ז. 153). ווי מיר
זעען מוז מען אפילע די „נאיווע“ ארבעטער-לידער אויך אזאָל באגלייטן מיט א פאָר
„נייטיקע באמערקונגען“. גלייכער פאר אלץ איז דעריבער, או מע האָט מיט דיראָ-
זיקע לידער אינגאנצן ניט צוטונ.

און אווי האָט זיך עס טאקע געזירט אין דער זאמל-פראָזיק פון דער ייִדישער
בירגערעכער פאָלקלאָריסטיק. אין דער ערשטער זאמלונג פארעפנטלעכטע ייִדישע
פאָלקלאָר-לידער, גינבורג—מארעקס זאמלונג (1901), וואָס ציילט 376 לידער, איז
פאראן איין ארבעטער ליד. אין קאהאנס צווייבענדיקער זאמלונג (1912) איז פאראן
א ספעציעלע אָפטיילונג „ארבעטער-לידער“, וואָס ציילט דריי לידער. ניט צופעליק
איז עס אווי געווען, און ניט בלויז מיט צענוור-שוועדיקייטן קאָנ מען דידאָזיקע
דערשיינונג דערקלערן (י. ל. קאהאן, וועמעס זאמלונג עז איז דערשינען אין אמע-
ריקע, האָט דאָך פאר זיך שוין זיכער קיין צענוור-שוועדיקייטן ניט געהאט). ס'גייט
דאָ אין גאָר עפעס אנדערש. ס'גייט אין דעם, וואָס די פאָלקלאָריסטיק, ווי
יעדער וויסנשאפט, איז קיינמאָל ניט געווען אימפארטייזש,—די ייִדישע בירגערלעכע
און קליינבירגערלעכע פאָלקלאָריסטיק האָבן צונויפגעזאמלט פון פאָלקלאָר און
פארעפנטלעכט בלויז דאָס, וואָס האָט אנטשפראַכן זייער אייגענער קלאסן-אידנאָל-
גייע און זייערע קלאסן-אינטערעסן.

די אופקומענדיקע מארקטיטישע פאָלקלאָריסטיק וועט זיך אין איר זאמל-און
פאָרשונג-ארבעט ווענדן פריער פאר אלץ צו יענע געפיטן פונעם פאָלקלאָר, וואָס די
בורזשוואוע און קליינבירגערלעכע פאָלקלאָריסטיק האָט זי, ארויסגייענדיק פון די
אייגענע קלאסן-אינטערעסן, פארוואַרלאָזט און פארנאכלעסיקט.
צו די וויכטיקסטע טעמעס, וואָס דארפן ציען צו זיך די אופמערקזאמקייט
פונעם סאָוועטישן פאָלקלאָריסט, געהער אין דער ערשטער ריי די טעמע וועגן ארבע-
טער-ליד.

2.

ווען איז אנטשטאנען דאָס ייִדישע פאָלקלאָרישע ארבעטער-ליד? ווען אנערעכ
האָבן זיך אינעם ייִדישן פאָלקלאָר באזיגן לידער, וואָס שאַגלענ אָפ דעם לעבן-
שטייגער, די פסיכאלאָגיע, אידעאָלאָגיע, די סאָציאל-פאָליטישע פאָרשטעלונגען און
די שטרעבונגען פונעם ייִדישן ארבעטער?

קיין פולקאָם באזירנדיקן ענטשער אז דערדאָזיקער פראנע קענען מיר ניט געבן.
קיין עלטערע פארזייכענונגען פון ייִדישע פאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער האָבן מיר
ניט. ווי באווסט, האָט זיך ביכלאל דאָס סיסטעמאטישע צונויפזאמלען ייִדישע פאָל-
קלאָר-לידער אָנגעהויבן ערשט די לעצטע עטלעכע יאָר פון פאָריקן יאָרהונדערט. די
ערשטע פארעפנטלעכטע זאמלונגען האָבן, ווי געוואָנט, קיין ארבעטער-לידער קימאז

ווי ניט געפראכט. די איינציקע גרעסערע קאלעקציע פאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער — ש. לעמאנס — „ארבעט און פרייהייט“¹ איז פארעפנטלעכט געוואָרן אין 1921 יאָר. אין דער קלייניגקער באַמערקונג, וואָס לעמאנס מאכט צו זײַן זאַמלונג, שרײַבט ער: „דער גרעסטער טײל מאַטעריאַל פֿון דער זאַמלונג „אַרבעט און פֿרייהייט“ איז אָפּגענומען געוואָרן אין די יאָרן 1903—1906, וואָס איז מערסטנטײל די צײַט פֿון זײַן אַנטשטייונג.“ דיראַזיקע באַמערקונג לעמאנס קען זײער גרינג פֿאַרפֿירן. בעל־שׂום סאָפּעק איז א טײל פֿון דעם מאַטעריאַל, וואָס לעמאנס ברענגט, טאַקע געשאפֿן געוואָרן אין די יאָרן 1903—1906, סײַ וועט אָבער זײַן ניט ריכטיק צו מײנען, אז דאָס פֿאָלקלאָרישע ארבעטער-ליד איז ערשט אַנטשטאַנען אין די יאָרן 1903—1906. מיר האָבן יעדעס, וואָס ווײַזט, אז פֿאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער זײַנען באַקאַנט און אז מע האָט זײ געוונגען מיט אסאך יאָרן פֿאַר 1903—1906. אזוי, לעמאַש, דערוויסן מיר זיך פֿון צ. פֿרומקײנס א באַמערקונג וועגן ארבעטער-לידער, וואָס מע האָט זײ געוונגען שוין אין די 80-קער יאָרן פֿון פֿאַריקן יאָרהונדערט. כאַראַקטעריזירנדיק דעם לעבנשטייגער פֿון ייִדישע ארבעטער סאָפּ 80-קער יאָרן, דערצײלט פֿרומקײן, אז אין די וואַרטאַטן „האַט מען שטײלערהײט געוונגען לידעלעך, אין וועלכע דער באַלעבאָס פֿלעגט דערשײַנען ניט אין אַזאַ שײַנעם לײַכט. מע האָט אין די לידער באַווײַנט דאָס לעבן פֿון די ארבעטער, אָבער ענדערן דאָסדאָזיקע לעבן האָט זיך געדוכט אין אומעגלעכ“². א צווייטע יעדע וועגן פֿאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער אין אביסל א שפּעטערדיקן פּערײַאָד ברענגט א. לײַטוואַק אין זײַן אַרטיקל „דאָס ייִדישע ארבעטער ליד“³. ווי אלע קלייניגערלעכע עסטעטיזירנדיקע „קריטיקער“, אזוי באַטראַכט אויך דערדאָזיקער פֿאַרביטענער סאַציאַל-אַנטישע דאָס ייִדישע ארבעטער-ליד (אין דעם באַגריף שליסט ער אײַן סײַ דאָס רעוואָלוציאָנעריע ליטעראַרישע ליד, סײַ דאָס רעוואָלוציאָנעריע פֿאָלקלאָרישע ליד) אלס „אַגיטאַציע אין גראַמענ“ און „רעוואָלוציאָנעריע באַדכאַנעס“. צווישן די „טיפּאָניקע“ קלירעס וועגן טרוקנער פּראָזע און געהויבנער פּאָעזיע, וועגן סיבירער יאַקוטן און שאַפּעסדיקע זמירעס, מיט וועלכע סײַ אין געדיכט אָנגעשטאַפּט דערדאָזיקער אַרטיקל, געצײנען זיך אָבער אויך באַשטימטע יעדעס וועגן דער אַנטשטייונג און פֿאַרשײַטונג פֿון אײַניקע רעוואָלוציאָנעריע לידער, פֿאַרשײַדערליי פֿאַקטן-דעטאַלן, וואָס מיר קענען זיך מיט זײ — באַ א געהעריקער פֿאַרזיכט — פֿאַנוצן. לײַטוואַק שרײַבט: „בעײַס איך בײַן אַרײַן אין דער קריזל-באַוועגונג, האָבן די ייִדישע באַווײַטזיניקע ארבעטער געוונגען קימאַט דורכײַס רוסישע לידער... קײַן ייִדישע ארבעטער-לידער“⁴ האָבן איך נישט געהערט. אין די מאַסן האָט מען געוונגען לידער פֿון פֿאַך, וואָס די ארבעטער פֿלעגן

¹ אַנזען, נישט אַלץ, וואָס דיראַזיקע זאַמלונג ברענגט, קענען מיר צורעכענען צום ארבעטער-ליד. באַזונדערס איז דאָס שײַע צו די לידער וועגן דעם רוסיש-אַפּאַנישן קריג.

² В. Фрумкин. Очерки из истории еврейского рабочего движения в России. „Еврейская старина“ 1918, стр. 110.

³ איבעם בוך „וואָס געזען“, זײַט 226—243.

⁴ מיט ארבעטער-לידער מײַנט דאָ לײַטוואַק, אַפּאַנעז, בלוין דערדאָזיקער הימען און געוואַנען באַרעכענען דעם באַגריף — ארבעטער-ליד בלוין מיט דעמאָזיקע, עמעס, סאַמע וויכטיקסטן זשאַנר, וועט אָבער זײַן ריכטיק. אויך די „לידער פֿון פֿאַך“, וועגן וועלכע לײַטוואַק רעדט וויטער, זײַנען „אַרבעטער-לידער“.

אליין צוקלערן. א באוויסטיגיקער ארבעטער פלעג אמאל זינגען אזא לידל נאָר פון
כיוצק וועגן. איין לידל אזא האָט מיר 1894 יאָר איבערגעגעבן די זאָקנמאכערקע
פייגע. בא מיר איין זיקאָרן האָבן זיך אָגעשטעלט נאָר עטלעכע שורעס :

„איך גיי ארעין אין פאבריקע כאפט מיך אָן א כוישעך,
די באלעבאָטע זאָט: איך וועל געבן געלט נאָך פייסעך.
רייבינעשעלידעם האָב אַז מיר ראכמאָנעס,
אז איך וועל פאָטער ווערן טוב די זאָקן, פאסט איך דיר א טאָנעס.“

אפן סמאך פון די געבראכטע יעדעס קענען מיר האלטן פאר פעסטגעשטעלט
דעם פאקט, אן סאָפּ 80-קער אָנהייב 90-קער יאָרן פון פאָריקן יאָרהונדערט האָט מען
שוינ פאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער געשאפן און געזונגען. אייניקע פון די לידער,
וואָס מע האָט זיי געזונגען אינעם צייטן, האָבן — לויט דער טעווע פון פאָלקלאָר-
לידער — קורסירט אינעם פארשיידנערליי וואַריאַציעס אויך אין די שפעטערדיקע יאָרן.
און דאָס באטייט, אז סיי אין לעמאנס זאמלונג, סיי אין דער קאָלעקציע ארבעטער-
לידער, וואָס עס גרייט צום דרוק די עטנאָגראַפישע סעקציע באַמ אינסטיטוט
פאר יידישער קולטור, און מיט וועלכער מיר האָבן זיך באנוצט אין אונזער ארבעט,
האָבן מיר ציטונ מיט לידער, וואָס זיינען אופגעקומען אין פארשיידענע צייטן בא
פארשיידענע פאָליטיש-געזעלשאַפטלעכע פארהעלטענישן און סיטואציעס.

ס'איז פון זיך קלאָר, אז די פאָלקלאָרישע לידער, וואָס עס האָבן געשאפן און
געזונגען די יידישע ארבעטער סאָפּ 80-קער און אָנהייב 90-קער יאָרן ערעו
דעם אופקום פון דער ארבעטער-באוועגונג אין רוסלאַנד ביכלאל און פון דער באווע-
גונג צווישן יידישע ארבעטער ביפראט, האָבן זיך אפן אנטשיידנסטן אויפן אונטער-
שיידט פון די פאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער, וואָס זיינען אנטשטאנען אין די
שפעטערדיקע צייטן פון דירעקטן רעוואָלוציאָנערן קאמפּ. דאָס וואָס איז געווען
כאראקטעריסטיש פארן יידישן האָרעפאָשניק פון דער עלטערער פאָראַציע, פארן דער-
שלאָגענעם פארומערטן פויעל, איז שוינ ניט געווען אייגנטימלעך דעם יידישן
ארבעטער, וואָס ווערט קלאַסנבאוויסטיגיק. דאָס אלטע ליד האָט שוינ אזא ארבעטער
ניט צופרידן געשטעלט, ס'האָט ניט געשטימט מיט זיינע נייע אָנשויונגען, מיט זיינ
אופגעוואכטן קלאַסנבאוויסטיגן — (א באוויסטיגיקער ארבעטער פלעג אמאל זינגען
אזא לידל נאָר פון כיוצק וועגן — ליטוואַק), און ער שאפט זיך זיינ ליד, דאָס ליד,
וואָס אנטשפּרעכט זיינע קאמפּ-אידעאלן, זיינ נייעם באַנעמען דעם גאנצן געזעל-
שאַפטלעכן ארומ.

פון דעם אלעמען פריער-געזאָגטן ווערט פאר אונדו קלאָר, אז די פאָלקלאָרישע
ארבעטער-לידער דארפן מיר באטראכטן. ווי א ריי שאפונגען אופגעקומענע אין
פארשיידענע צייטן, וואָס ווייזן אונדו דעם יידישן ארבעטער-שטייגער, וואָס
כאראקטעריזירן אונדו די סאָציאַלע אָנשויונגען פונעם יידישן ארבעטער, זיינע פאָלי-
טישע שטרעבונגען און זיינ קאמפּ אפ פארשיידענע שטופעס פון זיינ אנטוויקלונג אלס
קלאַס.

אין גרונט גענומען האָבן מיר אינעם יידישן פאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד צוויי
קאטעגאָריעס לידער: לידער, וואָס זיינען אופגעקומען אונטער דער דירעקטער

וירקונג פון דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג, וואָס שפּיגלען אָפּ די אר-
 בעטער-באוועגונג אין פּאַרשיידענע פּאַזעס אירע, און לידער, וואָס זיינען אנטשטאנען
 פאַרן אופקום פון דער ארבעטער-באוועגונג. דערמיט ווילן מיר ניט זאָגן, אז שוין
 נאָכטן אופקום פון דער ארבעטער-באוועגונג האָבן אין פּאַרשיידנערליי אָפּגעשטאַנענע
 שיכטן ארבעטנדיקע, אין פּאַרוואָרפּענע קליינע שטעטלעך, לעמאַשל, ניט געקאָנט אנט-
 שטיין קיינ נייע ארבעטער-לידער, אין וועלכע דער אופקום און עקזיסטענץ פון דער
 ארבעטער-באוועגונג האָט זיך גאַרניט געלאָזט מערקן. אווינס אין מעגלעך און אין
 זיכער אין דער ווירקלעכקייט געווען. ס'איז אָבער קלאָר, אז אוינע לידער זיינען
 דעמאָלט כאַראַקטעריסטיש געווען בלויז פאַר די דאָזיקע אָפּגעשטאַנענע שיכטן
 און ניט פאַרן ארבעטער-קלאַס ביכלאַר. פאַרן קלאַס אין שוין דאן אין דעם פּראַט
 דאָס פּירנדיקע, דאָס כאַראַקטעריסטישע געווען ניט דאָס ליד פון די מער אָפּגעשטאַ-
 נענע שיכטן ארבעטנדיקע, נאָר דאָס נייע רעוואָלוציאָנערע ליד.

ווילן מיר ווי געהעריק באַנעמען דעם געשיכטלעכן אַנטוויקלונגס-גאַנג פונעם
 פּאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד, ווילן מיר פאַרשטיין זיינע אַנטוויקלונגס-טענרענצן,
 מוזן מיר גענויער פעסטשטעלן אויך דעם מעהוס פינעם ערשטן עטאַ אין דעם דאָזיקן
 גאַנג — מוזן מיר אופּמערקזאַם באַטראַכטן אויך דאָס עלטערע פּאָלקלאָרישע
 ארבעטער-ליד. אָבער דאָ שטייט אונדז אפּן וועג א שוועריקייט, וואָס שטאַמט פונעם
 ספּעציפיקום פונעם פּאָלקלאָר-ליד: וויאזוי, לויט וועלכע סימאָני זאָגן מיר פון די
 געוואַלטע פּאָלקלאָר-ארבעטער-לידער דייטשעכער אויסטיילן די עלטערע יידישע
 ארבעטער-לידער, לויט וועלכע פּרינציפּל זאָגן מיר דאָס טונ? פּאָלקלאָר-לידער אין
 אונטערשייד צו ליטעראַרישע ווערן קיינמאָל אָפּציעל ניט דאָטירט. אזילע באַפּאָל-
 קלאָר-לידער, וואָס דערציילן וועגן באַרייטנדיקע היסטאָרישע געשעענישן, אין גענוג
 שווער אופּצושטעלן די ערעכריקע צייט פון ווער אנטשטיין, ווילן אָפּ ווערן די ליד-
 סכעמעס פאַר נייע מאָטייוו איבערגענומען: פון דער טראַדיציע, פון עלטערע לידער.
 וואָס שייַעך דער אנטשטייונג צייַט פונעם היסטאָרישן ליד אין דער באַשטימטער
 געגעבענער פּאַרם, אין וועלכער מיר טרעפּן עס, קענען מיר זי פּאַרט נאָך אין
 אנערעכ באַשטימען: לעמאַשל, דאָס ליד וועגן הירש לעקערטן האָט ניט געקענט
 אופּקומען פאַר 1902 יאָר, האָט ניט געקענט אַיסקייַמלן אייַך מיט יאָרן נאָך 1902.

1) די פּאָלקלאָרישע לידערשאַפּונג (מיר רערן פון שאַפּונג, און ניט פון רעפּראָדוקציע,
 פון איבערגעבן) אין געוויינלעך צייַטמעסיק אַקטועל, רופט זיך אָפּ אפּ נאָענע געשעענישן, נאָר-וואָס פּאַר-
 געקומענע און קערט זיך געוויינלעך ניט אומ צו עלטער פאַרגאַנגענהייַט (דאָס אין שייַעך בלויז דער
 פּאָלקלאָרישער לידערשאַפּונג — אין אנדערע געביטן פּאָלקלאָר, אין מיטעל-שאַפּונג, לעמאַשל, אין די
 סיטואַציע אַן אנדערע), ווי דאָס קען פּאַרקומען און קומט דורכויס פּאַר אין דער ליטעראַטור. אין דער
 ליטעראַטור אין מעגלעך געווען, אז צו דער הירש-לעקער-טעמע זאָל מען זיך אַימפּערן, אַיגנלעך ניט
 אומקערן, נאָר ציט ערשטן מאָל קומען — אין 1928 יאָר (קישוואַווס — הירש לעקערטן). אין פּאָלק-
 קלאָר-שאַפּונג אין אזא פּאַל אויסגעשלאָסן. ס'איז אָבער מעגלעך, אז א שפעטיגערע קעמערע, ליטעראַרישע
 שילדערונג פון אַ לאַנג פאַרגאַנגענער געשעעניש זאָל אַרײַן אין פּאָלקלאָר-געברויך, זאָל פּאָלקלאָריירט
 ווערן. אזוי, לעמאַשל, אין א רוסיש ליטעראַריש ליד וועגן באַפּאָלעאַנצז זייַט אין מאָסקווע (1812),
 וואָס אין גערודט אין 1850 יאָר, דערנאָכדעם וואַריירט געוואָרן אין איבערגעזאַכט געזאַרן אינעם געברויך

פון מאַסן. זע וועגן דעם: „Худо“ Иван Ровянов. Литературный источник популярной песни. „Жественный Фольклор“ № 1.

אסאכ שווערער איז דאָס אָפּער, ווען מיר האָבן צו טון מיט סאָציאַל-שטייגערישע לידער, וואָס גיבן ניט אזא באַזונדערן מאַטעריאַל פאַר זייער ערעכדיקער דאַטרונג. צווישן די שטייגערישע אַרבעטער-לידער האָבן מיר אסאך אזוינע, וואָס זייער אַנט-שטייגונג וואָלטן מיר מיט מער אָדער ווייניקער רעכט געקענט אָפּטראָגן סײַ צו די 80-קער, סײַ צו די 90-קער יאָרן און אפילו צו די ערשטע יאָרן פון איצטיקן יאָר-הונדערט, ווייל דעם לעבנשטייגער, וואָס זיי מאַלן, טרעפן מיר אין די דאָזיקע אלע דרײַ יאָרצענדליקער, כאָטש ניט פאַר אלע דרײַ איז ער אין דערזעלבער מאָס געווען כאַראַקטעריסטיש. מיר וועלן דעריבער באַמ אויסטיילן דאָס עלטערע ייִדישע אַרבעטער-ליד מוזן גיין מיטן וועג פון אויסשליסן. אויב מיר וועלן פון אלע צונויפֿ-געזאַמלטע לידער אויסשליסן די לידער, וואָס שטייען אין דירעקטער אָדער אומדיר-עקטער פאַרבינדונג מיט דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג (און דאָס איז ניט אזוי שווער צו טון), וועלן מיר צווישן דעם איבעריקן מאַטעריאַל גרינגער קענען אויס-טיילן אועלכע לידער, וואָס זײַנען אַנטשטאַנען פאַר דעם אופקום פון דער אַרבעטער-באַוועגונג. עס וועלן אונדו דערבײַ אויך דארפן קומען צו הילפֿ פּאָלגנדע סימאָנים: (1) אידעאָלאָגישער אינהאַלט, (2) דער געשילדערטער שטייגער, (3) פּאָר-מאַלע אייגנטימלעכקײַטן (סטיל, לעקסיק א. אז. וו.).

איידער מיר טרעטן צו צום כאַראַקטעריזירן דאָס פּאָלקלאָרישע אַרבעטער-ליד פון דער עלטערער פּאָרמאַציע איז נייטיק צו זאָגן עטלעכע ווערטער וועגן דעם ייִדישן אַרבעטער סאָפּ 80-קער אָנהייב 90-קער יאָרן.

דער פאַרשפּרייטסטער טיפֿ פון א ייִדישן אַרבעטער איז יענע יאָרן איז געווען דער אַרבעטער פון א קליינעם האַנטווערקער-וואַרשטאַט. אין אזא מינ וואַרשטאַט פלעגן געוויינלעך אַרבעטן כּוּצ דעם באַלעבאָס אליין איינער, צוויי אָדער מער אַרבעטער. די עקספּלואַטאַציע איז געווען א שרעקלעכע, שוין פּאַשעט דערפאַר, ווייל אָן אזא עקספּלואַטאַציע וואָלט דער באַלעבאָס ניט אויסגעהאַלטן די קאָנקורענץ מיט דער פאַבריק, וואָס הייבט שוין אָן אין יענע יאָרן שפּילן א וויכטיקע ראָל אינעם ווירטשאַפּטלעכן לעבן פונעם לאַנד. די באַזונדערס שטאַרקע עקספּלואַטאַציע איז גע-וואָרן איינע פון די הויפּט-באַדינגונגען פאַר דער עקזיסטענץ פונעם קליינעם האַנט-ווערקער-וואַרשטאַט. אָט וויאזוי עס כאַראַקטעריזירט די אַרבעט-באַדינגונגען אין אזא וואַרשטאַט ב. פּרומקין 1): „אין די ייִדישע האַנטווערקער-וואַרשטאַטן האָט דער באַגריפֿ וועגן א באַשטימטן אַרבעט-טאָג ניט עקזיסטירט: מע האָט געאַרבעט וויפּל עס איז נייטיק געווען, און אין סעזאָנצײַט פלעג מען אָפּזיצן גאַנצע נעכט דורכאַ-נאַנד. ס׳זײַנען ביכּראַל ניט געווען קיינשום היסכּײַוועסן (באַט באַלעבאָס—ז. ס.) בענעגייע צו די אַרבעטער און לערנינגלעך. ס׳האַבן ניט עקזיסטירט קיין נאָרמעס פון אַרבעט און אָפּצאָל... די דאָזיקע מוירעדיקע עקספּלואַטאַציע איז אָבער אויסער-לעך אָפּטמאַל פאַרדעקט געוואָרן מיט דער פאַרטאַראַכאַלישקײַט אין די באַזונגען צווישן דעם באַלעבאָס און זײַנע אַרבעטער. פון דער פּרעמד אָנעפּאַרענע אַרבעטער פלעגן מערסטנטייל לעבן באַמ באַלעבאָס אפּ אלעס גרייטן. דער באַלעבאָס פון

1) В. Фрумкин, Очерки из истории еврейского рабочего движения в России. „Еврейская старина“, 1913, стр. 109.

ווארשטאט פלעג אָפּטמאַל אליין און אמאָל אויך מיט א פּאָר מיטגלידער פון זײַן
 מיטפּאָכע ארבעטן פון פרי בײַן שפּעט. דאָס לעבן צוזאמען מיטן באלעבאָס, דאָס
 ארבעטן צוזאמען האָט אָפּגעטעמפּט דעם קלאַסנעפּיל פון ארבעטער, געהאמעוועט
 דאָס אנטשטיין פון זײַן קלאַסנבאוויסטײַן.

אנערעכ צו יענער צײַט, אינ די 80-קער יאָרן ווערט צו האנטווערקעריי צוגע-
 צויגן אויך די פרוי, ס'באווייזט זיך דער טיפּ פון א שניידערן, א נייטערן, א זאָקן-
 מאכערקע א. א.וו. (1).

אָט אינ דערדאָזיקער סוויוע פון באלמעלאַכישע לוינ-ארבעטער איז אופגעקומען
 דאָס עלטערע יידישע פּאָלקלאָרישע ארבעטער-ליד, וועגן זייערע נויטן דערציילט
 עס, זייערע שטרעבונגען און באגערן האָט עס אויסגעדריקט.

„בעייס איך זעצ מיך אוועק

צו זינגען דאָס ליד,

האָב איך שוין קיין הארצ פון ווייטק,

ווי איך בין א ייד.

אכ, מײַנע שמערצ

קען איך פאר קיינעם ניט דערציילן,

מײַן ווייטיק פון מײַן הערצן

קען מיר קיין דאָקטער ניט היילן.

(גינבורג — מאַרעק ז. 247, נומ. 319)

מיט די דאָזיקע צוויי סטראָפּעס הייבט זיך אָן דאָס ערשטע פארענטלעכטע און
 לויטן לעבנשטייגער, וואָס עס באשרייבט, איינס פון די סאמע עלטערע פּאָלקלאָריי-
 שע ארבעט-לידער. מײַן ווייטיק פון מײַן הערצן: — די דערציילונג וועגן שווערער
 ניט באצאלטער מי, פארכוישעכטן לעבן, וועגן קאָלערליי דערנידעריקונגען און
 באליידיקונגען, וואָס ס'קומט אויס אויסצושטיין פונעם באלעבאָס דעם קספּלור-
 אטאטער. דאָס איז די טעמע פונעם דאָזיקן גרויסן (27 סטראָפּעס) ליד. מיר האָבן
 דאָ פאר זיך א ברייט פאנאנדערעוויקלט בילד פונעם לעבן פון א באלמעלאַכישן
 לוינ-ארבעטער, וואָס וווינט באַם באלעבאָס, אפּ אלעס גרייטן.

„ווי גוט קען מיר זײַן,

אז איך דארף עסן פון א פרעמדע האנט!

צו דער פרישטיק קומט ארויס פרי אָדער שפּעט

שווינגן מוז איך ווי די וואנט:

און ווי ביטער איז דעם אָרעמען ארבעטער

צו זײַן גלייכניט געפינען.

איט איז צען מאָל ערגער,

ווי פאר א יאָונ צו דינען.

אז מע דינט זיך אויס דעם קייסער

קומט מען פריש און געזונט,

בא די באלעבאָסטעס ווערט מען אויסגעמאטערט,

מע האָט א ווערדע ווי דער הונט.

(1) אין 1887 יאָר האָט שוין אינ ווײַלע עקזיסטירט א קאסע פון זאָקנמאכערקעס:
 (M. Рафес. Очерки по истории Буята, стр. 115).

אז מע דארפ בעטן באמ באלעבאָס געלט
דארם מען זיך שטעלן ווי פארן גרעסטן גענעראל.
ער ענטפערט: „האָסט זיך נאָך איצער געשטעלט?
צו דעם איז באַ מיר פונ געלט א קוואַל?״

פארדין פרויער דיין עסן,
געלט וועסטו קריגן מיטאמאָל״
ער האָט שוין פארגעסן,
אז איך בין שוין באלד אָפגעווען א יאָר.

שוין איך דידאָזיקע עטלעכע סטראָפּעס האָבן מיר פאר זיך די גרונט־מאָטיוון,
וואָס זיינען כאַראַקטעריסטיש פאר דעם גרעסטן טייל עלטערע ייִדישע אַרבעטער־
לידער, שוין דאָ האָבן מיר פאר זיך די צוויי הויפט־פּיגורן, וואָס קומען געוויינלעך
פאַר איך דידאָזיקע לידער — דעם אַרבעטער און דעם באלעבאָס, איך זייערע שטענ־
דיקע צוזאמענשטויסן און קאָנפּליקטן. די פּיגור פונעם באלעבאָס פארנעמט א
צענטראַלן אָרט אינעם ליד. דער זינגער האָט וועגן אימ צו דערציילן איך צו
דערציילן.

„אז דער באלעבאָס שטייט אום אינדערפרי
הייבט ער אָן צו שרייען, דער זינגער איז שוין נישט!
איר שטייט אום צו נישט?
א כאַלערע זאָל איך אייך אריינ״.

דאָ הייבט ער אָן שרייען:
„איר'ט שוין גיין באלד איבערבויסן?
דער אַרבעטער וואָלט קענען,
וואָלט ער זיך פאר צאָרעס צערייסן.

פארן באלעבאָס ווי מע טוט
איז אימ אלץ נישט געפּעלן
מארקיר אלץ וואָס גוט
צופרידן קען מען אימ נישט שטעלן.

מארקיר אלץ וואָס בעסער,
פאר אימ איז אלץ שלעכט;
ער מאכט קוילעס וואָס גרעסער,
און ער בלייבט אלץ גערעכט״.

אזוי מאָלט דער אומבאָאָאָנטער אוועק פונ ליד זיינן לאגע מיט די גענויסטע
פּראָטים. ער קען ווייל דעם דירעקטן שילדיקן איך זיינן ביטער לעבן — דעם באלע־
באָס. אָבער כאַטש ער ווייסט דאָס אויסגעצייכנט, כאַטש ער דערציילט גענוי וועגן
אלץ, וואָס ס'קומט אימ אויס פונעם באלעבאָס אויסצושטיינן, באַציט ער זיך דאָך צו
אימ מיט א מיין דערשלאָגענעם אָפּשיין. „ער איז דאָך פאַרט באלעבאָס״, רופט איך
אייך אָרט אויס דער זינגער פונעם ליד.

דער סאָציאַלער שיכט, וועמעס פּסיכאָלאָגיע דער אוועק פונעם דאָזיקן
ליד שטעלט פאַר — דער ייִדישער פּאָפּעריזירטער ערעוואַרלעטאריאט, האָט נאָך
דעם ריכטיקן און איינציקן אויסוועג פונ זיינן שווערער לאגע, דעם וועג פונ געמיינ־
זאמען אַרבעטער־קאמפ פאר א ניי לעבן, פאר א נייער סאָציאַלער אָרדענונג, דעם

וועג פון קאמפ ביכלאל, פון ווערנ זיכ, פון שטעלנ זיכ אנטקעגנ, ניט געזעענ. באמ
 באלמעלאַכישנ לוינ-ארבעטער פונעם קליינעם האנטווערקעריי-ווארשטאט האָט ניט
 געקענט געבוירנ ווערנ די אידייע וועגנ דער קאַלעקטיווער רעוואָלוציאָנערער ארבע-
 טער-קראפט, וואָס איז בעקויעכ צו קעמפן. ס'איז כאַראַקטעריסטיש, אז דאָס גאנצע
 ליד (ווי אויכ דער גרעסטער טייל עלטערע ארבעטער-לידער) ווערט געפירט אין
 נאָמען פון איינ פערזאָן „איכ“, כאָטש פונעם קאָנטעקסט איז קלאָר, אז אין וואַר-
 שטאט ארבעט גאָכ עמעצער (דער באלעבאָס שרייט: „איר'ט שוין גיין באלד
 איבערבייטנ?"). דער אווער און זינגער זוכט דעם אויסוועג פאר זיכ אליין און אָט
 ווי ער פארענדיקט זיין ליד:

ער (דער באלעבאָס—ז. ס.) האָט גאָרניט קיין ראַכטאָנעס

אפ מינע יונגע יאָרן:

איכ וואָלט וועלן פאָטער ווערן פון מינע צאָרעס

און אינדערהיים אוועקפאָרן.

די מאָטיוון און שטימונגען, וואָס ווערן פאנאנדערגעוויקלט אינעם באַטראַכטן
 ליד, די באַשרייבונג פון שווערער מי, עקספּלואַטאציע און נויט, דער אויסוועג
 („איכ וואָלט וועלן פאָטער ווערן פון מינע צאָרעס“), וואָס ווערט דאָ געזוכט,
 ווערן אפן פארשיידנסטן אויפן וואַריירט אינעם עלטערן פאָלקלאָרישן ארבעטער-
 ליד.

אין ארבעטער-לידער פון פארשיידענע פאכנ האָבן מיר דערנאָכ פאר זיכ דיוועלבע
 מאָטיוון און בילדער. א שניידער-מיידל זינגט א ליד וועגן זיכ און אין איר ליד געפינען
 מיר אין א קאָנדענסירטערער, געפרעסטערער פאָרמ דאָסזעלבע, וואָס אין פּרוער-
 געבראכטן.

עס קומט כאַלעמור פייטעכ

זיצן אלע מיירלעכ אינדערהיים,

אַבער איכ מיט מינע קראַנקע ביינער

מוז צו דער ארבעט גיין.

צו גאָט וועל איכ בעטן

מיט א גרויס געוויינ —

צו וואָס ביג איכ געבוירן

א שניידערן צו זיין.

איידער איכ לייג מיר שלאָפן,

מוז איכ שוין אופשטיין.

מיט מינע קראַנקע ביינער

צו דער ארבעט גיין.

צו גאָט א. אן. וו.

איכ לייד שטענדיק הונגער,

כ'האָב נישט וואָס צו עסן;

גי איכ געלט בעטן

הייסט מען מיר פארגעסן.

צו גאָט א. אן. וו.

אידער איך גיי עסן,
 צאפט מען מיר מיין בלוט,
 קומט צו גיין די מיסטער־אָווע
 און זאָגט, איך טו ניט גוט.
 צו גאָט א. אז. וו.
 (ש. לעמאן, ארבעט און פרייהייט¹ 1 נומ. 73)

פאָטער ווערן פון דער וויסטער ארבעט, וואָס נעמט צו אלע קויכעס, — אָט דאָס
 איז דער גרעסטער באַנער, וועגן דעם טרוימט מען. א צווייט שניידער־ליד ענדיקט
 זיך אזוי:

אכ, דו ליבער גאָט,
 האָב אפּ מיר ראַכמאַנעס,
 כּוועל פּאָטער ווערן דאָס שניידער־ליד,
 פּאסט איך דיר א טאַנעס.

אכ, דו ליבער גאָט,
 זאָג־ישע שויב אלייך
 צי האָב איך קיינ אנדער האָסענונג,
 נאָר א שניידער־גו צו זיין?

(קאהאן ב. 2 ז. 207)

דאָס ארבעטער־מיידל טרוימט נאָוון וועגן אוועקגיין פון פּאַבריק נאָכן כאַסענע
 האָבן און ווענדעט זיך צום געליבטן:

אוי, איך האָב שוין ניט קיינ קויעכ באַ מיין ארבעט אַינצווייזן
 און מיין מאַטע זאָגט, אז זי זעט עס ניט ארויס, אוי ווי —
 אוי, דו האָב אפּ מיר ראַכמאַנעס און דו ווער פאַר מיר א כּאַטן,
 און דו נעמ מיך פון דער פּאַבריקע ארויס.
 (פּון מ. בערעגאַווסקי זאַמלונג².)

א בעקער, וואָס זיינע „יאָרעלעך גייען אוועק מיט היצ און מיט רויכ“ רופט
 אויס:

„פּאַרשאַלטן זאָל ווערן דער־זויקער מענטש,
 וואָס ער האָט דאָס בעקער־ליד אויסגעטראַכט.“
 (פּון מ. בערעגאַווסקי זאַמלונג)

אָבער וויאוי באַפרייט מען זיך ווירקלעך פון וויסטן יאָכ, אפּ וואָס פאַר אַן אויפן
 ווערט מען פּאָטער פון דער מיסטער־אָווע, פּונעם באַלעבאַס, דאָס איז ניט קלאָר.
 דאָס ווייסט מען נאָך ניט און פּונקט ווי בערל בראַדערס שינדל־שלעגער, וואָס דער־
 ציילט זייער גענוי וועגן זיינן שווערער האַרעוואַניע, ענדיקט זיינן ליד מיטן ווונטש:

(1) באַ די וויסטער־ליד ציטאטעס באַצייכענען מיר דיר אָזיקע זאַמלונג בלויז מיטן נאָמען פּון איר
 עדיטאָר.

(2) אינ אונזער ארבעט האָבן מיר זיך אָפּטמאָל באַנוצט מיט די נאָך ניט פּאַרעפּנטלעכטע פּאַלקלאָר־
 זאַמלונגען פּון די כּ"כ ש. קופּערשמיד, מ. בערעגאַווסקי, א. לעוויצקי, אַרגוס־פּאַסטוועלסקי, י. טשערניאק,
 א. געלמאַן, ד. נאָראַכאָוסקע, וואָס געפינען זיך אין ארכיוו פון דער עטנאָגראַמישער סעקציע. די ניט־
 פּאַרעפּנטלעכטע לידער, פון וועלכע מיר ציטירן, גייען אריין אין א ספּעציעלער זאַמלונג, וואָס די עטנאָ־
 גראַמישע סעקציע באַמ אינסטיטוט פאַר ייִדישער קולטור האָט צוגעגרייט צום דרוק.

פאר גאָט זאָל ארומגיין מיין קלאָג,
איך זאָל קיין שינדל-שעגער מער ניט זיין!

אזוי ווענדעט זיך אויך דאָס שניידער-מיידל אינעם פּאָלקלאָר-ליד, ניט זעענדיק
קיין אנדער אויסוועג:

„צו גאָט וועל איך בעטן,
מיט א גרויס געוויין,
צו וואָס בין איך געבוירן
א שניידערין צו זיין.“

(לעמאנ נ. 72)

די אנאלאָגיע איז דאָ ניט קיין צופעליקע. ניט נאָר איז דעם ליד בערל בראַך-
דערס איז פאראן דידאָזיקע כאראקטעריסטישע ווענדונג, פונקט אזוי ווי מיר טרעפן
זי ניט בלויז אינעם ציטירטן עלטערן פּאָלקלאָר-ליד. די אנאלאָגיע שטאמט דאָ דערפון,
וואָס פאקטיש קומען אין ביידע פאלן צום אויסדרוק דיזעלבע סאָציאלע שיכטן: די
האַרעפאשנע אָרעמקייט, דער ערעוו-פּראָלעטאריאט (1).

ניט פון קיין סאָציאל-זיכערע, פעסטע, דיפערענצירטע שיכטן קומט דאָס עלטערע
ידישע ארבעטער-ליד, ס'קומט פון שיכטן דערשלאָגענע, פארוויסטעטע, קראפטלאָזע,
פון שיכטן, וואָס זיינען נאָך ניט גענוג קלאסנ-רייפ, וואָס באגרייפן נאָך ניט די
קויכעס, וועלכע זיינען אין זיי פארבאָרגן. דאָס זיינען די שיכטן, וואָס אין דער
ליטעראטור האָט זיי בוילעטער פאר אלעמען פּאָרגעשטעלט דער וויינענדיקער סענ-
טימענטאלער נוסעכ פון רייזען—ראָזענפעלד. אויך דאָס פּאָלקלאָר-ליד פון דידאָזיקע
סאָציאלע גרופעס טראָגט אפ זיך דעם שטעמפל פון זייער פסיכאָ-אידעאָלאָגיע, פון
זייער באנעמען דעם גאנצן סאָציאלן ארומ און זייער אייגענעם אָרט אינעם דאָזיקן
ארומ. אין דעם ליד דערציילט מען דעריקער און אס א סענטימענטאלן אויפן וועגן
הונגער און גויט⁽²⁾, מע באקלאָגט זיך אפן ביטערן מאָל. די פארבן אינעם ליד
זיינען גרויע און פינצטערע, דער נוסעכ איז א וויינענדיקער, א קלאָגעדיקער.

שווער און ביטער ווי דער טויט,
אזוי איידאָך נאָר דעם ארבעטאָרערס לעבן,
אוי, אז פאר דעם טרוקענעם שטיקלע ברויט
מוז ער זיינע קרעפטן אוועקגעבן.

(1) ניט ארומיט זיינען בערל בראָדערס לירער אזוי פּאָפּולער געווען איז די דערמאנטע סאָציאלע
שיכטן. א פּאָלקלאָר-אייבערארבעטונג פון בערל בראָדערס „ליד פון וואסער-פירער“ געפינט זיך אין
פּאָלקלאָר-ארכיוו פון דער עטנאָגראפישער סעקציע. בע לעמאנען אינ „ארבעט און פרומהייט“ געפינען
מיר אונטערן נומ. 66 א ליד פון א בעקער, וואָס הייבט זיך אָן אפ א טיפיש בערל-בראָדערישן אויפן:
„אוי, איך נעבעכ, זינדיקער בעקער.“ מיר קענען ניט אפ זיכער זאָגן צי דאָס איז בערל בראָדערס א ליד
(כאָטש דאָס איז געבויג ווארשיינלעך) — אין בערל בראָדערס לירער-זאמלונג איז אזא ליד ניט פאראן, —
אז דאָסדאָזיקע ליד געהינט זיך אָבער אונטער דער ווירקונג פון בערל בראָדערס נוסעכ איז יעדנפאלס
קלאָר.

(2) אגעו — ס'איז א כאראקטעריסטישער פאקט: ס'אינעם עלטערן פּאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד,
ס'איז די לידער פון א טייל שרייבער, וואָס האָבן געמאָלט דעם לעבנשטייגער פון יידישן ארבעטער
(ווינטשעווסקי, ערעלשטאט, ראָזענפעלד, אדלער א. א.), באגענענען מיר זייער אָפט די גראמענ-ריי
ברויט „גויט“ און „טויט“.

אוי, אלע טאָג ווינטש איך מיר דעם טויט,
 בעסער וואָלט איך נישט געווען געבוירן ווערן גאָר,
 אידער צו לירן אזא ביטערן טויט.
 ס'מיר פינצטער די טעג, ס'מיר ביטער די יאָר.
 אוי, אלע טאָג ווינטשעווע איך מיר דעם טויט...
 (פונ: מ בערענאָווסקיס זאמלונג)

און פון א צווייטן ליד:

„מיר זעמיר דאָך אַרעמע ארבעטער,
 מיר ארבעטן דאָך שווער ווי דער טויט.
 מיר ארבעטן זיך אויס אונדזערע יונגע ביינדעלעך,
 מיר האָבן נישט קיין שטיקעלע ברויט.“
 (לעמאנ נומ. 69)

„אַרעמער“—אָט דאָס איז דער איינציקער עפֿיטעט צו ארבעטער, וואָס מיר וועלן
 אימ אין דעם מיין לידער באַגעגענען. דערביי איז דאָ אָפֿטמאָל „אַרעמער“ די באַצייכע-
 נונג פון אייגענער שוואַכקייט, מינדערווערטיקייט. דיזעלבע ראָלע שפֿילן אינעם ליד
 אזוינע פארקלענער-ווערטער, ווי „א שטיקעלע ברויט“, „אונדזערע יונגע ביינדעלעך“.
 אפֿן ברייטסטן אויפֿן ווערט אינעם עלטערן פּאָלקאַרישן ארבעטער-ליד אויסגענוצט
 דאָס וואָרט „נעבעכ“, די אינטעריעקציע „אוי“. אינ קאָנטעקסט האָט עס שטענדיק
 דעם ציל צו באַטאָנען דעם אייגענעם געדריקטן מאַצען, וועקן צו זיך ראַכמאַנעס.
 עטלעכע ביישפֿילן:

„אוי, אונדזערע טעג מיט אונדזערע יאָרן
 גייען אוועק מיט היץ און מיט רויך.
 פון טייגן קעטן, אוי, וויי מיר, נעבעכ,
 האָב איך דאָך שוין נישט קיין קויעכ.“

(לעמאנ נומ. 64)

„מיין פּאָטער האָט מיר געטאָן
 צו אַ באלמעלֿאַכע געבן, צו אַ באלמעלֿאַכע געבן,
 ער האָט מיך, נעבעכ, געשאַכט
 אפֿ מיין גאַנצן לעבן.“

(לעמאנ, נומ. 66)

„ווער סטוראדיעט נאָך אויפֿיל אפֿ דער וועלט,
 ווי איך נעבעכ, אַרעמער ארבעטס־מאַן...“

(לעמאנ, נומ. 59)

לויטן גרונט־טאָן איז דאָס עלטערע פּאָלקאַרישע ארבעטער-ליד דערשלאָגן, פעסי-
 מיסטיש. אריינגעפאלן אין קלעם פון קאפיטאליסטישער עקספּלואַטאציע, וואָס האָט
 אָנגענומען אין די ווארשטאטן און קליינע פאבריקלעך, וווּ די ייִדישע ארבעטער
 זיינען געווען פארנומען, אייגנארטיקע, אָבער ווייט נישט קיין אומשולדיק־אידיילישע,
 נישט ווייניקער שארפֿ־אויסנוצערישע פּאַרמעס, דערציילט דער ארבעטער־זינגער וועגן
 דעם אלעמען, וואָס ער לעבט איבער, וואָס אימ קומט אויס איבערלויבן און אויס־
 צושטיין. זיין ליד איז אָבער דעריקער שטייגער־שאַרפֿ־בעריש און באַקלאַגנדיק.
 ס'קומט מיט גענויע באַשריבונגען פון ארבעטער־מי, פון בלוטיקער עקספּלואַטאציע,

ס'קאנסטאטירט פאקטן און באקלאַגט זיי. דערעכ-קלאַר אָבער האָט עס ניט אינ זיך קיינ אופרופנדיקע, פראָטעסטירנדיקע טענער, ס'רופט ניט צו טאט, ס'פירט אינערגעצ ניט. ווען עס קומט צו א קאָנפליקט מיטן באַלעבאָס, רופט אויס דער זינגער: „דער ארבעטער וואָלט קענען, וואָלט ער זיך פאר צאָרעס צערניסן“, וועגן דעם אָבער, או ניט זיך דארפ מען צערניסן, או גראָד מיטן באַלעבאָס דארפ מען דאָסדאָזיקע טון, פאלט אימ גאַרניט איינ צו טראכטן. און ס'איז כאַראַקטעריסטיש, או ס'אינעם דאָזיקן ליד (גינבורג — מאַרעק, נומ. 319), פון וועלכען מיר ציטירן, ס'איז אלע איבעריקע האָבן מיר ניט פאר זיך קיינמאָל ניט קיינ אקטיווע ווענדונג קעגן באַלע-באָס, קעגן מייסטער און מייסטער־אָווע. ס'ווערט גענוי דערציילט וועגן זיי, וועגן אלע זייערע עקספּלואַטאָרישע גענג, ס'פעלט אָבער נאָך באַמ זינגער דער קלאַרער קלאַסן-באוויסזיינ, א קלאַרע און אקטיווע אָפּשאַצונג פאר דעם אלעמען, וואָס קומט ארום אימ פאַר, און קיינ קאמפּרופ קעגן דעם עקספּלואַטאָר איז נאָך אינ זיינ ליד ניט פאראן. ערשט שפעטער מיט יאָרן, איז צוזאמענהאנג מיט די ענדערונגען אינ די סאָ-ציאַל-עקאָנאָמישע פארהעלטענישן, פארשוידן אינעם פאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד די מאָטיוון פון סאָציאַלער דערשלאָנגקייט. עס אנטשטייט דאן דאָס נייע פאָלקלאָ-רישע ארבעטער-ליד, אינ וועלכען די טעמע וועגן קאמפּ פארנעמט דעם אויבנאָן. דער גרונט-מאָטיוו פונעם נייעם פאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד ווערט דער רופ:

„דאָמיר זיך צוגיפונעמען, שוועטער און ברידער,

דאָמיר באַפרייען אונדזער לאַנד“.

(פון א. געלבמאנס זאמלונג)

ווער זיינען געווען די אווערן פון די עלטערע פאָלקלאָרישע ארבעטער-לידער? אויב מיר זאָגן מישפעטן לויט דער אינטימער באַקאנטשאַפט מיטן ארבעטער-לעבן, וואָס קומט צום אויסדרוק אינ דידאָזיקע לידער, אויב אורטיילן לויט זייער שטימונג און טאָן, דארפ מען האַלטן, אז דאָס זיינען ביכלאָל גענומען געווען אר-בעטער, טאקע דירעקט די, וואָס האָבן אפ זיך דעם שווערן יאָך פון עקספּלואַטאָריע געטראַגן. אינ דער יידישער פאָלקלאָריסטיק האָבן מיר ביז צו היינטיקן טאָג זייער ווייניק פיקסירטע באַאָבאַכטונגען איבער פאָלקלאָרישע-שאַפער. וועגן דעם, אז אויב באַאָבאַכטונגען זיינען זייער וויכטיק פאר דער פאָלקלאָריסטיק, פארשפאַרט מען דאָ צו רעדן. ס'איז דעריבער קעדי צו ברענגען א פארצייעכענונג פון איינעם א. מ. לעווינ וועגן אן אווערן פון אן אינטערעסאנטן פאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד¹.

אינ 1901 יאָר דרוקט מ. לעווינ א סעריע ארטיקלען אינ קראַקעווער „דער יוד“ אונטערן נאָמען „יידישער דאלעס אינ אָדעס“ — נאָטיצן וועגן אן אויספאַרשונג, וואָס עס האָט דורכגעפירט א געוויסע „קאָמיסיע צו שטיצן יידישע אָרעמע אינ אָדעס“. אינ איינעם פון זיינע ארטיקלען שרייבט דערדאָזיקער לעווינ²: „אפ ראַזומאָוסקי האָב

¹ דאָסדאָזיקע לירישע ליד זינגט מען נאָך ארמעט. אינ דער קומענדיקער זאמלונג ברענגען מיר

דערצו צוויי וואריאַנטן.

² „דער יוד“, 1901, נומ. 33.

איך פארשריבן אן אַרעמען דאָרפס־הענדלער. אינ שטוב זײנען די עלטערן ניט געווען,
 נאָר די עלטערע טאָכטער, א מיידל פון א יאָר 17 און א קליין ינגל. אינ קאָרידאָר
 האָב איך געהערט זינגענדיק אן אומעטיק ייִדיש ליד. איך האָב געפרעגט דאָס פריילד,
 וואָס איז דאָס פאר א ליד, וואָס זי האָט געזונגען. „עס איז ניטאָ וואָס צו טון,
 זינגט מען, דאָס איז א ליד וועגן אונדזערע פראָסטע מענטשן.“ דאָס ליד איז איר
 אייגנס. זי אליין האָט עס אויסגעקלערט. אויך די מעלאָדיע האָט זי אליין צוגעטראַכט.
 איר ביטער לעבן האָט באשאפן דאָס ליד, וועלכעס, ווי זי האָט מיר געזאָגט, ווערט
 איצט געזונגען אין א פולע וואַרשטאטן. עטלעכע יאָר האָט זי געארבעט בא א
 שניידער און איז פארשוואַרצט געוואָרן בא דער ארבעט. ניט רו, ניט עסן און לעבן,
 נאָר ארבעט, ארבעט און ארבעט. אז אלע האָבן נאָך געשלאָפן, פלעגט זי שוין
 אוועקגיין ארבעטן און קומענדיקן צוריק פלעגן שוין אלע ווידער שלאָפן, ניט גע-
 וויסט פון קיין רו, ניט שאַבעס, ניט זונטיק. און אלעס, וואָס זי האָט אויסגעלייט
 באַם שניידער, איר גאנצ אויסגעביטערט האַרץ האָט זי אויסגעגאָסן אין איר ליד:

1. „א שניי, מאמע, א שניי, לירובע,
 אינ א שניי מיט א רעגן.
 די מאמע מײַנע האָט מיך אויסגעכאָועט
 פארן שניידערס וועגן.
2. פון די שניידערס, מאמע, אויסצוהאלטן
 איז זייער ביטער.
 דעם דריטן טאָג א שטיקל ברויט צו עסן,
 אבי אינדערהיים בא דיר, מוטער.
3. איך שטיי אופ, מאמע, גאנצפרי
 אוב גיי מיר צו מײַנ ארבעט,
 איך גיי זיך צו צו די אלטע יאטקעס
 און איך וויל זיך עפעס קויפן.
 איך געב א קוק, עס איז שוין האלב זעקס אויגער,
 מע דארף שוין גיכער לויפן.
4. טאָמער קומ איך, מאמע, פריער מיט צען מינוט,
 זאָגט דער שניידער אזוי איז גוט.
 טאָמער קומ איך שפעטער מיט צען מינוט,
 צאפט מיר דער שניידער די בלוט.
5. איך זעצ זיך, מאמע, עסן דעם וויסטן ביסן,
 ער טוט מיר ניט באקומען.
 דער שניידער שעלט איבערן גרוב,
 פאר מוירע מזו מען געבעט שטומען.
6. זומער, מאמע, אינ די גרויסע היצן,
 דער קאָפ טוט מיר וויי.
 אויסצוהאלטן פון וויסטן שניידער,
 פון דעם פינצטערן געניי.

לויטן אינהאלט און כאַראַקטער שליסט זיך דאָסדאָזיקע ליד אָן אין א גאנצער
 ריי שניידערקעס־לידער אין לעמאַנס „ארבעט און פרייהייט“ (נ. 69, 70, 71). דעם

מאָטיוו פֿון קלאָנג זיך פֿאַר דער מוטער אָפּ שווערער האַרעוואַניע, וואָס מיר טרעפֿן
 אים סײַ אין געבראכטן ליד, סײַ אין אַדערע ייִדישע אַרבעטערנס-לידער, באַגע-
 גענען מיר אויך אינעם אוקראַינישן פֿאַלקלאָרישן אַרבעטער-ליד. אזוי זינגט אַ מיידל,
 וואָס אַרבעט אָפּ טאַבאַק-פֿלאַנטאַציעס:

„Ой, матинко, вишня,
 Десь я у Вас лишня,
 Що ви мене в срок послали,
 Де я не привишля.
 Ти думаешь, ньенько,
 Що тут мені добре—
 Прийди, ньенько, подивися
 Яке мені горе“. 1)

3

די רעוואָליוציאָנערע באַוועגונג צווישן די ייִדישע אַרבעטער, וואָס האָט זיך
 אָנגעהויבן נאָך אין די 80-קער יאָרן פֿון פֿאַריקן יאָרהונדערט און וואָס נעמט אָן
 אַ ברייטערן מאַסנ-כאַראַקטער אין די 90-קער יאָרן פֿונעם דאָזיקן יאָרהונדערט,
 טראָגט אַרײַן אַ וויכטיקע איבערקערעניש אין דער פֿסיכאָלאָגיע פֿון דער ייִדישער
 אַרבעטערשאַפט. דער ייִדישער אַרבעטער, וואָס איז פֿריער געווען דערשלאָנג און
 דערנידערקעט, דערפֿילט זיך אַדאנק דעם וואָס פֿון זײַן קלאַסנבאוואוסטײַן אלס
 קראַפט, וואָס איז בעקויעכ צו קעמפֿן פֿאַר אַ בעסער לעבן, פֿאַר אַ נײַער סאָציאַלער
 אָרדענונג. אין דער טאָגטעגלעכער פֿראַקטיק פֿון קאַמפּ דערוויסט ער זיך, אַז איינער
 אליין איז ער טאַקע אָנמעכטיק, קראַפטלאָז, אָפֿער איינינעם מיט אלע איבעריקע
 ברידער פֿון זײַן קלאַס איז ער אַן אומגעהייערער קויעכ. אין שטרײַק קעגן דעם
 באלעבאַס, אָפּ דער רעוואָליוציאָנערער דעמאָנסטראַציע און אָפּ דער אומלעגאַלער
 „סכָּאָדקע“, אין די פֿאַרשיידנע ליי טאָגטעגלעכע צוואַמענשטײַסן מיטן קלאַסנ-
 סײַנע ווערט אויסגעשמידט באַם אַרבעטער אַ נײַע פֿסיכיק—די פֿסיכיק פֿון אַ
 קעמפֿער.

אָט דער וויכטיקער נײַער מאָמענט אין דער אַנטוויקלונג פֿון דער ייִדישער אַרבע-
 טערשאַפט האָט געפֿונען אַן אָפּשפּיגלונג אין ציקלען נײַע פֿאַלקלאָרישע אַרבעטער-
 לידער, וואָס זײַנען אַנגעקומען אונטער דער דירעקטער ווירקונג פֿון דער
 אַרבעטער-באַוועגונג. מיר וועלן אין די דאָזיקע לידער שױבן ניט באַגעגענע
 קײַן נעבעכטענער, קײַן טענער פֿון אָנמאַכט אליין עפֿנס צו טון, פֿון ווענדן
 זיך צום ריבוינעשעלילעם נאָך הילף—דאָס נײַע ליד איז רעוואָליוציאָנער,
 עס וועקט צו טאַט, עס רופֿט צו אַקטיוון קאַמפּ פֿאַר „באַפֿרײַען דאָס לעבן אָפּ
 דער וועלט“ (לעמאַן, נומ. 49 א), עס איז דער אויסדרוק פֿון דער אידעאָלאָגיע
 פֿון דער ייִדישער אַרבעטערשאַפט אין יענער צײַט, ווען זי ווערט קלאַסנבאוואוסט-

1) Рабочие песни Лубенского уезда, Полтавской губернии, собранные в 1890—93 годах В Милорадовичем, „Киевская старина“, 1895 г.

זיניק, ווען זי טרעט אריין אינינעם מיטן פֿילעטאריאז פֿין גאנץ רולאנד
 איז שלאכט מיטן הערשנדיקן עקאָנאָמישן און פּאָליטישן רעזשימ.
 דעם אופקום פֿון רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָר־ליד דארפן מיר אָפּטרעגן אנערעכ
 צו דער צווייטער העלפט 90־קער יאָרן פֿון פּאָריקן יאָרהינדערט. צו יענער צייט האָט
 מען שוין אין רעוואָלוציאָנערע ייִדישע ארבעטער־קרייזן געוונגען די אויגערופענע
 „אלטע שווע" (1), צו יענער צייט (1895) איז שוין אויך אופגעקומען (דאָס פּאָפּו־
 לערע ליד „טויט פֿון טיראנען האָבן זיך געלאָזט הערן". (וע לעמאן, נ. נ. 43,
 43 א, 43 ב).

דער רעוואָלוציאָנערער קאמפּ איז געווען רייך מיט פארשידנערליי דראמאטישע
 געשעענישן, וואָס האָבן אָנגערעגט און צוגעצויגן צו זיך די פּאנאָזיע פֿונעם ארבע־
 טערישן פּאָלקלאָר־שאַפּער. אדעסטן, שטרייכן, סכאָדקעס, אטענאטאן, טפיסע — אָט
 דאָס אלץ רודערט אָפּ, טרייסלט אָפּ און דינט אלס שטאַפּ פֿארן נייעם פּאָלקלאָרישן
 ארבעטער־ליד.

מערסטנטײל דערציילט דאָס נייע רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאָר־ליד אפּ א
 באלאדישן אויסן וועג א ווירקלעך געשעענעם פּאקט, וועגן א ווירקלעך־פּאָרגע־
 קומענער געשעעניש. בא א גאנצער ריי לידער זיינען אונדז די באהאנדלטע פּאקטן
 באוויסט. אויך איז זי, לעמאַשל, באמ ליד וועגן הירש לעקערטן, וועגן באָרעכ
 שולמאנען (לעמאן, נ.נ. 25, 23). אין אזעלכע פאלן קענען מיר לערעכע פּעסט־
 שטעלן אָרט און צייט פֿון דער אנטשטייונג, לעפּאָכעס, וואָס שנייט דער אנטשטייונג
 פֿונעם ליד און דער גענעבענער אויספּאָרמירונג. אין א גרעסערן טייל לידער, בא
 די לידער, לעמאַשל, וואָס גיבן איבער געשעענישן ניט פֿין קיינ באזונדערט בא־
 וויסטער הסטאָרישער באַדייטונג, איז שוין שווער מיט זיכערקייט צו פּיקסירן אָרט
 און צייט ון אנטשטייונג. מיר קאָנען, אשטייגער, איצט ניט פּעסטשטעלן פּינקטלעך
 וווּ און ווי איז באשאפן געוואָרן דאָס ליד „שאפּעס באטאָג א ז א יאָמער מיט א
 קלאָג" (זו וויטער זייט 174), וואָס דערציילט וועגן דעם, ווי מע ארעסטירט אפּ דער
 „בירזשע" א גרופּע ארבעטער און מע פּירט זיי אין טורמע אריין. מיר האָבן פֿאר
 זיך עזלעך וואַריאַנטן פֿון דעמדאָזיקן ליד פארשריבענע אין פארשידענע שטעט.
 פּעסטשטעלן איצט, וועלכער פֿון דיראָזיקע וואַריאַנטן איז דער עלטסטער און ערש־
 טער, אי אומעגלעך, און עפּשער טאקע ניט אויך שטארק נייטיק. קלאָר איז נאָר, אז
 אין גרונט־זונעם דאָזיקן ליד איז געשטאנען א ווירקלעכע געשעעניש. צוליב דער
 טיפּשיקייט זי דיראָזיקער געשעעניש איז דאָס ליד פּאָפּולער און געוונגען געוואָרן
 אין פּאָרטיי־גע וואַריאַציעס, וואָס האָבן דעם ליד איטלעכעס מאָל צוגעגעבן א
 לאַקאלע אַמבונג.

(1) אין דער קומענדיקער זאמלונג ברענגען מיר א וואַריאַנט פֿון דעמדאָזיקן ליד.

די רעדאקציע.

(2) א. לייך, וואָס געווען זייט 234. אגעו, איז ליטוואַקס מיינונג, אז דאָסדאָזיקע ליד איז פֿון א
 דאָקאָטן כאַראַקט, און אז געוונגען האָט מען עס דעריקער אין ביאָלאָטאָק, פּאָליש. אין ארכיוו פֿון דער
 עטנאָגראַפֿישער יע באַם אינסטיטוט פֿאר ייִדישער קולטור געפינען זיך עטלעכע וואַריאַנטן פֿונעם
 דאָזיקן ליד, פֿאר נעט אין פארשידענע פּונקטן פֿון אַקראַזיע.

אן אָנגעזעענעם אָרט פארנעמט אינעם רעוואָליוציאָנערן פּאָלקלאָר-רעפערטואר דאָס ליד וועגן שטריק. דער שטריק איז געווען דער ערשטער דירעקטער קאמפ צווישן דעם ארבעטער מיטן באַלעפּאָס, דאָס איז געווען דער קאמפ פאר בעסערע לוינ-פאדינגונגען, פאר מענטשלעכער באהאנדלונג. אין אָנהייב 90-קער יאָרן פאַריקן יאָרהונדערט טראָגט זיך דורכ די ערשטע כוואליע שטריקן צווישן יידישע ארבעטער (באוונדערע איינצלנע שטריקן פון יידישע ארבעטער זיינען באקאנט נאָך אינ די 80-קער יאָרן), די צווייטע מאסנ-כוואליע פון שטריקן—אינ די יאָרן 5—1903. די לידער וועגן שטריקן, וואָס זיינען אונז באקאנט פון לעמאנט זאמלונג און פון די ארכיוו-מאטעריאלן אינ דער עטנאָגראפישער סעקציע, באציע זיך, לויט אונ-דער מיינונג, מערסטנטייל צו די שטריקן 5—1903. דאָס באווייזן די בילדער פון פא-נאנדערגעוויקלטן קאמפ צווישן באַלעפּאָס און פאבריק-ארבעטער, בעייס ווען די שטריקן פון די אָנהייב 90-קער יאָרן זיינען מערסטנטייל געווען שוואכאַרגאניזירטע און קליינצאליקע שטריקן פון באַלעפּאָס און ארבעטער. די שטריקן באווייזן דעם ארבעטער זיין קראפט, איבערצייגן אים אינ דעם, אז ער קען עפעס פאר זיך אופטון, אז דורכ קאמפ קען ער פארבעסערן זיין לאגע. אָט וויאזוי עס קלינגט אָפּ די דאָזיקע איבערצייגונג אינ א שניידער-לידל:

פאראיאָרן ניט היינט געדאכט
האָבן מיר געארבעט א גאנצע נאכט.
אָט אזוי גייט א שניידער,
אָט אזוי קלאפט ער צו.
אונדער (טרובקע!) האָט אָנגעמאכט,
מיר ארבעטן שוין מער ניט (ווי) פון אכט ביז אכט.
אָט אזוי א. או. וו.
(פון י. טשערניאקס זאמלונג)

די גרונט-מאָטיוון פון שטריק זיינען דעמאָלט, ווי עס ווערט פאַרמולירט אינ די שטריק-לידער „ארבעטן וואָס ווייניקער, סכירעס וואָס מער“. דער קאמפ פּו די דאָזיקע פּאָדערונגען איז א פארביטערטער, א פאראקשנטער. אפ די פּאָדערונג, וואָס די ארבעטער שטעלן ארויס: העכערן דעם לוינ, ענטפערט דער פאבריקאנט.

„צוויי קאָפּעס אפ די פּאָר
וועט איר בא מיר ניט אויספירן,
כירפּ אריין פּאָליציע
וועט מען אייך ארעסטירן.“

ער קריגט אָבער פון זיינע ארבעטער דעם דרייטן און אומגעריכט טעפער:

„איר, בערקע ברענער,
מיר האָבן פאר אייך קיין מוירע,
בא אונז פּאָליציי
איז א קליינע מורעשכורע.“
(לעמאנ, ג. 16)

(1) אַבסטרוקציע.

נאָכ א שארפערנ אָפּשניט קריגט אינ א צווייטן ווארְאַנט פונ דעמדאָזיקן ליד
הער דערונטשע, א ווילנער פאבריקאַנט, וואָס סטראשעט זײַנע ארבעטער: „איך בין
הער דערונטשע, איך קען אייך ארעטירן“. אימ ענטפערט מען:

„א באלעבאָס און א הונט
איז בא אינרו גלייך,
ער מיינט מיר וועלן האָרעווען
און ער וועט ווערן רייכ“.

(ש. באַסטאָמסקי „באמ קוואל“ ז. 88, נומ. 1)

ס'איז כאראקטעריסטיש: אינעם עלטערן פאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד האָט מען
די פארגלייכוונג מיט הינט געצויגן אפ זיך אליינ. אזוי באגעגענען מיר אינ א ליד
פונ וועבער, וואָס ארבעטן אפן פאָדריאדטישק:

„מיר אלע טקאטשעס, מיר שלאָנגן אפ איינ פלאטקע,
מיר שטייען בא די סלאָדן אויזוי הינט בא א יאטקע...“
(פונ א. לעוויצקיס זאמלונג)

צום באלעבאָס האָט מען זיך אינ יענעם מינ לידער פארהאלטן מיט מוירע און
אינ ועלטענערע פאלן אפילע מיט אָפּשני. אינעם רעוואָליוציאָנערן פאָלקלאָר-
ליד איז ניטאָ שוינ אָט דידאָזיקע קנעכטישע מוירע און אָפּשני; דעם פארגלייך מיט
הינט ווענדעט מען דאן אָן צום באלעבאָס און עקספּלואטאטער.
די שטרײַק-לידער זײַנען געוויינלעך דורכגעדרונגען מיט קאמפּלוסט, מיט האָפּער-
דיקייט, מיט גלויבן איג אייגענע קויכעס און זייער זעלטן באקומען מיר אינ זיי
צו הערן אזא טאָן פונ אנטווישונג, ווי אינ פאָלגנדיקער סטראָפּע:

„א זאבאסטאָוקע האָבן מיר געמאכט,
מיר האָבן גאָרניט אויסגעפירט.
די דיקארן זײַנען צו דער ארבעט געגאנגען,
די סאָזאטעלנע האָט מען ארעסטירט.“
(פונ א. געלבמאנס זאמלונג)

אכצו די שטרײַק-לידער, וואָס דערציילן דעריקער וועגן עקאָנאָמישן קאמפּ, האָבן
אלע איבעריקע רעוואָליוציאָנערע פאָלקלאָר-לידער צו טון מיט פארשידענע אנדערע
זײַטן פונעם פאָליטישן קאמפּ. פאקטיש האָבן אָט דידאָזיקע אלע לידער איינ טעמע,
איינ אידיע — דאָס איז די טעמע וועגן ארבעטער-קאמפּ. און ווי דידאָזיקע טעמע
זאָל ניט ווארְירט ווערן, וואָס פאר א ניואנס און שאטירונגען זי זאָל ניט אָנעמען —
זאָל דאָס זײַן דאָס ליד וועגן א דורכגעפאלענער פארוואלונג, וועגן ארעסט און
טפיסע, וועגן אן אטענטאט — אומעטימ ווערט אקצענטירט דער מונטערער רופ צו
קאמפּ.

„פאָרווערטס, ברידער, אינ די רייען,
שנעל די פאָנע איז שוינ גרייט.
קומט זיך דרייסטער צום באפרייען
אינ דעם קאמפּ פונ לעבן און טויט.“
(לעמאנ, נ. 20)

אזוי זאגט די הערשאפט און אזוי זאגט די רעגירונג :
 דעם ארבעטער-קאמפ, וואָס מער אונטערצודריקן.
 טיורמעס און סיביריען און אלערליי פארפאָלגונגען
 דעם ארבעטער-גייסט צו דערשטיקן.
 באָר מיר אלע ארבעטער פאר פרומהייט שטרענג,
 מיר לאָבן זיך אויס פון דעם אלעמען געווער.
 צו דעם מוטיקן קאמפ טוען מיר רופן,
 שוועטער און ברידער, אהער זי!
 (לעמאנ נ. 19)

אַט די קאמפ־שטימונג, דעם סאָציאלן אָפטימיזם, דעם פעסטן באשלוס צו קעמפן
 ביזן לעצטן זיג, מיט וועלכן דאָטדאָזיקע ליד איז אָנגעזאפט, וועלן מיר אויך באגע-
 גענען אינ די ארעסט־טפֿיסע־ און אטענטאט־לידער :

„שאבעס נאָך ווארעמעס גייען מיר אינ גאס,
 הערן מיר א טומל מיט א גרויסן ראש,
 א גרויסן ראש מיט א גרויסן קלאָג —
 מע פירט אונדזערע ברידער פון דוואַיאנסקי סאָר אינ אָסטראָג.
 ברידער און שוועסטער, איינע זאָל דאָס נישט אָפשרעקן,
 מיר וועלן ארויס פון טירמע וועלן מיר מענטשן דערוועקן,
 מענטשן דערוועקן מיט גייסט און מיט כוח,
 פאר אינדזער עמעס צאפט מען אינדזער בלוט.
 מע צאפט אונדזער בלוט און מע טרינקט זי ווי וויינ,
 מיר ווילן, אז די פראוויטעלסטיע זאָל נישט זיינ,
 קיינ פראוויטעלסטוע זאָל נישט זיינ און קיינ הערשער אויך דערצו,
 דער קייסער מיט דער באנדע זאָל נישט זיינ היי.
 (פון ארגוס־פאָסטוועלסקיס זאמלונג)

דאָס לעצטע וואָרט, וואָס דאָס פאָלק־ליד גיט הירש לעקעוונ איידער מע
 הענגט אימ אופ, איז אַן אָנזאָג זיך צו צערעכענען מיט דער „טיראנענ־נאציאָנ“ :

„אוי, מיר טוט מען שוין הענגען,
 און איך קען שוין גאַרנישט טאָן —
 בעסן בעט איך אייך, מיניע ליבע ברידער,
 איר זאָלט זיך רעכענען מיט דער טיראנענ־נאציאָנ.“
 (לעמאנ נ. 23)

און דאָס ליד וועגן באָרעכ שולמאן, וואָס האָט געהארגעט דעם ווארשעווער
 פריסטאו קאָנסטאנטינאָוו, פארענדיקט זיך אזוי :

דינע כאווייריט, וואָס שטייען בא דינע קייווער,
 זיי גיסן טרערן יעדע מינוט ;
 ראכע וועלן מיר פון די טיראנען נעמען
 פאר אונדזער כאווערס פארגאָסן בלוט.
 (לעמאנ נ. 25)

א כאראקטעריסטישער שטריכ זונעם רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָ-ליד איז די באזונדערס־אונטערגעשטראַכענע ליבעפולע באציונג צום ארבעטער-קאָלעקטיוו, צו „ברידער און שוועסטער“, א באזונדערס אונטערגעשטראַכענער געפיל פון כאוועדיש-קייט. אזוי הייבט זיך טאקע אָן אײַן ליד :

„אוי, וויי, שוועסטער און ברודער,
מיר האָבן זיך אלע עמעס ליב.“

דער מאָטיוו פון ארבעטער-אייניקייט פון „אלע פאר איינעם און איינער פאר אלע-מען“ נעמט דעמאָלט אָן איינעם רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָ-ליד א מיטן באזונדערע ראָ-מאניש-סאנטימענטאלע באפארבונג. די אידיע פון ארבעטער-אייניקייט דרינגט אריין אין דער סוויזע פון יידישע ארבעטער אייניגעם מיטן אופקום פון די אזויגערופענע קאמפּראַסעס (80-קער יאָרן). די דראָוּקע קאסעס זינען געווען די ערשטע קאמפּ-שול פון יידישע ארבעטער. די קאסע האָט די ערשטע איבערצייגט דעם ארבעטער, אז די קראפט זינע ליגט נאָר אין „אייניקייט“, איינעם גיין אייניגעם מיטן גאנצן ארבעטער-קאָלעקטיוו. אָט וויאזוי עס פּאַרמולירט די אופגאבעס פון דער קאסע דער „אוסטאוו“ פון די ווילנער שניידער. דער ציל פון דער קאסע איז: „פארשטארקן די פארייני-קונג צווישן די ארבעטער, געבן די מעגלעכקייט זיך אייצענען וועגן אונדזערע אינטערעסן, וועגן דעם, ווי פארבאטערן אונדזער לעבן און העלפן אונדזערע ברי-דער און שוועסטער צו קעמפן מיט זייערע באלעבאטימ“ (1).

איז די קאָמענטאריעס צום דאָזיקן פונקט דערציילט דער „אוסטאוו“: „ווי קענען די ארבעטער קעמפן מיט זייערע באלעבאטימ? אייב מיר וועלן קעמפן יעדערער באזונדער, וועלן מיר זיך צו גאָרניט ניט דערשלאָגן, דעריבער מוזן מיר זיך פאריי-ניקן און קעמפן אלע צוזאמען.“ איז א צווייטן „אוסטאוו“ פון א קאסע ווערט געזאָגט: „א מיטגליד פון קאסע דארף לעבן בעשאַלעם מיט די איבעריקע מיטגלידער און מיט די ארבעטער און ארבעטערנס ביכלאל. מע דארף העלפן איינער דעם אַנ-דערן איז אומגליקס-פאל, אָדער בעשאַס עמעצער ווערט כּאָלילע פארשלאפט.“ איז עטלעכע ערטער פון „אוסטאוו“ ווערט דערמאָנט, אז „יעדער מיטגליד פון דער קאסע דארף יעדן ארבעטער ביכלאל רעכענען פאר זיין ברודער“. ווי מיר זען, איז שוין איז די קאמפּראַסעס פון די 80-קער—90-קער יאָרן געווען איינ-געשטעלט א מיט עמפינדזאמע באציונג צווישן די מיטגלידער. אזוינע באציונגען זינען געווען כאראקטעריסטיש ניט נאָר פאר דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג

(1) אלע ערטער פון אוסטאוו ציטירט לויט :

В. Фрумкин, Очерки из истории еврейского раб. движения в России. „Еврейская сторина“ 1913.
וועגן די קאמפּראַסעס שרייבט נ. בוכבינדער :

(История еврейского раб. движения в России, стр. 56) אז זיי „שטאמען פון די „כעוורעס“, עטוואָס ענלעכס צו די מיטלעלטערלעכע גילדיעס, וואָס האָבן עקזיסטירט אינעם יידישן לעבן אין רוסלאנד שוין לאנג“. בוכבינדער וויל אזוי ארום פארואנדלען די קאמפּראַסעס איז א נאציאָנאַל-איגנאריסקער אָרגאניזא-ציע פון יידישן ארבעטער. דאָס איז, פארשטייט זיך, ניט ריכטיק. קאמפּראַסעס האָבן עקזיסטירט ניט נאָר אין דער יידישער ארבעטער-באוועגונג, נאָר אייב אין דער רוסישער. אגעוו: שוין איז די 70-יאָרן פון פאָריקן יאָרהונדערט אָרגאניזירט אויב אוקראַינישע ארבעטער פון די נאכט-גרויסן אין גאליציע קאמפּראַסעס. זע לעמאַשל אין פראנקאָס ריאָאָן „Борислав сміється“.

צווישן יידישע ארבעטער אין רוסלאנד אין אָנהייב פון איר אנטוויקלונג, נאָר ביכלאל פאר די עלטערע ארבעטער-אַרגאניזאציעס. נאָך אין ווייטלינגס „פאריינ פון גערעכט־טיקע“ געגרינדעט אין 1836 יאָר פלעגן די מיטגלידער אָנרופן איינער דעם אנדערן „דו“ און „ברודער“¹. די אידייען פון „אייניקייט“, פון א געזעלשאפטלעכ-אינטימער באַצונג צווישן ארבעטער געפינען נאָכדעם זייער אָפּשפּיגלונג אינעם פּאָלקלאָר־ישן ארבעטער-ליד. די ווענדונג „ברידער און שוועסטער“ איז קאנאָניזירט געוואָרן אינעם ליד. קימאט שטענדיק, ווען דער שאפער פונעם רעוואָליוציאָנערן פּאָלקלאָר־ליד ווענדעט זיך צום ארבעטער־קאָלעקטיוו און אויך ווען ער רעדט פאטעטיש וועגן דעם גאנצן ארבעטער־קלאס, נוצט ער דאָס וואָרט „ברידער“, „ברידער און שוועסטער“, „גוטע ברידערלעך“. עטלעכע ביישפילן גענומענע פון פארשיידענע טיפן לידער, לע-מאָשל, פון אן אטענטאט־ליד (ליד וועגן באָרעכ שולמאן):

„ווינט ניט, שוועסטער, ווינט ניט, ברידער,
טרויערט ניט מוטערס נאָך איינער קינד“.

(לעמאן נ. 25)

פון א טפיסע־ליד:

„אדע, מײַנע ברידער און שוועסטער,
מע ריכט מיך פון אייך אוועק“.

(לעמאן נ. 42)

פון א שטרײַק־ליד:

„דאָס אומגליק איז געוועזן
מיט א גרויסן גערודער,
עס האָבן זיך געבוטשעוועט
די שוועסטער מיט די ברידער“.

(לעמאן נ. 16 א)

דעם געפיל פון גרויסער כאַווערשאפט, וואָס די רעוואָליוציאָנערע באַוועגונגן ברענגט מיט זיך, געפינען מיר אָפּגעשפּיגלט אין פארשיידענע לידער. אָט זינגט מען וועגן א דורכגעפאלענער פאראמלונג. אלע אָנטיילנעמער האָט מען ארויסגעלאָזן, נאָר איינ „ברודער“ האָט מען פארהאלטן:

„וויאזוי מיר זינען נאָר אהיים געקומען,
נאָר איינ ברודער האָט אונז געפּלעט.
ביזן לעצטן טראָפּן וועלן מיר גיין,
אז אונדער ברודער זאָל זיין אינדערהיים.
נעמט זיך צונויף, שוועסטער און ברידער,
נעמט זיך צונויף אלע אייניגעם!
הייבט נאָך אים די פּאָג נאָך העכער
און האָט ניט מוירע פאר קיינעם“.

(פון ד. גאַראַכאווסקיס זאמלונג)

באָרעכ שולמאן הארגעט קאָנסטאנטינאָוון דעם טיראן, ער כאפט זיך ארום אפן טראמוויי און וואָלט זיך מעגלעך געקענט ראטעווען, אָבער דאָוויד אפט, דער כאווער, וואָס איז מיט אים אייניגעם אפן אטענטאט געגאנגען:

Ф. Меринг. История германской социал-демократии. т. I стр. 96 : 1

... האָט געזעבן א געשריי :

באַרעכ, באַרעכ, ווי לאַזטו מיר איבער
צווישן די טיראנען אינער אליינ ?

באַרעכ שולמאַן איז פון טראַמוווי אַראָפּ
געגאַנגען ראַטעווען זײַן כאַווער אַפּט.
אַרויסגענומען האָט ער דעם רעוואָלוציער
אוג האָט געהאַרגעט דרײַ סאָדאַט.
(לעמאַן ב. 25)

אינ אונטערשייד צום עלטערן פּאָלקלאָר־ליד, וואָס האָט קימאַט
שטענדיק דערציילט וועגן דעם אינדידוּם, איז דאָס רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאָר־ליד
געוויינלעך געווענדט צום קאָלעקטיוו און ס'דערציילט וועגן דער מאַסע. דאָס באַטייט
ניט, אַז דאָס רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאָר־ליד באַהאַנדלט קיינמאַל נישט די טעמע וועגן
דעם יאָכיד. דער יאָכיד איז אינעם דאָזיקן ליד אָבער שטענדיק געבונדן מיטן
קאָלעקטיוו, מיר פילן דאָ טאָמיד די פעדימ, וואָס קניפן אָן דעם איינציקן צום
קלאַס. דאָס זעען מיר אַרויס, אַשטיגער, איז די לידער וועגן אַרעסטירטע, וועגן
די, וואָס זיצן אין טורמע. דער פּאָליטישער אַרעסטירטער, וואָס דערציילט גענוי
וועגן זײַן ביטערער לאַגע איז טורמע אפילע אביסל איז סאַנטימענטאַלע טענער (1):

דאָרטן אינעם כּיידער איז קאַלט און וואַרעם,
אַפּ דער נאַרע לײַג איך דאָרט אליינ,
אוי, מע האָט מיר אָנגעטובן אַרעסטאַנטסקע קליידער
און אפּ די פּיס אַב איינז קייט.

צו עסן און צו טרינקען גיט מען מיר דאָרט אויך נישט,
נאָר דאָס שטיקעלע שוואַרצע ברויט;
אוי, אַכ, ווי ביטער איז דעם אַרבעטער,
וואָס ער ווערט געשלאָסן אין אַב איינז קייט."

רופט אָבער סאָפּקאָלסאָפּ אויס:

אוי, אַלע טיורמעס וועל איך אויסזיצן,
מינע ברידער די אַרבעטלייט וועל איך בלייבן געטריי.
(לעמאַן ב. 41 א)

אינ א צווייטן ליד האָבן מיר אַ וואַריאַציע פון דעמוזעלבן צוזאַג:

„צו דער טלִיע וועל איך גיין —
געטריי וויל איך בלייבן מינע שוועסטער און ברידער."
(לעמאַן ב. 43)

דאָס רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאָר־ליד — איז דעם זעען מיר זײַן ביז גאָר וויכ־
טיקן באַטייט — האָט אינ מעשעך פון יאָרן רעאַגירט אפּ פאַרשידנערליי אַקטועלע
פּראָבלעמעס פון דער אַרבעטער־באַוועגונג, האָט אָפּגעשפּיגלט די טענדענצן פון דער

(1) לאַכלוטן זיך באַפּרייבן פון אַלע סאַנטימענטאַלע עלעמענטן האָט זיך דעם רעוואָלוציאָנערן
פּאָלקלאָר־ליד דעמאָלט נאָך נישט איינגעגעבן, סונט אַזוי ווי ס'האַבן זיך דערפון נישט געקענט באַפּרייבן
איז זייערע לידער מ. ווינטשעווסקי און ד. ערעלשטאַט. די סיבעס דאַרפּ מען זוכן אינ דער לאַגע און
איב דער אַנטוויקלונג־שיטומע פון דער אַרבעטער־באַוועגונג איב יענער צײַט.

ארבעטערשאפט. אין יענער צייט און האָט גערופן צו אקטיוון קאמפ. שטרעקן, רעוואָלוציאָנערע פארוואַמלונגען, דעמאָנסטראציעס, אטענטאטן, קאַרבאַנעס פון רעוואָלוציאָנערן קאמפ, פארשיקונג, געשענישן פון 1905 (זע די כרוניק-לידער איבער ניקאָליען און די רעוואָלוציאָנערע „טשאַסטוואַקעס“ בא לעמאנען און אין דער קומענדיקער זאמלונג פון אונדזער עטנאָגראַפישער סעקציע) קריג זייער אָפּשפיגלונג אינעם דאָזיקן ליד. ווי מאַדנע דאָס זאָל ניט זיין, אָבער ס'איז א פאקט, אז אין דעם זין איז דאָס פּאָלקלאָר-ליד געווען אסאך פאַרגעטריטענער פון דער ליטעראַרישער דיכטונג. די ליטעראַרישע דיכטונג פון ארום 1905 האָט זיך קימאט ווי ניט צוגערירט צו דער טעמע וועגן רעוואָלוציאָנערן קאמפ אין אלע אירע קאַנקרעטע אנטפלעך קונגען¹, און איז קיינמאָל ניט געווען דורכגעדרונגען מיט אזויפיל ליבע און פאטאָס פאר רעוואָלוציאָנערער טאט, ווי דאָס פּאָלקלאָר-ליד.

דאָס רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאָר-ליד איז פּרִינציפּל פאר אלץ א קאמפ-ליד. ווי איינער פון די מיטלען אינעם פּראָלעטארישן קאמפ, האָט עס געהאַלפּן צו אָרגאניזירן דעם רעוואָלוציאָנערן באוועגונג פון ייִדישן ארבעטער. אין לעגאלע צייטן האָט מען עס געזונגען אומעטום — אין גאס, אפ פארוואַמלונגען, אין וואַרשטאט און אין דערהיים, אין אומלעגאלע האָט מען זיך דערמיט געמוזט אויסבאהאלטן, פונקט ווי מע האָט זיך געמוזט אויסבאהאלטן מיט פּראָקלאַמאציעס און אומלעגאלע בראַשורן. ארום די העלדנ־סיגורן פונעם ארבעטערישן פּאָלקלאָר-ליד האָבן זיך געוועבט רעוואָלוציאָנערע לעגענדעס. כ. ווינטרויב, א געוועזענער ארבעטער פון א קאַנפּעקט־פאַבריק, האָט מיר דערציילט²: „אין 1909 יאָר, כ'פּינ נאָך דעמאָלט געווען א יאט, האָב איך געארבעט אין א קאַנפּעט־פאַבריקל אַ פּאָדאָל (קיעו). ס'האָבן דאָרטן געארבעט בא פופצן מיידלעך צוקערקע־מאכערעס. ווען דער באלעבאָס פלעג ניט זיין, פלעג מען גוט צומאכן די טיר און מע פלעג זינגען רעוואָלוציאָנערע לידלעך. באזונדערס האָבן זיי ליב געהאט צו זינגען דאָס ליד וועגן הירשקע לעקערטן. אז איך האָב זיי געפרעגט, ווער איז דאָס געווען דער הירשקע, האָבן זיי מיר געענט־פערט, אז אָט דער הירשקע אין אנטלאָפּן פון קאטאָרגע און האָט געשאָסן אין א גובערנאטער. ווען ער איז שוין געזעסן אין טיורמע איז צו אימ געקומען דער גובערנאטער און האָט אימ געזאָגט: „הירשקע, איך דיר באשטייט זיין לעבן, בעט איזווינעניע!“ האָט הירשקע געענטפערט — „ניין“ און ער איז געזאָגט צום טויט“.

4.

די סאָרמאלע טראַדיציעס, אָן וועלכע דאָס ייִדישע ארבעטערישע פּאָלקלאָר-ליד האָט אָנגעקניפט און זיי איבערגעארבעט לויט זיינע באַדעפּענישן, האָבן זיך געצויגן פון צוויי קוואַלן — פון עלטערן פּאָלקלאָר-ליד און פון רעוואָלוציאָנערן ליטעראַ-

¹ אפילו דער אטענטאט און העלדישער טויט פון הירש לעקערט האָט ניט געפונען קיין אָפּקלאַנג אין דער ייִדישער דיכטונג פון יענע יאָרן. א רוסישער רעוואָלוציאָנערער דיכטער דאָנין — האָט זיך דאָפּקע יאָ אָפּגערופּן מיט א ליד וועגן הירש לעקערט. זע וועגן דעם, *Новый мир*, 1930, № 10.

² די דערציילונג פון כ' ווינטרויב גיב איך איבער א סינקלעכ פארשריבענע וואָרט פאר וואָרט.

רישן ליד. דער עלטערער יידישער ארבעטער, וואָס איז געווען דעריקער א האנט-ווערקער און האָט מערס-נטייל געוווינט אין דער קליינער שטאָט און אינעם שטעטל, האָט אליין געהערט צו יענע שיכטן ארבעטנדיקע, וואָס זיינען די דירעקטע געברויכער פון פּאָלקלאָר. ער אליין האָט פארמאָגט א היפשן פּאָלקלאָר-רעפערטואר, און ווען ער האָט זיך גענומען שאפן זיין ליד, האָט ער געהאט פאר זיך א היפשן סכום טראדי-ציאָנעלע פּאָלקלאָרישע קינסטלערישע מיטלען, ריטמען, קאָמפּאָזיציע-גענג א. א. וו. אפן רעוואָליוציאָנערן פּאָלקלאָר-ליד האָט אָבער ווייט ניט אין קיין קלענערער מאָס געוויקט סיי אין פראט פון אינהאלט, סיי אין פראט פון פּאָרמ דאָס רעוואָליוציאָ-נערע ליטעראַרישע ליד.

שוין אפ די ערשטע טריט אירע באנוצט זיך די סאָציאַליסטישע באזעגונג אין רוסלאַנד פאר צוועקן פון אגיטאציע מיטן ליד¹. אין 1896 יאָר קומט פאָר דער ערשטער גרויסער שטרײַק פון וועבער אין פעטערבורג. אין א גאָרטן לעמ איינער פון די פאבריק-קאזארמעס קומט פאָר א פארזאמלונג פון א גרופע ארבעטער-וועבער, וווּ מע באהאנדלט די פראגע וועגן שטרײַקן. די פּאָרנאָרמ פון דער פארזאמלונג איז פּאָלגנדע: מע לייענט א פּראָקלאַמאציע פֿינעם פעטערבורגער „Союз борьбы за освобождение рабочего класса“ דעם, אומע דארפ זיך האלטן ביז לעצט, און דערנאָכ לייענט איינער פון די אָרגאניזאטאָרן פון דער פארזאמלונג צוויי לידער וועגן וועבער, איינע פֿינ אן אומבאקאנטן דיכטער, דאָס צווייטע — היינעס²). אָט אזוי האָט שוין דעמאָלט פארשטאנען דער אָרגאניזא-טער פון דער פארזאמלונג (אגעוו, איז דאָס געווען אן ארבעטער) אויסצונוצן די אָרגאניזירנדיקע קראפט פונעם רעוואָליוציאָנערן קינסטלערישן וואָרט. אז דאָס איז געווען ניט קיין איינצל-פאל, אז מיר האָבן דאָ ניט צוטון מיט קיין אויסנאם באווייזט דער פאקט, וואָס רעוואָליוציאָנערע לידער ווערן דערנאָכ אָפט געדרוקט אין פארשיידנע-ליי אומלעגאלע אויסגאבעס און פּלוג-בלעטלעכ. דיזעלבע דערשיינונג קענען מיר אויך פעסטשטעלן צווישן די יידישע ארבעטער. שוין זינט די ניינציקער יאָרב באנעגענע: מיר אגיטאציע-לידער אין אומלעגאלע פּלוג-בלעטלעכ און זאמלונגען.

כוצ אָריגינעלע לידער ברענגען דידאָזיקע זאמלונגען אויך איבערזעצונגען פון דער דייטשישער און רוסישער סאָציאַליסטישער ליריק (הערוען, היינע, יאקובאָ-וויטש א. א.). דאָס דעוואָליוציאָנערע יידישע ארבעטער-ליד שליסט זיך אזוי ארום אָן אינעם לידער-רעפערטואר פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ארבעטער-באוועגונג.

1) דידאָזיקע דערשיינונג איז כאראקטעריסטיש ניט נאָר פאר דער סאָציאַליסטישער באוועגונג אין רוסלאַנד. א קלאסישן ביישפיל איז דעם פֿיאט שטעלט מיט זיך, לעמאָשע, פאָר די יידישע ארבעטער-באוועגונג אין אמעריקע. אין די ערשטע יאָרן פון דערדאָזיקער באוועגונג „האָט ארבעטער-לידער געשריבן קימאט יעדער ארבעטער-פירער“ (פ. מאַרמאָר, „פּרײַהײַט“, ניריאָרק, 1927 ז. 2038).

קערן איז דעם צוזאמענהאנג צו דערמאנען, אז אלס אולערן פון רעוואָליוציאָנערע לידער און הימנען זיינען ארויסגעטראָגן אוינע אָנעקענע פֿיגורן אין דער באַלשעוויסטישער באזעגונג ווי ג. מ. קרושינאָווסקי, ז. ב. קראסיג א. א.

2) А. Шаповалов. По дороге к марксизму ч. 1 стр. 91

אינ ביבלאָטעק פון אינסטיטוט פאר ייִדישער קולטור געפינט זיך אן עקזעמפלאַר פונעם לידער-ביכל — „פּרײַהײַט“, וואָס איז דערשינען אין לאָנדאָן אין 1901 יאָר. דאָסראַזיקע ביכעלע (80 קליינע זײַטעלעך) ברענגט לידער פֿון מ. ווינטשעווסקי, ד. עדעלשטאט, מאָריס ראָזנפעלד א. אַנד., איבערזעצונגען פֿון הערװעג, היינע, יאַקובאַװיטש (א דומישער פּאָליקיסט און רעװאָליוציאָנערער דיכטער).

ווי טיפּ די לידער פֿון דערדאָזיקער זאַמלונג זײַנען אַרייַנגעדורגען אין די ברייטע אַרבעטער-מאַסן איז צו זען פֿון פּאָלגנדיקע פּאַסטן: 1) אין לעמאַנס זאַמלונג (זײַט 28 נ. 12) געפינען מיר א וואַראַציע פֿון היינעס ליד „די װעבער“. פֿאַרגלײַכנ מיר אָבער לעמאַנס וואַראַציע פֿון „די װעבער“ מיט דער איבערזעצונג פֿון דעמדאָזיקן ליד, וואָס איז געדרוקט אין דער זאַמלונג „פּרײַהײַט“, קומען מיר צו דער איבערזעצונג, און לעמאַנס וואַראַנט שטאַמט דירעקט פֿון דערדאָזיקער איבער-זעצונג; 2) ערשט אין 1930 יאָר האָט דער כ. קופּערשמיד אופּגענומען א וואַראַציע פֿונעם ליד „קעגן סױנע“ (געפינט זיך אין אַרכיוו פֿון דער עטנאָגראַפּישער סעקציע), וואָס איז געדרוקט, ווי אונדז איז ביז איצט באַװוסט, בלויז אינעם לידער-ביכל „פּרײַהײַט“ פֿונעם יאָר 1901!

ס'איז פֿון זיך קלאָר, און דאָס רעװאָליוציאָנערע פּאָלקלאָר-ליד האָט ניט געקענט ניט באַװירקט װערן פֿונעם רעװאָליוציאָנערן ליטעראַרישן ליד. דאָס ייִדישע אַרבעטערישע פּאָלקלאָר-ליד האָט, הייסט עס, באַ זײַן אַנטשטימונג געצויגן באַשטימטע האַשפּאַעס פֿון צװײערליי טראַדיציעס, פֿונעם עלטערן פּאָלקלאָרישן ליד און פֿונעם נײַעם ליטעראַרישן, דעריקער רעװאָליוציאָנערן ליד. ניט בייִדע טראַדיציעס האָבן אָבער געװירקט אין אײַן ריכטונג און אין אײַן מאָס. פֿונעם פּאָלקלאָר-ליד האָט דאָס אַרבעטער-ליד איבערגענומען באַשטימטע פּאַסיקע פּאַרמאַלע עלעמענטן, אָבער גאָר װײַניק אין פּראַט פֿון אײַנהאַלט. פּאַרקערט אָבער, פֿון רעװאָליוציאָנערן ליטעראַרישן ליד, — וואָס איז אַגעװ אַלײן אױך אין באַשטימטע פּאַרמאַלע פּראָטימ און צוליב א קלאָרער פֿונקציע געװען באַװירקט פֿונעם פּאָלקלאָר-ליד, — איז דאָס אַרבעטער-ליד באַװירקט געװאָרן אױך אין פּראַט פֿון אײַנהאַלט. זײער אָפּט און אין אַ גרױסער מאָס פּאַלט צװײט דער אײַנהאַלט פֿון רעװאָליוציאָנערן ליטעראַרישן ליד מיטן אײַנהאַלט פֿונעם רעװאָליוציאָנערן פּאָלקלאָרישן ליד, װײַל בייִדע האָבן זײ באַהאַנדלט אײַנע און דיזעלבע טעמע, און בייִדע האָבן זײ אָפּט באַהאַנדלט פֿון אײַנעם און דעזעלבען שטאַנדפּונקט, פֿון שטאַנדפּונקט פֿונעם רעװאָליוציאָנער און קעמפּער.

פֿונעם עלטערן פּאָלקלאָר-ליד האָט דאָס אַרבעטער-ליד איבערגענומען באַשטימטע טראַדיציאָנעלע קאַנאָנײַזירטע פּאַרמעס. לעמאַש, — א פּאַרשפּרייטע דערשײַנונג אינעם פּאָלקלאָר-ליד ביכלאַל און אינעם ייִדישן ביפּראַט איז די איבערזעצונג: יעדע נײַע סטראָפּע כאַערט איבער אײַנעם אָדער עטלעכע פּערזענלעכע פֿונעם דער פּאַריקער. אינעם פּאָלקלאָרישן אַרבעטער-ליד האָבן מיר אױך אַמאָל דיִדאָזיקע דערשײַנונג:

„גיי איך מיר אין פּאַבריקע,

דער זײַנער איז שױב אַכט.

קומ איך מיר אין פּאַבריקע

און בלייב מיר שטיין פארטראכט.
אכ, גרויסער גאָט א. אז. וו.

גיי איך מיר איך פאבריקע
דער זייגער איז שוין ניין.
קומ איך צו גיין איך פאבריקע
לאָזט מען מיך ניט אריין.

אכ, גרויסער גאָט א. אז. וו."

(לעמאנ, ב. 73)

אינ א צווייטן ליד :

צוועלף אזייגער בא דער נאכט, לייג איך מיר און טראכט,
אוי, דער קלויטשניק האָט די טיורמע פארמאכט, אוי, פארמאכט,
מיין הארץ האָט מיר געזאָגט, אז דאָס איז די לעצטע נאכט,
דער קלויטשניק האָט די טיורמע פארמאכט, אוי, פארמאכט.

אינס אזייגער בא דער נאכט, לייג איך מיר און טראכט,
אוי, די רעשעניע האָט מען פארטיק געמאכט, אוי, געמאכט ;
מיין הארץ האָט מיר געזאָגט, אז דאָס איז די לעצטע נאכט,
די רעשעניע האָט מען פארטיק געמאכט, אוי, געמאכט."

(לעמאנ ב. 52)

אייע פון די סיבעס, פארוואָס די דאָזיקע דערשיינונג איז אזוי פארשפרייט אינעם
פאָלקלאָר, איז דאָס, וואָס די איבערכאזערונג פארגרינגערט פארן פרימיטיוון שאפער
און געברויכער דעם שאפונג- און אונעם-פראָצעס פונעם ליד-אינהאלט. בויען און
באנעמען א ליד אפ אזוינע איבערכאזערונגען, ווי „איך גיי אריין איך פאבריקע
דער זייגער איז שוין אכט", איז אסאך גרינגער, ווי שאפן אָדער באנעמען דעם
אינהאלט פון א ליד אָן איבערכאזערונגען. דאָס שליסט, פארשטייט זיך, ניט אויס
דעם הייכן קינסטלערישן באטייט פון דערדאָזיקער פאָרמע. מיר ווייסן פון אסאך
אזוינע פאָלקלאָר-לידער (און אויך לייטערארישע), וווּ די איבערכאזערונג קומט ניט
פון פרימיטיווער אומבאהאלפנקייט, נאָר פון הייכער קונסטלערישער קולטור (זע,
לעמאָשל, דאָס ליד נומ. 62 בא לעמאנ און די וואריאַנטן דערצו איך דער קומענ-
דיקער זאמלונג פון דער עטנאָגראפישער סעקציע, וואָס באנוצט אָט דעם אורשפרינג-
לעך פרימיטיוון קונסטמיטל אפ א דורכויס הויכ-אנטוויקלטן אויפן).

צו די אָריגינעלע פאָרמעס פון איבערכאזערונג איך דער פיר-פערזיקער סטראָפּע
געהער די קייטנ-פאָרם. איך דער סטראָפּע זעלבסט כאזערט איבער דער דריטער
פערז איינס אָדער צוויי ווערטער פונעם צווייטן פערז. די צווייטע סטראָפּע
כאזערט איבער די לעצטע פאָר ווערטער פון דער פאָריקער סטראָפּע. לעמאָשל :

„הינטיקע מיידלעך די פאנפארָנקעס,
זיי גייען אפ באסענעס און טאנצן פאָל קעס,
פאָל קעס מאזור איז זייער לעבן,
זיי האָבן קיין גראָשן דעם קלעזמער צו געבן.

קלעזמער, קלעזמער שפילט מיר שייג,
כיוועל אייך געבן א דריטער מיין,

א דרוער מיין איז גאָר קיין טאכ, איר זאָט מיר שפילן א גאנצע נאכט.

א גאנצע נאכט איז קיין טאקאנע א. אז. וו. (קאחאג, 2 ז. 4 נומ. 28)

אויך אינעם רעוואָליוציאָנערן פּאָלקלאָר־ליד באַגעגענען מיר אַט דעם אַרט קייט־

לונג:

„שאַבעס באַטאָג גייען מיר אין גאס,

הערן מיר א טומל מיט א גרויסן ראש,

א גרויסן ראש מיט א גרויסן קלאָג,

מע פירט אונדזערע ברודער פון דוואַיאַנסקע סאָד אין אַסטראָג.

ברודער און שוועסטער, אייך זאָל דאָס ניט אָפּשרעקן,

מיר וועלן ארויס פון טוירמע וועלן מיר מענטשן דערוועקן.

מענטשן דערוועקן מיט גייסט און מיט מוט,

פאר אונדזערע עמעס צאפט מען אונדזער בלוט.

מע צאפט אונדזער בלוט און מע טרינקט זי ווי וויינ,

מיר וויינ, אז קיין פראוויטעלסטווע זאָל ניט זײַן;

קיין פראוויטעלסטווע זאָל ניט זײַן און קיין הערשער אויך דערצו,

דער קייסער מיט דער באַנדע זאָל ניט זײַן היי.

(פון אַרגוס־פּאָסטוועלסקיס זאַמלונג)

אינעם ערשטן ליד איז די קייטלונג א קינסטלערישע רעפּראָדוקציע פון טאַנצ־ריטמיק, פון טאַנצ־איבערכאַזערונג, זי גיט איבער די פּסיכאָלאָגיע פון דער קליינ־בירגערלעכער (מינאַסטאַם קלעזמער־ישער) באַהעזע; אינעם צווייטן האָט זי שוין גאָר אַן אנדערן באַטייט, דאָ האָט די קייטלונג דעם ציל אַרייַנצושלאָגן אין מויעכ אַניטאַ־ציע־לאָזונגען (מענטשן דערוועקן, קיין פראוויטעלסטווע זאָל ניט זײַן) — א קונסט־מיטל פונעם עלטערן פּאָלקלאָר־ליד ווערט אויסגענוצט צוליב אַנדערע, רעוואָליוציאָנערע צילן. דאָס פּאָלקלאָרישע אַרבעטער־ליד נעמט אים זיך אום פונעם עלטערן פּאָלקלאָר־ליד פאַרשיידנערליי פּאַרמאַלע עלעמענטן, טראַדיציאָנעלע אויסדרוקן, וואָס זײַנען און בילדערישן פאַראַלעליזם א. אז. וו. אָט האָבן מיר עטלעכע ביישפּילן דערפון, ווי דאָס פּאָלקלאָרישע אַרבעטער־ליד קומט אָן צום „פּסיכאָלאָגישן“ פאַראַלעליזם, וואָס איז איינער פון די כאַראַקטעריסטישע שטריכן אינעם פּאָלקלאָר־ליד ביכלאל:

„איך דרויסן גייט א דראַבניקער רעגן,

אוי, די וואָלקנס זיי האָבן זיך פאַרשפּרייט —

צייט איך האָב נאָר די בעקער־דערקענט,

אזוי האָט עס מיר דעם קאָפּ פאַרדרייט.“

(לעמאַן, נומ. 64)

„אינדרויסן גייט אַ רעגן, אינדרויסן גייט א רעגן,

און סע שיט אַ שניי, אַ שניי;

מינע יונגע יאָרן האָב איך אָנגעוויירג

זיצנדיק שטענדיק באַם געניי.“

(לעמאַן, נומ. 69)

א. שני, מאמע, א שני, מוטער,
א שני, מיט א רעגן, —
אוי, דו האסט מיכ אויסגעקאוועט
פונעם שנידערס וועג.

(פון ש. קופערשמידס זאמלונג)

אינ אלע דרין פאלן שטרײַכט דאָ דער פאראלעליזם אונטער זי מאַנטאַגנישקײַט
און אומעט פון דער ארבעט אין ווארשטאט, די טרויעריקע שטימונג פון זינגער און
זינגערן.

די אָנהייב־סטראָפּע פונעם פארשפרייטן שטרײַק־ליד „צי האָט איר געהערט,
וואָס האָט זיך פארלאָפֿן, בא זאריצקינ אין פאבריק האָט זיך אן אומגליק געטראָפֿן“
איז א טראדיציאָנעלער פאָרמולארטיקער אָנהייב אין אסאך עלטערע פּאָלקלאָר־
לידער. אזוי, לעמאַשל, האָבן מיר אינעם ליד נומ. 116 אין קאהאנס נייער זאמלונג
ז. 79 „ווער עס וויל נאָר הערן, וואָס אינ ליד האָט געטראָפֿן, בא קאפלאנען דעם
שענקער איז פייגעזע אנטלאָפֿן“. אזוינע פערזן פונעם רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָר־
ליד ווי „אוי, וויי אינ אָדעס איז געוואָרן א יאָמער מיט א קלאָג, צוויי ברידער
אופגעהאנגען אינ איינ טאָג“ (פונעם פּאָלקלאָר־ארכיוו בא דער עטנאָגראפישער
סעקציע) זינען וואַיאַציעס פון ענלעכע פערזן אין עלטערע פּאָלקלאָר־לידער.
לעמאַשל, בא גינבורג—מארעק נומ. 299 — „אַי, אַי, אַי, אַי (א קלאָג, א קלאָג א
קלאָג), צוויי נעפאשעס אינ איינ איינציקן טאָג“ (1).

צווישן די פּאָלקלאָרישע ארבעטער־לידער האָבן מיר אויך אזוינע, וואָס שטעלן
מיט זיך פאָר דירעקטע איבערארבעטונגען און וואַיאַציעס פון עלטערע פּאָלקלאָר־
לידער לויט די נייע באדערפענישן און צילן. די איבערארבעטונג פון פארשיי־
דנערליי עלטערע פּאָלקלאָר־ווערק צוליב דורכויס אנדערע סאָציאַל־צילן, ווי די
אורשפרינגלעכע, וואָס עס האָבן פאר זיך געשטעלט די שאפער פון דיִאָזיקע על־
טערע ווערק, איז אינעם פּאָלקלאָר א פארשפרייטע דערשייַנונג. ס'איז אָבער נייטיק
פעסטצושטעלן דעם שטייגער, אויפן און מעהוס, די פאררוואכונג פון אזוינע איבער־
ארבעטונגען. וועגן די פאלן, ווען דאָס פּאָלקלאָרישע ארבעטער־ליד האָט וואַיאַרט
און איבערגעארבעט עלטערע פּאָלקלאָר־לידער, לאָזט זיך זאָגן: דאָ האָט אמאָל געווירקט
א באשטימטע ענלעכקייט — כאָטש א ווייטע און נאָר אויסנווייניקסטע — פון דער
סיטואַציע. א פאָר קאָנקרעטע ביישפילן: נומער 3 אינ דער קומענדיקער זאמלונג
פון דער עטנאָגראפישער סעקציע — א ליד פון א שניידער־יינגל — שטעלט מיט זיך פאָר
אן איבערארבעטונג פון א יעשוועניק־ליד (זע גינבורג—מארעק נומ. 315). צו דער
איבערארבעטונג האָט דאָ גוירעם געווען א געוויסע ענלעכקייט פון באשטימטע
פּראָטימ אין די לעבנס־באדינגונגען. דאָס שניידער־יינגל, וואָס לעבט אפ קעסט בא
זיין באלעבאַס, פילט זיך פונקט אזוי שלעכט בא זינע באלעבאַטימ, ווי דער יעשי־
וועניק בא זינע טאָג־געבער. נומער 41 בא לעמאַנען („ארבעט און פרייהייט“ ז. 80) —

(1) פון סאָלקלאָר־ליד, אפאָנעם, געקומען צו גאָלדפארענען אין „שולאמיס“— „אוי, וויי, א יאָמער, א
קלאָג, — צוויי קאָרבנעס אינ איינ טאָג“.

א ליד פון א „פאָליטישן ארעסטאנט“, וואָז גייט אין פארשיקונג — נוצט אויס און ווארײַרט סטראָפּעס פון אלטע קאטאָרושאַנער-לידער (זע לעמאנס באַמערקונג צו נומ. 41 אפ ז. 131).

די טראַדיציע פון רעוואָלוציאָנערע ליטעראַרישע לידער איז אינעם פּאָלק-לאַרישן אַרבעטער-ליד אויסגענוצט געוואָרן אפּ פּאָלגנדיקע אויפאנימ: א) עס זײַנען פּאָלקלאַריש איבערגעארבעט געוואָרן רעוואָלוציאָנערע ליטעראַרישע לידער גאַנצעהייט, ב) דאָס פּאָלקלאַר-ליד הייבט זיך אָן באַנוצן מיט באַשטימטע דעטאלן פונעם ליטעראַרישן רעוואָלוציאָנערן ליד: ריטמיק, לעקסיק און בילדער, דעריקער פונעם עדעלשטאט — ווינטשעווסקי-ליד. צו די 90-קער יאָרן פון פּאָריקן יאָרהונדערט האָט שוין אין דער רעוואָלוציאָנערער דיכטונג עקזיסטירט א באַשטימטע ליטעראַרישע טראַדיציע פון א קאמפּ-ליד, און אונטער דער שטאַרקסטער וויר-קונג פון דערדאָזיקער טראַדיציע געפינט זיך דער אַרבעטער-וינגער, ווען ער שאַפט דאָס רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאַר-ליד. אלס רעזולטאַט פון דערדאָזיקער ווירקונג באַגעגענען מיר דערנאָך אינעם רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאַר-ליד דערשייַנונגען, וואָס שטייען אפּן גרענעצ פון פּאָלקלאַר און ליטעראַטור. לאַמיר, לעמאַש, נעמען אז ליד פון לעמאנס זאַמלונג („אַרבעט און פּרייהייט“ ז. 45-20):

„פּאַרווערטס, ברידער, אין די רייַען,
שנעל, די פּאָנע איז שוין גרייט.
קומט זיך דרייטער צו באַפּרייען
אין דעם קאַמפּ פון לעבן און טויט.

אלע צו די באַריקאַרן,
ברידער, מיט געווער ארויס.
ניט געשטאַנען, קאַמעראַדן,
דער זיג איז זייער גרויס.

פרויען, העלדן, ניט געשטאַנען,
אלע קומט אהער מיט מוט;
קעמפט צוזאַמען מיט די נאַנען
ביז צום לעצטן טראָפּן בלוט.

רייטט שטייגער פון די גאַסן,
באַריקאַדן בויט אויס.
ברידער, קאַמעראַדן,
שנעלער מיט געווער ארויס.

וואָס איז אינעם דאָזיקן ליד געבליבן כּוּן טיפּיש-פּאָלקלאַרישן? גאָרניט. ס'איז זיכער אָנגעשריבן אונטער דער שטאַרקסטער ווירקונג פונעם ווינטשעווסקי-עדעלשטאַט-ליד (אַגעו, ווערט עס געוונגען מיט דער מעלאָדיע פון מ. ווינטשעווסקי „הערט איר, קינדער ווי עס רירט זיך“) און ס'האָט אין זיך אפּילע פון רייַן פּאָר-מאלן שטאַנדפּונקט גאָרניט ניט פונעם פּאָזיקלאַר-ליד. נאָכשפּירנדיק נאָך דער אַנטוויקלונג פונעם רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאַר-ליד, באַמערקן מיר, ווי אין דער לידער-שאַפּונג פון די אַרבעטער-מאַסן, וואָס זײַבן זיך אום אפּ א העכערן שטאַפל

פון קלאסנ-באווסטוינ און קלאסאָווער קולטור, ווערט געבראַכט דער טראַדיציאָנעלער פּאָלקאַר-סטיל און ס'ווערט געבוירן עפעס נײַס, עפעס אזוינס, וואָס הייבט אָפּ דאָס רעוואָליוציאָנערע פּאָלקאַר-ליד צו אַ נײַער קוואַליטעט, צו דער קוואַליטעט פון אַ רעוואָליוציאָנערן לידער אַרײַשן ליד.

פון די רעוואָליוציאָנערע דיכטער האָט מען מער פאַר אלץ געזונגען אין דער ײִדישער אַרבעטער-סויווע ד. עדעלשטאַטן 1). צו דעמאָנזשן דיכטער האָט באַזונדערס געצויגן דער געמיש פון סאַנטימענטאַל און רעוואָליוציאָנער-העראַזשן, וואָס מיר טרעפן אין זײַנע לידער. ק. מאַרמאָר, אַן אַלטער אַנטיילנעמער פון דער רעוואָלייר-ציאָנערער באַוועגונג, שרײַבט וועגן עדעלשטאַטן: „זײַנע לידער האָבן אַרויסגערופן מער טרערן ווי באַוושאָווערס, ווינטשעווסקיס און ראָזנפעלדס לידער צוואַמען. ס'קלינגען מיר נאָך אין די אַיערן עדעלשטאַטס לידער „מײַן צאוואָע“, „אין קאַמפּ“, „דער אָונט-גלאַק“, געזונגען מיט שטימען, פאַרשטיקט פון טרערן, וואָס כ'האַב גע-הערט מיט 30 יאָר צוריק אין די וואַרשטאַטן, אַפּ די אַרבעטער-קוואַרטירן און אין די וועלדער פון ווילנע. ער, דער יוגנטלעכער אַרבעטער-דיכטער, איז געווען אזוי נאָענט צו די נעשאַמעס פון די יוגנטלעכע אַרבעטער, ווי קײַן אַנדער ײִדישער דיכטער“ 2). וועגן עדעלשטאַטן וועט זײַן ווייניק צו זאָגן, אַז זײַנע לידער זײַנען געווען פּאָפּולער אין די אַרבעטער-מאַסן. זײַנע לידער האָט מען, אויב מע קאָן זיך אזוי אויסדריקן, פאַרונגען, פונקט אזוי ווי מע פלעג פאַרלייענען ביז לעכער אינעם פאַפיר רעוואָליוציאָנערע פּראָקלאַמאַציעס און בראַשורן. גאַנצע שטיקער פון עדעל-שטאַטס לידער, באַזונדערע פּערזן, בילדער, מאַטיוון זײַנען אַינגעגלידערט געוואָרן אין פּאָלקאַרײַשע קאַמפּ-לידער, אַרעסט-לידער, שטייגער-לידער. אזוי, לעמאַשל, קלינגען אָפּ אינעם ליד נומ. 18 באַ לעמאַנען פּערזן פון עדעלשטאַטס „אין קאַמפּ“.

פּאָלקאַר-ליד

„מיר קומען צו נעמען נעקאַמע
צומ באַפֿרײַען די גאַנצע וועלט“.

פּאָלקאַר-ליד

„צו באַפֿרײַען די אָרעמע שקלאַפּן,
וואָס ליידן הונגען און קעלט,
די שטראַלן פון פֿרײַהייט זאָל זײַ דינען
פאַר דעם אָפּפּער, וואָס זײַ האָבן געשטעלט“.

עדעלשטאַט. אין קאַמפּ

„און מיר קעמפּן, מיר קעמפּן ביזוואַנען
די גאַנצע וועלט וועט ווערן באַפֿרײַט“.

עדעלשטאַט

„באַפֿרײַען די אָרעמע שקלאַפּן,
וואָס שטאַכטן אין הונגען און קעלט,
און פאַר די מענטשהייט באַשאַפּן
אַ פֿרײַע, אַ ליכטיקע וועלט“.

פּערזן פון עדעלשטאַטס „מײַן צאוואָע“ געפֿינענמיר אַינגעגלידערט (דעפּאָרמירט),
אין אַ ליד פון אַן אַרעסטירטן, וואָס גיט איבער צו זײַנע ברידער אַפּ דער פֿרײַ:

„ברידער, טוט אײַך נאָך דאָ באַקלערן

און זעט וואָס איר האָט צו טאָן.

צו פֿרײַהייט זאָלט איר שטרעבן,

אַון אַרויסטראָגן זאָלט איר דעם רויטן פּאַן,

1) ש. אַנורסקי רעכנט אויס אין זײַן פּאַרוואָרט צו עדעלשטאַטס זאַמלונג („לידער פון קאַמפּ און
נײַט“ מאַסקווע, 1930 ז. 25) 13 לידער פונעם דאָזיקן דיכטער, וואָס מע האָט זײַ געזונגען אין די מאַסן.
ס'איז קעדן דאָ אויך צו פאַרצײכענען, אַז אין דער אויבנדערמאַנטער זאַמלונג „פֿרײַהייט“ פון 1901
יאָר איז עדעלשטאַטס פּאַרגעשטעלט מיט דער גרעסטער צאָל לידער — 23.

2) „פֿרײַהייט“, (ניו-יאָרק), 1927 נומ. 2038.

דעם פאָג מיט זײַנע רױטע פּאַרבן
באַשפּרײצט פּונ דער אַרבעטערט בלוט
אז א פּרײַנט פּונ אײַכ װעט שטאַרבן,
זאָלט איר גײן מיט."

(לעמאַנ, נומ. 42)

פּערזן פּונ עדעלשטאַטס, "מײַן צאװאַע" געפּינען מיר אײַנגעפּלאַכטן אויך אײַן
א צװײטן ליד פּונ אַן אַרעסטירטן.

פּאַלקלאָר-ליד

מע האָט מיך פּאַרשפּאַרט אײַן א פּינצטערן כײַדער,
קײַן טײַג אױב קײַב פּעדער גײט מען מיר נײַט,
אײַכ הער א קאַל פּונ מײַנע קײַטן,
אײַכ הער אױב זײַנג די פּרײַע ליד.

גוטע פּרײַנט, װען אײַכ װעל שטאַרבן,
קומען זאָלט איר מיט דער רױ-
טער פּאַג.

די רױטע פּאַג מיט אירע פּאַרבן
זאָל בא מיר צוקאַפּנס שטײַבן.

(פּונ ש. קופּערשמידס זאַמלונג.)

אַביטל א װײַטערן אָבער דאָך א בײַז גאַר אײַנטערעסאַנטן אָפּהײַל פּונ אײַניקע
מאַטײוון אײַן עדעלשטאַטס ליד, "אײַן קאַמפּ" טרעפּן מיר אײַנעם אַנאַנײַמען ליד װעגן
אַרעסטירטע, װאָס מע פּירט זײ אײַן טורמע.

פּאַלקלאָר-ליד

ברידער אײַב שװעסטער, אײַכ זאָל דאָס גײט
אַפּשרעקן
מיר װעלן ארויס פּונ טײַרמע װעלן מיר מענטשן
דערוועקן.

מענטשן דערוועקן מיט גײסט אױב מיט מוט
פאַר אױנדזער עמעס צאַפט מען אױנדזער בלוט.

(פּונ ארגוס-פּאַסטװעלסקײס זאַמלונג.)

עדעלשטאַט (פּונעם ליד "אײַן קאַמפּ")

מיר װען ערשפּאַסן, געהאַנגען,
מע בארױבט אונדז דאָס לעבן אױב רעכט,
דערפאַר װײַל מיר עמעס פאַרלאנגען
אױב פּרײַהײַט פאַר אָרעמע קנעכט.

אָבער אונדז װעט גײט ערשרעקן
געענקעניש אױב טיראַנײַ—

מיר מוזן די מענטשהײַט ערוועקן
אױב מאכט זײ גליקלעך אױב פּרײַע.

א באזונדערע פּאַרשפּרײַטונג אײַן די אַרבעטער-מאַסן האָט געקרינג עדעלשטאַטס
ליד "דער אַרבעטער" 1). אפּ אָט דעם ליד, װאָס האָט ארויסגערופּן א גרויסע צאָל
פּאַלקלאָר-װאַריאַציעס (לעמאַנ ברענגט אײַן זײַן זאַמלונג 4 װאַריאַנטן דערצו — נומ.
60, 60, 66 — אלע פּאַרשײַבן אײַן פּרײַע; אײַן דער קומענדיקער זאַמלונג פּונ
דער עטנאָגראַפּישער סעקציע באַמ אײַנסטייט פאַר ייִדישער קולטור װעלן פּאַרעפּנט-
לעכט װערן נײַע פּיר װאַריאַציעס פּאַרשײַבענע פּונ פּאַרשײַדענע שטעט אײַן אױך
ראַינע) לױנט זײַך אָפּצושטעלן גענויער.

פּרײַקער פאַר אלע עטלעכע פּראָטײַמ צו דער אָפּשטאַמונג פּונעם ליד. אונטערן
קעפּל פּונעם ליד שטעלט עדעלשטאַט אײַן קלאַמערן "נאָך נעקראַסאָװן". אָבער אײַן

1) עדעלשטאַט, לידער פּונ קאַמפּ אױב נױט", מאַסקװע 1930, זײַט 67.

דער פולער אויסגאבע פון נעקראטאָוו'ס לידער¹⁾, ווו ס'איז פאראן אויך א ספעציעלע אָפטיילונג פון לידער, וואָס מע ווייסט ניט אפ זיכער צי זיי געהערן נעקראטאָוו, איז קיין פראָטאָטיפ פאר עדעלשטאטס ליד ניט פאראן. דעם טעקסט פונעם ליד, לויט וועלכן עדעלשטאט האָט געשריבן זיין „דער ארבעטער“, געפינען מיר געדרוקט אין די זיכרוינעס פון אן אלטן ארבעטער רעוואָליוציאָנער א. שאפאָוואלאָוו²⁾. שאפאָוואלאָוו דערציילט צווישן אנדערע אויך וועגן דעם, ווי אפ א שטרייַקפאָראַמלונג פון וועבער אין פעטערבורג (1896) האָט זיין כאווער, איינער פון די אָרגאניזאטאָרן פון דער פאָרזאמלונג, דורכגעלייענט צוויי לידער וועגן וועבער. איינס פון די דאָזיקע לידער ברענגט שאפאָוואלאָוו אינגאנצן, און אָט דאָס ליד איז עס דער פראָטאָטיפ פון עדעלשטאטס „דער ארבעטער“. קיין אווער פונעם ליד רופט שאפאָוואלאָוו ניט אָן. אין דעם דריטן טייל פון זיין בוך קערט ער זיך ווידער אמאָל אום צו דעם ליד, וואָס אינטערעסירט אונדז דאָ. ער דערציילט וועגן דעם, אז דאָסדאָזיקע ליד פלעגט מען זינגען אין דער פארשיקונג און באמערקט דערביי, אז אָנגעשריבן האָבן עס מיטטאָמע פאָלקיסטן, „ווייל דער אינהאלט פונעם ליד און זיין מאָטיוו זיינען דורכגעדורגנען מיט א פאָלקיסטישער שטימונג“³⁾. אפאָנעם, אז מיר האָבן דאָ צו טון מיט א ליד, וואָס איז געווען גאנץ ברייט פארשפרייט אין רעוואָליוציאָנערע ארבעטער-קרייזן און וואָס מע פלעג עס אויך וואַרירן. אינעם זאמלבוך „Текстильщик“⁴⁾ געפינען מיר אָפגעדרוקט דאָסזעלבע ליד מיט א באמערקונג „פון אן אומבאקאנטן אווער“. אינגאנצן גענומען (כוז דער צווייטער סטראָפּע) פאלט קימאט צונויפן דער טעקסט פונעם ליד אינעם זאמלבוך „Текстильщик“ מיט דעם טעקסט, וואָס עס ברענגט שאפאָוואלאָוו.

מיר וועלן דאָ ברענגען דעם רוסישן טעקסט לויט שאפאָוואלאָוו פאראלעל מיט די סטראָפּעס עדעלשטאטס, וואָס זיינען פונדאָרט דירעקט גענומען אָדער באווינקט. עדעלשטאטס ליד איז ניט קיין איבערזעצונג, ס'איז בלויז געשריבן לויט א פרעמדן מוסטער. עדעלשטאטס טעקסט ציילט פערצן סטראָפּעס, דער רוסישער—זעסט. ווי מיר וועלן דאָ זען, איז דער רוסישער טעקסט אפ א באשטימטן אויפן דירעקט געבונדן ניט נאָר מיט עדעלשטאטס ליד, נאָר אויך מיט אייניקע פאָלקלאָר-וואַריאַציעס זיינע.

רוסישער טעקסט

Грохот машин, духота нестерпимая,
В воздухе ключья хлопца,
Маслом прогорьклым воняет удушливо—
Да, жизнь ткача не легка.
Мучит, терзает головушку бедную
Грохот машинных колес,

עדעלשטאט „דער ארבעטער“

שבעל לויפן די רעדער, הילר קלאפן די מאשינען,
אין שאפ איז זאָ שמוציק, זאָ הייס;
דער קאָפּ ווערט פארטומלט, אין די אויגן ווערט
פינצטער,
פינצטער פון טרערן, פון שווייס.
גענוג שוין אייך גיסן, איר ביטערע טרערן,

1) Полное собрание сочинений Некрасова Гиз, 1928.

2) А. Шаповалов. По дороге к марксизму. Гиз, 1924, стр. 81.

3) А. Шаповалов. По дороге к марксизму. „Прибой“ 1926 стр. 200.

4) Бродский, Дзюбинский, Мирский, Цветаев. „Текстильщик“ (история, быт, борьба) 2 издание „Мир“ Москва 1925.

איר מאכט אפ מיין ארבעט א פלעק,
און ווען דאָס דערזעט נאָר דער גאזלען, דער
פאַרמאן

ער טרױבט מיך פונדאנען אוועק.
ווי זאָל מען דעם פאַרמאן מעקאנע ניט זײַן,
זעט ווי ער איז פּעט און ווי רויט;
ער זויפט נאָר זײַן ביר און רויכערט זײַן סיגאר,
וואָס ווייסט ער פון הונגער און נויט.

Свет застилается в оченьких крупными
Каплями пота и слез.

Эх, да зачем же вы льетесь,
Горькие, горькие слезы из глаз,
Делу помеха основа испортится
Быть мне в ответе за вас...
Как не завидовать главному мастеру,
Вишь, на оконце сидит,
Чай попивает, да гладит бородушку,
Видно душа не болит.

Ласков на вид, а приходи к нему вечером
Станешь работу сдавать,—

Он и работу бранит и ругается
Все норовит браковать.

Так вот и гнет, чтоб поменьше досталось
Нашему брату ткачу.

Эх, главный мастер, хозяин, надсмотрщики,
Жить ведь я тоже хочу.

אינ די איבעריקע צען סטראָפּעס פונעם ליד „דער ארבעטער“ מאַלט עדעלשטאט
א סיטואציע, וואָס איז אינעם רוסישן טעקסט ניט פאראן — טרויעריקע באטראכ-
טונגען פון אן ארבעטער וועגן דעם, וואָס וועט זײַן מיט זײַן ווייב און קינדער נאָכ
זײַן טויט. ווי מיר זעען, זעצט עדעלשטאט ניט איבער דאָס רוסישע ליד ווי עס
גייט און שטייט, ער ארבעט איבער דעם מאטעריאל, וואָס דער רוסישער טעקסט
גיט אימ, און פאסט אימ צו צו דער סוויוע, וואָס ער באשרייבט. עדעלשטאט, דער
רעוואָלוציאָנער און קעמפער האָט אויך ניט געקענט ענדיקן זײַן ליד מיט
דער ווענדונג נאָכ יוישער צום הויפט־מיסטער, באלעבאָס און אפועער, ווי דאָס
טוט דער אנאַנימער פּאָלקיסטישער אווער פונעם רוסישן ליד. ער ענדיקט אויך
זײַן ליד מיט א ווענדונג, אָבער ניט צום באלעבאָס און זײַנע מיטהעלפער, נאָר
צו די „ארבעטער־ברידער“:

„אָ, ווי לאנג וועט איר ווארטן, ווי לאנג וועט איר דולדן?

ארבעטער, ברידער, וואכט אופ“:

אינ די אלע פּאָלקלאָר־וואריאציעס פון עדעלשטאט „דער ארבעטער“, וואָס מיר
האַבן פארפיקסירט, געפינען מיר בלויו די ערשטע טייל פונעם ליד, דעריקער די
ערשטע דריי סטראָפּעס. צו דער באזונדערער פארשפרייטונג פון אָט דעם ליד
עדעלשטאטס האָט מיטגעוויקט דאָס, וואָס אינ רוסישע רעוואָלוציאָנערע ארבעטער־
קרײַזן האָט מען געזונגען דאָסזעלבע ליד אין רוסיש; געוויקט אינ דעם פראט
האַט אויך דאָס, וואָס עדעלשטאטס ליד וויקלט פאנאנדער אינ שטייגער־בילדער די
טעמע „באלעבאָס — ארבעטער“, דערציילט וועגן דעם, ווי עס זויפט און טרינקט דער
באלעבאָס און ווי עס שטארבט פון הונגער דער ארבעטער מיט ווייב און
קינדער. מיר זעען טאקע, אז מיט א באזונדערער איינפאלערישקײַט און כײַשעך

ווערט ווארײַרט די סטרױפּע פּונען עדעלשטאַטס ליד, וואָס דערצײלט וועגן דעם, ווי גוט עס לעבט זיך דעם מײַסטער און באלצבאַס. מיר וועלן דאָ ברענגען עטלעכע מוסטערן דערפֿון, ווי מע האָט דידאָזיקע סטרױפּע ווארײַרט.

עדעלשטאַט-טעקסט

פּאָלקלאָר-ווארײַאציעס

1. „פּאַרוואָס זאָל איך נישט מעקאַנע זײַן דעם מײַסטער דעם מערדער, ער איז דאָך אזוי דיק און רויט, ער זיצט זיך איין סטאָלדע און קאַטשעט די וואָס ווײַסט ער פֿון הונדער און פֿון נײַט“.

און פֿון אַרבעטאַרער נאָגט ער אויס זײַן בלוט: (לעמאַן, נומ. 60 א)

2. „וויאזוי זאָל איך נישט מעקאַנע זײַן דעם מײַסטער לעבן,

ער לעבט זיך שוין, זע איך, ווי א גראַם. ער טרינקט די גוטע וויינען, ער רויכערט די ציגאַרקעס,

און לייגט דאָס אלץ אפֿן אַרבעטער אַראָפֿ“.

3. „דעם באלעבאַס לעבן איז א באַרוט לעבן, ער לעבט זיך ווי א גראַם.

ער עסט די גוטע מיטיקן און טרינקט די גוטע וויינען—

סײַזו אלץ אפֿן אַרבעטאַרער קאַפֿ“.

(פֿון א. געלבמאַנס זאַמלונג)

אַבער באַזונדערס אינטערעסאַנט איז די ווארײַאציע, וואָס עדעלשטאַטס סטרױפּע באַקומט אינאָם פּאָלקלאָר-ווארײַאנט פֿונעם ליד „דער אַרבעטער“. די סיטואַציע ווערט דאָ פֿאַרברײטערט. דער פּאָלקלאָר-ווארײַאנט נעמט אַרײַן דעם מאַטיוו וועגן דעם באלעבאַס קינדער, וואָס איז באַ עדעלשטאַטס נישט פֿאַראַן. די סטרױפּע וועגן דעם באלעבאַס לעבן ווערט אויך איבערגעכאַזערט אין רוסיש.

„זײַנע קינדער גולײַען, זײַ לײַענען דאָרט באַזעטן, זײַ זאָגן שאַקאַלד איז זײַט, זאָלן זײַ פֿאַרוזנען דעם טאַם פֿון דער אַרבעט— צו אויסשטייבן אַ טאָג אפֿ די פֿײַט.“

וויאזוי זאָלן מיר נישט מעקאַנע זײַן דעם באלעבאַס לעבן, וויאזוי ער לעבט זיך אויס באַרוט זײַנע יאָר; ער זיצט איין טראַקטיר און טרינקט אַ פֿלעשל ביר, און מיר אלע אַרבעטן אפֿ אימ.

Как же не завидовать нашему хозяину

Как он роскошно живет —

Чай попивает, газету почитает,

А нас на работу он шлет.

(פֿון ש. קופּערשמידס זאַמלונג)

די רוסישע סטראָפּע איז אהער צוגעצויגן געוואָרן פונעם רוסישן ליד אפ דער זעלבער סעמע, וואָס איז געווען, ווי מיר האָבן דאָס שוין אויבן געזאָגט, פארשפרייט אין די רוסישע רעוואָליוציאָנערע קרייזן. אז די רוסישע סטראָפּע איז דאָ ניט איבער-געזעצט פון דער ייִדישער, איז זיך זייער גרינג צו איבערצינגן באַם פארגלייכן ביידע סטראָפּעס.

מיר האָבן דאָ גענוי באַטראַכט עדעלשטאַטס ווירקונג אפן פּאָלקלאָר-ליד, ווייל זיינע לידער זיינען געווען אמיינסטן פארשפרייט אין דער ייִדישער ארבעטער-סוויוע, דאָס דארפ אָבער ניט באַטייטן, אז בלויז עדעלשטאַטס ליד האָט געווירקט אפן גאנג פון ייִדישן פּאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד. א גרויסע ראָלע האָט דאָ אויך גע-שפילט די ווירקונג פון ווינטשעווסקיס לידער און אין א קלענערער מאָס מ. ראָזנפעלדס.

פון דער עלטערער רעוואָליוציאָנערער ליטעראַרישער דיכטונג האָט דאָס פּאָלק-לאָרישע ארבעטער-ליד געצויגן אויך נייע לעקסיק. אוינע ווערטער ווי העד, טראַני, הערשער, וואַמפיר, קאַמפ, ראַכע, שקלאַפּן, פּרייהייט, אָפּפער, הענקער, אומרעכט און פיל אנדערע, וואָס מיר באַגעגענען זיי אינעם פּאָלקלאָרישן רעוואָליו-ציאָנער-ליד, זיינען דאָסראָון אהער געקומען פון דער ווינטשעווסקי-עדעלשטאַט-דיכטונג.

מיר האָבן אָנגעמערקט אינעם פּאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד די עלעמענטן פון דער עלטערער פּאָלקלאָר-טראַדיציע און פון דער רעוואָליוציאָנערער ליטעראַ-רישער טראַדיציע. ס'וועט אָבער זיין פאלש צו רעכענען, אז די דאָזיקע ווירקונגען זיינען געגאנגען אין צוויי באַזונדערע שטראָמען, אז מיר קענען שטענדיק באַזונדער אויסטיילן לידער געשאַפּענע אונטער דער ווירקונג פונעם עלטערן פּאָל-קלאָר-ליד און געשאַפּענע אונטער דער ווירקונג פונעם רעוואָליוציאָנערן ליטע-ראַרישן ליד. מיר האָבן אסאך פאלן, ווען די דאָזיקע ביידע ווירקונגען באַגעגענען זיך און קרייצן זיך איבער אפן פארשיידנטן אויפן. אזא מין איבערקרייצונג האָבן מיר, לעמאַשל, אינעם פיל מאָל ציטירטן ליד פון ארעסטירטן — „שאַבעס באַטאָג איז א יאָמער מיט א קלאָג“. קאָמפּאָזיציאָנעל איז דאָס דאָזיקע ליד געבויט ווי א פּאָלקלאָר-ליד, לויטן אינהאַלט און וואָרט-מאַטעריאַל, לויטן פאַטעטישן טאָן זיינעם שטייט עס אָבער זיכער אונטער דער ווירקונג פון רעוואָליוציאָנערן ליטעראַ-רישן ליד. אזוי איז דאָס, לעמאַשל, אויך אין פּאָלגנדיקן ליד:

שטייט אופ, איר אונטערוריכטע,
ערוואכט זיך פון אַינער שלאָפּ,
די צייט איז שוין געקומען
צו מאַכן פון די צאָרעס א סאָפּ.

די צייט איז שוין געקומען
בא יעצטיקער מינוט
צו שטרענגן מיט די טיראַנען,
וואָס זייגן אונדזער בלוט.

צו שטרײַטן מיט די טיראנען
ניט פארגעסן אויך דערביי
צו זינגען פרייהייטס-לידער,
דעם ארבעטער זאָל ווערן פריי.

(פון י. טשערניאקס זאמלונג)

דאָ האָבן מיר פאר זיך די איבערכאזערונג, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פארן
פּאָלקלאָר-ליד. יעדע סטראָפּע הייבט זיך אָן אין דעם פאל מיטן דריטן פּערז פון
דער פּאָריקער. אכוצ דעם דעטאל אָבער האָט דאָסדאָזיקע ליד מיט פּאָלקלאָר קיינשום
שײַכעס ניט. דער טאָן, די לעקסיק, די אידייע, אזוינע פּערזן ווי „שטייט אופ, איר
אונטערדריקטע, דערוואַכט זיך פון אייער שלאָפּ" זיינען אינגאנצן אין גײַסט פון
א ווינטשעווסקי-ליד. ס'טרעפט אמאָל, אז אינעם אײַנעם און דעמזעלבן ליד באַגעגענע
מיר צוויי שראַכ-נוסכאַפּע, דעם כאַראַקטעריסטישן פּאָלקלאָר-נוסעך און דעם נוסעך
פונעם רעוואָלוציאָנערן ליטעראַרישן ליד. אזוי קומט עס פאַר, לעמאַשל, אין פּאָל-
גנדיקן ליד:

מיר זיינען דאָס פּאָלק, וואָס מיר זינגען לידער,
און די הילף איז פון אונדז אליין,
נעמט זיך צונויף, שוועטער און ברידער,
גיט איינס דעם צווייטן צו פארשטיין.

ביזוואנען וועט איר זיין אזוי דומ,
און מע וועט אייך טרעטן מיט די פיס,
און מע צאפט ארויס פון אייך דעם לעצטן סראָפּן בלוט
און מע מאכט זיך א לעבן צוקער זיס.

אפ אסאך סאָבראניעס זיינען מיר געגאנגען,
און איינ שפּאַך האָט אונדז באַקעזען,
מיט פּאָליציי האָט ער אונדז פארנומען
און צום ספּראַוויניק גלײַך אהיימ.

(פון ש. קופּערשמידט זאמלונג)

די צווייטע סטראָפּע איז לעקסיש פּרעמד אין דער ארומינגלונג פון דער
ערשטער און דריטער. סײַ לויט דעם אינהאלט, סײַ לויטן וואָרט איז דאָס א
טיפישע ווינטשעווסקי-סטראָפּע. וועגן דער ערשטער און דריטער סטראָפּע זאָזט זיך
אזוינס ניט זאָגן.

אזוי ארום האָבן מיר אינעם רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָר-ליד אן איינגארטיקן
איבערפּלעכט און איבערקייצונג פון צווייערליי סטיל-שטראָמען — פונעם פּאָלקלאָר-
ליד-סטיל און פונעם עדעלשטאט-ווינטשעווסקי-סטיל. אין דער מאָס, וואָס דער יידי-
שער ארבעטער-שאפער הייבט זיך אופ אפ א העכערער שטופע פון קלאסן-באוויסטזיינן,
אפ א העכערער שטופע פון קלאסאָווער קולטור, פארשטארקט זיך אין זײַן שאפונג
די ווירקונג פון דער צווייטער סטיל-ליניע — פון דער עדעלשטאט-ווינטשעווסקי-
ליניע. שטארקער פאר אלעמען זיינען די עלעמענטן פון טראַדיציאָנעלער פּאָלקלאָר-
פּאָעטיק פּאָראַגעשטעלט אין יענע לידער, וואָס שילדערן דעם לעבן שטייגער
פון ארבעטער, שוואכער פאר אלעמען אינעם קאמפּליד. דער שאפער פונעם

פּאָלקלאָרישן קאמפֿ-ליד, — אויב מיר זאָלן אורטיילן, לעמאַש, לויט די לידער „פּאַרווערטס ברידער“ און „שטייט אופ איר אונטערגעדריקטע“, וואָס מיר האָבן אויבן ציטירט, געהער בעלי שומ סאָפּעק צו די פּאַרגעשריטענערע קלאסנ-באוויסזיניקע פּאַרשטייער פונ דער ייִדישער ארבעטערשאפט, טאקע דערפאר איז זײַן ליד ווייני-קער פאר אלץ באוויקט פונ דער פּאָלקלאָרישער טראדיציע, טאקע דערפאר שטייען זײַנע לידער-שאפונגען אפן ראנד צווישן „פּאָלקלאָר“ און „ליטעראַטור“.

מיר סומירן:

דאָס ייִדישע פּאָלקלאָרישע ארבעטער-ליד מאכט דורכ אין זײַן אנטוויקלונג צוויי וויכטיקסטע עטאפּן. אפן ערשטן עטאפּ פונ זײַן אנטוויקלונג דריקט עס אויס די אידעאָלאָגיע פונעם נאָכ שוואַך דיפּערענצירטן האנטווערקערישן ערעוואָלעטא-ריאט, פונ דער האָרעפּאשנער אָרעמקײַט; אפן צווייטן — די אידעאָלאָגיע פונ דער ייִדישער ארבעטערשאפט אפ דער שטופע אירער, ווען זי ווערט קלאסנ-באוויס-זיניק און טרעט ארויס אלס זעלבשטענדיקע סאָציאַלע קראפט אין קאמפ פאר די אייגענע קלאסנ-אינטערעסן.

פארן ארבעטער-ליד אפן ערשטן עטאפּ זײַנעם — פארן עלטערן פּאָלקלאָריש ארבעטער-ליד — זײַנען כאראקטעריסטיש — שטריכן פונ דערשלאָנגקײַט און האכנאָע פונ א שוואַכן סאָציאַלן קלאס, וואָס זעט נאָכ ניט קלאָר דעם וועג צו א בעסערער צוקונפט — באדייט די קעלעמענטן פונ סאָציאַלן פעסימיזם. פארן ארבעטער-ליד אפן צווייטן עטאפּ: פארן רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד — איז כאראקטעריסטיש — מונטערקײַט, קאמפלוסט פונ א קלאס, וואָס גייט בארג-ארום: סאָציאַלער אָפּטימיזם.

די פּאַרמעלע אויסבילדונג פונ פּאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד קניפט אָן אין צוויי טראדיציעס: אין דער פּאָלקלאָרישער סטיל-טראדיציע און אין דער טראדיציע פונעם עלטערן (איבערזעצונגען פונ היינע, הערוועג א. א.) אינ גײַעם רעוואָלוציאָנערן ליטערארישן ליד. אינעם רעוואָלוציאָנערן פּאָלקלאָרישן ליד מערקן מיר א בוילעט אויסגעשפּראַכענע טענדענצ זיך צו באפרייען פונ דער פּאָלקלאָר-טראדיציע. באזונדערס שארף איז דידאָזיקע טענדענצ אויסגעדיקט אין יענע רעוואָלוציאָנערע פּאָלקלאָ-רישע לידער, וואָס דריקן ריפּער אויס די פּראָלעטארישע אידעאָלאָגיע, דאָס פּראָ-לעטארישע רעוואָלוציאָנערע שטרעבן.

פאר דער שאפּערישקײַט פונ דער קלאסנ-באוויסזיניקער ייִדישער ארבעטערשאפט באטייט דידאָזיקע טענדענצ דעם קער, דעם ווענדפונקט פונ פּאָלקלאָר צו ליטעראַטור.

אינהאלט

זייט	
5	פונ דער רעדאקציע
11	מ. ווינער — פאָלקלאָריזם און פאָלקלאָריסטיק
	מ. בערעגאָוסקי — צו די אופגאבעס פונ דער יידישער מוזיקאלישער
94	פאָלקלאָריסטיק
145	ז. סקודיצקי — וועגן פאָלקלאָרישן ארבעטער-ליד

ЕВРЕЙСЬКОЮ МОВОЮ

**ПРОБЛЕМЫ
ФОЛЬКЛОРИСТИКИ**

збірник I

НА ЕВРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ

**ПРОБЛЕМЫ
ФОЛЬКЛОРИСТИКИ**

сборник I

Українське Державне Видавництво
Науменностей при Президії ВУЦВК'у

„Укрдержнацменвидав“